

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Liber XXV. Matrimonij essentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

LIBER XXV. MATRIMONII ESSENTIA:

PRÆMISSO Sponsalium, iure iam Matrimonij Essentiam expono, indissolubilitatem exprimo, consensum necessarium innuo, Clandestinum Coactum, & Conditionatum enuncio, Præterea de Ministro, & aliis solemnitatibus differo. De debito coniugali, de Divortioque tractatum expono.

SECTIO PRIMA.

De Matrimonij Essentia receptiores sine lite Sententiæ.

CAPVT I.

Essentiam Matrimonij, præceptum, diuisionem, aliasque describo proprietates.

Matrimonij ortum ex contractu, obligatio ad reddendum debitum, ius, quod est in utroque ad alterum, usus, & consummatio Matrimonij quidditas tamen, & essentia eius consistit in vinculo illo, quo formaliter sunt coniuges uniti, quod oritur ex mutua traditione; unde nec consummatio Matrimonij, nec consensus internus, nec externus contractus sunt id, in quo Matrimonij consistit essentia: nec mutua corporum traditio. Quia illa transit, Matrimonio permanente. Nec mutua obligatio, & subiectio, ad reddendum debitum. Quia hæc cessat, vel alterius adulterio, vel ingressu Religionis communi ex consensu, manente tamen Matrimonij consummati vinculo. D. Thom. in 4. dist. 27. question. 1. artic. 2. Victor. de Matrimon. num. 246. Henric. lib. 11. capite 8. numero 2. Hurtad. de matrimon. d. 3. diff. 1.

Olim Matrimonium cum pusillus hominum grex, erat in præcepto. Quia homo tenetur speciem generatione conservare, sicut suum individuum tueri tenetur per cibi sumptionem: & ideo tunc singulos obligabat. Nunc vero, multiplicatis adeo hominibus hoc præceptum obligat solum communitatum Rectores, ut necessitate occurrente compellant subditos ad coniugia ineunda Valent. tom. 4. d. 10. question. 1. punct. 4. Vivald. part. 1. de matrim. num. 9. Henric. lib. 11. cap. 1. num. 5.

Verum hoc præceptum naturale sit, ideo obligat necessitate vigente etiam Religiosos, Moniales, & alios castitatis voto obligatos. Quia votum, quod vim habet à propria voluntate non potest præcepto naturali de conservanda specie prædicare. Imò extrà casum necessitatis conservanda specie, teneretur quis Matrimonium inire sub mortali, quando sequerentur seditiones, & bella in Republica, nisi Principis filius uxorem duceret: & tunc teneretur hic ad coniugium ratione præcepti scandalizandi, & impediendi Reipublice incommoda.

D 2 da.

MATRIMONII nomen derivatur à matre. Quia mulier nubit, ut mater efficiatur. Appellatur alio nomine Nuptie, Connubium. Nuptie verò & Connubium ab obnubendo, seu velando nuncupantur. Quia quasi nubit obtegitur virgo velamine quodam, dum benedicitur. Appellatur etiam Coniugium ab effectu. Quia duos, ut una caro efficiantur, coniungit, & sub eodem iugo perpetuo colligat. Valq. de Matrimon. d. 10. cap. 1. Filliuc. tractat. 10. cap. 1. Pontius de Matrim. lib. 1. cap. 1. num. 1.

Matrimonium tripliciter considerari potest. Primo, ut officium naturæ ad liberos procreandos, & definiti potest: Maritalis coniunctio viri, & femine inter legitimas personas individuum vite consuetudinem retinens. Secundo, considerari potest, ut remedium concupiscentiæ, ad servandum in voluptatibus modum. Tertiò, ut novæ legis Sacramentum ad onera Matrimonij divina gratia subleuanda, & definitur: Sacrum signum gratiam conferens, qua & reprimere concupiscentiam, & fideliter cohabitare ad prolem educandam Coniuges valeant. Sanch. l. 2. d. 1. n. 1. Bonacin. de matrim. q. 2. punct. 1. n. 1. Ponti. cap. 2. num. 10.

Cum in Matrimonio plura inveniuntur, nempe mutus consensus, externus contractus, mutua corporum traditio, quodnam vin- Esch. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

COBAR
eod. Mon
m. III. IV
E. IV.

De præcepto
Matrimonij
naturalis.

Obligat præ-
ceptum, ne-
cessitate vir-
gente, etiam
voto castita-
tis obligatos.

da. Sanch. lib. 2. d. 3. num. 4. Bonac. qu. 2. punct. 3. num. 4. Henric. l. 1. cap. 2. Diana part. 3. de Sacram. resol. 2. 89.

6 Antè Adam lapsum institutum est Matrimonium in concupiscentiæ remedium: in noua lege eleuatum fuerit uatum est à Christo, ut esset Sacramentum. Porro institutum, id in lege naturæ institutum fuit, & præceptum & quando, à Deo illis verbis Gen. 1. Crescite, & multiplicamini. In nouo autem Testamento eleuatum fuit in Sacramentum, quando Christus dixit: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Mat. 19. Reginal. l. 3. num. 9. Henric. l. 1. cap. 2.

7 Status coniugalis inferior coelatu est. Definatur à Tridentino. 24. can. 10. contra hereticos nostri temporis, qui vel equant Matrimonio Virginitatem, vel etiā præferunt. Pater ex 1. ad Cor. 7. 38. Qui matrimonio iungit, Virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. Ratio est, quia coelibatus consilium à Christo Mat. 19. 12. Qui potest capere, capiat: & est Deo gravior, habetque plurima spiritualia commoda, quibus coniugalis caret status.

8 Matrimonium diuiditur in Legitimum, Ratum, & Consummatum. Legitimum dicitur, quod legitimum consensu contrahitur, quale est apud infideles: potest que dici, Contractus quidam, quem infideles celebrando non peccant, cum sit in officium, seu propagationem, & conseruationem humanæ naturæ, ac in concupiscentiæ remedium. Non tamen est Sacramentum: quia infideles caret Baptismo, qui est ianua omnium Sacramentorum. Sanch. l. 2. d. 1. n. 9. Setus in 4. dist. 26. q. 2. a. 3. Hoc autem Matrimonium inter infideles contractum non potest fieri verum Sacramentum, etiā postea baptismum recipiat. Quia Matrimonium Sacramentum est essentialiter contractus inter baptizatos initus, qui hic nullatenus poni potest. Pont. Valq. Coninch apud Dianā p. 3. de Sacram. resol. 2. 53.

9 Matrimonium Ratum dicitur, quando est Sacramentum nondum tamē copula carnali consummatum, quale fuit aliquorum Diuorum qui post initum coniugium ad castitatis exemplum operam non dedere licite voluptati. Porro inter infideles non potest esse Matrimonium, quod Sacramentum non sit. Quia ex Christi institutione inseparabilis est ratio Sacramenti à contractu Matrimonij. Receptor autem sententia oppositum edocet, de quo sect. 2. Certè Matrimonium ratum aliud est Verum aliud Presumptum. Verum est, ubi nihil esse essentiale abest. Presumptum, quod verum esse ab Ecclesia præsumitur, suæ tale sit, siue non. Quia cum Ecclesia ex signis externis iudicet, illud habet pro vero Matrimonio, quod legitimis argumentis tale probatur: & contra presumptionem eiusmodi (inquit Pontifex Cap. 16. qui, de sponsal.) non est probatio admittenda. Item aliud est Clandestinum, aliud Publicum. Clandestinum est, quod quod tamen occulte contrahitur, ut exinde legitima probatio non appareat. Publicum est, quod in Ecclesia manifestè est celebratum. Post Tridentinum omnia Matrimonia, quæ præsentiam Parochi, ac testium non habent clandestina censentur, adeoque nulla, ubi Concilium est receptum, etiā factum per alios multos probari posset.

10 Matrimonium denique consummatum est, quando est iam copula carnali perfectum. Legitimum Con-ge Sanchez d. 1. num. 9. Sotum in 4. dist. 26. q. 2. summatum. act. ult.

Circà materiam, & formam Sacramenti Matrimonij, tot sunt sententiæ, quot capita. Canus l. 8. de locis topicis, c. 5. docuit, materiam Matrimonij esse consensum coniugum per verba expressum, vel signa; formam verò Sacramentis nō. verba. Nauar. c. 22. n. 10. putauit, materiam esse consensum mutuum, formam autem verba, quibus consensus exprimitur. Maior. in 4. dist. 26. q. 1. iudicauit, materiam esse verba, formam verò mutuum consensum. Valq. d. 3. c. 5. Opinatus est, ipsos contrahentes esse materiam formam autem verba Henric. l. 1. c. 2. n. 5. & 6. existimauit, materiam esse verba, quæ à priori contrahente proferuntur: formam verò illa, quæ à posteriori Receptor tamen sententiā edocet, verba, seu signa, quibus consensus exprimitur esse sibi inuicem materiam, & formam. Unde traditio corporum ipsorum contrahendum est huius Sacramenti materia, forma verò est acceptatio eorundem expressa per verba, vel signa. Quia traditio illa corporum imperfecta est, inepta, & inefficax, donec acceptetur: & accedente acceptatione perficitur, & determinatur Matrimonium: ergo utraque verba sunt materia, quatenus important traditionem; & sunt forma, quatenus acceptationem important, & sic se inuicem determinant, Sanch l. 2. d. 5. n. 6. Suar. tom. 3. d. 2. sect. 1. Coninch d. 24. numer. 31. Rodrig. cap. 2. 19. Filliuc. tract. 10. cap. 1. n. 7. & 8. Diana part. 3. de Sacram. resol. 2. 51.

Minister huius Sacramenti nunquam fuit Sacerdos, nec antè, nec post Tridentinum: sed ipsi contrahentes sunt Ministri efficientes Sacramentum. Quia Matrimonium Clandestinum, quod sine Sacerdote celebrabatur antè Tridentinum, erat verum Sacramentum. Post Concilium autem verba Parochi, vel alterius Sacerdotis non sunt de essentia Matrimonij, sed iis prorsus omisiss, Matrimonium constat. Suar. d. 16. sect. 1. Reginald. l. 3. num. 51. Coninch d. 24. num. 34. Sanch. lib. 2. d. 6.

Potest tamen dici Sacerdos Minister accidentarius, quamvis essentialis non sit. Quia ex officio iungit, & benedicit contrahentes; & per hoc assistendo Matrimonio, & sponsos benedicendo in peccato mortali, mortaliter non delinquit. Quia ipse non ministrat, nec conficit Sacramentum: sed quasi vnus ex testibus, præstantior quidem reputatur. Coniuges verò contrahentes in mortali, licet grauius peccent, quatenus Sacramentum recipiunt, quia obicem apponunt ad gratiam: non tamen delinquant, quatenus ministrant. Quia ipsi non sūt Ministri ad id munus consecrati; sed solum illis quadam est necessitate concessum. Suar. d. 16. sect. 4. Henric. lib. 1. cap. 2. Mercer. in supplem. 3. part. qu. 2. dub. 3.

Potest Matrimonium inter absentes per procuratorem celebrari. Quatuor tamen conditio. 1. Mo- nes requiruntur, ut procurator absentis nominetur, ne validum ineat Matrimonium. Prima, ut habeat speciale mandatum ad Matrimonium, nec per procuratorem sufficit generale ad omnia negotia. Secunda, ut sit mandatum ad contrahendum cum certa persona, nec sufficit generale ad contrahendum cum quacumque. Tertia, ut procurator per se ipsum exequatur, nec enim substituere potest, nisi expresse hoc in mandato cōtineatur. Quarta, ut tempore quo procurator contrahit, non sit reuocata potestas; si enim sit reuocata,

Se&t. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 41

reuocata, quamvis reuocatio lateat procuratorem, & alterum coniugem, est Matrimonium irritum, licet iuramentum de potestate procuratori non reuocanda fuerit premissum. *Cap. fin. de procurat. in 6. Molina de contract. d. 51. Filiuc. tract. 10 c. 1. q. 10. Sanch. l. 2. d. 11. & 12. Henric. l. 1. c. 2. n. 2. Coninch d. 24. n. 67. Præterea, post Tridentinum, requiritur, vt procurator celebret Matrimonium coram Parocho, & testibus aliquin inualidè celebrat. Sicut item inualidum est Matrimonium contractum per literas, quando illud Parocho, ac testibus non impotest. Quando verò illis innotescit per literas traditio, & acceptatio vtriusque contrahentis, est validum. Sanch. d. 1. n. 3. Gutier. de Matrim. c. 45. Henric. l. 1. c. 2. n. 6. An autem Matrimonium contractum per procuratorem, aut literas sit Sacramentum, *section. 2. exponam.**

Ætas iure requisita ad Matrimonium valide inueundum, est pubertas, nempe annus duodecimus in femina, in viro autem decimus quartus. Hæc verò ætas in vtroque debet esse completa, quamvis latis sit vltima dies anni duodecimi in femina, & decimi quarti in viro. Idè autem hæc ætas à Canonibus definitur, quod tunc ad copulam habiles præsumantur, & ad coniugalem consensum. *Cap. Continebatur. Cap. Attestationes. D. Thom. in supplem. q. 58. d. 5. Sylui. ibi. Diana p. 3. tr. 4. resol. 277. & part. 5. tract. 5. resol. 16.*

Potè ante assignatam pubertatis ætatem in dubio, nec mas, nec femina præsumuntur apti generationi. Vnde ante eam ætatem assensenti hanc aptitudinem incumbit onus probandi. Quia præsumptionem contra se habet. Nauar. c. 2. n. 2. 9. Couar. 4. Decretal. p. 2. c. 5. num. 3. Fa- reor, aliquando malitiam posse ætatem supplere ad Matrimonij validitatem ante ætatem iure præscriptam iniri, si tunc adit potentia generandi, & sufficiens ad se obligandum discretio. Expresse definitur *(Cap. De illis. Cap. Puber. Cap. fin. de despons. impub.)*

Quatenus quanto tempore ante assignatam ætatem malitia suppleat: Existimo Iudicis arbitrio relinquendum. Quia nihil videtur iure præscriptum. Sanch. d. 104. Scio tamen à Gaspare Hurtado de matr. d. 2. d. 12. vnius integri anni spatium assignari. Quia exprimi id, inquit, in *Cap. Continebatur, de despons. impub.* ac proinde puella habens vndecim completos annos, & puer tredecim annuerans, sunt proximi pubertati, vt malitia ætatem supplente, possit valide Matrimonium inire.

Demum contrahere Matrimonium ante ætatem legitimam, est peccatum mortale. Quia textus *Cap. 2. de despons. impub.* continet præceptum obligans ad lechale. Dicit enim Pontifex: *Districte inhihemus*, quibus in verbis prohibitio est continens præceptum. Interueniente autem iusta causa, ex licentia Episcopi, mortale non esset, ante ætatem legitimam coniugium contrahere, vt præfatum in *Cap. habetur.* Sanch. l. 1. d. 17. n. 5. Gutier. de matr. c. 2. n. 16. Bonac. de matr. q. 1. pun. 4. n. 6. Filiuc. tr. 10. p. 1. n. 259. Pontil. 7. c. 65. n. 3. Henric. l. 1. c. 1. cap. 13. num. 13.

Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

CAPVT II.

De Matrimonij indissolubilitate.

Matrimonium ratum significat vnionem dissolubilem Christi cū anima in gratia existenti: consummatum verò indissolubilem eandē Christi cum anima representat. Quia solum per Matrimonium consummatum fiunt coniuges vna caro: quare solum coniugium consummatum eam significat coniunctionem, per quam Christus factus est vna caro cū Ecclesia per Incarnationis mysterium. Vnde secundum omnem sententiam Matrimonium consummatum saltē iure diuino indissolubile est. Mat. 19. *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Quod etiam habet locum in Matrimonio infidelium consummato. Quia lex Christi omnes obligat, licet ex eius dispensatione explicata per Paulū 1. Cor. 7. dissoluatur, si alter tantum conuertatur ad fidem. *Cap. 2. de conuers. coniug. Filiuc. tr. 10. c. 2. Sanch. l. 2. d. 13. num. 1. Bonac. q. 2. pun. 1. n. 1.*

Quamvis Matrimonium ratum per se, & ex sua natura dicatur perpetuum vinculum, & indissolubile, ex privilegio diuino dirimitur Matrimonij rati vinculum per trium votorum solemniū in approbata Religione professionem. Vnde coniugatus, qui ante consummatum Matrimonium huiusmodi professionem gerit, remanet liber à coniugij obligatione, & licitū est vxori in sæculo manenti cum alio Matrimonium inire. Trident. sess. 24. can. 6. *Leu. l. 2. de iust. c. 4. 1. Sanch. lib. 2. d. 18. Sylui. in supplem. 3. p. qu. 61. art. 2.*

Non autem dirimitur Matrimonium ratum per vota simplicia, quæ emittuntur à quibudā Tertiariis Diuerum Dominici, Francisci, & Augustini, qui collegialiter non viuūt, sed in propriis domibus degunt. Per vota autem Tertiariū vtriusque sexus, qui collegialiter viuūt sub Prælati regimine ex vi suæ Regulæ approbata, sub qua vota illa emittunt, dissoluitur Matrimonium non consummatum. Quia eorum vota absoluta, & absque restrictione sunt professio solennis, vt respondit Paulus III. cōsultus à Patribus Dominicani. Idem asserit Pōtius l. 9. c. 8. de votis de gentium propriis in domibus sub arbitrio ac regimine Prælati. Quia eo ipso vota eorum sunt professio solennis. Per vota Equitum S. Ioannis dissoluitur Matrimonium ratum. Quia eorum professio est solennis, & in ea absoluta castitatis voto illigantur absque restrictione. Secus dixerim de votis, & professione Equitū D. Iacobi, Calatravæ, & Alcázaræ, quamvis sint Religiosi. Quia Matrimonium antea factū est cōpatibile cū eorū votis, vouet nāque solummodò castitatē coniugalem. Præterea per vota Clericorū, & Monialium Ordinis Militaris in claustrō viuentium, dissoluitur Matrimonium nō consummatū. Quia sunt solennē, & absoluta. Sanch. l. 1. d. 18. Azor. to. 1. l. 63. c. 6. q. 4. Pontil. l. 9. c. 8. Non deniq; dirimitur per vota Scolariorū, & Coadiutorum etiā formatiū nostræ Societatis Iesu. Quia sūt simplicia, licet publicè emittantur. Nec per consecrationē altariū cōiugis in Episcopū, aut per susceptionē Ordinū Sacerdotiū. Quia ius desolā solenni professione

D 3

19
Matrimonij
significatio,
& indissolubilitas.

20
Dissolubile est
Matrimonium
ratum ob
professionem
solennem in
Religione ap-
probata.

21
Quando Ma-
rimonium
ratum diri-
mitur, vel nō
dirimitur per
vota soli-
gionis.

statuit. Sanch. d. 18. num. 7. Valent. tom. 4. d. 10. qu. 3. punct. 1.

22
Vt Matrimo-
nium dicatur
indissolubile
debet esse
consumma-
tum.

Igitur ut Matrimonium dicatur indissolubile, debet esse consummatum: & tale censetur quacumque arte semen recipiatur intra vas naturale, siue penetratio valis fiat, siue non. Et hoc verum, quamvis demonis ministerio semer viri in vase debito recipiatur. Quia ea copula sufficiens est generationi, per eamque sponsi vna caro efficiantur. Non vero consummatur per copulam praecedentem. Quia matrimonialis non est, sed fornicaria.

23
Bimestre
conceditur
a iure sponsis
ad delibera-
ndum circa
Religionem in-
gressum.

Porro bimestre à iure praescriptum ante consummationem Matrimonij est sponsis, non ad profutendum in Religione, quam possunt inire, sed ad deliberandum de Religionis ingressu: ad profutendum enim datur integer annus, qui quidem à Iudice coartari nequit, si sine causa virginti. Quia Tridentinum generaliter, & per verba negativa statuens, ne ante annum fiat professio, est generaliter, & in omni casu intelligendum. Illud autem bimestre concessum sponsis ad deliberandum de Religionis ingressu non est ita praescriptum, quin Iudex possit, causa cognita, illud restringere, aut prorogare. Quia licet quando datur terminus à lege absque Iudicis ministerio, nequeat Iudex restringere, vel prorogare, cum non sit supra legem: sed tamen est, ubi datur ministerio Iudicis: ut contingit in Cap. ex publico, ubi non signatur bimestre, sed mandatur Iudici, ut designet: licet Iudex ab eo bimestri facile discedere non debeat, cum iuris sit terminus. Navar. cap. 16. num. 24. Armil. verb. Divortium, n. 5. Sotus in 4. dist. 27. qu. 3. art. 4. Henric. lib. 1. c. 5. n. 8. Rodrig. c. 238. n. 2. Sanch. l. 2. d. 24. num. 12.

24
Transactio
bimestri, po-
test quilibet
coniux Reli-
gionem inire
si Matrimo-
nium non est
consumma-
tum.

Transactio bimestri, potest quilibet coniux Religionem ingredi, si Matrimonium nondum sit consummatum, quamvis plures anni elapsi sint ab initio Matrimonio, quamvis alter nolit, & antea interuenerit iniusta debiti negatio. Quia, in praefato Cap. Ex publico, de conuers. coniug. absolute conceditur facultas ingrediendi Religionem ante consummatum Matrimonium: & duo menses tantum assignantur, ut intra eos nequeant coniuges cogi ad consummandum: & ut eis transactis, possint cogi, vel ad Religionem incundam, vel ad consummandum.

CAPVT III.

De Causa efficiente Matrimonij, quae est consensus mutus.

25
Ad Matrimo-
nium essen-
tiam pertinet
mutuus con-
sensus con-
trahentium.

Necessarius est ad Matrimonium mutus consensus. Quia in Matrimonio est mutua corporum traditio: sed quod est vnius, non traditur alteri, absque proprio consensu. Imò iuxta receptiorem sententiam per nullam potentiam potest Matrimonium constare absque proprio consensu. Quia consensus est de essentia Matrimonij; res autem per nullam potentiam potest absque sua essentia consistere. Quod si vinculum hoc de potentia Dei absoluta consistere nequit absque contrahentium consen-

sui: multo minus humana potestati hoc erit concessum. Poterit quidem Princeps, quando bono communi expedierit, aliquem compellere, ut alicui nubat; ipso tamen inuito, Matrimonium consistere nequit. Sanch. l. 2. d. 26. Filiuc. tract. 10. cap. 3. qu. 1. Victor. de Matrim. num. 7. Henric. lib. 1. cap. 1. num. 3.

Cum carnalis copula non sit de Matrimonij essentia, sed eius effectus, & operatio: perfectio autem essentialis consistat in mutua corporum traditione ad copulam: hinc consensus Matrimonium constituit, non est explicitè in carnalem copulam; sed in ius ac potestatem ad eam: implicitè autem, & virtute ad copulam tendit. D. Tho. in 4. dist. 18. q. 1. art. 1. Suar. 3. p. q. 29. art. 1. sect. 1. Vinald. de Matrim. n. 50. Henric. lib. 1. cap. 15. num. 1.

Propterea Doctores tria bona constituere, quae necessario debent à contrahentibus intendi, ut Matrimonium sine piculo inear. Primum est bonum Sacramenti, quod inuenitur in Matrimonio, quo coniuges se diligunt, sicut Christus dilexit Ecclesiam, gratiamque recipiant, qua facilius vinculum perpetuum possint tollere. Secundum est, bonum prolis, quae generatur, & educatur ad diuinum obsequium; & licet non semper ea sequatur, saluatur tamen semper in ipso fine intrinseco, ad quem Matrimonium dirigitur. Tertium bonum est fidei, seu fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obligantur ad reddendum debitum, cuique alij corpus negandum. Filiuc. tract. 10. c. 3. q. 3. Bonac. hic, qu. 1. punct. 10. num. 4. Sanch. lib. 2. d. 19. num. 4. Tolet. lib. 7. cap. 2.

Profecto contrahens Matrimonium debet saltem implicitè intendere bonum Sacramenti: quod praestatur, quando non habet contrariam intentionem. Quare si haberet animum etiam corde retentum aduersum bono Sacramenti, intendens non contrahere Matrimonium nisi ad tempus: non esset verum Matrimonium. Non est tamen opus, ut implicitè intendat alia duo Matrimonij bona: imò quamvis haberet intentionem aduersam aliis duobus Matrimonij proximè assignatis bonis corde solo retentam, nec in pactum deducant; Matrimonium valeret. Ratio prioris est, quia de ratione Matrimonij est vinculum esse perpetuum: intendens autem Matrimonium inire dissolubile ad tempus: verè non intendit Matrimonium. Posterioris verò, quia ea intentio nihil attingens ad contractus substantiam auferit; nam posito, quod vellet quis contrahere, obligatur ex vi contractus ad non agendum aliquid contra praedicta bona, non obstante sua intentione. D. Tho. in 4. dist. 31. q. 1. art. 3. Filiuc. tract. 10. c. 3. m. 74. Tabie. v. Matrimonium, 2. q. 3. Sanch. l. 2. d. 19. n. 1. D. Antoni. 3. p. tit. 1. c. 19.

Cum Matrimonium ad copulam ordinatur, & non principaliter ad sobolem, vel ad concupiscentiae remedium, sed ad alios fines indifferentes, Matrimonio tamen extraneos, ut pulchritudinem, diuitias, &c. est peccatum veniale. Quia Matrimonium primario institutum fuit à Deo in naturae officium ad sobolis propagationem; secundario autem in concupiscentiae remedium. Rodrig. tom. 1. c. 240. n. 2. Henric. lib. 1. c. 4. n. 2. Caiet. tract. 12. de mat. qu. 3. Valdui. part. 1. de mat. numer. 68. Si tamen fines indifferentes Matrimonio extranei, sunt solum causa

26

Consensus
Matrimo-
nium con-
stitutum non
est explici-
te in car-
nalem co-
pulam, sed
implicitè.

27

Tria Ma-
rimonij bo-
na recen-
sentur.

28

Quidam
bonum Ma-
rimonij
necessario
debet à
contrahen-
tibus inten-
di.

29

Veniale
peccatum
est, Matrimo-
nium ob
copulam
contrahere.

Sect. I. De Matrim. Essentia Recep. Sent. 43

causa secundaria, & applicationis ad contrahendum, nulla erit culpa. Quia nulla est debiti finis inordinatio. Nauar. c. 22. num. 79. Angel. v. Matrimonium 2. n. 25. & 26. Couar. 4. de De-

30 Quando verò Matrimonium non contrahitur ratione copule coniugalis, tunc licet contrahitur, scilicet, quamvis non intendatur soboles, nec concupiscentie remedium, vt contigit Matrimonio Deipare. Sanchez. l. 2. d. 19. n. 20. At si contrahentes expressa conditione excludant Matrimonij fines, lethaliter peccant. Quia Sacilegium est gratis iniuriæ Sacramentis illaræ, expresse excludere finem, ad quem sunt instituta. Henricus. l. 1. cap. 4. num. 2. Tabie. v. Matrimonium 2. que. 4. num. 2.

31 Ad Matrimonium celebrandum non sufficit si verbis, aut signis exprimitur. Quia de ratione Sacramenti est, esse signum externum sensibile. Non est tamen necesse, vt consensus exprimitur per verba determinata: sed sufficit si minus & signa sufficienter illum manifestent. Quia nullum est præceptum obligans sub mortali, ad contrahendum verbis Matrimonium. Fateor tamen, aliquod piaculum esse, non exprimere verbis consensum, quando iusta causa non lubet contrahendi sine verbis. Quia non recedendum à communi vsu, & regula certa, & ordinaria absque causa iusta Sanchez. lib. 2. d. 30. & 31. Coninch. d. 24. num. 63. Filluc. tr. 1. o. c. 3. q. 4. Gutier. c. 6. n. 23. Rodríguez. 1. o. c. 216. n. 5.

32 Necesse non est, consensus vtriusque coniugis simul tempore præstari, sed satis est temporis mora intercedente: modo consensus prioris coniugis non sit reuocatus. Quia in omni contractu satis est consensus diuerso tempore adhiberi. Exigitur autem moralis simultas: ita vt non magnum intervallum inter vnus & alterius consensum apponatur. Quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapsum hæc voluntas non manet virtute, sed reuocatur. Sanchez. lib. 2. d. 32. num. 3. Henricus. l. 1. cap. 3. num. 6. Rodríguez. tom. 1. cap. 216. num. 8. Nauar. c. 1. num. 80. Filluc. tr. 10. c. 3. q. 6. Vega lib. 3. sum. casu 75.

33 Quod autem intervallum, inter vtriusque coniugis consensum obstat huius contractus non conveniunt Doctores. Sotus in 4. diff. 27. que. 1. art. 3. putat, distantiam septennij obstat. Henriquez l. 1. c. 3. biennij distantiam obstat. Barthol. Ledesma hic dub. 17. existimat, vnius anni interstitium obstat. Ego verò cū Sanchez. l. 1. d. 32. n. 3. opinor, taxationem distantie obstantis remittendam esse prudentis arbitrio, perspectis peculiaribus circumstantiis. Qui aliquando longum tempus censendum est à quolibet fuisse præscriptum, vt quando quis per Epistolam consentit in procul abentem; & aliquando breue, aut breuissimum, vt quando quis consentit in præsentem, à qua citò, vel itatim consensus expectat. Quoties verò quis consentit & non expresse in perpetuum, nec tempus aliquod determinatum suo consensui præscribit: censetur implicite tempus aliquod limitatum suo consensui præscribere. Quia nullus est, qui velit per consensum alterius expectare, & quo ad hoc suspensus manere. Hurtad. de matr. d. 3. diff. 6.

8 Diana part. 3. tract. 4. resol. 292.

Quando consensus alterius coniugis fuit minus legitimus, eo quod fuerit fictus, vel metu extortus: satis est, vt ille, qui minus legitime consentit, denuo consentiat, dum alter consensus non reuocauerit. Quia cum consensus alterius validus de se fuerit, iam ex parte huius consensus nihil desideratur, solus autem deest consensus illius, qui fictus aut metu extoritur. Nauar. c. 22. num. 80. Henricus. l. 1. o. c. 3. num. 6. Filluc. tr. 10. n. 84. Diana p. 3. tr. 4. resol. 292.

35 Perfectio in hoc casu necessarium non est, eum, qui iterum est consensurus, consensum fieri nullitatis Matrimonij; sed sufficit, vt qui est consensus inducat ignarum, vt maioris amoris causa renouent consensum, id est dicendo mutuo, Ego te in coniugem accipio; aut in signum consensus se amplexando. Quia huic consensui nil videtur deficere, vt sufficiens sit, cum sit consensus personæ habilis, quo consentit in traditionem corporis. Imò consentire putarim esse, habere copulam affectu maritali, quamvis alter nullitatem ignoret. Quia copula huiusmodi videtur esse sufficiens signum coniugalis consensus. Sed. 2. questio recurrit. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 12. questio. 2. Sotus in 4. diff. 28. que. 1. art. 2. Sanchez lib. 2. d. 32. num. 10.

36 Quando Matrimonium fuit invalidum defectu consensus contrahentis vtriusque, vel ob metum vtriusque incassum: tunc ad validandum id non sufficit, vt consensus internus ab vtroque præstetur; sed requiritur, vt aliquo externo manifestetur signo. Quia Matrimonium invalidum defectu consensus vtriusque contrahentis, de nouo ita est celebrandum, ac si antea celebratum non fuisset. Non est tamen necessarium, vt de nouo coram Parocho & testibus contrahatur. Et quia Parochus testes præsentis iam externo contractui fuere. Et quia in Tridentino sess. 24. c. 1. de reform. vbi irritantur Matrimonia facta absque præsentia Parochi & testium aliorum, clandestina solummodo irritantur, quæ antiquo iure prohibita erant, & ex quibus oriri poterant incommoda, & grauius peccata, maxime eorum, qui clam cum vna contraherent, & eaque relicta, aliud publicum matrimonium inibant, cui malo non poterat Ecclesia mederi, cum ipsi de priori coniugio minime constaret. At hæc ratio non extenditur ad hunc casum, cum prius Matrimonium invalidum, in foro Ecclesiæ validum ac publicum, fuerit: (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt) & subinde si aliud coniugium vellent inire, impedirentur ab Ecclesia credenti Matrimonium illud publicum validum fuisse: Ergo Tridentini decretum hunc casum minime vnquam comprehendit. Henricus. lib. 1. cap. 3. num. 6. Bonac. de matr. questio. 2. pun. 9. num. 3. Nauar. cap. 22. num. 80. Coninch. d. 24. dub. 10. Hurtad. d. 3. diff. 11.

37 Certum tamen est, ad revalidandum Matrimonium publice & plene probabile nullum, quamvis coram Parocho & aliis testibus celebratum, necessarium esse illud iterum coram Parocho & testibus aliis celebrari. Quia prior contractus fuit publice nullus, & posterior, vt pote factus absque præsentia dictorum, non

D4

posse

COBAR
est Mor
MAH. IV
ET IV

posset ab Ecclesia validus iudicari ex defectu probationis requisitæ à Tridentino, faciendæ testimonio Parochi & testium aliorum. Omnes communiter.

38
Validum est coniugium si subest aliquis error facti, vel iuris, & uterque consentiat, quantum in ipsis est.

Validum est Matrimonium, si subest aliquis errori facti, vel iuris, & uterque consentiat, quantum in ipsis est, si verò contracto aliquo Matrimonio, quod validum ex errore existimetur, denuo in illud consentiatur, non ideo convalidatur; sed tantum ratificatur contractus, qui nullus est. Aragon. 2. 2. quæst. 33. a. 6. c. 3. Navar. cap. 22. num. 47. Cum vero impetrata dispensatione, vel cessante impedimento, de nouo consentiendum est in Matrimonium antea scienter nullum, utriusque consensus requiritur ut externè renouetur. Quando verò ratificandum est Matrimonium inuàlidum ob occultum impedimentum, coniux inscius de priori nullitate, certior fieri debet, celata nullitatis causa, & renouandus consensus. At si scandalum timeretur, vel rescissio Matrimonij cum infamia, satis esset cautè inscijs consensus de nouo exquirere, dissimulata nullitate. Coram Parocho autem tunc renouandus est consensus, quando antea coram ipso Matrimonium contractum esset, vel impedimentum ab aliquo ex assistentibus cognitum fuerit; quamvis in hoc casu dispensationis beneficio posset etiam secretò inter contrahentes tantum renouari. Sanchez l. 2. d. 43. c. 34. Henric. lib. 11. cap. 11. num. 5. Filliuc. tract. 10. cap. 3. quæst. 7. Aragon. 2. 2. quæst. 33. art. 6. capit. 3. Navar. cap. 22. numer. 47. Coninch d. 24. dub. 10. num. 90.

39
Non sufficit taciturnitas ad exprimendum nuptias ad consensum exprimendum.

Non sufficit taciturnitas ad exprimendum regulariter matrimonialem consensum. Quia taciturnitas non habetur pro expressione consensus. Ius tamen aliquando accipit taciturnitatem pro consensu expressione, ut accidit, quando quis promittit feminae quæ tacet coram patre, vel matre, vel alio curam ipsius gerente; & pater vel mater, vel curam illius gerens pro ea repromittit; tunc enim valide Matrimonium contrahitur, si femina interius consentiat de præsentì. Quando tamen puella tacet, & nullus pro ea respondet, quamvis ipsa interius consentiat, non est validum; neque quando aliquis promittit de præsentì puellæ tacenti, & extraneus pro ipsa respondet, & repromittit. Quia quæ parens, vel tutor agit, censetur agere in gratiam, & fauorem puellæ, cuius curam gerit: & tunc valet regula Iuris, *Qui tacet consentire videtur*: Quando autem extraneus pro tacente respondet, puella non tenetur loqui, nec promissio alterius est illi simpliciter grata: unde taciturnitas pro expressione Consensus non accipitur. Couar. p. 2. cap. 4. num. 4. Navar. cap. 22. num. 58. Sanchez lib. 2. d. 23. Coninch d. 21. dub. 3. Gutier. cap. 13. n. 1. Laym. lib. 5. tract. 10. part. 1. cap. 2. numer. 13. Diana part. 3. tract. 4. resol. 270. 271. & 272.

40
Qua coram bitrio committatur de genere, quænam contentiones sufficiant, ut certitudinem moralem faciant ficti consensus in Matrimonio: sufficientes tamen hæc debent censeri: Primum, si cum vir protulit verba consensus in continenti reuocat: potest enim præsumi, per errorem

protulisse. Secundò, si vir statim se fictè consensisse aperiat, aliudque Matrimonium inerat, vel transeat ad Religionem, aut ad Sacros Ordines promoueat. Tertiò, si vir, asserens, se fictè consensisse, sit longè disparita ut prudentis arbitrio vix credi possit, eum illam duxisse. Tamen hoc in casu, viro non promotò ad Religionis statum, non est tutum femina ad alias transire nuptias, cum passim suppetant exempla virorum, qui exco amore capti, nuptias valde impares celebrant. Quartò, etsi ea disparitas non inueniatur, fictus tamen consensus detegitur à viro, si id iuramento confirmet, & probabile sit, eam non peiorare, & simul aliam ducat uxorem, vel Religionem proficiat, vel Ordinem Sacrum assumat. Quintò, si puella neget, verum consensum se præstitisse, verisimilibus coniecturis metum patris comprobans, estque honestæ vitæ, & alij nubit. Sanchez l. 2. d. 43. m. 5. c. 6. Navar. c. 22. numer. 76. Sylvest. verb. Matrimonium 4. q. 9. dicto 3. Victor. numer. 249. Sotus in 4. diff. 27. quæst. 1. art. 3.

CAPVT IV.

De Matrimonio clandestino.

Matrimonium clandestinum dicitur, quod clam fit: quod duobus modis potest contingere. Primum, quando fit sine Parocho & testibus. Secundò quando celebratur denunciationibus omis. Quando autem reliquæ solemnitates prætereunt, non clandestinum sed minus solemne appellatur. Filliuc. tract. 10. cap. 5. quæst. 1. Henric. lib. 11. cap. 5. m. 1. Rodrig. tom. 1. cap. 117. num. 1.

Matrimonium sine Parocho, & duobus vel tribus testibus, est inualidum, quamvis autè Tridentinum validum fuerit: unde copula animo maritali habita, absente Parocho & testibus, modo non sufficit ad Matrimonium, licet alias fuerit sufficiens. Trident. sess. 24. cap. 1. Et id contrahentes sine Parocho & testibus, peccant mortaliter. Quia faciunt irritum Matrimonium, & Sacramentum, & contra Ecclesiæ prohibitionem in re graui. Ex Declaratione autem Cardinalium Matrimonium non est clandestinum, & inualidum, quod domi celebratur, modo præsentibus sint Parochus, & testes. Rebellus part. 1. l. 1. quæst. 7. n. 11. Coninch d. 27. dub. 1.

Matrimonium clandestinum semper fuit illicitum. Patet ex Tridentino sess. 24. ubi habetur, Ecclesiæ semper illud fuisse detestatum ac prohibuisse. Idem constat ex Cap. Nolumus 30. q. 8. & Cap. Cum inibi de clandest. despons. Unde Matrimonium sine Parocho & testibus alijs incutes, delinquebant contra Matrimonij bona & contra Ecclesiæ præceptum: quod cum esset de materia graui, eius transgressio mortalis erat ob grauissima incòmoda ex illo prouenientia. Tamen concurrentibus grauissimis causis, poterat licitè fieri de quibus lege Navarum capit. 36. numer. 37. Sotum

Sect. I. De Matrim Essentia, Recep. Sent. 45

in a. diff. 28. question. 1. art. 2.
 Qui inuincibiliter ignorat legem irritantem
 Concilij, non ideo valide contrahit. Quia
 ignorantia quamvis inuincibilis non supplet
 solemnitatem ex lege requisitam ad actus va-
 lorem. Sotus, Medin. Nauar. Rodrig. & alij
 apud Sanchez lib. 3. d. 17. numer. 9. 10.
 & 11.

Quamvis illud clandestinum Matrimonium
 quod abque præmissis Denunciationibus con-
 trahitur validum sit, quia iure antiquo vali-
 dum erat, & ab eo recedendum non est abs-
 que manifesto decreto irritanti: peccatum ta-
 men mortale est, sic contrahere, quando de-
 nunciations omittuntur sine facultate, aut
 legitima causa. Quia in re grauiissima graui-
 bus obnoxia incommotis præceptum Eccle-
 siæ violatur. Nauar. cap. 22. numer. 70. Reginal.
 lib. 3. numer. 222. Sanchez lib. 3. d. 5. n. 6.

Facultas vero dispensandi in denuncia-
 tionibus ante & post Matrimonium consumma-
 tum, in Tridentino Ordinario conceditur. No-
 mine Ordinarij intelligendus est Episcopus,
 aut alter, Prælati habens iurisdictionem
 quasi Episcopalem, qui non sit subditus Epis-
 copo, aut etiam Vicario generali: non autem
 Parochus, aut alius Sacerdos inferior. Bonac.
 question. 2. punct. 6. numer. 7. Filliuc. tract. 10.
 capit. 5. question. 6. Diana part. 3. tract. 4.
 resol. 237.

In Concilio Lateranensi generali II. præ-
 ceptum erat, vt denunciations Matrimonio
 præmitterentur, quod decretum Tridentinum
 innotauit, iussitque, vt Matrimonio præmit-
 tantur tres denunciations a proprio contra-
 hentium Parochis in Ecclesia inter Mis-
 sarum solemniam publicè faciendæ. Lateran. 2.
 cap. 51. Trident. sess. 23. cap. 1.

Iuxta multorum sententiam, non esset
 mortale si Parochus vnam denunciationem
 omitteret, si moraliter certus esset, nullum
 subesse impedimentum. Syluest. ver. Matrimo-
 nium. Quæst. 7. Sanchez lib. 3. d. 5. n. 7. Imo ali-
 quando Matrimonium potest sine denuncia-
 tionibus celebrari: etiam si non adsit Ordinarij
 facultas, quando scilicet periculum est in mo-
 ta, ita vt Episcopus non possit adiri, & alio-
 quin Episcopus teneretur dispensare, si adiri
 posset. Reginal. lib. 3. numer. 214. & 226. Tene-
 tur verò Episcopus dispensare, vt Matrimo-
 nium sine denunciationibus celebraretur, quan-
 do alioquin publicum aliquod sequeretur in-
 commodum, aut priuatum notabile malum.
 Coninch d. 27. dub. 6. Sanchez lib. 3. d. 10.
 numer. 6.

Episcopus, vel Prælati alterius contra-
 hentis potest cum utroque in denunciationi-
 bus dispensare, sicut potest, alteruter Præla-
 tus ratione connexionis vtrumque coniugio
 copulare Sanchez lib. 3. d. 7. numer. 7. Bonac. de
 Matr. q. 2. punct. 6. n. 7. Et hoc maxime verum
 de Prælato, in cuius Diocesi celebrandum est
 Matrimonium. Et hanc dispensandi in denun-
 ciationibus facultatem potest Episcopus al-
 teri delegare, cum illi iure Ordinario compe-
 tat. Reginal. lib. 3. numer. 235. Præterea qui pos-
 sunt in denunciationibus dispensare, possunt
 similiter ex iusta causa breuiare vel produce-
 re denunciationum tempus: & ne festiuis
 diebus, sed ferialibus gerantur, Sanchez

lib. 3. d. 7. numer. 5. & 6. Diana part. 3. tract. 4.
 re. ol. 237. & 239.

Vt Episcopus valeat in denunciationibus
 dispensare, iusta debet subesse causa. Porro ex
 Doctoribus hæc iustas causas collegi. Quan-
 do creditur Matrimonium iniuste impedi-
 dum, vt per maleficia, aut parentum seu alio-
 rum fraudes: Quando contrahentes sunt adeo
 ætate dispares, vt rubore ex publicatione sint
 afficiendi: Quando denunciations fieri non
 possunt absque detrimento, aut notabili in-
 commodo in fama, in corpore, vel in bonis
 fortuna, aut sine scandalo: Quando vicinum
 est tempus, quo prohibitum sit nuptiis bene-
 dici, vt tempus Aduentus, vel Quadragesimæ.
 Quando notabilis sponsus subest commoditas
 Quando magnates sunt contracturi: Quando
 in mortis constitutus articulo, vult concubi-
 nam ducere. Verum cum hæc septem in casu-
 bus Ordinarius dispensat, debet informari,
 num aliqua impedimenta subsint inter con-
 trahentes. Henric. lib. 1. cap. 5. Nauar. cap. 22.
 numer. 7. Filliuc. tract. 10. cap. 5. quæst. 7. Reginal.
 lib. 3. numer. 235. Coninch d. 27. numer. 57. Sanchez
 lib. 3. d. 9.

Quemadmodum lethale piaculum est, Ma-
 trimonium ante præmissas denunciations
 contrahere ita peccatum mortale erit illud, il-
 lis non præmissis, consummare. Quia contra-
 hentes se periculo exponunt fornicationis,
 non adhibendo diligentiam ab Ecclesia præ-
 scriptam. Et hoc non tantum prima vice, sed
 etiam quoties dant operam copula. Quia ead-
 em prolixius militat præcepti ratio, cum forni-
 cationis periculum imminet, haud adhibita
 diligentia necessaria, vt facilius impedimenta
 detegantur. Nauar. cap. 22. numer. 83. Reginal. l.
 3. numer. 237. Sanchez lib. 3. d. 11. Coninch. d.
 27. numer. 52. & 58. Scio tamen problemati-
 ce posse hanc sententiam sustineri, de quo
 Sect. 2.

Concilium itaque Tridentinum præscripsit
 sess. 24. cap. 1. de reform. in primis, denuncia-
 tiones faciendas esse in propria Parochia: &
 quando sponsi sunt diuersarum Parochiarum,
 in vtraque gerendas, si vero contrahentes ha-
 beant plura domicilia, seu Parochias, agendas
 esse in illa, in qua diutius habitant, & princi-
 paliores habent larem: vel potius in ea Para-
 chia sponsum in qua verosimilius est sciri
 impedimenta, verbi gratia: in Parochia, ubi
 fuit antiqua parentum habitatio. Deinde iu-
 bet denunciations a proprio contrahentium
 Parocho geri, vel ab alio ex ipsius Parochi li-
 centia, Parochus autem denunciations abs-
 que legitima causa omittens per triennium
 ab officio suspendendus. Item præscribit, de-
 nunciations tribus diebus festis continuis pu-
 blicari. Non peccaret verò Parochus mortali-
 ter si vno vel altero die festo omittat, ratione
 paruitatis materiæ: Secus si multos dies festos
 inter vnam & alteram denunciationem inter-
 ponat. Demum præcipit, gerendas esse in Ec-
 clesia inter Missarum solemniam. Dixerim ex
 Doctoribus, posse fieri extra Ecclesiam in lo-
 co, ad quem magna populi copia confluit, vt
 in prædicationibus: imò posse die non festo
 profertur, quando ingens populi multitudo ad
 Ecclesiam accedit. Quia legis ratio saluatur.
 Sic ex Cardinalium declaratione Reginal. l. 3. re-
 numer. 238.

50
 Iusta causa
 ad dispensan-
 dum in denun-
 ciationibus.

51
 Mortale est
 Matrimonij
 consummaræ
 ante præmis-
 sas denun-
 ciationes.

52
 Quid Tride-
 ntinum circa
 denunciations
 prescribit
 explicatur.

COBAR
 MOR
 III. IV
 IV

Secl. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 47

Parochus, vel alius de Parochi, aut Ordinarij
licentia Sacerdos, ac duo seu tres testes: Ergo
reliqua omnia extrinseca sunt, & accidenta-
ria, sicut locus, tempus, &c. Ast quamvis or-
dinarij in loco sacro debeant fieri: ex causa
tamen Parochus possit assistere in loco non
sacro, puta si malitiose Matrimonium esset
impediendum, vel accessus, ad locum Sacrum
sine periculo non pateret. Non esset mortale
assistere domi, etiam si non adeo graues causas
intercedant, modo solemnitates postea in Ec-
clesia peragantur, puta benedictio, & alie cæ-
rimonie in Rituali præscriptæ. Rodrig. cap.
219. num. 5. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 1. Regi-
nal. lib. 31. num. 177. Diana part. 3. tract. 4. resol.
231. Sanchez. lib. 3. d. 19. num. 11.

Non est necessarium, Parochum, qui Matrimo-
nio interfuit, Sacerdotem esse. Quia Parochus
non Sacerdos exercere potest omnia, quæ à
potestate Ordinis non dependent: sed interesse
Matrimonio, non est actus ordinis: & illius
præsentia non requiritur in hoc casu ad fun-
ctionem Sacerdotalem exercendum. Verum
quamvis valide possit Parochus non Sacerdos
Matrimonio assistere: non tamen licet. Quia
cum debeat benedictionem impertire, & ex
precepto Ecclesiæ dicere: *E vos coniungo*, hoc
ut decenter perficiatur debet à Sacerdote ge-
niti, quæ si contingeret, Parochum non Sacer-
dotem assistere, non potest stola vti, nec im-
pertire benedictionem. Navar. lib. 4. consil. 11.
de sponsal. cons. 30. Henric. lib. 1. cap. 3. Filiuc.
tract. 10. numer. 203. Reginal. lib. 31. nu-
mer. 177.

Attamen alter, qui de licentia Parochi as-
sistit, debet esse Sacerdos, ut Tridentinum ait.
Vnde minime conferri potest hæc licentia
non Sacerdoti. Igitur assistente Diacono de
licentia Ordinarij vel Parochi Matrimonium
erit irritum. Sanchez lib. 3. d. 20. num. 10. Bonac.
de Matr. quas. 2. punct. 8. num. 16. Gutier. cap.
61. num. 16. & 17. Non requiritur autem ut
Sacerdos, cui datur licentia à Parocho assistendi
Matrimonio, sit approbatus ab Ordinario:
imò valide assistit, quamvis sit excommunicatus,
suspensus, interdictus, vel irregularis. Quia
hæc assistentia non est actus iurisdictionis,
exercereque potest per excommunicatum, &
irregularem, vel etiam degradatum. Sayr. de
Censur. l. 5. c. 22. n. 16.

Matrimonium contractum coram Parocho
excommunicato, suspensio, vel irregulari non
tolerato, validum est. Quia excommunicatus, sus-
pensus, vel irregularis, dum Parochia non pri-
uatur, manet in possessione, & verus Parochus
est. Quia præsentia Parochi requiritur in Ma-
trimonio, quasi auctoritatem illi præstans:
sed auctoritatem præstare actui præsentia ali-
cuius non est actus iurisdictionis: Ergo potest
valide fieri ab excommunicato non tolerato.
Henric. lib. 1. cap. 3. Reginal. lib. 31. num. 177.
Coninch d. 1. num. 24. Gutier. cap. 62. num. 23.
Diana p. 5. tr. 9. resol. 78.

Archiepiscopus non potest coniungere sub-
ditos suorum suffraganeorum, vel dare licen-
tiam illos coniungendi. Quia non est illorum
Ordinarij nec Superior nisi in gradu appella-
tionis, Hanc autem licentiam præter Paro-
chum dare potest Episcopus, Vicarius eius ge-
neralis, Prælati habens auctoritatem quasi

Episcopalem, ut sunt Cardinales in suorum
titulorum Ecclesiis, & quidam Abbates in Ec-
clesiis illi Episcopo subiectæ, & Vicarius
Parochi habens facultatem administrandi Sa-
cramenta, & assistendi Matrimonio, siue sit
permanens, siue amobilis. Licentia tacita ex
ratihabitione de futuro, qua alienus Sacerdos
probabiliter credit, Parochum ratihabitum,
sufficiens non est, ut sit validum Matrimonium,
Quia valor Sacramenti non potest esse in-
pendenti, sed statim aut debet esse validum,
aut irritum. Necessarium verò non est, dare
licentiam in scriptis. Quia Tridentinum hoc
non exigit: & scriptura non est de essentia
gratiæ privilegij. Henric. lib. 1. cap. 3. numer. 4.
Rodrig. c. 217. n. 16. Reginal. lib. 31. num. 178. Co-
ninch d. 17. n. 17.

Sacerdos, qui delegatam habet authorita-
tem assistendi Matrimonio, illam non potest
alteri Sacerdoti delegare, nisi delegatus sit ad
vniuersitatem causarum. Vnde qui ad tempus
vel per Episcopum, vel per Parochum consti-
tutus ad curam Pastoralem administrandam,
alium ad hunc effectum subdelegare potest.
Quia delegatus est ad omnia Pastoralia ne-
goria. Vicarius autem Pastoris, qui simul cum
ipso curam administrat, alium sibi substituere
nequit. Quia delegatus ad vniuersitatem cau-
sarum non censetur. Multoque minus quilibet
alius Sacerdos, quem forte Parochus in ali-
quo negotio sibi coadiutorem adhibuerit,
Doctores communiter.

Cum licentia assistendi Matrimonio extorta
fuit per metum leuem aut grauem, Matrimo-
nium est validum. Cum autem extorta fuit
per dolum & mendacia versantia circa causam
finale, est invalidum: secus quoad licentia fuit
extorta per dolum, & mendacia versantia so-
lummodò circa causam impulsivam. Gutier. c.
69. num. 14. Reginal. lib. 31. num. 182. Sanch.
l. 3. d. 39.

Parochus interdictus seu prohibitus ab
Episcopo, assistere, Matrimonio, adhuc vali-
dè assistit. Quia posita ea prohibitione Paro-
chus adhuc iurisdictionem retinet. Idem di-
xerim, quando huiusmodi prohibitio facta
fuit Vicario, vel adiutori Parochi. Imò Paro-
chus, cui vetitum fuit à superiore administra-
re Sacramenta ob infirmitatem, validè adhuc Ma-
trimonio assistit. Quia huiusmodi assistentia
non est propriè Sacramenti administratio,
modo Parochus sic compos sui, & externo sen-
su contrahentium consensum percipiat siue
per se immediatè, siue per interpretem; quod
verum est, etiam si per vim inibi detineatur.
Quia sic saluatur finis decreti Concilij, qui est,
ut tale Matrimonium constet Ecclesiæ. A for-
tiori valebit, quando Parochus dolo vocatus
interest coniugio. Idem dixerim, si casu interfit:
est enim eadem ratio. Peccabant autem
mortaliter contrahentes, si Parochum vi deti-
neant. Quia & ipsi infertur iniuria, & Ecclesiæ
authoritas contemnitur. Rodrig. part. 1. c. 217.
Reginal. lib. 31. num. 179. Sanchez l. 3. d. 39. n. 1.
Bonac. de matr. q. 2. punct. 8. n. 19. Filiuc. tr. 10.
cap. 6. quas. 3.

Parochus iniustum titulum Beneficij habens
eo quod commisit delictum aliquod, ratione cu-
ius priuatus fuit ipso iure Beneficio: vel quia
acceptum Beneficium in communicatione assis-

Delegatus
Sacerdos qui
Matrimonio
assistit, non
potest alteri
Sacerdoti id
delegare nisi
delegatus sit
ad vniuersi-
tatem causa-
rum

Licentia as-
sistendi Matrimo-
nio per
metum ex-
torta valet
per dolum
minime

Parochus
prohibitus ab
Episcopo as-
sistere Matrimo-
nio adhuc
validè as-
sistit

Parochus ini-
ustus titulum
Beneficij ha-
bens, validè
acceptum Beneficium in communicatione assis-

COBAR
eod. Mor
MAH. IV
E IV

vel quia habet Beneficium incompatible valide assistit Matrimonio, modò in iudicio non. dum fuerit illo legitime spoliatus. Quia adhuc est Parochus cum titulo, & errore communi. Sanchez lib. 3. d. 2. num. 60. 61. & c. Henric. l. 1. cap. 3. num. 4. Rodrig. cap. 2. 17. num. 8. Filliuc. tract. 10. cap. 6. ques. 4. Reginald. lib. 3. num. 97. Lessi. lib. 2. cap. 29. dub. 8. num. 67. & 68.

68

Ut autem eius
gesta valeant
tria requi-
runtur.

Porro ut ab huiusmodi Parocho iniustum titulum Beneficij habente gesta valeant, tria debent concurrere. Primum, ut adsit titulus coloratus, seu putativus: qui adesse censetur, quando superior legitimus confert alicui dignitatem, vel Beneficium, seu collatio est inuálida ob occultum aliquem impedimentum recipientis collationem, ut si fiat excommunicato. Titulus coloratus est, quando aliquid recipit dignitatem, vel Beneficium à legitimo superiore, sed postea perpetrat delictum, ratione cuius est ipso iure priuatus illa dignitate, aut Beneficio: vel quando superior occulte dignitatem, vel facultatem reuocat. Secundum, ut adsit error communis, seu probabilis, quo aliquis communiter habeatur pro vero titulari Beneficiario, Parocho & c. non vero sufficeret vnus vel alterius error. Tertium, ut nullum adsit impedimentum iuris diuini, vel naturalis. Hisce concurrentibus, gesta per Iudicem, Prætorum, Parochum, & Confessarium valida sunt. Quia ius humanum defectum veri tituli supplet, ut habetur. leg. *Parbarum. ff. de offic. Prætor.* Et huiusmodi defectus etiam ab Ecclesia, quando adesse opinio probabilis. Quia tunc censetur adesse error communis, & titulus coloratus: verbi gratia, quando est opinio probabilis aliquem posse à reuerentiis absolueri, aut à censuris, aut posse Matrimonio assistere: tunc enim sequens opinio probabilis, valide absoluit, valide Matrimonio assistit. Diana p. 4. tr. 4. resol. 4. & tr. 1. misel. resol. 29. Crokers ad cap. 7. regulæ Minor. l. 22. fol. 701. Secus dixerim, si cum titulo colorato, & errore communi interueniat impedimentum iuris diuini, vel naturalis: nam tum Prælatum, vel Ecclesiam non potest huiusmodi supplere defectum, cum non habeat potestatem in superiore: sicut potest supplere, & de facto supplet defectum iuris humani, ne alias sequantur multa incommoda, multæ perplexitates, multa dubia, & scempuli. Bonac. de matr. q. 2. pun. 8. n. 25. Caiet. v. Confessio iteranda. Palud. in 4. dist. 17. quæstion. 6. art. 1.

69

Inuálida
sunt gesta il-
lic, qui abs-
que legitima
authoritate
se in Parochi
intrusit offi-
cium.

Gesta per illum, qui absque legitima authoritate se in Iudicis, Parochi, vel Confessarij intrusit officium, foro in vtroque sunt inuálida. Quia intrusus non habet titulum verum, vel coloratum. Vnde si aliquis simplex Capellanus vel Sacerdos à laico Parochus constitueretur, inuálide Matrimonio assisteret, & inuálide absolueret, quamvis communiter pro vero Parocho haberetur. Nauar. cap. 9. num. 9. Gutier. cap. 6. 2. num. 26. Coninch. d. 17. num. 26. Sanchez. l. 3. d. 2. num. 29.

70

Nō requiritur
ad Matrimo-
nij validita-
tem, ut Pa-
rochus ali-
quibus verbis
utatur: tenet

Ad Matrimonij validitatem non requiritur ut Parochus, vel alius Sacerdos Matrimonio assistens, in eius celebratione aliquibus verbis utatur. Quia Tridentinum in clausula irritante nullam verborum gerit mentionem. Tenetur tamen ex eiusdem Tridentini præcepto his uti verbis: *Ego vos coniungo in nomine Patris, & c.*

vel saltem aliis iuxta patriam consuetudinem. Reginald. lib. 3. num. 175. Coninch. d. 17. num. 45. Sanchez. l. 1. d. 38. num. 47. An vero horum verborum omisio sit mortale piaculum, scilicet. 2. patebit.

Præter Parochum, ad Matrimonij validitatem necessaria est duorum, vel trium testium præsentia, quæ debet esse moralis, & humano modo: ut scilicet aduertant, & intelligant quod agatur. Item debet esse simultanea, & non successina. Hinc dormientes, ebrii, furiosi quando carent lucido intervallo, non sunt testes idonei. Quia non possunt esse præsentem humano modo. Aliæ autem personæ, quæcumque illæ sint doli capaces possunt esse in coniugio testes, cuiuscumque ætatis, conditionis, & status existant. Vnde impuberes usum rationis habentes, femina, confanguinei, pater, vel mater, familiares, infideles admitti possunt in Matrimonio quamvis non admittantur tanquam testes idonei aliis in negotiis. Quia Tridentinum nullos excipit testes Nec requiritur, ut testes sint rogati. Quia nullo iure talis solemnitas in coniugio præscribitur. Imo validum Matrimonium esset, quamvis testes per violentiam cogantur assistere, modo aduertant, quod agitur. Nil etiam obstat, quod tanquam alia de causa vocati sint & Parochus, & testes, atque inter coniungendum (verbi gratia) coram illis res geratur, etiam non monitis, modo tunc appareat, contrahentes eorum præsentiam requirere: possintque ea quæ geruntur, cognoscere. Quod si Parochus affectante, de facto non intellexerit, iudicat Sacra Congregatio valori Matrimonij minime obitare. Vnde non est necessarium, ut Parochus Matrimonio adsit tanquam ex intentione exhibendi suam præsentiam authoritativam in persona Ecclesiæ: sed sufficit, quod præsens sit, & possit testari, appareatque ad illum actum esse adhibendum. Idem de testibus dixerim. Quia hi dicuntur præsentem, cum sufficienter aduertant ad id quod agitur, possintque de hoc testimonium ferre. Nec vlla alia præsentia in Tridentino requiritur. Sanchez. lib. 1. d. 39. Gutier. cap. 5. num. 9. Reginald. lib. 3. num. 181. Filliuc. tract. 10. cap. 6. ques. 10. Sylui. in supplem. quæstion. 45. art. 5. ques. 9.

In Clementina Religiosi, de prinileg. excommunicatione reservata Pontifici vulnerantur Religiosi solemnizantes Matrimonia, haud habita super his speciali Parochi licentia. Monuerim tamen, quod solemnizare Matrimonia non sit idem, quod ministrare. Quia sicut hoc solis contrahentibus competit, ita per Religiosos fieri non potest. Neque solemnizare idem est, quod, instar Parochi, contrahentibus adesse. Quia licet præsentia Parochi iuxta Tridentinum dici possit quedam solemnitas Matrimonij: non tamen est illa, de qua Canon præsens qui quidem de sola illa solemnitate loquitur, quæ consistit in Sacerdotali benedictione, quam sponsi post Matrimonium rite contractum solemniter in Ecclesia recipiunt. Præterea assistens Matrimonio sine licentia afficitur suspensione lata in Tridentino *ses. 24. cap. 1.* ubi sub pœna suspensionis ipso facto interdictum est Parocho, aliisque Sacerdotibus tam Regularibus, quam secularibus, ne alterius Parochiæ sponso sine proprii Parochi licentia in Matrimonio

Seet. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 49

Matrimonium coniungere, aut benedicere audeant, alioquin suspensi maneant, donec ab Ordinario illius, qui Matrimonio interesse, vel benedictionem conferre debebat, absoluantur. Quæritur, num Religiosus solemnizans Matrimonia hoc tempore sine speciali facultate, utramque Censuram excommunicationem scilicet & suspensionem incurrat? Receptioni ex sententia sola Tridentini suspensionem afficitur, in quam excommunicatio Clementina in hac parte commutata videtur. Quia ita Sacra Congregatio declaravit: & ne duplex poena ob idem delictum incuratur. Sayr. de Censur. l. a. c. 15. n. 2. Suar. de Censur. d. 12. sect. 4. Bonac. de Matrim. q. 4. p. n. 6. n. 3.

Contrahentes absque Parocho, & aliis testibus ubi Tridentinum viget, puniendi sunt grati poena Ordinarii arbitrio, ut idem Tridentinum statuit. At ubi Tridentinum non viget, contrahentes clandestine absque testibus, & forsam etiam absque proprio Sacerdote, sunt etiam arbitraria poena plectendi, ut præcibitur Cap. fin. de Clandest. despons. Et ob eiusdem Cap. decretum sic contrahentes etiam puniuntur in eo, quod eorum proles sit illegitima, quando contrahunt in gradu prohibito, quavis ignoranter. In aliquibus Diocesisbus excommunicatur ipso facto Synodali excommunicatione. In Castellæ Regnis illis imponitur poena privationis omnium bonorum, & exilij ab his Regnis, & quod possint à parentibus privari hereditate. Sanch. l. 3. d. 47.

CAPVT VI.

De contractu Matrimoniali sub conditione.

Ex conditionibus, quæ Matrimonij contrahendi apponi possunt, aliæ sunt necessariae, aliæ turpes, aliæ impertinentes, aliæ impossibiles, aliæ honestæ, aliæ de præterito, & aliæ de futuro. Porro ex turpibus quedam sunt contra substantiam & bona Matrimonij, & hæc quæ repugnant præcipuis Matrimonij bonis, id est fidelitati, & Sacramento, id est, indissolubilitati Matrimonij v. gr. Contraho tecum, si generationem proli esites, vel donec pulchriorem inueniā. Aliæ sunt turpes non contra substantiā, & bona Matrimonij, v. gr. Contraho tecum, si mecum concubueris. Sanch. l. 5. d. 1. n. 3. Bonac. hic q. 2. p. n. 10. n. 3. & 4. Filliuc. tr. io. c. 4. q. 1. singula expendo.

Matrimonium initum sub necessaria conditione est absolutum, & validum ante expectationem eventus conditionis non solum in foro externo, sed etiam in interno, modo contrahentes non habuerint intentionem suspendendi consensum vsque ad conditionis eventum: tunc enim Matrimonium sub necessaria conditione celebratum, non est validum de præterito. Quia non adest mutus consensus de præterito. Sicut nec est validum, si contrahens opponat conditionem necessariam, credens illam esse contingentem. Quia non habet consensum de præterito cum intendat tantummodo contrahere dependenter ab eventu illius conditionis. Condicio autem necessaria est, Ducto te in uxorem, si cras Sol oriatur. Eschb. & Alend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Nauar. cap. 22. n. 67. Coninch d. 29. n. 8. Henric. l. 11. c. 12. n. 4. Viator. de Matrim. n. 260. Sanch. l. 5. d. 2. num. 2. Sylui. in supplem. q. 43. a. 1. quæstio 1. concl. 5.

Matrimonium sub aliqua conditione turpi celebratum, quæ sit contra Matrimonij substantiam, seu quæ tribus præcipuis bonis adnecetur, irritum est, si conditio adiungatur, ut de futuro præstanda. Quia conditio contra substantiam contractus destruit contractum. Si tamen huiusmodi conditio adhibeatur post contractum Matrimonij, non efficit illud invalidum. Quia iam valide contractum esse supponitur. Idem dixerim, quando huiusmodi conditio non adicitur ut de futuro præstanda, sed apponitur de præterito, vel de præterito. Vnde si quis dicat puellæ: Contraho tecum, si fornicationem commisisti, tui anxius remedij: valide statim Matrimonium contrahitur, si puella fornicata sit; secus si fornicationem non commiserit. Gutier. capit. 28. numer. 4. Coninch d. 29. num. 9. Sanch. l. 5. d. 9. Conar. part. 2. Epit. c. 3. §. 1. n. 9.

Condicio autem turpis, quæ non est contra Matrimonij substantiam, sicut & impossibilis adiecta Matrimonio, habetur pro non apponita; Matrimoniumque validum manet, modo adit absolutus contrahentium consensus. Secus dicendum, si consensus absolutus non adit, & contrahentes non consentiant nisi sub conditione turpi, vel impossibili: tunc enim non est validum Matrimonium eo quod non adit consensus de præterito, qui ad Matrimonij validitatem est necessarius. Lessi. libr. 2. cap. 18. numer. 122. Sanchez libr. 5. d. 15. Henric. libr. 21. cap. 12. num. 5. 6. Valent. tom. 4. d. 10. quæstio 3. punct. 3.

Condicio honesta & possibilis de præterito, vel præterito adiecta Matrimonio, illud non vitiat, nec suspendit, sed si conditio tunc est vera, verbi gratia, si pariter tuus vult, vel voluit, est statim validum Matrimonium. Si verò est falsa, est statim irritum. Validum, inquam statim est. Quia tunc nihil deest ad Matrimonium eum adit consensus mutus de præterito, si est tunc vera conditio. Coninch d. 29. num. 8. Sanch. l. 5. d. 6. n. 1. & Diana p. 1. tr. 4. resol. 191. Matrimonium verò celebratum sub conditione honesta & possibili de futuro, non est validum ante conditionis eventum. Quia ea est natura conditionis de futuro, ut suspendat valorem contractus sub ea initi in eventum conditionis. Nauar. cap. 22. num. 65. Bonac. hic q. 2. punct. 10. numer. 20. Coninch d. 29. n. 11.

Matrimonium contractum inter consanguineos, vel affines, vel inter alios habentes aliquod impedimentum, sub conditione, si Papa dispensauerit, validum est conditione impleta, seu adueniente dispensatione. Quia contrahentes sub illa conditione non contrahunt pro tunc sed pro futuro tempore, nempe pro tempore conditionis adimpletæ, quo tempore sunt habiles, & nihil obstat, quominus Matrimonium perficiatur: Ergo verè perficitur tempore illius conditionis impletae per dispensationem. Sponsalia Sanch. l. 5. d. 3. n. 10. Coninch d. 29. n. 18. Conar. p. 2. c. 1. n. 8.

Scio quosdā Doctores apud Sanch. contrarium asseruisse de sponsalibus: talē nempe promissionē dūrim s ap esse nullā. Quia ea conditio tanquā impossibilis posita con-

76
Sub conditio-
ne turpi con-
tra Matrimo-
niam.

77
Sub conditio-
ne turpi, sed
non contra
substantiam
Matrimonij.

78
De conditio-
ne honesta possi-
bili de præ-
terito, & de
possibili de
futuro.

79
De conditio-
ne inter consan-
guineos &
affines.

80
Sponsalia
inter eos, qui
habent im-
pedimentum

ditione si
Papa dis-
pensauit,
rit, valida
sunt.

reiciuntur: imò huiusmodi cōsanguineos incur-
re excommunicationem latam, in Clementina
Unica de cōsang. sed crediderim, sponsalia inter
eos, qui habet aliquod impedimentum dirimēs,
etiā valida esse, appositā conditione: si Papa dis-
pensarit. Quia huiusmodi sponsalia respiciūt Ma-
trimonium licitum, nam licet de se sit prohibi-
tum, sit licitum ex dispensatione: & sponsalia nō
ordinantur quomodocumque ad ipsum, sed vt
stat sub dispensatione, atque adeo vt licitum. Et
ratione conditionis suspenditur obligatio, quam
inducunt, vsque ad tempus, quo impletur con-
ditio: vnde sponsalia pro vt inductiua obligatio-
nis, habent tractum veluti successuum, quo du-
rant, quovsq; apponitur conditio, atque adeo
quovsq; sit licitum Matrimonium. Ponti. l. 3.
c. 15. n. 4. Præposit. de Matrim. q. 9. dub. 3. num. 25.
Mercer. in suplem. 3. p. q. 43. d. 1.

81
De condi-
tione im-
pertinenti.

Porrò Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. censuit cō-
ditiones impertinentes haberi pro non adiectis
in Matrimonio, sed nullo iure probat. Quare
censurim, Matrimonium contractum sub con-
ditione impertinenti de futuro non esse validū,
antequam verificetur conditio: validum verò
esse, ea verificata, & ad impleta. Quia omnis
conditio iure non improbat potest Matrimo-
nio apponi: sed hæ conditiones impertinentes
nullo iure reprobantur: Ergo possunt validè ap-
poni. Conditio autem impertinens est si quis
dicat: Duco te in vxorem, si agnovero te bene
morigeratam, vel Pulchram ab aliis existimari.
Sanch. l. 5. d. 18. Gutier. c. 82. n. 31. Bonac. de ma-
trim. q. 2. pun. 10. n. 24.

82
In conscie-
tia foro
standum est
intentioni
contrahentis
sub condi-
tione, qua-
liscumque
conditio sit.

In conscientia foro standum est intentioni
contrahentis Matrimonii sub conditione qua-
liscumque illa sit, id est, quamvis Ecclesia iudi-
cet verum esse Matrimonium, quando conditio
est necessaria, turpis, aut impossibilis: præsumit
enim minime defuisse consensum, huiusmodi
conditionibus adiectis. Vnde si contrahens no-
luit inire Matrimonium, nisi eneniente conditio-
ne, non erit Matrimonium ante illius enentum;
& si nunquam evenire possit, quia impossibilis
est, nunquam erit Matrimonium. Quia Matrimo-
nium nullatenus esse potest absque consen-
su. Quando autem dubius est animus apponen-
tis conditionem, standum est præsumptioni fori
externi, & reiecta conditione, iudicandum erit
Matrimonium esse quando Ecclesia sic iudicat.
In dubio autem pro utroque foro, pro Matrimo-
nio est iudicandum. Filliuc. tr. 10. n. 136. Syluest.
v. Matrimonium 3. q. 2. Sanch. l. 5. d. 1. n. 4. Conar.
p. 2. c. 3. §. 2. Plura de conditionibus apud San-
chez toto l. 5.

CAPVT VII.

De petitione, ac redditione con-
iugalis Debiti.

83
Actus con-
iugalis li-
citus & me-
ritorius.

Actus coniugalis ex se est licitus, Fide edo-
cente potestque absque omni culpa exer-
ceri. Quia est actus virtutis iustitiæ, cum reddat-
ur coniugi debitum ex pacto matrimoniali cō-
tractum. Vnde ipse matrimonialis actus in gra-
tia exercitus debitisque vestitus circumstan-

tiis, est meritorius sicut in ceteris bonis actibus
iusti contingit. D. Tho. 2. 2. q. 15. a. 2. Syluest. ibi
Sanch. l. 9. d. 1. n. 2. & 3. Pontil. l. 10. c. 1.

Tenentur sibi inuicem debitum reddere,
aquali iure. 1. Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat. Tenetur*
similiter & vxor viro. Ideo equaliter peccant coniuges
vir & femina negantes debitum alteri coniungi quali iure
petenti, siue expresse per verba, siue interpreta-
tione alicuius signi id innuentis expressione. Ne. debitum
gatio autem debiti peccatum est mortale regu-
lariter. Quia lege iustitiæ reddendum est unicui-
quod suum est: corpus verò vxoris est viri, & e-
contra. D. Tho. in 4. dist. 32. q. 1. a. 2. & 3. Syluest.
v. Debitum. Ponti. l. 10. c. 2.

Dantur aliqui casus, quibus coniux debitum
obnegando, mortaliter non delinquit. Primò, si
petatur beneuolè & amicè non tanquam sibi
debitum ex iustitia, sed tanquā amicitia quod-
dam coniugale Symbolum. Secundò, quando
alter renitit, ac frivole petit: aut rogatur facili-
acquire. Tertiò, si raro coniux abneget debi-
tum, vel si petum non statim reddatur, sed per
breve aliquod differtur spatium. Similiter si cō-
iux frequentius petat, quam par sit, hæc tamen
intelligo, modo non sit incontinentia pericu-
lum, vel gravis morbi in petente. Nauar. c. 16. n.
24. Henric. l. 1. c. 15. n. 7. Rodrig. in suc. l. 42. Re-
ginal. l. 3. n. 282. Filliuc. tr. 10. c. 9. Diana p. 5. tr.
5. resol. 14. & tr. 14. resol. 36.

Pactum non petendi, nec reddendi debitum
mutuo coniugum assensu initum validum est. *Validum*
Quia nulli irrogatur iniuria: & licet possint est pactum
coniuges se mutuo voto ad id ligare, ita possunt non peten-
tibus se mutuo voto ad id ligare, ita possunt non peten-
tibus pacti remittere. Quia omnis res per quascum-
que causas nascitur, per easdem dissolvitur: cum iugum af-
fergō mutuo consensu id conuenitum sit, nec sensum
Deo sit obligata ea continentia: poterit mutua
voluntate id pactum dissolui. Nauar. c. 12. n. 59.
Henric. l. 1. c. 15. n. 8. Rodrig. tr. 10. l. sum. 24. n. 14.
Ait si alter coniux nolit pactum remittere,
sed illi stare, non tenetur alter reddere: quia
non debitum, nam per pactum ius acquisiuit, vt
liber sit ab ea obligatione. Si tamen coniux vi-
deret alterum pacti initi penitere, adeoque ad
venerem propensum esse, vt negata sibi copula,
probabiliter existimet incontinentia maculan-
dū: teneretur reddere nō ex iustitia, sed ex cha-
ritate, ad subueniendum periculo ruinæ coniugis
Elig. Bassæ v. Debitum coniug. l. n. 3.

Præterea excusat a redditione debiti anima
periculum, v. gr. si aliqua circumstantia vsu Ma-
trimonii illicitum redderet. Item excusat vitæ
periculū, vel notabilis infirmitas, quamvis in redditione
coniuge petente incontinentia adesset pericu-
lū. Quia obligatio reddendi debitum, intelligi-
tur, salua sanitate & ordine naturæ, seu salua
subiecti consistentia. Vnde ob hanc causam ex-
cusat coniux febris laborans, vel statim post
prandium, vel si petens laprosus sit, aut morbo gal-
lico laboret alterque sit sanus, & Medicorū iudi-
cio gravis infectionis adsit periculum; & hoc
intelligi, modo ante Matrimonium sanus ne-
cuerit, alterum huiusmodi morbis infectum: nā
si sciuerit, tenetur reddere. Quia per Matrimo-
nij contractum ad hoc se obligauit. Itē excusa-
tur femina a reddendo, quæ iudicio Medice-
rum non potest prolem viuam edere, & ex hoc
imminet sibi periculum vitæ ex partus diffi-
cultate. Posset tamen hæc femina reddere de-
bitum.

Secl. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 51

bitum, imò & petere ad vitandum in se, vel in coniuge incontinentiæ periculum postposito gravi mortis periculo. quod certum omnino non est. Sanch. l. 9. d. 6. m. 8. Sa v. *Debitum*. n. 15. Reginal. l. 1. n. 283. Sotus in 4. dist. 3. 2. q. 1. d. 1. Bonac. de Matrim. q. 4. p. m. 1. n. 4. Graf. p. 1. l. 1. c. 83. Rodrig. 10. i. sum. c. 242.

Per se loquendo non tenetur coniux debitum reddere alteri coniugi petenti tempore furoris vel ebrietatis. Quia furiosus vel ebrius humano modo non petit. Per accidens autem fieri potest, ut coniux ei reddere teneatur, verbi gratia, si ebrius aliquin expleturus sit libidinem modo illicito. At vir mentis compos peccabit reddendo debitum vxori amanti, cum ad sit periculum abortus, & enecandi foetum in utero, si ipsa concipiat. Si autem vxor sit sui compos, vir autem amens, licebit reddere viro amanti. Quia periculum prolis potest à femina præcaueri. Reginal. l. 1. n. 347. Sa v. *Debitum*. n. 16. Henriq. l. 1. c. 15. n. 10. Sanch. l. 9. d. 23.

A reddendo debito exculatur coniux ex coëundi impotentia. Quia impossibile non est obligatio. Peccatum verò esset mortale, de industria huiusmodi procurare impotentiam. Quia notabile proximo coniunctam habet iniuriã. Hoc autem verum, non tantum cum quis sciens se reddit impotentem modo illicito, ut per crebras pollutiones, aut ad alias accessus, sed etiã cum sciens modo licito, ut per notabilem in vigilis, vel ieiunij, sexcessum. At culpa vacat coniux se bona fide extenuans honestis studiis, & seruans Ecclesiæ ieiunia, aliãve ex deuotione moderata. Quia per hæc efficietur minus potens, non tamen impotens ad reddendum. Vnde maritus iure iustitiæ non tenetur calidis viri, ut potens ad copulam efficiatur: sed sufficit vte impotentem non reddat. Aliquando enim lege charitatis ad id tenebitur, dum sine graui corporeæ salutis detrimento id potest efficere, & vxor graue incontinentiæ periculum patitur, nisi frequentius sibi coniugali copula subueniatur, similiter non licet vxori, ita se abstinentiis & vigiliis dedere, ut deformis, viroque reddatur exosa. Syluest. verb. *Debitum*. 2. Sanchez libr. 9. d. 3. numer. 2. Reginal. libr. 31. numer. 285. Rosella verb. *Debitum*, n. 2. Filliuc tract. 10. numer. 305. Ponti. lib. 10. cap. 2. num. 7. & 8.

Scio, coniuges communi ex consensu posse à copula abstinere, secluso incontinentiæ periculo, ne prolem multiplicent, quam alendo non sunt, ut docent Nauar. c. 16. n. 25. Sanch. l. 9. d. 15. n. 1. Reginal. l. 31. n. 289. Nò tamen eximitur coniux à redditione debiti alteri coniugi petenti, gratia nò multiplicandi prolem. Quia ageret contra finem Matrimonij primarium qui est prolis procreatio. At mortale piaculum non esset ob eam causam debitum abnegare, quando non esset incontinentiæ periculum in altero coniuge. Quia ab aliis iustitiæ debitis perfoluendis excusat incommoditas magna, & difficultas in filiis alendis videtur esse causa sufficiens ad illum excusandum. Diana p. 3. de Sacram. resol. 113. Sa v. *Debitum*, n. 18.

Coniux debitum potest, imò tenetur reddere alteri coniugi illicitè petenti, quãdo in exigente culpa lethalis est non ob aliquam circumstantiam tenentem se ex parte actus, sed ob solã circumstantiam personæ exigentis, v. gr. si maritus. Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

lo sine peccato vel ratione voti castitatis, quo est illegitimus. Quia petens cum huiusmodi circumstantia, non amittit ius petendi, quamvis petat illicitè. Tamen quando vitium personale priuat coniugem iure debiti exigendi, tunc alter reddere non tenetur, sed iuste potest denegare. v. gr. si coniux affinitatem contrahat cum tuo coniuge ob copulam cum eius consanguinea habitam: vel cognationem cum eo spiritualem. Quia ex quo actor perdit ius petendi, reus habet ius non debendi, negandi, & excipiendi: si verò sit incontinentiæ periculum in coniuge priuato iure petendi ob affinitatem, aut cognationem spiritualem: lege charitatis tenetur alter coniux innocens ei incommodo subuenire siue reddendo exigenti, siue petendo. Moneo tamen, coniugem, qui affinitatem, aut spiritualem cognationem contrahit, aut voto castitatis illegitur, non posse reddere debitum alteri, nisi quando ex lege iustitiæ reddere aliàs adstringitur. Henriq. l. 1. c. 15. n. 8. Syluest. v. *Matrimonium* 8. q. 15. disto 7. Couar. 4. Decretal. p. 1. c. 7. §. 2. n. 1. Sanch. l. 9. d. 6. m. 8. 13. & 14. Coninch d. 34. n. 18.

Mortale est, debitum reddere, quoties petens lethaliter delinquit ob aliquã ipsius actus coniugalis circumstantiam: & non solum ob solam circumstantiam personæ. v. gr. si petatur debitum in loco Sacro, vel publico, aut cum abortus periculo. Quia sicut petitio afficitur illa praua circumstantia, ita & redditiõ: vtraque enim polluit locum Sacrum, aduerlatur honestati, estque in tertij damnum. Petrus. Soto de tiam.

Matr. l. 16. Sanch. l. 9. d. 6. n. 16.

Debitum abnegandum non est petenti solum cum veniali piaculo siue ob circumstantiam personæ, siue ob circumstantiam actus, illicitè petatur. Quia adest semper ista causa excusans redditionem, videlicet, ne displiceatur petenti, ne oriantur lites, ac discordiæ inter coniuges. & ne priuatur absque culpa iure reddendi. Henriq. libr. 11. cap. 16. numer. 6. Sanchez libr. 9. d. 16. numer. 8. Diana part. 3. de Sacram. resol. 296.

Negare licet coniugale debitum ad vitandum magnum in bonis pecuniariis aut in fama detrimentum: vel ad magnam in illis communitatem acquirendam. Vnde quoties ad familiæ gubernationem, ac rei familiaris necessitatem exigitur coniugis absentia copulæ impeditiua etiam per longum tempus, non debet cenferi impedimentum irrationabile, & illicitum. Nauar. c. 16. n. 32. Sotus in 4. dist. 32. q. 1. a. 3. Sanch. l. 9. d. 4. n. 13.

Qui communem prolem in necessitate baptizauit, vel è Sacro leuauit fonte, quando scilicet non aderat alius qui eam dilueret: potest petere, ac reddere debitum, non obstante spiritali cognatione contracta cum coniuge. Quia æquum non est, ut aliquis subeat pœnã priuationis debiti reddendi ac petendi absque culpa, imò ex eo quod satisfecit obligationi filium diluens ne eternum deperiret. Cap. Ad limina 30. q. 1. Sylui. in supplem. q. 56. art. 2. Coninch. d. 34. n. 69. Henriq. l. 1. c. 28. Valent. 10. d. 4. q. 2. p. m. 3.

Qui scienter seu ex malitia extrã necessitatem diluit, aut tanquam patrinus in Baptismo, vel Confirmatione tenet communem filium, aut proprium alterius coniugis, priuatur

92 Mortale est: reddere quoties petens mortaliter delinquit ob aliquam ipsius actus coniugalis circumstantiam.

93 Debitum abnegandum non est petenti solum cum veniali piaculo.

94 Negare licet ad vitandum magnum in bonis pecuniariis aut in fama detrimentum.

95 Qui filium in necessitate baptizauit, vel è Sacro leuauit fonte, quando scilicet non aderat alius qui eam dilueret: potest petere, ac reddere debitum, non obstante spiritali cognatione contracta cum coniuge.

96 Priuatur in re pœnã qui ex malitia diluit aut tenet communem filium aut proprium alterius coniugis.

COBAR
Mort
III. IV
IV

natur exigendi debiti potestate tenetur tamen illud reddere. Sanch. *lib. 9. d. 26. num. 7. Sa ver b. Matrimonij impedimenta*, num. 5. Reginal. *l. 31. num. 291.*

97
Quicum
coniugis co-
sanguineo
rem habet
petere non
potest, red-
dere tene-
tur.

Coniux, qui contraxit affinitatem cum suo coniuge, adulterando cum eius consanguineo, vel consanguinea, non potest debitum petere, reddere autem tenetur. Hæc autem privatio debiti locum habet quantumvis copula sit occulta ante omnem Iudicis sententiam. Coniux vero, cui debiti petitio interdicta est ratione affinitatis peccat mortaliter petendo, non obtemperando dispensatione. Quia in re gravi Ecclesiæ præcepto contrahitur. Henric. *lib. 11. cap. 15. num. 11.* Candelabrum aureum de Matrimon. *1. part. nu. 97.* Diana *part. 3. tract. de Sacram. resol. 296.* Sylvi. in *supplem. quæstion. 58 art. 4. concl. 2. & 3.*

98
Impedimen-
tum hoc ex-
tenditur ad
gradum pri-
mum & se-
cundum, non
ultra.

Non impeditur à petitione debiti, qui habuit rem cum femina in tertio, ac quarto gradu cum sua vxore coniuncta, sibi que eodem gradu affine. Quia contrarium iure præscribi probari non potest. Itaque affinitas incestu contracta usque ad secundum solummodo gradum impedit debiti petitionem. Quod etiam fertur Sacram Congregationem declarasse, & merito. Quia affinitas non impedit, nec dirimit Matrimonium, nisi ob copulam ad quam ordinatur; nã est indecens inter affines. Ergo eo ipso quod eiusmodi affinitas restricta est per Tridentinũ, ut non impediat, neque dirimat Matrimonium nisi in primo, & secundo gradu: etiam censetur restricta ut non impediat petitionem copulæ nisi in eisdem gradibus. Unde quamvis petere debitum, sit distinctum à contractu Matrimonij: eo tamen ipso quod affinitas non obstat contractui, neque obstat debiti petitioni. Pontius. *l. 7. c. 33.* citans multos. Sanchez *lib. 9. d. 27. num. 14.*

99
Vxor non
priuatur iure
petendi
si per vim
vel metum
cogitur ad
copulam cum
pariti consanguineo.

Vxor non priuatur iure debitum coniugale petendi, quando per vim absolutam, & metum grauem cogitur ad copulam cum consanguineo, viri in primo, vel secundo gradu. Quia æquum non est, ut quæ caret culpa subeat penam priuationis debiti petendi. Nauar. *c. 27. m. 63.* & alij.

100
Non priuatur iure petendi con-
iux, qui ex
ignorantia
inuincibili
post coniu-
gium ini-
tum affini-
tatem, vel
spiritualem
cognitionem
cum suo con-
iuge contrahit.

Coniux, qui post Matrimonium initum contrahit affinitatem, aut spiritualem cognitionem cum suo coniuge ex ignorantia iuris vel facti inuincibili, non priuatur iure petendi debiti. Quia iura prohibent debiti petitionem, quando, affinitas, aut spiritualis cognatio scienter est contracta. Imo quamvis quis habeat scientiam legis, & facti, nescit tamen, ex huiusmodi copula cum consanguinea vxoris in primo & secundo gradu confluere priuationem iuris petendi debitum ab vxore iure petendi non priuatur. Quia ignorantia pœnæ sicut ab incurrenda excommunicatione, irregularitate ex delicto, & aliis Censuris excusat: ita ab incurrenda priuatione iuris debitum petendi. Sa. *v. Debitum, n. 13.* Henric. *l. 11. c. 15.* Suar. *3. p. d. 67.* Nauar. *c. 16. n. 33.* & c. *23. n. 47.* Sanch. *l. 9. d. 32.* Diana *p. 3. tr. 16. resol. 12.*

101
Qui dubitat de sui
coniugij va-
lore non po-
test debitum
petere ante

Qui de sui coniugij valore dubitat, non potest debitum petere ante diligentiam adhibitam in agnitione veritatis assequenda. Quia fieri potest, ut Matrimonium sit invalidum, unde fornicationis se periculo exponeret. Attamen hic tenetur coniugi alteri, petenti debitu reddere, qui de coniugij validitate nõ dubitat. Quia alter est in

possessione, & in hoc sit possidendi conditio. Banes *disquisitionum* *2. q. 62. a. 6. dub. 5.* Re. *disq. 10. a. 1. sum. c. 2. a. 2. nu. 4.* adhibitam, Henric. *l. 12. c. 6. m. 5.* & 7. Diana *p. 4. tr. 3. resol. 15.* tenetur ita.

Et hoc mihi verum quoad redditionem non men red. solum post adhibitam diligentiam ad assequenda. dam veritatem, sed etiam ante illam adhibitam. Quia ex duobus malis minus est eligendum, quando aliquin perplexus quis esset vinculo peccati ad vtranque partem, siue agendo siue omittendo agere. At minus malum est, reddere, quam non reddere cum illud opponatur virtuti castitatis, hoc autem iustitia.

Verum qui post adhibitam diligentiam ad assequenda veritatem, adhuc dubius manet. Potest red. de sui coniugij bona fide initi validitate: potest dere, qui non solum reddere, sed etiam petere debitum. Post dilig. Quia coniux adhibita sufficienti diligentia, inuincibili ignorantia laborat, quæ à piaculo exculat: & non obstante dubio speculationis de valore Matrimonij, potest practice indicare si. manet. a. bi illo uti licere, cum pro se stet possessio, si uterque. Quando vero uterque coniux dubitat de valore dubitat, re coniugij bona fide contracti, neuter potest petere, nec reddere ante diligentiam sufficientem adhibitam. Quia uterque se fornicationis nec redde periculo exponeret: post diligentem verò in. re, quisionem uterque potest petere, & reddere. Coninch. *d. 3. a. n. 105.* Filiuc. *tr. 10. n. 343.* Bonac. *de Matr. q. 4. pu. 4. n. 6.* Valer. *10. d. 10. q. 6. pu. 2.*

Qui verò mala fide Matrimonium contraxit, dubitans de aliquo impedimento dirimente, nõ potest petere debitum petere. Quia nullum ad id ius petere, qui acquisiuit per Matrimonium cum huiusmodi mala fide dubio contractum, cum possessio mala fide in- contracti, cepta ius non tribuat. Tamen tenetur reddere dubitans de coniugi petenti, qui bona fide contraxit, nec impedimentum dubitat de Matrimonij valore. Quia cum hic ius to dirime, ad copulam acquisiuit, non potest suo iure spo- te, liari ob malam fidem alterius, donec constet, irritum esse coniugium. Quando verò coniux uterque mala fide contraxit, dubius de aliquo impedimento dirimente, neuter potest petere, aut reddere. Sanch. *l. 2. d. 42. n. 1.* Coninch. *d. 3. a. n. 101.* Henric. *l. 12. c. 6. n. 5.*

Qui probabiliter opinatur Matrimonium à se bona fide initum, esse nullum, non potest debitum petere, sed non opinanti id reddere tenetur. Si tamen pro validitate, & nullitate Matrimonij opinionem probabilem coniux habeat, tunc potest petere, & reddere. Quia potest se qui opinionem probabilem probabiliori relinquit. Reginald. *l. 31. n. 101.* Sanch. *l. 2. d. 44. m. 4. ex D. id non opi-*

Tho. in *supplem. q. 5. n. 9.*

Non potest petere, nec reddere debitum coniux, qui moraliter certus est, Matrimonium suum esse nullum. Quia ex parte sua cognoscit coniugem alterum non suum, quod est malum intrinsecum. Et hoc verum existimo, quavis Matrimonium contractum sit bona fide ab altero coniuge, & compellatur ab Ecclesia per excommunicationem, & etiam grauiissima sequantur scandala, incommoda, & vitæ periculũ. Quia cū excommunicatio falsa præsumptione nitatur, coram Deo non ligat. Et quia si contrarium assereretur, sequeretur, fornicationem aliquando esse licitam, videlicet, propter famam, vel vitæ periculum. At hoc dicere erroneum est, cum sit mala intrinsecum fornicatio. Coninch. *d. 3. a. num. 96.* Nauar. *c. 6. n. 39.* Sanch. *l. 2. d. 49. n. 5.* & 7. Sylvi. in *supplem. q. 45. art. 4. quæstione 5.* Scio, Mollesum in *sum. tom.*

Secl. I. De Matrim. Essentia. Recep. Sent. 53

10. sum. tr. 4. c. 14. n. 90. & alios asseruisse contra-
riam sententiam probabilitatem habere nempe
femina teneat reddere debitum viro impedi-
mentum dirimens ignorantem si non reddens per
illum sit occidenda. Quia cum vir bona fide ni-
tatur, vitur iure suo petendo debitum, & illa
fornicatio erit materialis: & mulier magis teneat
non facere alteri aperta iniuriam quam peri-
culum fornicationis materialis vitare. At sen-
tentiam hanc rejicio, quia contrarium definitur
in Cap. Inquisitioni, de sent. excommunic. & illam
erroneam Sanchez citatus merito appellat.

Coniux dubitans de sui Matrimonij valore,
sive post examen, sive antea, non tenetur redde-
re debitum in priori bimestri. Quia alter non
habet ius petendi. Qui autem post bimestre non
dum consummat Matrimonium, & de eius va-
lore dubitat: potest reddere debitum, ne ultra
tempus bimestre signatum à iure, alterum con-
iugem detineat. Quia non tenetur cum tanto
suo detrimento, vel alterius, aut Religionem in-
gredi, nec à reditutione debiti in dubio abstinere.
unde licite se illi materialis fornicationis pe-
riculo exponit. Valq. 1. 2. d. 66. n. 6. n. 33. Salas 1.
2. ar. 8. d. vni. s. 2. 2. n. 208.

CAPVT VIII.

De recto Debiti conjugalis resu.

107
Vt actus matrimonialis non solum sit licitus,
sed & meritorius, multae conditiones
sunt obseruandae his indicatae versibus:

Sit modus, & finis, sine damno, solue, cohare.

Sit locus, & tempus, tactus, ne spernito votum.

108
Primo Modus requiritur: ex parte enim mo-
di, vel situs congressus conjugalis potest red-
di vitiosus, cum scilicet aduersatur coniux na-
turali concubendi modo, qui si non seruatur
ratio tamen erit mortale piaculū, modo seruatur
vas naturale, & intra illud semen viri recipi va-
leat; plerumque tamen graue veniale est, nisi
aliqua necessitas excuset: Ponti. lib. 10. cap.
1. Tolet. lib. 7. cap. 2. 4. n. 1. Henric. lib. 11. cap.
16. n. 6. Coninch. d. 3. n. 80. Reginal. lib.
31. n. 335. Sanchez lib. 9. d. 16. n. 3. Diaria
part. 1. ar. 4. res. 204.

109
Contingit, coniuges mortaliter peccare, quan-
do vase naturali dimisso, abutuntur, vel abuti
volunt non naturali: Aut procurant voluntaria
seminis effusionem extra copulae coniu-
galis vsum legitimum: vel tali modo coeunt, ex
quo sequitur voluntaria extra vas seminis pro-
fusio. Quia tunc impeditur generatio proles.
In reliquis autem, quae coniuges in copula ef-
ficiunt, seruato legitimo vase, culpam venia-
lem non excedunt. Quia generatio minimè im-
peditur. Grat. part. 1. lib. 2. cap. 82. n. 13. Filliuc. tr.
10. n. 329. Sanchez. l. 9. d. 16. Ponti. l. 10. c. 11. n. 7.

110
Secundo Finis asseruandus in vfu Matrimo-
nij. Certè multiplex potest esse per coniuges.
Generatio proles, fuga in continentia, debiti
reddicio, significatio vnionis Christi cum Eccle-
sia, sanitas corporis, delectatio carnalis. Licet
ergo actus conjugalis relatus in bonum pro-
lis, aut in bonum fidei, nempe dum exercetur
Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. H

gratia proles habenda, aut seruanda fidei alteri
coniungi debitum reddendo. Si finis hic in sola
prole sistatur, à culpa veniali immunis non erit.
Quia debet intendi proles ad cultum Dei am-
plificandum: alias enim staretur in creatura, nec
bonum esset Sacramenti. Sufficeret autem ad
meritum, si in ipso actu, vel habitu in Deum re-
feratur. Bonac. de Matr. q. 4. pun. 6. n. 6. Sanch. l.
9. d. 8. n. 2. Reginal. l. 31. n. 336. ex D. Tho. in q.
dist. 11. q. 2. a. 1. ad 1.

Ex circumstantia finis mortalis est coniu-
galis actus, quando finis ipse est mortalis: vbi vero
est venialis finis culpa erit venialis. Et hoc in-
telligerim de exigente debito malo fine, aut
minus legitimo; reddens enim omni culpa
vacat; quia praua illa circumstantia ex parte so-
lius petentis se tenens, non inficit actum red-
denti debitum ex iustitia. Quando verò finis
extranei, in se tamen liciti, non sunt principalis
intentio, ad quam actus coniugalis referatur, sed
secundarij, & motui applicationis ad concubi-
tum, nulla est culpa. Syluest. v. De vnu. q. 2. D.
Antonin. 3. p. tit. 1. c. 20. §. 7. Sanch. l. 9. d. 8. n. 11.

Petito debiti causa fornicationis vitanda: in
ipso met petente tunc (quidem, aiunt) à culpa
veniali est immunis, quando, adhibitis aliis me-
dijs, nequit coniux carnis stimulos sedare: secus
quando potest conuenienter alio modo ab in-
continentia abstinere: tunc enim erit veniale.
Scio, hanc limitationem aliquibus non placere,
(de quo Sect. 2.) & merito. Quia valde anxij red-
derentur coniuges, praesertim qui sine spe pro-
lis copulantur, si examinare debeant, num alijs
medijs, verbi gratia, ieiunijs, alijsque corporis
afflictionibus, hae possint incontinentiae mede-
ri, similiter dixerim de petitione debiti ad tuen-
da, aut instauranda valetudinis finem: haec
enim culpa vacat, etiam si proportionata ad-
hunc finem alia media occurrant. Quia nulla
emergere potest inordinatio cum coniux vta-
tur re in se non mala ad effectum honestum, ad
quem naturaliter est proportionata. Henric. l.
11. c. 16. n. 4. Reginal. l. 31. n. 338. Rodrig. 10. 1.
sum. c. 24. n. 15. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4.

Vltus coniugij ob finem voluptatis tunc est
culpa lethalis, quando voluptas limites Matrimo-
nij excedit; verbi gratia quando coniux ita
voluptate captus ad suum accedit, vt paratus
sit ad accedendum, quamvis suus non ef-
feret. Quia vere gerit animum fornicandi. In
eo tamen accessu, vt sit mortale peccatum, de-
bet adesse actualis illa praua voluntas: & ha-
bitualis ad illum non sufficeret. Quia nullus
habitibus, sed actibus meretur, aut demeretur.
Proinde culpa esset mortalis, si coniux in actu
matrimoniali delectetur in alterius viri, aut
femine cogitatione carnaliter dilectorum.
Quia est delectatio morosa in obiecto mora-
liter malo. Si tamen delectatio in nulla re turpi
esset, sed in sola pulchritudine viri, aut feminae
vt vel sic ad actum conjugalem excitetur: nul-
lam video lethalis culpe suspicionem. Quia de-
lectatio in nullum obiectum turpe fertur, & ad
honestum finem dirigitur. Ab hoc nihilominus
coniuges periculo abstraherem. Syluest. v. De
bitum. q. 2. Sanch. l. 9. d. 17. n. 6.

Accessus ad uxorem causa voluptatis, veniale
non est. Quia libido illa limites Matrimonij non
exceedit, etsi enim actu copula habeatur propter
libidinē, habitu tamen refertur ad coniugij fines,
Cum

111
Quando ex
ne non recto
contrahatur
culpa lethalis
vel venialis.

112
Petito debiti
veniali est immunis,
quando, adhibitis alijs
medijs, nequit coniux
carnis stimulos sedare:
secus quando potest
conuenienter alio modo
ab incontinentia
abstinere: tunc enim
erit veniale.

113
Quando non
est veniale
Matrimo-
nij ob finem
voluptatis
culpa lethalis
quando non

114
Non est ve-
niale ad ux-
orem accedere
voluptatis
causa si mi-
nus coniugij
exceedantur.

COBAR
Mort
III. IV
IV

cum à principio coniuges Matrimonium inie-
runt propter illos fines. Verum honestum est,
delectationem capere in re, quam quis licite
potest operari operans namque propter dele-
ctationem, operatur simul ob honestum fi-
nem ex parte operis licet ex parte sua, id est,
operatur propter finem delectabilem operetur. Hac
sententia coniuges à multis venialibus excuso-
piaculis. Scio probabilem contrariam esse sen-
tentiam, de qua proprium Problema instituta.
Ponti. l. 2. c. 21. n. 6. & 7. l. 10. c. 10. Dianap.
tr. 4. res. fol. 216. Sancius in select. d. 23. n. 15.

115

Requiritur ut
coniugalis
actus sit sine
damno.

Tertio requiritur ut actus coniugalis sine
damno geratur, id est, ut damnum vitetur, cui-
us conditionis defectu peccatum mortale
quis potest contrahere, verbi gratia, quando
inde abortus periculum probabiliter timetur,
ut accidit aliquando tempore coagulationis
& formationis foetus: tunc enim matrix ob de-
lectationem aperitur, & materia nondum per-
fecte coagulata profunditur. Adest etiam pe-
riculum foetus, quando coniuges congregiuntur
proxime ante partum, nam eo tempore
potest foetus haud difficile suffocari ob seminis
abundantiam. Tale tamen periculum raro est
ita certum hic & nunc, ut coniuges illud sub
mortali vitare teneantur. Reginal. l. 3. n. 341.
Sylvest. v. l. ebrium, n. 8. Sanch. l. 9. d. 22. num. 1.
Valentia. 10. d. 10. q. 6. punct. 2.

116

Accedere ad
vixorem men-
strui tempore
mortale non
est sed ut in
i. & aliquan-
do nec veni-
ale est.

Menstrui tempore accedere ad vxorem,
mortale non est, sed ut plurimum veniale ob
inhonestatem, & turpitudinem quae illo repe-
ritur in actu. Quando autem fluxus menstruus
est continuus nullum peccatum erit in viro ad
vixorem accedere. Quia raro posset iure suo
ut si à menstruata abstineret vxore, si autem
viri fluxum seminis patitur, non delinquit pe-
tendo. Quia semen illud generationi est ineptum,
& sic proles nulli inde dānum patietur.
Henric. l. 1. c. 15. n. 7. Tolet. l. 7. c. 24. n. 1. Rodrig.
p. 1. sum. c. 142. n. 17. Sanch. l. 9. d. 21. Diana p. 3.
tr. 4. res. fol. 204.

117

Requiritur
ut debiti
coniugalis so-
lutio.

Quarto requiritur ad rectum Matrimonij
vsum, ut coniugale debitum coniugi petenti
reddatur, quod innuitur verbo illo *solutio*. Et per
hoc indicatur potestas, quam uterque habet
coniux super alterius corpus: ita ut alter ex
iustitia teneatur potenti reddere sub poena
mortalis piaculi, nisi causa rationabilis excu-
set. In praefatis satis liquide constat. Reginal.
l. 31. n. 344. Tolet. l. 7. c. 24. n. 2.

118

Debet procu-
rari simulta-
nea semina-
tio effusio, quā-
do ad id licet
est iustum vti.

At cum proprie potestas, quam habet cōiux
in sui coniugis corpus, sit in eius semen: ideo
conari debent, ut simul seminent. Quia quam-
vis semen feminae nec actuè nec passivè ad
generationem concurrat iuxta probabilissi-
mam sententiam, iuvat tamen ad factum for-
mosiorem efformandum. Vnde coniugi tar-
diori ad seminandum licet se tactibus prae-
parare ad copulam, ut possit simul cum viro se-
minare. At si vir postquam seminauit, se retra-
hat ante vxoris seminationem, vxor potest se
tactibus excitare, donec seminet. Quia illi ta-
ctus ad complementum coniugalis actus ordi-
nantur. Scio quosdam hoc vxori negare, de
quo scribit. 2. Henric. l. 1. c. 16. Sa. v. Debitum, n. 17.
Sanch. l. 9. d. 19. Bonac. hic. q. 4. pun. 6. n. 14. & 15.
Caiet. 2. 2. q. 15. 4. a. 11. dub. 5. Diana p. 2. tr. 3. res. fol.
38. Filliuc. tr. 10. n. 330.

119

Aliquando licet viro ipsa in copula non se-

minare, scilicet, si vxor non seminauit, nec in
vno, & altero seminaui extra vas periculū ad-
sit. Quia copula absque seminatione est solutio.
do quidā tactus qui licitus est cōiugibus, celsa
te pollutionis periculo. Sicut enim possunt con-
iuges communi consensu non vacare copulae ac
generationi: eodē consensu licebit à copula in-
cepta desistere, ubi neutrius seminis sit dispen-
dium. Iusta itē causa non seminandi esset, ne se-
minatio saluti noceat: vel si coniuges sint pau-
peres, & prole abundant, quā alendo non sūt: vel
ad sedandā concupiscentiā. Si autem femina iā
seminavit, vel ad id excitata sit, ita ut probabile
periculū seminandi adsit: lethaler delinquet
maritus data opera à copula desistere ante pro-
prij seminis effusionem. Quia est peccatū con-
trā naturā, cum sit consumatus coitus ex parte
feminae ex quo sequi nequit generatio: si vero
ē cōtra accidat, nēpe si viro seminate, femina
ante proprii seminis effusionem à copula desi-
stat, vel data opera nitatur non seminare, mor-
tale non esset, sed solū veniale. Quia eius semē
ad generationē non desideratur. Laym. l. 3. sect.
4. n. 19. Lessi. l. 4. c. 3. n. 55. Ponti. l. 10. c. 11. Diana
p. 3. tr. 4. res. fol. 204. & 227. & p. 4. tr. 14. res. fol. 37.

Mulier suae satisfacit obligationi, si viro exi-
gēti dedat quidē corporis vsū animū tamen ad
alia convertat, ita ut natura non excitetur. Quia
eo ipso cōgressus est aptus ad generationē, ite-
rilis enim, quā certo novit, se non seminare, &
potest actū coniugale exercere, tā petēdo quā
reddēdo: quod tamē minime liceret, si viro se-
minare requireretur, ut mulier sese ad semina-
tionē excitaret, atq; adeo in illū finē teneretur
cū excitatione praefata cōiugi subferuire. Vnde
verisimile est coniugatam feminā, cui venerij
nō placet actus, posse in reddendo debito ani-
mū ad alia convertere, & sic frigida remanere.
Quia semē femineū nō omnino requiritur ad
generationē: nā concitatio naturae solū requiri
ad seminationē videtur. At tamē nō potest mul-
lier ita se gerere, ex intēione generationis im-
pediēda. Praeposit. in 3. p. q. 6. de bonis Matr. d. 4.

Amortali exularim virum, qui in actu con-
iugali non seminat, quamvis femina iā semi-
navit, si post feminae seminationē aduerteret
periculum sibi imminere, si seminet, quod ante
coitum non aduertit. Idē assero, si fera aut ho-
stis superueniret, vel si aduerfaretur naturali
honestati aliquo superueniente: tunc enim po-
test vir, se retrahere etiam si adsit extravas ef-
fusionis periculum. Quia licet natura nullam
seminis administrationem homini concesserit
ut extrā legitimū Matrimonij congressum effu-
dere possit: at ut illud nō effunderet intra cōgres-
sū illū, concessit administrationē in calu virgē-
tissimo, scilicet, ad vitam tuendam, ac naturali
consulendū honestati. Sanch. l. 9. d. 19. n. 6. & alij.

Quando autem Matrimonio consummato, superuenit cōiugibus impotentia intra vas se-
minandi ob morbum aliquem, ob senium vici, vel ar-
etudine feminae: nullatenus licita est eis cō-
iugalis copula sed amplexus, oscula, & tactus
modo periculū pollutionis nō adsit, illi tanquā
vere cōiugibus permittuntur. Si verò cōsidera-
tis omnibus circumstantiis, probabilis spes ad-
fuerit intra vas seminandi, licitum est his con-
iugibus id ipsum per copulam attentare, etiam
per accedens, ac praeter eorum intentionem
extrā vas semen profundatur. Quando vero
vxor

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 55

vxor semen intrā vas receptum retinere non valet, licitum est nihilominus copula vri. Quia talis effusio præter intentionem enecit & contraria femineæ sæpè necessariū semen attrahit ad generationem, expulso superfluo. Bonacin. *bic. qu. 4. punct. 6. numer. 17.* Henricus. *lib. 1. cap. 16. numer. 7.* Sanch. *lib. 9. d. 1. numer. 20.* 21. & 22. Rebel. *lib. 3. qu. 16.* Reginald. *lib. 3. r. numer. 334.* Nauar. *cap. 2. numer. 60.* Mortaliter autem peccaret femina statim post coitum mingens, vel quidquam aliud gerens ea intentione, vt receptum semen effundat. Quia faceret contra finem, ad quem semen est à natura institutum. Sanch. *d. 10. numer. 3.* Quod si ex Bellochij de *casib. reseru. part. 2. qu. 4. numer. 365.* sententia mulier mortaliter non delinquat, quia ex hoc non possit generatio impediri: posset tamen contra conscientiam delinquere. Diana *part. 5. ar. 5. res. 1. 5.*

Quinto requiritur coniugum cohabitatio in eodem thoro, ac domo, quod innuitur verbo illo, *Cohære.* Vnde qui dimittit vxorem, & per alienas provincias sine eius licentia, vel casu vigenti diuagatur, in status mortalis culpæ est, nec absolueendus, donec proponat, ad vxorem redire. Quia subtrahit ei vñs Matrimonij commoditatem, cui ex iusticia obicem apponere non debet. In aliquibus tamen casibus non tenetur vxor viro cohabitare, & contra, verbi gratia, per alterutrum fornicationem: & cum alter trahit alterum ad peccandum, ita vt alter non possit se ab ipso, liberare, quin peccet: & cum alter sit infidelis, vel hæreticus, & cum vnus coniugum timet sibi infectionem lepræ, vel alterius contagiosi morbi, si cum infecto coniuge cohabitet. Porro vxor tenetur sequi virum vltro mutantem domicilium, quando nullum extat pactum in contrarium. Tolet. *lib. 7. cap. 25.* Nauar. *cap. 16. numer. 25.* Valent. *tom. 4. d. 10. q. 4. punct. 2.* Sanch. *lib. 9. d. 14. numer. 29.*

Profectò cum vxor debeat sequi viri infortium, non per modum pœnæ, sed tanquam omnis Matrimonio annexum: hinc si maritus in exilium pellatur, aut excommunicetur, vel ex causa necessaria aliò transferat domicilium, tenetur vxor illum sequi, quamvis antea pactum fecerit, domicilium aliò non transferendum. Quando verò tempore contracti Matrimonij vir solebat diuagari, & vxori hoc notum erat, modo vir non vagetur ex turpialiqua causa, tenetur sequi virum. Quia censetur, se ad hoc obligari voluisse. Secus dixerim, si femina ignorauit, virum solitum esse vagari, tunc enim non tenetur, cum cum suo notabili incommodo sequi. Rodrig. *tom. 1. sum. cap. 15. n. 2.* Nauar. *cap. 13. numer. 10.* Reginald. *lib. 3. r. m. 309.* Sanch. *lib. 1. d. 1. numer. 12.*

Demum in Carminibus illis *num. 107.* præmissis aliæ particule continentur, nempe *Locus, Tempus, Tactus, Votum.* De loco sacro, vbi non licet coniugalem copulam geri, suprà discussimus. De tempore, quo congregi cum vxore fas non est, diximus, cum de Sacra Communionis sermo processit. De tactibus, & osculis inter coniuges ad sextum Decalogi præceptum sermo redibit. Quando verò adstricti castitatis voto coniuges petere, vel reddere possint, aut non possint, in materia de Voto dilucidabimus.

CAPVT IX.

De Diuortio ex adulterio.

Diuortium est *Legitima viri ab vxore, vel vxoris à viro separatio.* Et iuxta Iurisconsultum Diuortium dicitur, vel à mentium diuersitate, vel quā in diuersas partes eunt, qui Matrimonium contrahunt. Tripliciter autem potest accipi. Primò, pro Matrimonij dissolutione quo ad thorum, seu quo ad carnalem copulam. Secundò, pro dissolutione Matrimonij quo ad thorum, & habitationem. Tertio, pro repudio, & pro dissolutione Matrimonij quo ad vinculum. Differunt verò diuortium, & repudium, quod diuortium de sola vxore, atque ad Matrimonium consummato dicitur: repudium autem de vxore, & de sponsa de præfenti nondum cognita. Sanch. *lib. 10. d. 1. numer. 1.* Bonac. *bic. qu. 4. punct. 5. numer. 1.* Sylui. in *supplem. qu. 62.*

Diuortium quo ad vinculum siue repudium apud Hebræos antè Euangelium, vel licuit ex Dei dispensatione, vel quidem permillum fuit tanquam minus malum ad maiora vitanda. Apud Gentiles permillum fuit ipsorum legibus, non tamen fuit licitum. Quia pro iis Deus non legitur vnquam dispensasse. Post legem autem Euangelicam, nec ipsis Iudæis, nec aliis infidelibus permillum est repudium, nec per illud dirimitur Matrimonium. Quia Christus Dominus *Mat. 19. id.* reprobauit. Ideoque Iudæi, & Gentiles repudiantes vxores mortaliter peccant, & cum ad Christianismum conuertuntur, si tempore infidelitatis legitimas repudiarint vxores, cogendi sunt ad illas redire, nisi casus accadat, in quo per conuersionem alterius dirimatur coniugium infidelitatis tempore contractum. Henricus. *lib. 11. capite 8. numero 13.* Sotus in *4. d. 35. question. 2. artic. 1.* Filliuc. *tratt. 10. numer. 363.* Sanch. *lib. 10. d. 1. numer. 9. & 10.*

Profectò quatuor sunt diuortij causæ, *Adulterium: Hæresis, & Apostasia: Inductio ad peccatum: & Sæuitia.* Sylui. in *supplem. question. 62. artic. 1.*

In primis dissero de Adulterio. Certa fide tenendum, per adulterium Matrimonij vinculum non dissoluit, sed quo ad thorum, & habitationem. Certè adulterium alterius coniugis est causa sufficiens, vt innocens possit à nocente diuertere, vt constat ex verbis Domini *Mat. 5. & 17.* idque ex Matrimonij natura. Quia fidem frangenti fides seruanda quo ad thorum, & habitationem non est.

Matrimonium quo ad thorum, & habitationem dissoluitur per omnes eas species luxurie, in quibus coniux diuidit carnem suam cum alio: & huiusmodi carnis diuisio reperitur primò in omni concubitu naturali cum alio. Quia talis concubitus est adulterium, siue simplex si coniux sit solutus: siue duplex, si cum alio coniugato accadat. Deinde sit carnis diuisio in copula contra naturam siue Sodomitica cum matre, vel femina actiue, aut passiuè, modo sit

E 4 complexa.

126
Diuortium
quod & quod
implex.

127
Licuit iudæis
repudium
Gentilibus
minime.

128
Quatuor diuortij causæ.

129
De diuortio
ob adulterium.

130
Matrimonium quoad
thorum dissoluitur
per omnes luxurie
species in quibus
coniuget carnis
diuisio.

completa. Tertio fit carnis diuisio per copulam
femine cum femina, modo semen vnius in
vas alterius medio instrumento, vel sine illo
immittatur. Denique copula bestialis satis est
ad diuortium Quia caro coniugis cum bestie
carne diuiditur Bonacin. hic, quæst. 4. punct. 5.
num. 1. Sanch. lib. 10. d. 4. num. 1. & 14. Filliuc.
tract. 10. num. 367. Syluest. verb. Diuortii, quæst. 7.
Santi. in select. d. 11. num. 12.

131 At dissolui non potest Matrimonium quo
Minime ad thorum per eas luxurie species, in quibus
autem qua- caro cum alio non diuiditur. Quia tunc non
do caro non violatur perfecte Matrimonij fides. Unde per
diuiditur. mollitiem non dissoluitur, siue fiat adminicu-
lo proprio, siue alieno extra vas naturale, vel
pæpostherum. Item nec per oscula, ample-
xus, & tactus libidinosos, quamvis ad-
fuerit animus perueniendi ad adulterium.

Neque per immissionem virilis membri in vas
femineum absque seminatione. Neque per re-
ceptionem seminis in vase absque viri admini-
culo: verbi gratia, si in balneo matris
attraheret semen à viro profusum. Neque per
conebitum cum femina, aut bestia, mortuis,
vel cum mulieris statua. Quia hæc non est pro-
pria diuisio carnis cum alio. Copula autem So-
domitica cum propria vxore inuita non est sa-
tis ad dissolutionem. Quia per eam non diuidit
vir carnem suam cum alio. Si tamen vir admo-
nitus ab vxore desistere nollit, tunc haberet
vxor iustam causam diuertendi ob induc-
tionem ad peccatum, de quo inferius. Nauar. con-
sil. 1. de diuor. Syluest. Tabie. Rosel. Caiet. apud
Sanch. lib. 10. d. 1. n. 8. Henric. lib. 11. c. 8. num. 13. &
ipse Sanch. num. 12.

132 Quamvis adulterium per se sit causa suffi-
ciens ad diuortium, in aliquibus tamen casibus
In aliqui- bus casibus verè non licet illud facere. Primum quando utrè-
que adulterium que adulterium patrauit, vel crimen æquiva-
ad diuortium lens. Quia paria delicta mutua compensatio-
non sufficit. ne abolentur. Secundò, quando vir expressè,
vel tacitè vxorem prostituit, siue inuitam, siue
volentem: aut conscius adulterij vxoris non
vult prohibere, cum absque suo graui incom-
modo possit. Non sic de vxore conscia adulte-
rij viri, quia si postituè consentiat, tunc com-
pensabitur: si verò tantum conscia sit, & non
prohibeat, non est satis. Quando autem vir fuit
tantummodò causa remota, & occasio adulte-
rij vxoris, verbi gratia, si illam iniuste domo
expellit, aut necessaria abnegat alimenta: po-
test ab ea diuortium agere. Tertio, quando vxor
fuit violenter oppressa, etiam si ipsa per acci-
dens violentie causam dedisset. Si autem non
per vim præcisam, sed per metum grauem co-
gnita fuerit, posse virum ab ea diuertere, alios
affirmare, alios negare scio, de quo section. 2.
Quartò, si coniugi copuletur alter sub viri
proprij specie latenter, & bona ex parte con-
iugis fide. Quia sicut ignorantia inuincibilis
excusat à culpa, ita & à pena. Idem asseruerim
quando vxor probabiliter credit, virum obisse,
alij nubit; Quintò denique, quando coniux in-
nocens condonauit alteri adulterium expressè
per verba, aut tacitè per signa. Quod si post
reconciliationem relabatur, non releuatur
condonatione facta, Quia præcedens venia ad
futura delicta non trahitur. Coninch. d. 35.
num. 7. Filliuc. tractat. 10. num. 371. & 372. Hen-
ric. lib. 11. cap. 17. Reginald. lib. 31. numer. 321. &

322. Sanch. l. citata d. 15. vbertin. Diana p. 1.
tractat. 4. resolut. 257.

133 Ut autem coniux in foro conscientie sui
coniugis adulterio diuortium gerere valeat, re-
quiritur, ac sufficit notitia moraliter certa, vel ciar, ut con-
suspicio violenta talis, qualis in foro externo iux in foro
sufficeret, ad conuincendam de adulterio vxor- conscientia
rem, vt accidit, quando ipsa adulterium profi- diuortium
tetur, vel quando inuenta est nuda cum nudo, gerere pos-
vel sola cum solo in lecto, in locis secretis, la- sit.
tebris commodis, & horis electis. Ex solis au-
tem oculis, amplexibus, &c. si alia adminicula
non concurrant, non fit violenta suspicio. Mul-
tò minus sufficiunt xenia, aut verba amatoria.
Sanchez libro 10. d. 12. à numero 39. Sa verb.
Diuortium, numero tertio, Filliuc. tractat.
10. numer. 388.

134 Ut verò fiat diuortium in foro externo, re-
quiritur, vt adulterium probetur, & sit noto. In foro ex-
terno: quamvis probatio hæc pro conscientia terro pro-
foro sibi vir ius dicere potest, sublatò scandalo, batio re-
cum defectus probationis non sit ex culpa sua. quiritur.
Diana post alios part. 3. tractat. 4. reso-
lut. 257.

135 Coniux innocens conscius adulterij sui con-
iugis potest, secluso scandalo, propria autori-
tate facere diuortium ab adultero, siue deli-
necens po-
ctum sit publicum, siue occultum. Quia iure testi secluso
naturæ fraganti fidem, fides non est seruanda scandalo
citra delictum. In foro tamen externo cogen- propria au-
dus est redire, donec adulterium probetur. Ipse thoriare
autem innocens coniux, quamvis per excom- facere di-
municationem, vel præceptum à Iudice coga- nortium ab
tur cohabitare, ex natura rei, & secluso scanda- adulterio
lo, non tenetur obedire. Quia præceptum Su-
petioris non obligat in conscientia, quando ex
falsa præsumptione procedit. Nauar. cap. 2. nu-
mer. 21. Coninch d. 35. num. 2. Reginald. lib. 21.
287. Diana part. 3. ar. 4. resolut. 257. Sylui. in suppl.
qu. 61. art. 3.

136 Duplici in casu tenetur maritus sub mortali
facere cum vxore adultera diuortium. Primo, Duplici in
casu ten-
quando per diuortium emendationis fructum
sperat, si verò non sperat, sed potius maiora ti-
met incommoda obuentura diuortij occasione, tur maritus
diuortium
puta rixas, & cædes inter ipsum, & parentes facere adu-
vxoris, diuortium gerere non tenetur. Quia mi-
nimè tenetur cum tanto suo incommodo de-
linquentem corrigere in extrema salutis ne-
cessitate non existentem. Secundò tenetur,
quando imminet scandalum, vt si ipse existi-
metur conscius, ac fautor delicti, nec alia ra-
tione valeat scandalum occurrere. Vxor autem
regulariter non tenetur dimittere virum in
adulterio persistentem. Quia est subdita viro,
& ex hoc nullum affolet scandalum obuenire:
communiter enim creditur vxori viri adulte-
rium displicere. D. Thom. in supplem. quæst. 62.
art. 2. Sylui. ibidem. Sanchez lib. 10. d. 13. num. 5.
& 10. Tolet. lib. 12. cap. 20. Nauar. cap. 16. num.
18. Coninch. d. 35. dub. 3. Filliuc. tractat. 10.
numer. 390.

137 Quando autem coniux utrèque adulterium
commisit, sed alter iam emendatus, potest hic
petere diuortium ab altero non emendato, utrèque
quando eum ad nouit, vt se corrigeret, & re- adulterium
nuit, imò denuo fuit in adulterium lapsus. Quia commissi
quando coniux emendatus monet adulterum, sed alter
offert illi reconciliationem: Ergò si post mo- emenda-
nitionem nò vult emendari, potest emendatus
ab

Sect. I. De Matrim. Essentia, Recep. Sent. 57

ab eo diuertere. Nauar. lib. 4. consil. consil. 1. de diuor. Reginald. lib. 3. numero 321. Henricu. libro 11. capite 17. Sanchez libr. 10. d. 7. numer. 4.

118 Innocens coniux antequam status alteru-
trius mutetur, potest facto diuortio, adulterium
cogere, vt ad se redeat. Quia sententia diuor-
tij facta est in pœnam adulteri, & in fauorem
innocentis, vnde iuri suo renuncians, potest il-
lum in amicitiam reuocare. Ponti. lib. 9. cap. 19.
num. 3. & 4. Diana part. 3. tractat. 4. resolut. 257.
Azor. tom. 1. libr. 13. capit. 14. Coninch. d. 35.
dub. 1.

119 Nulla actio requiritur coniugi adultero, vt
Nulla actio repetat innocentem lapsum in adulterium post
latam diuortij sententiam. Quia retractandum
non est, quod semel recte fuit definitum: &
sententia diuortij non fertur sub conditione
in fauorem rei, sed absolute fertur in illius
odiu. Integrum tamen est Iudici, vt eos ex
officio conciliet, illos cogens, quando adest
scandalum, vel manifestum innocentie peri-
culum. Hinc fornicationi dans operam post di-
uortij sententiam, non tenetur admittere adul-
terium à se dimissum, donec per Ecclesiā com-
pellatur. Imò nec tenetur fateri crimen coram
Iudice ex officio procedente, nisi iuridice in-
terrogatus. Reginald. libr. 31. numero 330.
Henricu. libr. 11. capite 17. numero 3. Filliuc.
tractat. 10. numero 378. Sanchez libr. 10. d. 9.
numer. 10.

140 Verum quando coniux innocens mutauit
statum, vel quia in Religione professionem
emissit, vel quia Ordine Sacerdotis est initia-
tus, & postea fornicatus, non potest reddi
adultero relicto, neque officio Iudicis. Quia
iam Monasterio, vel Ecclesiæ ius est acquisi-
tum, quod non debet ob delictum amitti. Idem
dixerim, si innocens sit fornicatus post senten-
tiam, sed ante status mutationem. Nam si post-
ea mutet statum, non potest compelli ad redi-
tum cum vxore. Quia vxor priuata est omni
iure, & Iudex ex officio non debet perfectio-
nem statum impedire. Filliuc. tractat. 10. n. 379. Sanchi.
lib. 10. d. 9. num. 35.

141 Quando adulterium est notorium, vel post
sententiam diuortij, coniux innocens potest
emittere votum simplex castitatis adultero in-
uito, vel ad Religionem transire, vel Sacris Or-
dinibus initiari. Quia coniux adulter priuatus
est omni coniugali iure. Nec propterea necesse
est adulterum etiam profiteri, sed potest ma-
nere in seculo etiam absque castitatis voto.
Sanch. lib. 10. d. 11. num. 16. Coninch. d. 35. dub.
5. Reginald. lib. 31. num. 326. Bonacin. hinc. qu. 4.
punct. 5. num. 23. Caueat tamen innocens, ne
Ordines Sacros suscipiat, (addit Bonacin.) aut
Religionem ingrediat, quando delictum al-
terius coniugis est occultum. Quia fieri po-
test, vt non probato delicto, vxori adulteræ
restituatur, aut sequatur scandalum.

142 Innocens coniux copulam sponte habens
cum adultero coniuge etiam occulto, siue pe-
tendo, siue reddendo, modò adulterij sit con-
sensus, censetur adulterij iniuriam condonare:
ac proinde deinceps, non erit sibi integrum fa-
cere diuortium. Quia copula illa amicitie est
actus, & caro antea per adulterium diuisa ad
vniorem restituitur, & fit vna cum innocenti
caro, & hoc verum siue copula fiat ante, vel

post diuortium celebratum. Retentio autem
a Iulteri apud innocentem censetur etiam con-
donatio, modo innocens sit certus de adulte-
rio, & ipsum sit ita publicum, vt nulla possit
terguerlatione celari. Idem asseruerim, si in-
nocens sponte, & scienter familiarem sese ex-
hibeat adultero, colludendo, ridendo, ac come-
dendo cum eo: & à fortiori si oscula, & am-
plexus intercedant. Porro hæc tacita condo-
natio solummodò præsumptione nititur, non
veritate, quare si sit animus non condonandi,
non erit in conscientie foro. In foro tamen
externo præsumitur. Quia nullum ius decernit,
esse condonationem. Graf. 2. part. lib. 1. cap. 12.
num. 84. Lopez part. 1. Instruit. cap. 295. Angles
flor. 1. part. de Matrim. quæst. 9. de diuor. artic. 1.
Sotus in 4. d. 36. qu. vii. art. 1. Syluest. verb. Di-
uortium, qu. 9. Filliuc. tractat. 10. num. 293. Henricu.
lib. 11. cap. 17.

CAPVT X.

De Diuortio ob hæresim, vel apo- stasiam.

143 Altera causa diuortij iure diuino natura-
li, & humano Ecclesiastico est hæresis, Secunda causa
vel apostasia à fide, in qua alter coniux labi-
tur. Est de fide in Tridentino sess. 28. can. 8. defi-
nita veritas, contra quosdam hæreticos admit-
tentes solam fornicationis causam ad diuor-
tium gerendum. Est tamen inter has causas dis-
crimen, quia ob fornicationem conceditur di-
uortium perpetuum ob alias autem causas
nempè hæresim, inductionem ad crimina, &
scuitiam, solum est ad tempus, quo durat.
Quia causa in fornicatione est ex ipsa coniu-
gij natura, eo quod fides promissa violata fuit,
cum autem hæc sit perpetua, ita & dimissio.
Cæteræ autem causæ cum non sint ex coniu-
gij natura, perpetuæ non sunt, ac proinde
tantummodò dum ipsæ permanent, diuortium
permittitur. Bellarm. lib. 1. de Matrim. cap. 14.
Nauar. cap. 12. num. 21. Sanchez libr. 10. d. 15.
numer. 2.

144 Coniux Catholicus potest autoritate pro-
pria, imò tenetur à coniuge hæretico non re-
suscipiente recedere. Quia ius naturæ obligat
propriam animæ periculum cauere. Verum
postquam accessit Ecclesiæ sententia damnans
hæreticum, in pœnam admissi hæreseos cri-
minis Ecclesiæ facit ius coniugi Catholico in
perpetuum diuertendi ab hæretico etiam res-
pisciente. Antè sententiam verò, & condemna-
tionem hæretici tenetur Catholicus respis-
centem admittere ad coniugale consortium.
Hinc coniuge hæretico iam Ecclesiæ senten-
tia damnato, integrum est Catholico, ad Sa-
cerum Ordinem transire, sicut & ad Religio-
nem, votòve castitatis se adstringere in sæcu-
lo. Ipse verò hæreticus iam damnatus posset
etiam ad Religionem transire, obtenta prius
Catholici licentia, vel sine illa si iam ipse Ca-
tholicus sit professus, vel Ordines Sacros sus-
ceperit. Filliuc. tractat. 10. num. 396. Sanch. lib.
10. d. 15. num. 9. Rodrig. tom. 1. sum. cap. 130. num. 2.
concl. 2.

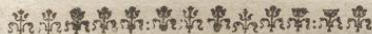
COBAR

206 More
M. III. IV.

E. IV.

concl. 2. Porti. lib. 9. cap. 2. num. 3. Diana part. 6. tracl. 7. resolut. 25.

145 *Ante sententiam suam non potest adulter suum delictum cum heresi alterius coniugis compensare. Et num fieri possit post sententiam?*
Ante sententiam de heresi non potest compensare adulter suum delictum cum heresi. Quia ante sententiam, non est sufficiens causa diuortij nisi ad tempus, dum scilicet non respicit: postquam autem est emendatus, tenetur adulter illum recipere; unde hereticus ante sententiam condemnatoriam potest ab adultero diuertere: non hic ab illo, nisi ad tempus. Post sententiam autem, quamvis probabile sit, utramque fornicationem, carnalem scilicet, & spirituales posse compensari: receptiori ex sententia non potest hereticus uti adulterio pro compensatione. Quia ipsi diuortium est in poenam heresis, & adulterium alterius heretici poenam non tollit. Imò compensatio minime datur si uterque coniux sit in heresim lapsus. Atque qui heresis non est damnatus potest diuertere à damnato, & reconciliato: hic autem minime ab illo nisi ad tempus, dum non respicit, & tenetur ad respicientem redire, donec condemnatur. Quia in condemnato inuenitur causa sufficiens perpetui diuortij, in non condemnato autem solummodò ad tempus. Sanchez lib. 10. d. 16. num. 3. & 4. Syluest. verb. Diuortium, quaest. 11. §. 14. Henric. l. 11. cap. 17. num. 6. & 7. Filliuc. traclat. 10. numero 399. Valent. tom. 4. d. 10. quaest. 4. punct. 2.

CAPVT XI.

De duobus aliis Diuortij causis, scilicet inductione ad peccatum, ac Sæuitia.

146 *Inductio ad peccandum causa diuortij non potest grauius (præter adulterium & heresim) quam gerere. Propterea tertiam diuortij causam assignauit Cap. 9. quando coniux à coniuge alter alterius ruinæ. Quia iure naturali, & diuino cuique licet tam corporis, quam animæ periculum præcauere. D. Thom. in 4. dist. 39. quaest. 1. artic. 6.*
Ob aliud crimen à fornicatione carnali, vel spirituali non licet coniugibus diuortium gerere, si illo non pertrahat alterum ad peccandum. Unde quantumvis coniux, aliis grauius sceleribus deditus sit, & incorrigibilis, dummodò coniugem alterum ad delinquendum non inducat, minime ei licet diuortium gerere. Propterea tertiam diuortij causam assignauit Cap. 9. quando coniux à coniuge alter alterius ruinæ. Quia iure naturali, & diuino cuique licet tam corporis, quam animæ periculum præcauere. D. Thom. in 4. dist. 39. quaest. 1. artic. 6.

147 *Speciatim reuocato ad delinquendum coniugis inductiones.*
Hinc iusta causa diuortij erit, si vir sit leno suæ uxoris, vel domi admittat viros parum pudicos, qui absente marito illam sollicitent: & admonitus vir non corrigatur. Item si alter habitare nolit, nisi alter latrocinium exerceat, vel si ad præposteram venerem inducere satagat, vel si alimenta administret ex rebus furto ablati, sciente femina. Henric. lib. 11. cap. 17. num. 7. Nauar. cap. 22. num. 22. Filliuc. traclat. 10. num. 400.

Hoc diuortium ob inductionem ad peccandum, non conceditur perpetuum, sed ad tempus, quo inductio illa ad peccandum durat: & proinde respicientem coniuge ad peccatum inductente, ac seridò conuerso, tenetur alter eum admittere. Unde ratione periculi lapsus in peccatum ad hoc diuortium celebrandum, non est necessaria Iudicis sententia. Quia non est perpetuum. Henric. l. 11. cap. 77. num. 7. Filliuc. traclat. 10. num. 400. Nauar. cap. 22. numer. 22. Syluest. verb. Diuortium, quaest. ultim. Sanch. libr. 10. d. 17.

149 *Quarta causa sufficiens ad faciendum diuortium non perpetuum est sæuitia coniugis, quando est tanta, ut absque graui damni periculo non possit alter cum illo habitare, donec coniux sæuens sufficienter præstet securitatis cautionem. Non solum autem sæuitia præterita iustam exhibet causam diuertendi, non perpetua, sed etiam timor futurae sæuitiæ. Porro huiusmodi sæuitia potest præsumi quandiu vir retinet concubinam domi, vel etiam extra domum. Propterea vxor potest à viro recedere, donec vir dederit sufficientem cautionem pignoratitiam, & fideiussoriam, vel saltem iuramentum expellendi concubinam, illamque in posterum non recipiendi. Item furor alterius coniugis, quando ita est vehemens, ut alter periculum subeat cohabitando. Vel quando vnus coniugum tentauit alterum occidere. Vel quando delictum vnus potest esse alteri grauius damni causa, verbi gratia, quando vxor est venefica, liberorum interfectrix: vel quando timetur, ut enecet virum, est causa sufficiens. Nauar. cap. 22. num. 22. Filliuc. traclat. 10. numer. 401. Sanchez libr. 10. d. 18. Couar. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. 5. Sylui. in supplem. q. 62. artic. 1.*
Quarta causa sufficiens ad faciendum diuortium non perpetuum est sæuitia coniugis, quando est tanta, ut absque graui damni periculo non possit alter cum illo habitare, donec coniux sæuens sufficienter præstet securitatis cautionem. Non solum autem sæuitia præterita iustam exhibet causam diuertendi, non perpetua, sed etiam timor futurae sæuitiæ. Porro huiusmodi sæuitia potest præsumi quandiu vir retinet concubinam domi, vel etiam extra domum. Propterea vxor potest à viro recedere, donec vir dederit sufficientem cautionem pignoratitiam, & fideiussoriam, vel saltem iuramentum expellendi concubinam, illamque in posterum non recipiendi. Item furor alterius coniugis, quando ita est vehemens, ut alter periculum subeat cohabitando. Vel quando vnus coniugum tentauit alterum occidere. Vel quando delictum vnus potest esse alteri grauius damni causa, verbi gratia, quando vxor est venefica, liberorum interfectrix: vel quando timetur, ut enecet virum, est causa sufficiens. Nauar. cap. 22. num. 22. Filliuc. traclat. 10. numer. 401. Sanchez libr. 10. d. 18. Couar. 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. 5. Sylui. in supplem. q. 62. artic. 1.

150 *Quando diuortium est absolutum, ac perpetuum ratione incorrigibilis sæuitiæ, aut furoris alterius coniugis, licet ad Religionem transitis vel ad Sacrum Ordinem ei qui sanus est, & innocens. Quia est eadē ratio, quæ in diuortio per adulterium, vel heresim. Si verò non sit perpetuum, sed temporale, quale communiter esse solet, non licet. Quia cum diuortium perpetuum non sit, coniugale non est amissum, sed eius executio est temporaliter suspensa. Unde si sanus possit habitare cum altero, non poterit transire ad Religionem. Sanch. l. 10. d. 18. n. 47. & 48. Nauar. conf. 5. de diuor. Henric. l. 12. cap. 5. n. 10.*
Quando diuortium est absolutum, ac perpetuum ratione incorrigibilis sæuitiæ, aut furoris alterius coniugis, licet ad Religionem transitis vel ad Sacrum Ordinem ei qui sanus est, & innocens. Quia est eadē ratio, quæ in diuortio per adulterium, vel heresim. Si verò non sit perpetuum, sed temporale, quale communiter esse solet, non licet. Quia cum diuortium perpetuum non sit, coniugale non est amissum, sed eius executio est temporaliter suspensa. Unde si sanus possit habitare cum altero, non poterit transire ad Religionem. Sanch. l. 10. d. 18. n. 47. & 48. Nauar. conf. 5. de diuor. Henric. l. 12. cap. 5. n. 10.

151 *Apud innocentem est educanda proles, quando culpa alterius coniugum diuortium est factum. Ab hac autem regula aliqui casus excipiuntur. Si parens innocens esset infidelis, factio diuortij apud fidelem, quamvis in culpa fuerit, est educanda. Si mulier ad secundas transit nupcias, tunc apud patrem, etiam si in culpa fuerit, est educanda. Si mater causam diuortij dedit, & ipsa est locuples, vir autem pauper apud matrem soboles est alenda. Denique debet proles educari apud parentem innocentem, rei quidem expensis.*
Apud innocentem est educanda proles, quando culpa alterius coniugum diuortium est factum. Ab hac autem regula aliqui casus excipiuntur. Si parens innocens esset infidelis, factio diuortij apud fidelem, quamvis in culpa fuerit, est educanda. Si mulier ad secundas transit nupcias, tunc apud patrem, etiam si in culpa fuerit, est educanda. Si mater causam diuortij dedit, & ipsa est locuples, vir autem pauper apud matrem soboles est alenda. Denique debet proles educari apud parentem innocentem, rei quidem expensis.

SECTIO SECVNDA.

De Matrimonij Essentia, Dubia.

CAPVT XI.

Circà Matrimonij Essentiam.

DVBIVM I.

An Matrimonium ut est contractus naturalis solo naturæ iure institutum sit.

Ist institutum solo naturæ iure ab Adamo illis verbis, quæ Deo inspirante, protulit: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Gen. 2. Quia Mat. 19. probat Christus matrimonium esse indissolubile ex verbis institutionis, dicens: *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Et ad E. hebr. 3. ait Paulus: *Propter hanc relinquet homo & subdit: Sacramentum hoc magnum est.* Vbi clarè significat, ea verba ab Adamo prolata fuisse institutionis verba. Et in Trident. sess. 24. initio dicitur, matrimonium multo ante fuisse ab Adamo signatum. Sic Magist. in 4. dist. 26. qu. 2. memb. 2. artic. 1. D. Bonavent. ibi, artic. 1. question. 2. Duran. in expof. lite. Richar. artic. 1. question. 3. Hugo l. 1. de Sacrament. cap. 132. Catharin. contra Caiet. question. 1. de Matrimon. Ledet. 2. part. 4. question. 44. artic. 2. & alij.

Non est solo naturæ iure institutum, sed fit mul institutum, & præceptum à Deo illis verbis Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini.* Quia tunc Deus fecit copiam illis, ut iungerentur, & mutuum corporum concessit traditionem, in quo matrimonium consistit. Et quia illis verbis intimatur potissimum matrimonij finis, qui est hominū multiplicatio: Ergo per illud institutum est matrimonium, quo finis ille comparatur. Ita Sanch. lib. 2. d. 4. numer. 3. ex D. Thom. in 4. dist. 6. question. 2. artic. 2. ad 4. Paludan. qu. 1. Alsfodor. Abul. Vigner. Verac. & alij apud Santium citatum.

Ego quidem utrāque approbans sententiam probabilius adhuc putarim, matrimonium, (ut contractus quidam naturalis est,) solum esse iure naturæ institutum, ac celebrationem in paradiso illis Adami verbis: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Quia illis consensum exprefcit, sine quo matrimonium constare non potest: & ideo verisimile iudico, aliis verbis similibus Euam respondisse, quibus etiam suum consensum Adamo indicaret. Mecum Basil. l. 1. cap. 2. numer. 4. & penes ipsum. Vsq. Petrus Ledet. Valentia, & alij.

DVBIVM II.

An extiterit præceptum de matrimonio contrahendo.

Non extitit præceptum de matrimonio contrahendo. Quia nulla verba in sacris huiusmodi præceptum videntur exprimere. Et quia naturalis inclinatio hominum satis erat, ut eos ad coniugia ineunda instituta ex ipso iure naturæ ineunda excitaret. Sic Medina l. 4. de sacror. homin. contin. controu. 2.

Præceptum extitit diuinum positum obligans ad matrimonium ineundum dum genus humanum paucis continebatur. Quia sicut ad vitam sustentandam est necessarius cibus in diuturno, ita generatio ad speciei conseruationem: at teneret homo se ipsum conseruare cibum sumendo; ergo & speciem generatione. Ne autem homo ab hac obligatione resiliat, operæ pretium fuit præcepto diuino illigari. Ita Sanch. lib. 2. d. 3. numer. 1. ex D. Thom. in 4. dist. 26. question. 1. artic. 2. in corp. quem omnes sequuntur.

Certissimum est extitisse de matrimonio contrahendo præceptum, vel diuinum positum, illis verbis contentum: *Crescite, & multiplicamini.* Gen. 1. ut Valentia d. 10. question. 1. primam & punct. 4. & Coninch d. 15. dub. 1. testantur. Vel sentiam solum naturale ab ipsamet ratione naturæ ordinatum, ut docuere Basil. l. 1. cap. 4. numer. 2. & Vafq. lem reor. d. 1. de Matrimon. cap. 3. Vel diuinum, & naturale simul, ut Betan. capite 44. question. 3. & Rebel. lib. 2. quest. 2. numer. 3. putauerunt. Vnde primam sententiam omnino improbabilem esse reor.

DVBIVM III.

An nunc existat, de contrahendo matrimonio præceptum.

Non extat. Quia reuocatum fuit ante diuinum, vel in lege Evangelica à Christo Domino, cum non possit cum Virginitate, quam consolat ipse consistere. Sic Canto contra heres. verb. Virginitas. D. Bonavent. in 4. dist. 26. artic. 1. question. 3. Richard. ibi, artic. 3. question. 3. Alex. de Neuo rubr. de sponsal. numer. 20.

Extat nunc præceptum. Quia præcepta naturalia non extinguuntur, necessitate ablata, licet pro tunc non obligent. Cessauit igitur obligatio præcepti de contrahendo matrimonio, cum hoc solum obliget, si adsit genus humanum propagandi necessitas, qualis initio mundi, & post

COBAR
MOR
III. IV
IV

post diluvium fuit: quæ cum cessaverit, cessavit etiam præcepti obligatio. Ita Basilius l. 1. cap. 4. num. 8. Cornejo d. 1. de matrim. dub. 9. Petr. Ledel. de matrim. quæstion. 41. artic. 1. dub. 1. Palau d. 1. punct. 1. numer. 5. Trull. libr. 7. capite 3. a numero 1. Leand. tractat. 9. d. 3. quæstion. 5.

¹⁶⁰
Et stare, & futurum reor.
Existimo nunc extare, extitutumque matrimonij præceptum usque ad mundi finem. Quia hoc est præceptum naturale: huiusmodi autem præcepta non extinguuntur cessante necessitate, licet pro tunc minimè obligent, ut constat in elemosynæ præcepto. Et quia Christus Dominus nulla præcepta naturalia abrogavit, sed tantum ceremonialia per legem novam: præceptum autem matrimonij naturale est. Quare olim cum exiguus erat hominum grex, singulos obligat: nunc autem, hominibus multiplicatis, tantum obligat Rempublicam in communi, ut necessitate occurrenti subditos compellat, ut ex D. Thoma in 4. dist. 26. qu. 1. didici.

DVBIVM IV.

An deficientibus hominibus aliis, Superstitibus scilicet Religiosi teneantur matrimonium contrahere.

¹⁶¹
Non tenentur.
Non tenentur. Quia si huiusmodi casus accideret, iam certum esse mundi finem instare: unde necessarium non esset à Religiosis contrahi coniugia, ut per ipsos genus humanum in saecula retineatur. Sic Basil. libr. 1. capit. 4. num. 1. citans Richardum, Vasquium, Durandum, & Petrum Ledel. Henric. l. 1. de matrim. cap. 1. Rebel. lib. 2. qu. 2. numer. 4.

¹⁶²
Teneantur plane.
Tenentur quidem. Quia præceptum matrimonij naturale est urgenti necessitate obligans: tunc autem maximè urget; nec seclusa Dei revelatione finem mundi adesse constare poterit. Ita Sanch. lib. 2. d. 3. num. 4. citans Sotum, Angl. Viuald. Barthol. à Ledel. Vegam, & Ludovic. Lopez, Molina tom. 1. de iust. tract. 2. d. 22.

¹⁶³
Quid opinor, expono.
Si finis mundi certo instaret, certoque constaret. Deum velle mundum perire, nullatenus Religiosi (imò nec alij) tenerentur, inire coniugia; quia inaniter ad eius conservationem conarentur. At si de mundi dubium esset interitu, nec de Dei decreto constaret, etiam Religiosi tenerentur coniugia inire, ut orbis exitum impedire curarent. Fateor, posse & nunc occurrere casum, in quo aliquis Religiosus teneretur matrimonium contrahere: ut quando sequerentur seditiones, & bella, nisi Principis filius uxorem duceret. Hoc autem non esset ex vi præcepti matrimonij, quod solummodò ratione multiplicandæ speciei, obligat: sed ratione præcepti scandalum vitandi.

DVBIVM V.

An Matrimonium in lege naturæ ac lege veteri fuerit Sacramentum.

¹⁶⁴
Sacramentum fuit. Quia erat rei sacræ signum. Sic Petr. de Soto de matrim. lect. 2. Fuit Sacram. §. De institutione. Castro lib. 11. verb. Nuptia, mentum. her. 3. Alenf. part. 4. quæstion. 1. num. 2. Phigi. contr. 10.

¹⁶⁵
Nec fuit Sacramentum, nec gratiam contulit, sed nudus, naturalis contractus. Quia Florentinum decreto de Sacram. nunciat matrimonium inter Sacramenta novæ legis, & hæc à Sacramentis veteris legis distinguit, quod gratiam conferat, quam illa minimè conferebant. Et Tridentinum sess. 24. can. 1. dicit, matrimonium esse Sacramentum novæ legis à Christo Domino institutum. Ita Sotus in 4. dist. 26. quæstion. 1. artic. 1. & 2. Ledel. 1. part. 4. quæstion. 44. artic. 2. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 5. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 2. lit. V. Petr. Ledel. cum aliis qu. 32. de matrim. art. 1. Sanch. l. 2. d. 7. num. 2.

¹⁶⁶
Hanc sententiam veram omnino, primamque falsam, imò parum tutam esse crediderim. Potest tamen dici fuisse Sacramentum largæ, & impropiè; quia aliquo modo coniunctionem Christi Domini cum Ecclesia figurabat: falsa pro- & licet gratiam gratum facientem non conferebat, potest asseri contulisse aliquod gratiæ genus; siquidem hoc præstabat, ut actus ille coniugalis licitus existeret. *Flaccian. sententiam, primam, & falsam pro- sua ratio.*

CAPVT XII.

Circà quidditatem, & institutionem Matrimonij, ut Sacramentum est.

DVBIVM VI.

An Matrimonium fuerit, institutum à Christo Domino Sacramentum illis verbis: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Mat. 19.

¹⁶⁷
Constat de fide, in lege Evangelica matrimonium eleatum esse à Christo Domino, ut sit Sacramentum: quandonam verò, non fuit, dissident Doctores. Igitur institutum non fuit, aut eleatum Sacramentum. Mat. 19. illis verbis: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quia eleatum iam fuerat Ios. 2. dum Christus Dominus Nuptiis interfuit. Sic Viger. l. institut. cap. 16 §. 7. ver. 1. Ledel. 1. part. 4. qu. 44. artic. 1. Vel in primo suæ incarnationis instanti. Sic Guido

Sect. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 61

Guido in *Enchirid.* tr. i. c. 1. Vel quia prorsus est
certum, quo tempore fuerit à Christo Domino
elevatorum. Sic Batil. lib. i. cap. 6. num. 1.

Fuit eleuatum in Sacramentum, cum Christus Dominus illa uerba protulit: *Quos Deus conueniunt, homo non sepatet. Quia de fide est Dominum Matrimonium in Sacramentum eleuare; ac nullibi ita probabiliter apparet, quam eo tempore, quo ex professo sermonem de matrimonio habuit: ergo illa uterque Sotus, Henric. Vivald. Palat. Veract. & alij, quo reser. jac sequitur Sanch. lib. 2. d. 4. num. 5. Rebel. lib. 2. g. 1. num. 9. Ballaeus, verb. Matrimonium, 2. num. 5. Villoalob. tract. 12. diff. 5. num. 2. Machad. lib. 3. part. 1. tract. 8. decem. 2. num. 4. Palaut d. 2. punct. 1. num. 6. Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 1. num. 2.*

Dixerim matrimonium approbatum quidem fuisse à Domino in Nuptiis Canæ, *Ioa. 1* institutum verò, seu elevatum in verum novæ legis Sacramentum, cum Christus Dominus *Mat. 19.* id commendavit, eiusque inseparabilitatem præcepit fatus: *Quos Deus coniunxit, homo non separet.*

D V B I V M VII.

*An post legem Evangelicam matri-
monium infidelium sit Sa-
cramentum.*

Sacramentum est. Quia sic appellatur *Cap. Gandemus, de diuort.* Sic Adrian, in 4. qu. 5. de matrimon. §. Ad rationes. Estius in 4. dist. 26. §. 6. & nonnulli apud ipsum.

Non est Sacramentum. Quia cum Baptis-
mus Sacramentorum ianua sit, vt definit Flo-
rentinum decreto de Sacr. Baptis. infideles qua-
rentium sunt incapaces. Ita Abul. 1. Reg. 8. qu.
42. Sotus in 4. dist. 26. qu. 2. artic. 3. ad 4. Veracr.
part. 3. spec. artic. 3. Petr. de Ledef. de matrimo-
n. qu. 59. art. 2. dub. 1. Sanch. lib. 2. d. 8. num. 2. Basil.
lib. 2. cap. 6. num. 4. Vasq. d. 2. de matrim. cap. 10.
num. 11.

Cerissimum prorsus est, non esse Sacramentum, sed solummodo verum contractum obligantem esse. Nam cum infideles careant Baptismo cuiusvis Sacramenti sunt incapaces. At celebrando huiusmodi contractum non peccant, cum ad propagationem naturæ humanæ sit ordinatum, & in concupiscentiæ remedium: Ergo ut quid licitum esse obligat. Quare præfato *Cap. Gaudemus* appellatur Sacramentum largè, & improprie, in quantum aliquomodo vniõnem Christi cum Ecclesia designat, licet improprie, quia fide caret.

D V B I V M V I I I.

An Matrimonium fidelis cum infideli con-
tractum ex Pontificis dispensatione
sit aliqua ex parte, Sacra-
mentum.

Sacramentum est ex parte fidelis solius.
Quia ille solus est Sacramenti capax. Sic
Sorus in 4. dist. 16. *question. 2. artic. 3.* Cathari.
Euseb. & Mend. Theol. Moral. *Tom. III. P. II.*

opusc. de matrimon. question. 1. Echijs hom. 73.
de Sacram. Bonacin. qu. 2. de matrim. punct. 2. nu-
mer. 3.

Nulla ex parte est Sacramentum. Quia in
hoc casu altera pars est incapax Sacramenti:
sed sic est, quod hoc Sacramentum est vnicum
in duobus, sicut est in ambobus vnicus, & inte-
ger contractus: Ergo fit in vno nequit esse Sa-
cramentum, nec in alio. Ita Sanch. lib. 2. d. 8.
num. 1. Valq. d. 2. de matrimonio. cap. 4. numer. 20.
Leand. tractat. 9. d. 4. question. 5. Henric. lib. 11.
cap. 2. & lib. 12. cap. 13. num. 3. Angl. part. 1. de
matrimonio. question. 12. ar. cind. dub. 1. Coninch
d. 24. numer. 24. Reginald. lib. 32. num. 2.
& alij.

Hanc ergo sententiam, quia matrimonium in utroque coniuge est unum numero Sacramentum, sicut est unum numero matrimonium: Ergo si in uno non est Sacramentum, nec erit in altero.

D V B I V M I X.

*An Matrimonium Infidelium casu quo
ambo Baptismo diluantur fiat, Sa-
cramentum.*

Non fit Sacramentum. Quia non potest fieri Sacramentum, quando infideles suscipiunt actu Baptismum: nam cum Baptismus subiectum reddat aptum ad aliud Sacramentum (suscipiendum), prius tempore suscipi debet ab infidelibus, vt habiles sint ad hoc, & ad alia Sacramenta suscipienda: Nec potest fieri Sacramentum post Baptismum: quia nequit dari sacramentum matrimonij absque materia, & forma: At hæc nequeunt dari post Baptismum: Ergò, Minor probatur, quia materia, & forma matrimonij sacramenti est primus contractus, vel prima traditio potestatis in coniugum corpus: sed post Baptismum non datur primus contractus, nec prima traditio, sed ad summum renouatio, aut approbatio eorum: Ergò. Sic Valq. tom. 2. in 3. part. d. 12. cap. 5. & tom. 4. d. 2. de matrimo. cap. 10. Coninch d. 24. num. 25. Hurtad. d. 3. diffi. 16. Basil. lib. i. cap. 9. num. 8. & 9. Albitz in manuscript. tract. de matrimo. d. 2. dub. 2. Cornejo d. 1. de matrimo. dub. vltim. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 153. & 155. Palaus d. 20. punct. 2. num. 14. Bauni. tractat. 12. qu. 8. de matrimo.

Est sacramentum, gratiamque confert.
Quia statim ac infideles baptizantur, ma-
trimonium illud vnionem Christi Domini cum
Ecclesia repræsentat, cum in Christi fide con-
tractum perseveret, efficiturque indissolubile
saltem vt matrimonium ratum fidelium. Ergo
statim ac baptizantur, efficitur sacramentum.
Ita D. Thom. in 4. dist. 39. qv. vii. art. 2. ad 1. di-
cit enim, matrimonium infidelium esse sacra-
mentum non actu, quia non contrahunt in fide
Ecclesie, sed habitum. Ergo, sentit Ange-
licus Doctor, statim ac baptizantur effici
sacramentum: aliàs frustra esset potentia il-
la, quæ ad actum non reduceretur. Pa-
tudent. in 4. dist. 26. quæstion. 4. articl. 3.
sum. 21. Deza ibi, quæstion. 1. articl. 4.
ad 5. Argenti. dist. 39. quæst. 1. articl. 1. ad 1.

Vega. l. 4. sum. casu 113. Sanch. libr. 1. d. 9. num. 5.

178

Hac mihi
sententia magis
aridet.

Hac mihi sententia magis aridet. In cuius confirmationem asseruerim esse nouum matrimonium, nouumque vinculum non omnino, sed in quantum prius matrimonium, quod erat contractus naturalis prophanus, & solubilis, efficitur insolubilis, sacer, ac representans vnionem Christi cum Ecclesia: sicut in Tridentino sess. 24. can. 1. dicitur, Christum Dominum instituisse in lege noua matrimonium, cum tamen iam institutum esset; quia illud vt esset Sacramentum indissolubile, euexit.

DVBIVM X.

An inter fideles possit celebrari matrimonium, quod non sit Sacramentum.

178

Potest quidem.

Potest quidem. Quia potest quis (quamuis non licite) contrahere matrimonium sine formali, vel virtuali intentione facienti, quod agit Ecclesia, quo in casu, licet illud matrimonium non sit Sacramentum defectu intentionis, est tamen validum in ratione contractus, ita vt contrahens nequeat alteri nubere. Sicut is, qui vellet assumere Ordinem Sacrum, non autem obligari castitatis voto, maneret Ordine insignitus, non autem voto illegitimus. Sic Valq. tom. 3. in 3. part. d. 1. 18. Rebel. libr. 2. qu. 5. concl. 1. Basil. lib. 1. cap. 9. num. 3. citans Scotum, Beoliss. & Almain. Hurrad. d. 3. diff. 19. Villalob. tract. 13. diff. 6. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 255.

180

Non potest.

Minime potest. Quia Christus Dominus fidelium matrimonium instituit in Sacramentum. Ergo ex Christi institutione hæc duo sunt inseparabilia: Impossibile ergo erit inueniri inter fideles ratio matrimonij sine ratione Sacramenti. Ità Sanch. lib. 1. d. 10. num. 6. Suar. tom. 1. de Sacrament. qu. 64. art. 10. d. 13. section. 2. Petr. de Ledes. qu. 42. artic. 1. dub. 7. Coninch. d. 24. num. 22. Layman. tract. 10. part. 2. cap. 2. n. 2. Cornejo d. 1. dub. vltim. Luisi. Turri. in sum. part. 2. cap. 94. dub. 10.

181

Authoris
dictum.

Quid sentiam expono. Si ea intentio non suscipiendi Sacramentum procedat ex errore, quo credat quis, matrimonium Sacramentum non esse, intendat tamen facere, quod fideles per matrimonium efficiunt, verum erit matrimonij Sacramentum; quia hic error non excludit debitam intentionem, Si autem ea voluntas sit vera intentio separandi quantum in ipsis est rationem Sacramenti à matrimonio, & celebrandi merum contractum naturalem: non erit Sacramentum intentionis defectu: attamen nec validum matrimonium erit in ratione contractus; quia ex Christi institutione inseparabile est à contractu matrimonij esse Sacramenti: vnde intentio non consuecendi Sacramentum repugnat intentioni legitimæ faciendi matrimonium, vt est contractus: sicut è contrà qui intenderet facere Sacramentum matrimonij, non autem contractum, nihil efficeret; quia ex Christi Domini institutione hæc duo sunt inseparabiliter coniuncta, & ita se mutuo ponunt, ac destruant. Vnde

non est simile quod de ordine innuitur. Nam id votum non est iure diuino annexum ordini inseparabiliter, vt est matrimonij contractui esse Sacramenti: sed tantum ex statuto Ecclesiæ, quæ circa Sacramentorum substantiam nil potest immutare.

DVBIVM XI.

An Matrimonium sit vnicum Sacramentum.

Est vnicus contractus, sed duo Sacramenta. Quia iuxta numerum suscipientium, qui sunt duo, multiplicantur. Sic aliqui Neoterici apud Petrum de Ledes. question. 42. art. 1. dub. 3. ad 3. Vel sunt duo Sacramenta partialia, & vnum totale, sicut contingit, in duplici Eucharistiæ specie: Et hoc dicit ex aliorum sententia Ledesma non esse omnino improbabile.

181

Sunt duo Sa-
cramenta.

Est vnicum Sacramentum. Quia licet ibi sint plura materialiter, & in genere entis: at est vnicum signum representans vnicam Christi Domini vnionem cum Ecclesia, & vnica materia, & forma: ac neutra per se hoc representat. Ità Petr. de Ledes. citat, & alij, quos refert. Hentiq. lib. 1. cap. 2. num. 1. Sanch. l. 2. d. 10. numer. 5.

183

Est vnicum
Sacramentum.

Hoc mihi certum. Quia cum in matrimonio vnica adsit materia, & forma, longe aliter contingit in Eucharistiæ speciebus, quæuis enim per se sua ex materia, ac forma constet, habetque veram signi rationem, gratiamque confert.

184

Hoc mihi cer-
tum.

DVBIVM XII.

An verba, seu signa, quibus consensus exprimitur, sint sibi inuicem materia, & forma Sacramenti Matrimonij.

Non sunt. Quia consensus necessarii debet hic formæ munus gerere, vt verba determinet ac perficiat, quæ quidem eo seculo nihil efficerent. Ergo verba non sunt sibi inuicem forma, & materia Sacramenti Matrimonij. Sic Maior. in 4. dist. 26. q. 1. Vel si malis, verba esse materiam, necessarii contrahentium consensus debet formæ munus obire. Quia consensus per verba informantur. Sic Gloss. ad Cap. Tunc de sponsal. Abbas ibi, n. 10. Præp. fine. Neud. n. 15. Syluest. 2. Matrimonium, 1. q. 1. Nat. c. 22. n. 20. Capreol. in 4. dist. 26. qu. vii. art. 3. ad 7. Deza ibi, qu. 1. art. 3. notab. 2.

185

Non sunt
verba con-
trahe-
ntium.

Sunt equidem verba, aut signa, quibus consensus exprimitur sibi inuicem materia, & forma secundum diuersas rationes; in verbis enim contrahentium est expressio mutue traditionis, qua quilibet tradit alteri sui corporis potestatem: & secundum hoc dicuntur materia; & expressio mutue acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem sibi per alterum factam: & secundum hoc dicuntur forma. Quia traditio illa imperfecta est inefficax, donec acceptetur, & accedente acceptatione perficitur, ac determinatur matrimonij: Ergo

186

Sunt equi-
dem.

Se& II. De Matrimon. Essentia, Dubia. 63

Ergo utraque verba sunt materia, quatenus important traditionem, & sic per sequentia determinantur: & sunt forma, in quantum important acceptationem: & sic inuicem determinant. Ita Sanchez l. 2. d. 5. num. 6. Sotus in 4. diff. 1. qu. 1. art. 6. Belarmin. lib. 1. de matr. cap. 6. Suar. tom. 1. de Sacram. q. 6. art. 8. d. 2. sect. 1. Lud. Lop. 7. art. 1. instr. cap. 3. 5. Pet. de Ledes. de matr. qu. 4. 2. art. 1. dub. 4. concl. 7. Manuel 10. 1. sum. cap. 2. 6. num. 3.

Idem aliterum, missis quinque aliis sententiis. Quia hoc pacto saluatur, hoc Sacramentum, sicut alia, constare rebus tanquam materia: rebus inquam, vel proprie, vel propositione quadam: & verbis tanquam forma. Quia ea mutua traditio verbis facta, propter est quid informe, nec suum sortitur effectum, donec mutua acceptatio accedat, nec perficitur nisi per illam: dicitur res. At acceptatio quia complet, & perficit, dicitur verba. Mecum videtur esse D. Thom. in 4. diff. 26. qu. 2. art. 1. Nam in solutione ad 1. dicit, verba coniugum esse formam: & ad 2. actus coniugum esse materiam. Vbi clarè per actus intelligit eadem verba, quia paulò antè dixerat, esse formam: nulli enim alij actus coniugum præter verba requiruntur ad hoc Sacramentum perficiendum.

DVBIVM XIII.

An contrahentes ipsi sunt Sacramenti Matrimonij Ministri.

Non sunt contrahentes Matrimonij Ministri, sed Sacerdos, in quantum est Sacramentum, ita ut antè Tridentinum, clandestinum matrimonium legitimum fuerit sine Parocho, non autem Sacramentum. Quia actio Sacramentalis est sacra: ergo ministrum Sacramenti, & formam Sacramenti requirit, ne contractus pure civilis, & prophanus existat. Sic Canus lib. 8. de locis cap. 5. Auctor. Enchirid. Conc. Coloni. de Ministris. Petr. de Ledes. de matr. qu. 4. 2. art. 1. dub. 4. concl. 4. addens, antè Tridentinum hoc fuisse probabile, secus post illud.

Non est Sacerdos Minister Sacramenti Matrimonij, sed ipsi contrahentes. Quia cum matrimonium sit contractus, nec illius naturam Christus mutauit, sed tantum eleuauit ad esse Sacramenti: sequitur aliorum contractuum naturam, nempe ut ipsi contrahentes suis consensibus se ligent, nec alius præter ipsosmet contractum efficiat. Et quia verba Parochi non sunt de essentia matrimonij, sed iis omnino omis, matrimonium constat. Ergo Parochus nullomodo est Minister: hic enim necessarid profert debet verba aliqua, quibus Sacramentum conficiat. Ita Basil. lib. 1. cap. 8. a. num. 1. ad 7. Valq. tom. 4. d. 3. de matrimon. cap. 4. num. 41. Bellar. lib. 1. de matr. cap. 6. 7. & 8. Suar. tom. 1. de Sacram. d. 16. sect. 1. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 7. Coninch d. 14. num. 34. Rebel. lib. 2. qu. 4. sect. 2. num. 6. Hartad. d. 3. diff. 22. Diana part. 3. tr. 4. resol. 254. & alij.

Omnino teneo, nunquam Parochum fuisse, nec post Tridentinum esse Sacramenti Matrimonij Ministrum: & ita antè Tridentinum clandestinum matrimonium fuisse verum Sacramentum. Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM XIV.

An qui contrahunt in mortali coniugium, perpetrent, duo lethalia crimina, vnum suscipiendo, alterum administrando Sacramentum.

Coniuges peccato lethali affecti celebrantes matrimonium duplex piaculum lethale committunt, vnum, quia Sacramentum indigne suscipiunt: alterum, quatenus ministrant Sacramentum. Quia ministrantes in mortali Sacramentum, ex officio, & tanquam Ministri ad id deputati lethaliter delinquant: sed huiusmodi sunt coniuges: ergo. Sic Nauar. Cap. 1. §. Sacerdos, num. 10. de pœnit. d. 6. in solut. ad 5. Petr. de Ledes. de matrimon. question. 42. artic. 3. Suar. tom. 1. de Sacrament. c. 16. section. 4. probabilem hanc partem esse docet.

Non perpetrant duplex lethale piaculum. Quia non sunt coniuges Ministri consecrati ad id munus: sed solum illis concessum est necessitate quadam, quia oportuit, materiam, & formam in ipso contractu constitui: contractus autem fieri non poterat nisi per contrahentium consensus: vnde solum Ministri consecrati lethaliter delinquant, si culpa lethali affecti ministrent. Ita Paludan. in 4. diff. 5. qu. 2. num. 22. Sanchez lib. 2. d. 6. numer. 4. Filliuc. tractat. 10. part. 2. num. 87. Ioann. de la Cruz, Layman. Sot. Villalob. Gutier. Hered. quos citat, & sequitur Diana 3. part. tractat. 4. resolut. 199. Bonacin. qu. 1. punct. 4. Hentiqu. lib. 11. capite 2. numero 7.

Idem affirmo. Quia licet contrahentes sint instrumenta Christi Domini ad gratiam contrahendam: & instrumentum debet esse causæ principali conforme; at quatenus administrant, nonum piaculum non perpetrant eo quod ad id munus non sunt ministri consecrati; vnde solummodo quatenus suscipiunt in mortali Sacramentum mortali crimine delinquantur.

DVBIVM XV.

An peccet lethaliter Sacerdos, matrimonio in mortali assistens.

Peccat lethaliter. Quia est Minister consecratus, ac deputatus ad conficiendum matrimonij Sacramentum: At certum est, ministrantem scienter Sacramentum in mortali, mortaliter delinquere: Ergo Sacerdos assistens matrimonio lethaliter peccat. Sic Canus, Estius, Syluius, quos memorat. Leand. tractat. 9. diff. 4. question. 12.

Lethaliter non peccat. Quia non est Minister

64 Theologiæ Moralis Lib XXV.

nister efficiens Sacramentum, quo quidem munere solummodo contrahent. r funguntur, de quo supra. Ità Henric. Suar. Ludovic. Lop. quos refert, & sequitur Sanch. lib. 2. d. 6. nu. 5. Bonac. Ledes. apud Leandrum citatum, quos ipse sequitur. Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 6. numer. 4. Vega. lib. 6. sum. casu 117.

196 Cum his opinor colligens, non delinquere Sacerdotem benedictionem impertiendo coniugibus; quia non est Sacramentum, sed Sacramentale quoddam.

DVBIVM XVI.

An Matrimonium possit valide inseri absentes per procuratorem celebrari post Tridentinum.

197 Non potest valide celebrari. **M**atrimonium contractum per procuratorem coram Parocho, & testibus post Tridentinum, validum non est. Quia idem olim matrimonium per procuratorem valebat, nam sufficiebat ad illud mutus consensus nudus, ut patet ex l. sufficit. ff. de sponsal. ubi Iuriscultus cum pramississet, sufficere nudum consensum ad Sponsalia, hinc intulit: Denique constat, absentem absenti deponderi posse. Vbi Glossa verb. Constat, idem intulit in matrimonio: sed hodie satis non est nudus consensus, sed debet esse coram Parocho, & testibus per Tridentinum sess. 24. cap. 1. Ergo cessat matrimonium inter absentes. Et quia Tridentinum pro forma petit, ut Parochus praesens sit consensui contrahentium, & aliter matrimonium irritat: quoties autem requiritur praesentia pro forma, non impletur per procuratorem, l. Obligari §. Tutor statim. ff. de author. & consen. tutor. Sic Barthol. de Ledes. de matrimo. dub. 18. asserens idem huiusmodi matrimonium correctum esse Cap. finali. de procurato. in 6.

198 Potest celebrari. **M**atrimonium contractum per procuratorem coram Parocho, & testibus etiam post Tridentinum valet, nec correctum Cap. finali. est. Quia sic fert praxis totius Ecclesiae, passim enim post Tridentinum matrimonia per procuratorem celebrantur: essetque intolerabilis error in Ecclesia, tot matrimonia irrita consentire. Et quia finis Tridentini irritantis coniugia clandestina est, (ut constat ex Cap. 1. in proam.) ut notum sit Ecclesiae matrimonium, probarique possit, ne aliud publicè, aliud occultè celebratur: sed quando celebratur per procuratorem coram Parocho, & testibus, satisfactum huic fini: id enim constat Ecclesiae, ac probari potest, sicut quilibet alius contractus gestus per procuratorem sufficienter probatur, ita ut contrahens in foro externo cogatur illi stare. Ità Sanchez lib. 2. d. 11. nu. 20. Henric. lib. 1. cap. 2. nu. 2. & lib. B. ubi oppositum dicit errorem. Pet. Ledes. qu. 42. art. 1. diff. 7. Basil. lib. 1. cap. 10. nu. 1. asserens, id esse notum, nec vlla probatione egere, Palaus d. 2. punct. 9. nu. 8. & 9. Bauni. tractat. 12. question. 4. de matrimo. dicto 1. Trul. libr. 7. capite 3. dubio 7. numero 2. Leand. tract. 9. d. 4. question. 13.

199 Hoc certum omnino. Hoc certum omnino reor, oppositamque

sententiam minimè (Barthol. de Ledes. viri doctissimi venia) haud posse sustineri. Legendus Sanchez citatus nostram sententiam mirabili roborans eruditione.

DVBIVM XVII.

An Matrimonium inter absentes possit per Epistolam celebrari.

200 Non potest valide contrahi per Epistolam. **M**inimè celebrari potest. Quia cum post Tridentinum necessarium sit consensum coram Parocho, ac testibus praestari, & quando alter recipit literas, licet coram Parocho, ac testibus consentiat, non sit sufficiens ad matrimonium, donec alter consensu acceptet: non videtur, quo pacto utriusque consensus possit coram Parocho, & testibus media Epistola praestari; procurator enim potestatem habet acceptandi, Epistola autem minimè. Sic Petr. de Ledes. question. 4. art. 3. dub. ultim. ad 1. Manuel tom. 1. sum. capite 216. numero 1. & capite 220. numero 3. Inclinat Veracr. append. ad specul. dub. 3.

Potest per Epistolam valide contrahi. Quia etiam per Epistolam, sicut per procuratorem potest quis proprium consensum coram Parocho, & testibus exponere, ipsèque consensus est sufficiens absenti coniugis acceptatio. Ità Sanch. lib. d. 11. nu. 1. citans Nauar. Matien. Henric. Perez, Molin. & Vegam. Coninch d. 24. nu. 9. Bonacin. question. 1. punct. 5. nu. 1. Villalob. tractat. 13. diff. 9. Diana parte 3. tractat. 4. resol. 150. Palaus d. 2. punct. 9. Idem affirmat & molum nu. 11.

Idem affirmo nitens rationibus, quibus proximo Problemate probavi, matrimonium per procuratorem initum validum esse; non enim iuris correctio absque necessitate inducenda est: & iure antiquo constat, matrimonium per Epistolam celebratum validum fuisse, l. Mulierem. ff. de ritu nuptiar. l. Sufficit, ff. de sponsal. Amplius autem id exponam, explicans quonammodo celebrato per Epistolam matrimonio, possit utriusque consensus coram Parocho, & testibus praestari si Epistolam immitens, scribat se non solum facere sui corporis traditionem: sed ex tunc traditionem per alterum sibi faciendam acceptare; tunc enim si Epistola lecta coram Parocho, & testibus, alter consentiat, iam utriusque traditio, & acceptatio fit coram eodem Parocho, & testibus. Vel si recipiens Epistolam, rescribat mittenti se accepisse literas, in quibus ipsum in coniugem eam velle certior facta est, & similiter se eum in coniugem velle profiteretur. Tunc quidem si huiusmodi Epistola rescripta lecta coram Parocho, & testibus recipiens coram illis consentiat, iam mutua acceptatio, & traditio constat Parocho, ac testibus: quia illa Epistola continet traditionem rescribentis, & acceptationem traditionis factae à priori mittente: & prior mittens se tradit, & acceptat coram Parocho, & testibus.

DVBIVM

Seçt. II. De Matrimon. Essentia, Dubia. 65

DVBIVM XVIII.

An Matrimonium inter absentes celebratum per procuratorem, vel per Episcopum validum etiam in ratione Sacramenti.

²⁰³ **V**aleat in ratione contractus, sed non valet in ratione Sacramenti. Quia nullum Sacramentum inter absentes conferri potest, eo quod verba requirantur pro forma. Sic Caiet. *Opusc. de matr. qu. 1. Bassol. in 4. dist. 27. qu. 1. Vi-*
ctor. de matr. n. 224. Vigner. instit. cap. 16. §. 7.
ver. 4. Canus de locis lib. 8. c. 5. Esti. in 4. dist. 19.
§. 5. Sylvi. in 3. p. q. 42. art. 1. existimans, verba
Sacerdotis tanquam Ministri esse necessaria ad
matrimonij essentiam.

²⁰⁴ **V**aleat etiam in ratione Sacramenti. Quia huiusmodi matrimonium verum est, ratum, & indissolubile: ergo est Sacramentum. Consequentiam probo ex *Cap. Quanto, de divor.* ubi habetur, ideo matrimonium Christianorum esse indissolubile, quia est Sacramentum. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 27. citans viginti Doctores. Valent. tom. 4. d. 10. qu. 1. punct. 6. Bassol. lib. 1. cap. 10. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 250. Bonac. qu. 2. punct. 5. num. 3. Trul. lib. 7. c. 3. dnb. 7. num. 9. & alij.

²⁰⁵ **H**oc longè verius puto. Quia matrimonium huiusmodi est validum, & legitimum in ratione contractus naturalis, ut oppositæ sententiæ Auctores fatentur. Ergo etiam erit validum in ratione Sacramenti, quia Christus Dominus in nullo mutavit contractus matrimonij naturam, sed solum euexit illam ad rationem Sacramenti. Porro in huiusmodi contractu datur vera materia, vera forma, & intentio Ministri, nempe contrahentium intendentium Sacramentum gerere, & recipere: ergo datur verum Sacramentum.

DVBIVM XIX.

An ut matrimonium contractum per procuratorem sit validum, necessarium sit, dantei potestatem, vel commissionem coram Parocho, & testibus.

²⁰⁶ **N**ecessarium est. Quia solemnitas requisita ad aliquem actum est necessaria ad dandam commissionem agendi illum actum. Vnde prohibente statuto donationem fieri absque quinque testibus, censetur prohibitum mandatum donandi absque illis. *Oratio ff. de sponsal.* ex qua Barthol. & alij colligunt, prohibito aliquo, censeri prohibitum omne id, per quod ad illud pertinetur: Ergo cum Tridentinum *sess. 24. cap. 1. exigit præsentiam Parochi, & testium ad matrimonij valorem, eadem solemnitas desiderabitur ad valorem mandati illud contrahendi.* Sic Riminald. *const. 467. num. 78. vol. 4.* & probabilem esse hanc doctrinam innuit Sanch. citandus.

²⁰⁷ **N**on est necessarium, sed satis est, ut procurator nomine absentis matrimonium coram *Esob. & Mend. Theol. Moral. To. III. p. II.*

Parocho, & testibus inerat. Quia Tridentinum illa *sess. 24. cap. 1.* solum irritat matrimonium, quando ipsemet contractus non celebratur coram Parocho, ac testibus: sed mandatum contrahendi non est ipse matrimonij contractus: Ergo non requirit eandem solemnitatem, alias decretum maxime correctorium valde extendendum esset. Et quia praxistorius Ecclesie habet, ut post Tridentinum contrahatur matrimonium per procuratorem: & nunquam huiusmodi solemnitatem in mandato dando procuratori asservari. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. n. 23. Palavs d. 2. pun. 9. n. 3. Diana p. 3. tra. 4. resol. 250. Machad. lib. 3. part. 1. tract. 8. decum. 4. numer. 3. Leand. tract. 9. d. 4. qu. 17.

²⁰⁸ **E**iudem sum mentis. Quia si voluisset Tridentinum illud mandatum absque ea solemnitate annullare expressisset quidem, *l. Item apud mentis. Labonem, §. Ait prator ff. de iureiur. & Cap. Ad audientiam, de renunciat.* Vnde omnino improbo Riminaldi doctrinam, eamque approbati ex *l. Oratio ff. de sponsalibus*, mordicus abnegarim.

DVBIVM XX.

An in matrimonio inter absentes inito sint, Ministri ipsi contrahentes, & eorum verba forma.

²⁰⁹ **N**on sunt contrahentes, sed ipse procurator Minister est, eiusque verba forma existunt. Quia procurator omnino vices gerit absentis, præstans consensum, & acceptionem. Sic Bassol. in 4. dist. 26. q. vii. a. 2. Scot. ibi, q. vii. §. de Ministro. Supplem. Gabri. dist. 9. qu. vii. artic. 1. in 2. notab. Bonacin. *question. 2. punct. 5. num. 12.*

²¹⁰ **N**on procurator, sed contrahentes ipsi sunt Ministri, & recipiunt in se Sacramentum: & expressiones consensum ipsorum, quatenus innotescunt per procuratorem, sunt materia, & forma: procurator autem est conditio, sine qua non. Quia hoc est vniocè matrimonium cum eo, quod per propriam personam contrahitur: non enim est duplex matrimonij Sacramentum: Ergo eandem materiam, formam, ac Ministrum habet. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 28. Bassol. lib. 1. cap. 10. num. 6. Hentiq. lib. 1. cap. 2. n. 7. Petr. Ledes. qu. 42. art. 1. diffie. 7. Trul. lib. 7. cap. 3. dnb. 7. num. 11.

²¹¹ **H**oc mihi longè probabilius. Quia ubi sunt materia, & forma Sacramentum recipitur: cum ergo matrimonium non recipiatur in procuratore, sed in principalibus contrahentibus, in ipsis erunt materia, & forma, & ipsi gerent se Sacramenti Ministros. Annotarim verò, queisnam prolatis verbis debeat procurator suum munus obire: *Recipio te in uxorem nomine Antonij: vel Antonius te, mediante me, recipit in uxorem.* Cui sponsa respondebit: *Ego, te mediante, duco Antonium.*

DVBIVM XXI.

An Procurator in mortali existens, peccet, lethaliter matrimonium alterius nomine contrahendo.

212
Mortaliter
delinquit.

Mortaliter delinquit. Quia Minister est Sacramenti perficiendi. Sic Basl. in 4. dist. 26. q. vni. a. 1. Scot. ibi. q. vni. Suppl. Gabriel. dist. 9. q. vni. a. 1. Inquit Basl. l. 1. c. 8. num. 11. & c. 10. n. 6. & Bonac. q. 2. p. m. 5. m. 12. cum solum abneget, procuratorem esse Ministrum consecratum ad id munus, seu ad ipsum pertinere ex officio hoc ministrare Sacramentum.

213
Non delinquit
mortaliter.

Non delinquit mortaliter. Quia, ut videmus, probabilius longe est, procuratorem haud esse huius Sacramenti Ministrum. Imò dato quod Minister esset, minimè piaculum peccati, quia non est ad hoc munus consecratus. Ità Cornejo d. 1. dub. 5. Sanch. lib. 2. d. 11. n. 9. Henric. l. 1. c. 2. Petr. Led. l. 4. q. 2. art. 1. dub. 7. ad 4.

214
Eiusdem
mortaliter.

Cum his assero, procuratorem peccato lethali infectum minimè delinquere. Sic contrahens alterius nomine; quia nec recipit in se Sacramentum, nec ministrat.

DVBIVM XXII.

An qui procuratori mandatum dedit ad contrahendum, debeat in gratia existere eo tempore, quo credit matrimonium à procuratore celebrandum.

215
Non tenetur
in gratia esse.

Non tenetur sub lethali piaculo in gratia esse. Quia mittens ferè proflus ignorat, quoniam tempore procurator illud munus obibit. Sic Sotus, & Ludou. Lopez, apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 30.

216
Tenetur esse
in gratia.

Mittens procuratorem tenetur sub lethali esse in gratia eo tempore, quo verisimile est, fore, ut procurator ipsius nomine contrahat. Quia tunc Sacramentum recipit, quod nefas est in peccato recipere. Ità Medina l. 1. sum. c. 19. §. 13. Petr. de Ledes. a. 1. ante solut. ad 7. Cornejo d. 1. de matr. dub. 5. n. 3. & 4. Sanch. citatus. Basl. l. 1. c. 10. n. 6. Henric. Rebel. Gutier. & alij, apud Bonac. q. 2. p. m. 5. n. 13.

217
Cum his
sententia.

Hæc communis sententia est. Et quamvis primæ sententiæ Doctores exulent ab hac culpa mittentem, quando proflus ignorat, quo tempore matrimonium celebrandum sit, quod difficile absens potest agnoscere ob casus dilationis, qui contingere assolent: verum nec tunc excusari reor, quia Sacramenti susceptio obligat ad debitam dispositionem sub culpa lethali. Vnde vel tenetur procuratorem non immittere, vel toto eo tempore dispositus esse, quo ille probabiliter est contracturus.

DVBIVM XXIII.

An contrahentes per procuratorem debeant postmodum inter se matrimonium inire, seu irritum ratificare, ut fiat tunc Sacramentum, quod antea non fuerat.

Debeant quidem. Quia matrimonium per procuratorem initum esto verum, & ratum sit, at non est Sacramentum. Nam quavis Sacramento Penitentia quatenus est quoddam iudicium, non repugnet geri in absentia, repugnat tamen eo quod est Sacramentum. Ergo similiter repugnabit matrimonio, ut Sacramentum est. Vnde ut Sacramentum fiat necessarium est, rursus ratificari. Sic Caiet. & Petr. de Ledes. apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 26. & 31.

Non debent necessarium iterare, vel ratificare inter se coniugium. Quia matrimonium per procuratorem contractum verè est Sacramentum. Matrimonium enim ut contractus, & ut Sacramentum est idem numero, & realiter: tantum differt penes diversos respectus; ut enim respicit vinculum contrahentium, dicitur contractus; ut autem eleuatur à Deo ad representandam unionem Christi Domini cum Ecclesia dicitur Sacramentum. Ergo utroque modo debet habere eandem materiam, & formam, & causas agentes. Vnde si potest, ut contractus per procuratorem celebrari, poterit etiam ut Sacramentum. Igitur hoc ex capite non debet necessarium ratificari. Ità Henric. l. 1. c. 2. num. 2. Manuel tom. 1. sum. c. 16. n. 1. & c. 220. num. 3. Vega l. 4. sum. c. 264. Cordu. l. 1. questionar. qu. 5. Sanch. citat.

Verum hoc, si necessitas spectetur, quo ex capite fallam primam sententiam proflus existimo. At optime faciunt contrahentes per procuratorem, si postmodum ipsimet iterum matrimonium inean, ad tollendos solummodò scrupulos, qui possunt circa persistentiam consensu oboriri. Certè quamvis cetera Sacramenta repeti nequeant, eadem materia manente: hoc tamen est in matrimonio speciale: nam cum sit contractus, eiusque naturam, & condiciones retineat, potest eo ex capite, quo contractus est, ceterorum more sæpius iterari: pruden- ter autem hoc in casu iterabitur, ne forte prior consensus fuerit reuocatus.

CAPVT XIII.

Circà Matrimonij Indissolubilitatem.

DVBIVM XXIV.

An Matrimonium tam ratum, quam consummatum ex iure naturali indissolubile existat.

Matrimonium non solum iure diuino, sed etiam iure naturali est indissolubile. Quia

Sect. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 67

matrimonium ex se, & ex intentione, naturæ ordinatur ad prolis educationem non solum ad breue tempus, sed per totam prolis vitam: Ergo matrimonium ex natura sua debet vsque ad vitæ terminum indissolubile perdurare. Sic D. Thom. *cont. gent. cap. 12. 2. Scot. dist. 16. quas. 2. m. Valq. d. 2. de matr. cap. 7. Bellarm. lib. 1. de matr. cap. 12. Hurtad. d. 8. diff. 2. Basil. lib. 1. c. 12. & 13. Filliuc. tract. 12. num. 33. Diana p. 8. tract. 1. resol. 16.*

Matrimonio indissolubilitas competit ex iure diuino, minimè autè ex iure naturæ. Quia ius naturæ sepe manet immotum, & idè est apud omnes, & omni tēpore: sed antè legē Euangelicam poterat per repudium dissolui etiā consummatum: & post legem Euangelicam potest etiā dissolui, quando est contractum in infidelitate, & alter coniux ad fidem conuertitur: Ergo signum est eius indissolubilitatem naturalem non esse. Ita Sanchez lib. 2. d. 1. 4. num. 7. Medina lib. 5. de calib. cap. 7. 2. 88. & 89. Coninch d. 16. d. 1. Quibus addendi viginti sex Doctores à Sanctio citati.

Huic sententiæ pronus adhæreo. Quia si considerare libeat matrimonium, vt est in naturæ officium, ad Sobolem propagandam: Agit potest reddi ratio, cur marito ob coniugis sterilitatem non liceat eam dimittere, aut aliam ducere; si vt est in remedium contra fornicationem institutum: cur vxor perpetuo morbo laborans quæ huic malo remedium non adhibet, non poterit dimitti? Ergo ad aliam rationem huius omnimodæ indissolubilitatis est recurrendum.

DVBIVM XXV.

An veteri in lege matrimonium dissoluebatur, per repudiū libellum.

Non dissoluebatur in lege veteri matrimonium per libellum repudiij. Quia constat, solum impune geri permillum illis fuisse, ad grauius malum vitandum, vt libellum repudiij darent vxori. Iuxta quam sententiam peccabant Iudæi vxores dimittendo, & matrimonium non dissoluebatur. Sic Magister in 4. dist. 33. quem sequitur Bonauent. & alij.

Licetum fuit Iudæis, vxores dimittere, & dato repudiij libello verè matrimonium dissoluebatur, poterantque aliam ducere vxorem. Quia id innumeris constat experimentis: nec legimus ob istum iuxta eorum morem repudiij datum libellum, aut fuisse punitione, aut correptione graui quidem affectos. Ita D. Tho. Scot. Durand. & Palud. in 4. dist. 3. Becan. c. 47. g. 2. Sanchez lib. 10. d. 1. Basil. lib. 7. c. 50. Hurtad. d. 8. diff. 15. Bauni. q. 14. disto 4.

Hoc longe probabilius. Addiderim non solum propter adulterium licuisse Iudæis vxores dimittere, vt putat Tertul. lib. 4. cont. Marcion. sed & ob quamcumque rem turpem, vt ob morbum contagiosum, vel ob simile aliud, quod matrimonium præcessisset; & fortè etiam ob alias causas matrimonio contrarias etiam si coniugio superuenissent, vt si mulier venæfica esset, aut liberorum interfectrix, vt Becanus au-

notat. Porro in lege Euangelica matrimonium consummatum minimè dissolui potest, nec per hæresim, nec ob aliam causam, superflitque alio coniuge, potest quis nuptias transire ad alias, Tridentino asserente sess. 24. can. 1. & 7. Quia matrimonium Christianorum est signum coniunctionis Christi Domini cum Ecclesia Ephes. hæc est indissolubilis. Ergo & matrimonium. Vnde expungenda prorsus Caietani ad cap. 19. Matt. & Catherini lib. 5. annot. 1. in comment. Caiet. & Græcorum sententia asserentium posse aliqua ex causa nostra coniugia dissolui, coniugesque ad alia matrimonia transire.

DVBIVM XXVI.

An Pontifex possit in matrimonio rato dispensare, vt soluto eius vinculo, valeant liberè coniuges, aliud inire coniugium.

Non potest. Quia matrimonium ratum est vinculum perpetuum, & indissolubile. Ergo nequit per Pontificem dissolui. Pontifex enim nequit auferre id, quod est de alicuius definitione, cum sit de eius essentia. Et quia si posset dispensare in rato, posset etiam in consummato, cum tantum accidentaliter differant, sicut res operans, & non operans. Et quia Pontifex nequit dispensare contra ius naturale & diuinum: nec in Sacramentis; hoc enim pertinet ad potestatem excellentiæ Christi. Sic Bonauent. Sotus vterque, & alij viginti nouem Doctores, quos pro hac parte citat Sanchez lib. 2. d. 14. num. 1. Basil. lib. 9. cap. 3. d. 2. num. 3. Valent. d. 10. quest. 1. punct. 7. Becan. cap. 47. q. 4. n. 3. Palas d. 3. punct. 2. §. 2. num. 3. Merat. de matrim. d. 6.

Potest matrimonium ratum non consummatum Pontificia autoritate dissolui. Quia in dubiis sententiæ Superiorum standum est, Cap. de aures, de temp. Ordin. & Cap. Quid culpat, 2. 3. q. 2. & maximè Pontificis, cui totius Ecclesiæ regimen incumbit, cui ideo magis Spiritus sanctus assistit: sed varij Pontifices dispensarunt, nam D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 3. affirmat se vidisse Bullas Martini V. & Eugenij IV. qui dispensarunt: & Nauar. in sum. c. 22. num. 21. refert ter, vel quater ad petitionem suam Paulum III. & Pium IV. dispensasse: & Caiet. in opusc. tom. 1. tract. 28. quas. 2. asserit, suo tempore sæpe Pontifices dispensasse: & Henric. lib. 11. cap. 8. num. 11. & liter. F. affirmat, Gregorium XIII. vnica die cum vndecim dispensasse: & negari non potest quin saltem res sit dubia cum pro hac sententia adsint multi, ac graues Doctores, ac aptæ rationes. Ergo hoc in dubio standum est Pontificum sententiæ, qui sæpe dispensarunt. Ita Sanchez ubi supra. quinquaginta referens. Valq. lib. 2. d. 16. 5. cap. 7. Bonac. q. 2. punct. 11. num. 4. Rebel. lib. 2. qu. 15. n. 4. Coninch. d. 16. num. 31. Reginal. lib. 3. 1. num. 38. Villalob. tract. 1. 3. diff. 11. numer. 2. Laym. tract. 10. part. 3. cap. 5. numer. 2. Filliuc. tract. 11. m. 5. Hurtad. d. 8. diff. 3. Cornejo tract. 6. d. 6. d. 4.

228
Hoc mihi
probabilius
in praxi il-
lud in specu-
latione

Ego quidem primam sententiam speculative probabiliorem, secundam vero in praxi existimari. Hanc teneo asserens Pontificis potestatem quantum licet, esse extendendam, in iis praesertim casibus, qui Ecclesiae sunt utiles. Cre- do enim firmiter Christum Dominum, qui in necessariis non deficit, suo Vicario contulisse plenam potestatem ad ea, quae bono Ecclesiae regimini sunt necessaria: sed potestas dispensandi in matrimonio rato erat valde necessaria in Ecclesia: saepe enim eveniet, ut matrimonio rato dissoluto multa scandala cessent: quod frequen- tius contingebat ante Tridentinum, cum mul- tam cum una, & ante consummationem publice cum alia contrahebant, & Ecclesia cum non indicet de oculis compellebat ad poste- rius matrimonium inualidum, unde hi absque remedio manebant. Ergo credendum est, Chri- stum Dominum huiusmodi potestatem suo Vi- cario contulisse.

DVBIVM XXVII.

*An desideretur causa, ut valeat Pon-
tificia ratio in matrimonio dis-
pensatio.*

229
Non deside-
ratur causa.

Non desideratur causa, sed Pontifex potest ad libitum dispensare. Quia indissolubili- tas matrimonij rati est de solo iure humano. Sic Glof. Cap. Ex publico, de conuers. coniugator. vbi Alan. Goffred. & Vincent. docent habere Ponti- ficem plenissimam potestatem circa matrimo- nium ratum, quia naturam sortitur ex consti- tutione Ecclesiae. Imò Henriquez lib. ii. cap. 8. num. 11. liter. G. quamvis fateatur, hanc indissolu- bilitatem esse de iure diuino, & naturali, ait, vi- deri, esse validam dispensationem concessam absque causa; quia Sic expediebat, ut Christus Dominus Pontifici concederet, ne res per plexi- tate laborarent.

230
Causa desi-
deratur.

Causa quidem desideratur, nec sine hac dis- pensatio tenet. Quia matrimonij indissolubili- tas est de iure naturali, & diuino: in quo dispen- satio Pontificis absque causa iusta concessa, est prorsus irrita, ut Theologi communiter, ac Iu- ris vtriusque Doctores fatentur. Ità asserunt Pontificiam dispensationem in voto simplici sine iusta causa esse irritam: quia voti vinculum est de iure naturali, & diuino. Ita Sanch. lib. 2. d. 15. num. 6. citans Anchar. Deci. Couar. Anto- nium Gabriel. Ludou. Lop. Abbat. Curti. Hugon Menoch. Barbof.

231
Hoc mihi ve-
rius expono
iustas ad dis-
pensandum
causas.

Existimo satis probabilem primam senten- tiam esse, sed veriore secundam iudicari. Adicio verò existente causa iusta, non deside- rari mutuum coniugum consensum, sed altero eorum iusto, posse Pontificem dispensare. Quia si causa iusta lubsit, alterius repugnantia nequit Pontificis potestatem impedire, ne alteri ha- bent iustam causam dissolutionis, petentique dispensationem consulat, ut Medina lib. 5. de Sacror. homi. contin. asseruit. Quod si requiras, quamnam sint iustae causae, ut Pontifex valeat dispensare? Has exposuerim. Notabilem in qua- litate disparitatem, quando cetera affectione ac lenitate ducti ineunt matrimonium: Grauem ti-

morem scandali magni futuri, unde rixae graues assolent exoriri: Leporam alteri superuenientem: Assertionem alterius, quod animu contrahendi non habuisset: Virum effici Episcopum. Mutuum coniugum consensum.

DVBIVM XXVIII.

*An Pontifex possit dispensare in matri-
monio consummato infidelium, dum
ambo Sacra vnda diluuntur.*

Minimè potest. Quia iam suscepto Baptis- mo, matrimonium illud est ratum & con- summatum & coniuges re vera facti sunt una ca- ro: Ergo est indissolubile ex lege naturae, nec potest à Pontifice dissolui. Sic Valq. d. 1. de matr. cap. 6. num. 58. Basil. lib. 9. cap. 2. à num. 8. & alij apud Dianam part. 8. tra. res. sol. 66. Perez de matr. d. 20. sect. 10. numer. 8. Leand. tract. 9. d. 5. quæst. 6.

Potest omnino. Quia firmitus est matrimo- nium ratum fidelium, quam consummatum in fi- delium: maiorem enim firmitatem sortitur ma- trimonium ex ratione Sacramenti quam habet fidelium matrimonium: quam ex ratione con- tractus naturalis quam solum habet matrimo- nium consummatum infidelium; unde illud di- citur ratum, hoc autem non Cap. Quanto, de diuor. & Cap. finali, 28. quæst. 1. Cum igitur possit Pontifex dispensare in matrimonio rato fidelium ut vidimus: poterit à fortiori in consummato infidelium. Ita Sanchez lib. 2. d. 17. numer. 2. Navar. lib. 3. consil. ait. de conuers. infideli. conf. 1. à num. 12.

Scio Patrem Vazq. vbi supra hanc sententiam falsissimam esse dixisse: quam ego tanti viri ve- nia probabilissimam, primæque præferendam reor. Cui fauet Abbas Cap. Ex publico, num. 14. de conuers. coniugat. vbi ait, ex statuto Ecclesiae per conuersionem solam alterius coniugis dissolui coniugium. Nec fundamentum apposi- ta partis virget. Quia cum post factum Sacra- mentum nondum matrimonium illud sit con- summatum, minimè repræsentabit indissolubilem Christi Domini cum Ecclesia vniorem per carnem: unde putabitur matrimonium apud fidelium, quod Pontificis dispensatione dissol- ui potest.

DVBIVM XXIX.

*An dissoluatur, matrimonium ratum per
Religionis professionem.*

Non dirimitur matrimonij vinculum pro- fessione Religionis: unde alter coniux in saeculo manens minimè potest aliud inire con- iugium. Quia matrimonium indissolubile est ex iure diuino naturali à sua primæua institutione, ut constat ex Cap. vni. de voto in 6. lybi di- citur à Deo institutum esse, & accepisse indif- solubilitatem in statu innocentie. Sic quidā ut refert Glossa Cap. de conuers. coniugat. v. Rema- nere.

Sect. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 69

mere. Henric. de Ganda. quodlib. 1. q. 39. Erasim. in cap. 7. ad Cor. Franc. Torenf. de sexta Synodo. Claud. Espenceus l. 6. de contin. c. 1.

Vinculum matrimonij rati omnino dirimitur solemniter alterius professione coniugis; & coniux manens in saculo est omnino solutus à vinculo, potestque liberè ad alias procedere nuptias. Conclusio est de fide definita ab Eusebio Papa, & habetur Cap. Decreta legalia, 27. quæ. 2. & à Ioanne XXII. & habetur in eius extratrag. Antiqua, de voto & ab Alexandro III. Cap. ex publico de conuers. coniugat. & ab Innocentio III. (ap. Ex parte tua, eodem titulo & nouissime in Tridentino sess. 24. can. 6. lib. 1. qui dixerit, matrimonium ratum non consummatione per solemnem Religionis professionem alterius coniugis, non dirimi: anathema sit. Constat id ex usu Ecclesiæ, & Apostolorum traditione, quod D. Teclæ exemplo probat Sanchez. l. 1. d. 18. m. 2.

Omnino Problema dissoluitur, nec enim prima pars potest sustineri. Vnde minor Estium in 4. dist. 27. §. 4. hanc sententiam virorem vocat, innuens alteram veram esse: cum ipse fateatur, à Tridentino vti vnicè veram fuisse definitam. Infero, matrimonium ratum non dirimi per vota emissà à quibuscumque viris tertij Ordinis D. Francisci. Non enim solemniter proficuntur: sed votis simplicibus se illigant. Profecto quamvis olim dirimeretur vitæ Heremitiæ in manu Episcopi, vel alterius Prælati professione eo quod sollemnis esset: iam non est, sed Heremitiæ aut nulla, aut simplicia solummodo vota emittunt. Et quamvis dirimatur per solemnem trium, aut quatuor votorum professionem in Societate Iesu: non tamen dirimitur per vota Scholarium, vel coadiutorum formatorum in ea emissà, sunt enim simplicia quamvis publice emittantur. Dirimitur autem per Clericorum, ac Monialium Ordinum Militarum sub clausura degentium professionem, quia sollemnis est. Denique non dirimitur per ascensum ad Ordinem Sacrum, vel ad Episcopatum, de Ordine Sacro definitum est à Ioanne XXII. extratrag. Antiqua de voto: & de Episcopatu constat ex Ecclesiæ usu, fatenturque omnes: quia ius de sola solemnī professione hoc statuit: votum autem Ordine Sacro annexum est per accedens sollemne: nec status Episcopalis quamvis perfectior sit, cum mors spiritualis non sit, repugnat ex natura rei coniugio, sed solo Ecclesiæ statuto: vitæ autem Monasticæ repugnat matrimonium postea contractum.

DVBIVM XXX.

An dirimatur matrimonium per vota emissà à quibusdam feminis Religiosis quas Beatas vocitant.

Questio procedit de nonnullis feminis Religiosis D. Augustini, D. Dominici, ac D. Francisci, quæ collegialiter non viuunt, sed in propriis domibus, & Beata assolent vocitari. An per harum feminarum vota ratum coniugium dissoluatur? Non dissoluitur. Quia

solemniter non proficuntur, sed vobis simplicibus se illigant. Sic Victor. in sum. de matr. m. mer. 2. §. 6. Sotus in 4. dist. 27. quæstion. 1. art. 4. Ledes. 1. part. 4. quæ. 63. art. 3. Sanchez l. 1. d. 8. num. 4.

Dissoluitur quidem. Quia feminae sollemnem professionem emittunt, substantque quamvis in propriis domibus Prælati regimini. Ita Hurtad. d. 8. diff. 6. num. 28. Basil. libr. 9. capit. 8. numer. 6. Leand. tract. 9. d. 11. quæ. 17.

Scio, Basilium probare ex Bonifacio VIII. Leone X. & ex earum feminarum Ordinum constitutionibus esse Religiosas substantialiter. At crediderim, probabilius esse contrarium. Vnde existimo per harum vota (simplicia quidem) minime dissolui coniugium, sunt tamen aliquæ Beatae tertij Ordinis D. Francisci, ac D. Dominici, quæ in communi viuunt, proficunturque ac veræ Religiosæ sunt, quarum professione ratum matrimonium proculdubio dirimitur.

DVBIVM XXXI.

An Equitum Militarium Ordinum, gr. D. Ioannis votum, dirimat matrimonium.

Professione Equitum D. Ioannis, qui non viuunt in communi, nec uxores ducere possunt, matrimonium non dirimitur. Quia non verè, ac propriè Religiosi sunt cum proprium retineant, moreque secularium extra Claustra viuunt. Sic Sotus in 4. dist. 2. q. 1. a. 4. & l. 6. de iust. q. 5. a. 3. ad 3.

Dirimitur profecto. Quia & sollemnis eorum professio, aliàs non dirimeret matrimonium contrahendum, iuxta Cap. vnicum de voto in 6. & hi Equites verè ac propriè Religiosi sunt. Ita Nauar. l. 3. consil. tit. de conuers. coniugat. conf. 2. Cordu. in sum. q. 178. Henric. lib. 11. cap. 8. num. 6. Vega lib. 6. sum. casu 17. Sanchez lib. 2. d. 18. numer. 8. Basil. libr. 19. capit. 7. numer. 3. asserens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Azor. tom. 1. lib. 13. capit. 6. quæ. 4. Sancius in select. d. 49. num. 10. & alij.

Non dubito, quin matrimonium ratum dissoluatur professione Monialium & Equitum Militarum sub clausura degentium; quia sollemnis est. Nec iudico esse dubitandi locum circa Equites D. Ioannis, licet sub clausura non viuunt; quia eorum professio sollemnis est, & hi verè Religiosi, vt multi asseruere Doctores (præter affligatos) quos refert, ac sequitur Bobadil. Polit. lib. 2. capit. 19. m. mer. 11.

DVBIVM

DV BIVM XXXII.

An quando post matrimonium ratum vterque coniux communi consensu proficetur Religionem, dissolvatur matrimonium ratum.

243
Non dissolvitur.

Non dissolvitur. Quia quando vnus tantum proficetur, quantum in se est vinculo coniugij renunciat, & idem alter à vinculo illo absoluitur: dum autem vterque proficetur, neuter renunciat. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. quæstionum. 3. ad 1. Palud. quæst. 4. art. 1. concl. 2. num. 11. Palac. eadem dist. d. 2. Ledef. 2. part. 4. quæst. 6. art. 3. censet esse probabile. Idem indicat Sanchez citandus, & Henricus, libr. 11. cap. 8. num. 6. liter. D.

244
Dissolvitur plane.

Dissolvitur quidem. Quia hæc dissolutio non provenit ex iuris propriis renunciatione, nec enim sufficit ad eam vtriusque coniugis renunciatio, nedum vnus: sed oritur ex Christi Domini privilegio, qui hoc professioni concessit, eo quod mors spiritualis, & status perfectior sit: quæ ratio æque procedit, siue vterque, siue alter proficetur. Ita Sanchez l. 2. d. 20. num. 3. Ledef. & Henricus ubi supra. Hurtad. d. 8. diff. 3. num. 15. Leand. tract. 9. d. 11. quæst. 10. Ochaga. tr. 2. q. 6. num. 6.

245
Idem assero.

Idem assero. Idem affirmo, & moneo, haud esse audiendum Paludanum citatum docentem, non dirimi matrimonium, quando communi consensu alter proficetur, alter autem in saeculo continentia. Vouet: quia ambo sunt in proposito conformes. Hæc enim sententia tuta est minime: quia Trident. sess. 24. can. 6. & alij textus absolute decidunt, vinculum matrimonij rati, per alterius professionem dirimi.

DV BIVM XXXIII.

An professio habeat vim dissolventi matrimonium ex iure diuino positum.

246
Non habet vim dissolventi ex iure diuino positum.

Profectio non habet præfatam vim dissolventi matrimonium ratum & iure diuino: sed vel ex iure Pontificio, vel quia ex natura rei id professioni conuenit. Verum iure Pontificio dissolui docent Medi. l. 5. de contin. Sacerd. cap. 87. Vasq. 1. 2. d. 16. cap. 7. Lessi. cap. 41. dub. 8. Coninch d. 26. num. 37. Hurtad. d. 8. diff. 4. num. 17. Ochagau. quæst. 5. num. 8. Ducuntur à sufficienti diuisione: quia non dissolvitur iure naturali diuino positum: Ergo solo Pontificio humano. Minor sequenti numero patebit. Dissolui verò iure naturali diuino, siue ex natura rei asserunt Couar. part. 2. cap. 7. §. 4. Ledef. 2. part. 4. quæst. 5. art. 2. Durand. Bellarm. & alij vsque ad duodecim, seu tredecim Doctores, quos citat Sanchez libr. 2. d. 19. num. 1. Ducuntur, quia professio mors civilis est: Ergo ex natura sua est sufficiens ad dissolvendum matrimonium ratum, non consummatum.

247

Professio habet vim dissolventi matrimo-

nium ratum ex iure diuino positum conceden-
te Christo Domino id illi privilegium. Quia non competit professioni hoc ex natura rei, nec ex iure Pontificio; Ergo ex iure diuino positum. Primum probo, quia si competere ex natura rei, vel ex iure diuino naturali, non posset dici matrimonij ratum ex natura sua indissolubile: idem tale dici nequit, quod per causas naturales solui potest: ut ceteri contractus sunt dissolubiles, quia in eorum natura dantur causæ sufficientes dissolutionis. Certè si matrimonium ratum dissolveretur per superuenientem fornicationem, non diceretur ex natura sua indissolubile. Secundum ostendo, nempe id non provenire ex solo iure Pontificio: quia cum dissolutio matrimonij rati sit certissima, reduci debet in causam certam: incertissimum autem est, posse generali lege statui matrimonij rati dissolutionem: Porro initium huius consuetudinis non inuenitur in iure Ecclesiastico; sed à principio nascentis Ecclesiæ extat. Ergo credendum est, hoc Christi Domini privilegium per traditionem haberi, si igitur hoc non provenit professioni ex natura rei, nec ex iure pontificio, testatur, ut ei conueniat ex iure diuino positum. Ita Scot. Victor. vterque Sotus. Bartholom. & Petr. de Ledef. & alij, quos asserit, & sequitur Sanchez citat. num. 3. Rebel. part. 2. lib. 3. quæst. 4. sect. 2. numer. 12. Cornejo, & Machado, quos sequitur Leand. tr. 9. d. 11. q. 11.

Præmissam sententiam, & secundam satis esse probabilem reor, probabiliorem autem tertiam existimo. Hoc itaque privilegium Christus Dominus professionem donavit respectu matrimonij rati: quod noluit ei concedere respectu matrimonij consummati. Quia id significat indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia per carnem, & ratione iniunctæ prolis & semine in saeculo relicta: & quia per commixtionem fiant coniuges vna caro, esset acerbum, eos diiungere.

DV BIVM XXXIV.

An Bimestre sit concessum sponsis ad proficendum in Religione, an ad liberandum de ingressu.

Premitto textum Cap. Ex publico conuers. con-
tingat. ex cuius intelligentia pedit huiusce quæstionis resolutio: Mandamus quatenus si prædictus vir eam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat ipsam absolvas. Quæserim itaque, num bimestre præscriptum sit ad deliberandum de religionis ingressu, vel ad proficendum in Religione, non ad deliberandum de ingressu, ita ut teneatur sponsus Religionem ingrediens intra illud bimestre profiteri, vel matrimonium consummare. Quia illo Cap. Ex publico, præscribitur, ut debeat sponsa intra bimestre ad Religionem transire, vel ad virum redire. Transire autem, vel ingredi, Religionem, est ad professionem admitti, ut constat ex eodem Cap. Ex publico, ubi dicitur, alterius ingressu dit

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 71

fit dissolui matrimonium, quod de sola professione verificatur. Sic Innocent ad Cap. hoc, nu. viii. Abbas num. 11. Præposit. Cap. finali 55. Tabie. verb. Matrimonium 3. quæst. 3. n. 4. Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Richard. in 4. dist. 27. art. 2. quæst. 1. ad 3. & Glossa Cap. statutus, verb. Habitum de Regularib. ubi dicunt, posse iudicem compellere sponsam ingredientem intra certum tempus profiteri.

251
Bimestre id datur ad deliberandum de Religionis ingressu, non ad profitendum: ad quod datur integer annus, qui à Iudice coarctari nequit. Quia hic annus non tantum datur in nouitij fauorem, vt Monastica vitæ experientur aueritatem: sed etiam in fauorem Monasterij vt experitur nouitij mores. Cap. Ad Apostolicam, de regular. Ergo quamvis Nouitius ob proprium factum iure suo spoliari valeat, non tamen poterit Monasterium. Ita Basil. lib. 9. ap. 9. nu. 2. Sotus, Paludan. Hostiens. Barthol. de Ledes. Capua, D. Antonin. Arnil. quos refert ac sequitur Sanch. libr. 2. d. 24. numer. 4. Horrad. d. 8. diff. 8. num. 3. 1. Coninch d. 26. dub. 4. Diana p. 4. ar. 4. resol. 233. Palaus d. 3. pu. 2. §. 5. num. 2.

252
Probabilior hanc partem iudico. Quia à iure antiquo non licet recedere abique textu expresse, & ne iuris correctio inducatur, debent verba in propriari vt doctissime probat Sanchez libr. 1. d. 17. num. 6. Ergo cum iure antiquo concederetur annus probationis Cap. Ad Apostolicam, nec Cap. Ex publico, expresse contrarium definit, sed tantum dicat, debere intra bimestre transire ad Religionem, quod potest intelligi de transitu per professionem, vel per assumptionem habitus nouitiorum: non debet intelligi de professione, vt ius antiquum seruatur illæsum.

DVBIVM XXXV.

An reuera opinione probabili num. 250. allegata dari sponsis bimestre ad profitendum, non ad deliberandum: Prescriptio hac sit correctæ per Tridentinum.

253
Dixi Dubio proximo probabilem esse primam partem asserentem, bimestre illud dari ad profitendum, non ad liberandum circa ingressum ad Religionem. Supposita autem hac probabili opinione, quæ fieri, num Tridentinum ses. 25. de Regular. c. 15. statuens, nullum ad professionem admittendum esse, nisi transacto integro nouitiatu anno, correxerit illam sententiam, adeo vt post illud decretum nequeat sustineri: Non correxit, ideo cogendus est sponsus intra bimestre præscriptum profiteri, quamvis ætatem sexdecim annorum à Concilio requisitam non expleuerit. Quia lex posterior generaliter & indistinctè loquens, limitanda est per specialem antiquiorem, & iuxta illam intelligenda, nisi expresse verbis illi contradicat, sed & posteriores ff. de legib. ibi, Posteriores leges ad priores pertinent, nisi contraria sint. Sic Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Vera Maia, solis, primarij Doctores Salmanticenses Iuris Pon-

tificij & Cæsarij cathedrarum apud Henriq. lib. 1. cap. 5. num. 8. liter. T. & probabile satis Sanch. l. 2. d. 24. existimæ.

254
Correxit planè, idèdque non potest probationis annus coarctari. Quia Tridentinum generaliter, & per verba, negatiua statuens, nè ante annum professio fiat, est generaliter, & in omni casu intelligendum, lex enim vniuersalis negatiua est intelligenda vniuersaliter: Cap. Solita, §. finali de maiorit. & obed. & l. de pretio, ff. de publ. in rem actio. quod procedit etiam quando maior ratio inuenitur, quare non debeat includere magis vnâ speciem, quam aliâ, vt docet Nauar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 40. & l. 3. tit. de conuers. coniugat. consil. 1. cuius ratio est, quia iuxta regulam Logicam negatio quiddid post se inuenit destruit, & eius oppositum ponit. Ita Henriq. citat. liter. F. asserens, sic tenuisse multos Iurisperitos, ac Theologos. Barth. de Ledes. de matr. dub. 64. Palaci. in 4. dist. 27. Manu. tom. 1. sum. cap. 259. num. 2. Vega lib. 2. sum. casu 500. Sanchez ubi supra. & in hanc magis videtur Nauar. inclinare, licet neutram definit.

255
Hoc probabilius puto, quia oppositæ partis fundamentum solummodo verum esse iudico, quando non constat ex lege generali specialem corrigere: ex eius decreti ratione (scilicet, vt nouitius agnoscat, quam vitæ rationem suscepit eiusque difficultates experiri) colligitur, voluisse corrigere.

DVBIVM XXXVI.

An si sponsa duodenis ad Religionem transeat, & eneatur sponsus expectare usque ad Decimum sextum eius annum, quo professionem emittat.

256
Non tenetur expectare, sed cogenda est sponsa intra bimestre præscriptum à Cap. Ex publico, profiteri. Quia decretum huius Capituli non est correctum per Tridentinum ses. 25. cap. 15. de Regular. Sic Doctor Vera Maia, solis primarij Salmanticensis Academiae Moderatores, apud Henriq. lib. 12. cap. 5. numer. 8. liter. T, Nauar. sum. cap. 26. numer. 27. Sanchez libr. 2. d. 24. numer. 4. probabile esse docet.

257
Tenetur expectare quadriennio, nec cogenda est sponsa intra bimestre profiteri. Quia iuxta Tridentini decretum corrigens Capituli Ex publico, præscriptionem, nequit sponsa usque ad decimum sextum annum expletum profiteri. Ita Sanchez citat. num. 7. Basil. libr. 9. cap. 9. num. 2. & 3. Palaus d. 3. panct. 2. §. 5. num. 1. Henriq. citat. liter. F. asserens, sic fuisse confirmatum à Regia vallsolleti Cancellaria. Barthol. de Ledes. Vega, Palac. Rodrig. & alij, quos refert Sanch. ubi s.

258
Hanc sententiam longè probabiliorē esse puto, imo certam omnino ob Cardinaliū declarationem, quæ extat apud Farinac. ad ses. 25. Trident. is. quæ sic se habet: Mulier si duodecim annis maiori intra duos menses ingredietur Monasterium, & habitum susceperit, & deinde expleto decimo sexto anno, & elapsa anno proba-

COBAR
de Mon
III. IV
IV

72 Theologie Moralís Lib XXV.

probationis, professionem emittat, iuxta hoc decretum interea vir expectet, donec a suis probationis habeatur, & professio sit emissa. Adhuc ex eadem declaratione Sacrae Congregationis, idem dicendum esse, si sponsa Religionem D. Francisci de Paula ingrediatur, in qua professio non emittitur ante annum decimum octavum. Non enim potest compelli, ut decimo sexto anno completo profiteatur.

DVBIVM XXXVII.

An bimestre concessum sponsis ad deliberandum debeat, necessario continere omnes & solum illos dies, quos menses tunc occurrentes continent.

259
Continere non debent dies mensis occurrentis.

Non debent necessario continere omnes & solum illos dies, quos menses tunc occurrentes continent iuxta Kalendarij ordinem: sed sufficit singulos menses viginti supra octo dies continere, ex quibus quatuor hebdomadae conflantur: vel ad summum triginta dies. Quia huiusmodi dierum numerus sufficit precipue in moralibus ut integri menses valeant vocitari. Sic nonnulli Doctores, quos pressio nomine memorat Sanchez lib. 2. d. 24. num. 14. citans Menochium lib. 2. de arbitrar. centur. 1. casu 50. qui docet horum dierum numerum ut duos integros menses constituent, prudentum arbitrio relinquendum.

260
Debetur huiusmodi dies continere.

Bimestre illud ad deliberandum de Religionis ingressu praescriptum continet omnes ac solum illos dies, quos menses, qui tunc occurrunt continent iuxta temporis occasionem, verbi gratia si conflantur matrimonium iniri prima Ianuarij die; mensis ille constabit triginta & vno diebus, & alter bimestris mensis viginti & octo solummodo constabit: unde sponsa habebit ad deliberandum solummodo quinquaginta novem dies: nam vnus mensis longior, alter brevior occurrit. Quia Ianuarius non potest dici integer mensis constans solum triginta diebus, nam vna dies deficit. Nec Februarius indiget duorum dierum additione, ut integer mensis iuxta ritum Kalendarij possit vocitari. Ita Sanchez citat. num. 15. Basil. lib. 9. cap. 9. num. 5. Palans d. 3. punct. 2. §. 5. nu. 4. Leand. tract. 9. d. ii. q. 23.

261
Hoc tenet, & expono.

Quando lex vel statutum concedens mensum, disponit, a quo tempore mensis incipiat, ut a die electionis, vel a die per Iudicem designanda: tunc accipitur mensis secundum quod occurrit in Kalendario, & quod ex illo mense deficit, de sequenti accipitur: & ita habet mensis ille triginta dies, vel triginta vnum, ut in Kalendario occurrerit. Ex gr. electio fieri debet intra tres menses a die vocationis & talis dies fuit vigesima quarta Ianuarij, deficient vltique ad numerum triginta vnus dierum, quibus constat Ianuarius, septem dies: vigesima igitur quarta dies Aprilis erit vltima trimestris; quia Ianuarius accipit a Februario dies septem, & totidem Februarius a Martio, & totidem Martius ab Aprili. Sic ergo computandum bimestre sponsis praescriptum ad deliberandum circa Re-

ligionis ingressum. Computantur autem dies hi de momento ad momentum. Quia tempus incipiens ab aliqua die determinata, regulariter de momento ad momentum computatur, ut expresse habetur lib. 3. §. Minorum, ff. de minorib.

DVBIVM XXXVIII.

An si bimestre sponsis concessum, ad deliberandum circa Religionis ingressum includat mensem Februarium: dies bissextus sit pro vnica die computandus.

Non est computandus pro vnica die, sed pro vno, & altero: nec enim eo quod ille dies creverit in Februario, accipiendi sunt iuxta exemplum adductum Dubio proximo) sex a Martio dies, sed septem ad complendum bimestre. Quia dies Februarius accrescens est ipsius Februarij. Sic Cardin. ad Cap. Licet de supplen. neglig. 1. valet sine. Lambertin. de iure patro. l. 2. p. 1. q. 1. a. 14.

262
Non est computandus pro vnica die.

Computandus est pro vnica die. Quia sic deciditur (ap. Quasiuit, de verbor. signific. & leg. Cum bissextus, ff. eodem ritu o. & l. 3. §. Minorum, ff. de miror. Ita Doctores ad praefata iura.

273
Est pro vnica die computandus.

Equidem distinguendum generatim reor. In favorabilibus in mense bissexti duo dies pro vno cedunt secus in odiosis. Unde suspensus (v. gr.) per mensem si incipiat mensis Februarius bissextis poterit celebrare vltima Februarij die. Hoc tamen intellige, quando computantur menses vel annuum si computentur dies, ut si dicatur: sis suspensus quadraginta diebus, computabitur bissextus; quia est verus dies: & sic erunt illi duo dies. At in casu nostro nihil prodest, vel officit dies bissextus; quia bimestris illius vnus, & alter mensis accipitur prout occurrat in Kalendario, ut praescripto Problemate vidimus.

264
Vnde distinguendum reor.

DVBIVM XXXIX.

An index possit prorogare, aut coartare bimestre concessum sponsis ad deliberandum de Religionis ingressu.

Quasiuerim, num bimestre concessum sponsis Cap. Ex publico, de conuers. coningat, ad deliberandum de Religionis ingressu, sit aded praescriptum, ut nequeat illud prorogare, aut coartare: vel sit arbitrium? Nec coartare, nec prorogare potest. Quia quamvis ex causa valeat Index regulariter terminum a lege praescriptum restringere, vel prorogare, ut docet Barthol. l. 2. num. 4. ff. de sentent. & re iudic. at id non procedit, quando lapso termino, apponitur pena priuationis, vel alia similis, ut asserit Molina l. 2. de primog. c. 14. nu. 19. cum Paldo; Felino, ac Decio, sed hoc bimestre ponitur a iure & eo transacto, priuatur sponsus iure amplius deliberandi.

265
Nec prorogare, nec coartare potest.

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 73

berandi, & excommunicandus est, si abneget debitum: Ergo. Sic Glos. Cap. ante penult. v. Nec acquiescit. dist. 6. 2. & Cap. Coniuges v. Prima, 27. q. 2.

Coarctari, vel prorogari potest Iudicis ad arbitrium Quia licet quando datur terminus à lege absque Iudicis ministerio, nequeat Iudex restringere, vel prorogare cum non sit supra legem; tamen est, ubi datur ministerio Iudicis: ut contingit Cap. Ex publico, ubi non signatur bimestre, sed mandatur Iudici, ut designet. Ita Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Richar. in 4. dist. 27. art. 2. quæst. 2. ad 1. Barthol. à Ledef. de matr. dub. 71. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 242. Syluest. verb. Debitum, quæst. 1. causa 4. Rosel. num. 1. Armil. num. 5. Sanchez lib. 2. d. 74. num. 11. Hurtad. d. 8. difficut. 8. initio. Villalob. tract. 13. difficut. 2. num. 3. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. num. 5.

Hoc certum esse reor. Attamen non debet facile Iudex à bimestri discedere, sed exigenti gravi causa: cum iuris sit terminus. Prima autem sententia doctrina vera est, quando terminus lege præscribitur absque Iudicis ministerio, ut contingit in termino ad appellandum concessio.

DVBIVM XL.

An coniux, qui non inuenit Religionem inire, teneatur, intra bimestre debitum petiti coniungi reddere.

Teneat planè. Quia bimestre id solum conceditur à Iure coniugatis, qui gerunt animam Religionis inuendæ: ut colligitur ex Cap. Ex publico, de conuers. coniugat. Sic Nauar. cap. 16. num. 27. Angles, Medi. apud Sanchez citandum. Hurtad. d. 8. difficut. 8. Palaus d. 2. punct. 2. §. 5. num. 7. Coninch d. 26. dub. 4.

Non tenetur, donec bimestre transeat. Quia id tempus conceditur Cap. Ex publico, ad deliberandum circa Religionis ingressum: quamvis autem hodie neuter coniux ingredi intendat, potest tamen postmodum propositum in melius commutare. Ità D. Tho. in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 3. quæst. iunc. 2. ad 2. Bonau. ibi art. 3. quæst. 1. Palaus d. 3. quæst. 1. art. 1. num. 4. Sotus quæst. 1. art. 3. Henric. lib. ii. cap. 15. num. 7. Basili. l. 9. c. 9. num. 7. Sanch. l. 2. d. 24. n. 25. Diana p. 10. tract. 14. resol. 22. Leand. tract. 9. d. 5. q. 25.

Hanc partem probabiliorè reor ob fundamenta illud, & quia existimo cū D. Thoma citato, id bimestre non tantum concedi ad deliberandum de Religionis ingressu; sed etiā ut sponsi necessaria solemnitate nuptiarum præparent; & ne sponsus cito sibi traditam sponsam parui pendat: plus enim eam faciet, si traditio differatur.

DVBIVM XLI.

An qui ante matrimonij consummationem Religionem ingreditur, & intra annum nonitatus in coniugio fraudem, varios Ordines mutat: possit compelli à Iudice, ut eligat Religionem, in qua vel transacto probationis anno profiteatur, vel ad coniugem redeat.

Compelli non potest. Quia ità Sacra congregatio præscripsit hinc verbis, quæ Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

Leand. tr. 9. d. 5. q. 27. ex Farinacio transcriptis Quia Canones permittunt, ut quis post ratum matrimonium, Religionem ingredi possit; quid sit, si unam Religionem ingressus, de una transeat ad aliam, aut plures, & ita tempus professionis differatur: an talis compelli possit ad tempus hoc breuiandum: maxime cum iste transiit ex una Religione ad aliam fieri videatur in fraudem eius, qui in saeculo remansit? Congregatio anno 1588. respondit, non posse compelli. Sic Cardin. Congregatio.

Compelli potest. Quia alias hæc fraudulenta mutatio Religionum alterius sponsi remanentis, & expectantis in saeculo cederet. Ita Sanch. l. 2. d. 24. num. 9. Palaus in 4. dist. 27. quæst. 2. concl. 2. num. 14. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 21. §. 1. Henric. lib. ii. cap. 14. num. 3. Coninch d. 28. num. 45. Gutier. cap. 54. nu. 33. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. num. 5.

Certe si alter sponsus nimium differat matrimonium consummare vagando de una Religione in aliam intra nouitatus annum: potest Iudex, dato termino peremptorio, eum compellere ut in una Religione maneat, in qua completo nouitatus anno, profiteatur, vel ad alterum redeat sponsum, ut matrimonium consummare valeat. Magnum enim alias sponsio in saeculo manenti ferretur incommodum, qui diu imò toto vitæ spatio posset primo ligatus manere coniugio nec aliud inire. Porro Sacra Congregatio solum intendit, non posse compelli coniugem ad hoc, ut antequam expleat probationis annum, profiteatur.

DVBIVM XLII.

An ad consummandum matrimonium ita ut non liceat iam ad Religionem transire, sufficiat, penetratio vasis, absque seminis receptione.

Sufficit quidem. Quia una ex causis ob quas Christus noluit id priuilegium matrimonio consummato concedere, fuit, ut evitaretur damnatum secutum sponsæ, quæ minus apta alij matrimonio maneret: At non minus inepta manet in hoc casu, quam si vir seminasset: Ergo. Sic Medina l. 5. de contin. c. 79. Petr. Ledef. de matr. q. 61. Rodrig. to. i. sum. c. 239. n. 1. & alij apud Sanch. l. 2. d. 21. n. 4.

Minimè sufficit, sed necessariò requiritur, ut semen virile vas sponsæ subintret. Quia copula carnalis, per quam consummatur matrimonium est ea, per quam coniuges una caro efficiuntur, ut constat tum ex significatione, signat enim matrimonij consummatio per eam carnis unitatē, Incarnationis mysterium, per quod Christus Dominus per carnis unitatē est Ecclesiæ coniūctus: tunc etiā quia Alexand. III. Cap. 2. de conuers. coniugat. ubi dixit, posse coniugē ante copulam ad Religionem transire, subdit rationē: Quia cum nō fuissent una caro simul effecti, unde apertè sentit, talem eebere esse copulam, per quam una caro efficiantur: sed dū semen nō recipitur intra fornicum claustrū non efficiuntur una caro, ut clarè colligo ex Cap. Lex, quod est Benedicti Pape, 27. q. 2. ibi: Propter unitatem sanguinis

COBAR
of Mon
III. IV
IV

sanguinis iuncti verbis precedentibus: dixerat enim non aliter fieri vnam carnem, quam si carnali copula sibi cohæreant: & iussit hæc: Neque oculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis commixtionem, id est feminis. Ita D. Tho. in 4. dist. 44. art. 1. q. 2. ad 2. D. Bonau. q. 1. Sotus dist. 27. q. 1. art. 1. Henric. lib. 11. cap. 8. num. 8. & cap. 11. num. 13. Sanch. citat. nu. 5. Basil. lib. 9. cap. 10. num. 1. Villalo. tract. 13. diff. 13. nu. 1. Bauni. ques. 15. de matr. Ochaga. tract. 2. ques. 6. nam. 1. Hurtad. d. 8. diff. 9. num. 35. Valer. v. Matrimonium, diff. 11.

275
Probabilior
mihi hæc sen-
tentia.

Hæc sententia mihi admodum est probabili-
or. Quia ea copula requiritur ad consumma-
tionem matrimonij, quæ apta est ad genera-
ndum, alias copula sodomitica consummaret
matrimonium, quod est absurdissimum: ex pe-
netratione autem vasîs absque seminis effusio-
ne non potest sequi generatio. Et quia vltra si-
gnificationem potissima indissolubilitatis ma-
trimonij consummati ratio est iniuria prolis:
quæ esse non potest absque seminis rece-
ptione.

DVBIVM XLIII.

An ut matrimonium censeatur consumma-
tum requiratur, ut etiam semina semen
emittat.

276
Non requiri-
tur.

Id non requiritur. Quia semen femineum
necessarium non est ad generationem, teste
Philosopho l. 1. de generat. anim. c. 2. & Galeno
sibi contrario l. i. de sanit. tuen. c. 1. & l. 2. de natu-
ral. facult. c. 3. Avicena l. 9. animal. c. 1. Sic Syl-
uest. verb. Matrimonium 8. qu. 15. dist. 2. Rosel.
v. Impedimentum, impedim. 14. num. 9. Tabien.
eodem v. impedim. 4. q. 2. num. 3. D. Antonin. 3. p.
tit. 1. cap. 11. ante §. 1. Sotus in 4. dist. 27. qu. 1. a.
4. Henric. l. 11. c. 8. num. 8. liter. N. & c. 15. num. 3.
Barthol. a Ledes. de matrim. dub. 40. concl. 5. Ve-
ga l. 3. sum. casu 157.

277
Requiratur
quidem.

Requiratur planè. Quia ad matrimonij con-
summationem requiritur copula, ex qua se-
qui possit generatio: sed nisi semina seminet,
non potest ex ea copula sequi generatio, vt
docent Hippocrat. & Galen. quos refert
libel. 8. Metaphys. ques. 17. Ergo non censetur
matrimonium consummatum. Ità Lopez
part. 2. instr. capit. 50. Hurtad. d. 8. diff. 9.
& d. 10. diff. 1. Diana part. 4. tract. 2. resol.
43. D. Tho. Hostiens. Hugo, & alij apud San-
chez l. 2. d. 21. n. 11.

278
Auctoritatem
soluit.

Profecto ad hoc vt matrimonium censeatur
consummatum, non est attendendum,
an semen mulieris sit necessarium ad ge-
nerationem, quia (vt vidimus) æque pro-
babiliter pro vtraque parte potest id su-
stineri: sed solum ad seminationem
eius, qui precipuum lo-
cum in generatione
obtinet.

DVBIVM XLIV.

An ut matrimonium dicatur consumma-
tum, nec possit sponsus Religionem inire,
sufficiat, quod virile semen sine arte ali-
qua, siue demonis ope in vas recipiatur
sponsæ, absque copula, aut vasîs penetra-
tione.

Sufficit. Quia ea seminis profusio sufficiens
est generationi, per eamque sponsi vna ca-
ro efficiuntur. Sic D. Antonin. 3. p. tit. i. c. 1. ante
re §. 1. Corda. in sum. q. 178. Sotus in 4. dist. 17. q.
1. a. 4. Henric. l. 11. c. 15. nu. 3. Neuo, Rosel. Syl-
uest. Tabie. Greg. Lop. quos citat, & sequitur
Sanch. l. 1. d. 21. n. 2. Hurtad. d. 8. diff. 9. & d.
10. diff. 1. Filliac. & Villalob. penes Leand. r.
9. d. 5. q. 30.

Non sufficit. Quia per huiusmodi seminis
in femineum vterum immisionem illi non
sunt facti vna caro, nec sibi adhæserunt. Ità
Martin. de Albiz in manuscr. d. 17. de matr. dub.
1. Basil. l. 7. c. 12. num. 2. Leand. citat.

Licet Thomas Sanchez primam senten-
tiam vt certam supponat, tanti viri venia ego Cambr. ep.
valde dabilem existimo, & multis scrupulis
agnatam, qui vix humano iudicio valeant de-
finiri. Vtrumque ego requisierim, & coniun-
ctionem, & intra vas seminationem, vt ma-
trimonialis copula vocetur.

DVBIVM XLV.

An copula ante initium matrimonium habita sit
sufficiens, ut matrimonium subsequutum con-
summatum dicatur.

Sufficiens est. Quia matrimonium sequens
ad copulam retrahitur precedentem, &
illam ita confirmat, vt prolem ex ea habitam,
legitimam efficiat. Cap. Tanta, qui filij sint legit.
Ergo similiter confirmabit, vt censeatur habi-
ta post matrimonium, illudque consummet.
Sic Hypolit. singul. 50. citans Claudium, &
Sylvam nuptial. & in hac parte Baldus incli-
nat ad Cap. Licet, de translat. Episc. quamvis
nihil definiat.

Non est sufficiens. Quia matrimonium so-
lummodo consumatur per matrimonialem co-
pulam, illa verò est fornicaria. Ita Sanch. l. 1. d.
21. n. 13. Henric. l. 11. c. 8. n. 8. Sotus, Vega, & alij
duodecim Doctores, quos Sanchez citat. Basil.
l. 9. c. 10. n. 1. Gutier. de matr. c. 52. n. 22. Villalob.
tra. 13. diff. 13. n. 1.

Hanc partem certam puto, primamque pa-
rum aut nihil probabiliter habere. Quia
quamvis illa fictio admittatur in fauorem Pro-
lis, quæ non deliquit, æquum non est, eam fa-
uore parentum delinquentium admitti, contra
Regul. l. siue hereditaria, ff. de nego. gest.

DVBIVM

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 75

DVBIVM XLVI.

*An copula per vim intra bimestre extorta
sufficiat, ut matrimonium dicatur con-
summatum, & sit omnino indissola-
bile.*

¹⁸⁵ **N**on sufficit, & ita professione secuta, vel Pontificia obventa dispensatione, matri-
monij vinculum dirimitur. Quia matrimonium
consummatum vnionem Christi Domini cum
Ecclesia per carnem repræsentat, indeque om-
nimodam indissolubilitatem sortitur: Ergo per
eam sola consummabitur, quæ hanc vnionem re-
præsentare potest: sed huiusmodi est sola copula
voluntaria, cum vnio Christi voluntaria fuerit:
Ergo per vim extorta minime sufficit. Palud. in
4. dist. 27. q. 3. a. 2. concl. 1. n. 10. probabile hoc ef-
fe aliter. Tenent Henric. Cap. finali. n. 4. de pon-
t. d. iur. Arnul. v. Diuortium, n. 6. & alij apud
Durand in 4. dist. 27. ques. 2. num. 14 qui etiam
num. 11. probabile esse fateatur. Abbas Cap.
2. de conuers. coniugat. sine Syluest. verb. Di-
uortium quæstion. 5. asserens non videri spon-
sam communicasse suum corpus, cum inuita sit
cognita.

¹⁸⁶ Sufficit eiusmodi copula, vt matrimonium
consummatur consummatum, & indissolubile. Quia
ea copula vi extorta efficiuntur coniuges vna
caro, vt constat ex Cap. Discretionem, de eo, qui
cogn. consang. vbi definitur, inde affinitatem
oriri: quod nullomodo contingeret, nisi effice-
rentur vna caro. Certe copula ex qua oritur af-
finitas consummat matrimonium: cum ergo co-
pula violenta sufficiens sit, vt oriatur affinitas
consummabit matrimonium. Ita Victoria de
matr. num. 25. Henric. l. i. c. 8. n. 10. Sanch. l. 2.
d. 22. n. 4. citans duodecim Doctores. Hurtad. d.
8. dist. 9. Basil. l. 9. c. 10. n. 2. Laym. tr. 10. p. 4. c. 6.
n. 3. Coninch, & Bauni. quos citat, & sequitur
Leand. tr. 9. d. 5. q. 32.

¹⁸⁷ Hoc quidem tanquam certum teneo. Quia
ex parte viri libere fuit consummatum matri-
monium: Ergo ex parte eius est omnino indif-
solubile, quamvis sponsa profiteatur: at cum
matrimonij vinculum claudicare nequeat, idem
erit ex parte sponsæ. Assero autem, violentam
copulam Christi vnionem cum Ecclesia quoad
substantiam repræsentare, quia sunt coniuges
vna caro, sicut Christus Dominus per carnem
est vnus Ecclesiæ: licet nō quoad modum; hæc
enim vnio spontanea est, illa autem violenta.

DVBIVM XLVII.

*An sponsa intra bimestre vi cognita possit
ad Religionem transire.*

¹⁸⁸ **N**on potest. Quia omnia iura clamant, ma-
trimonio consummato, neutri coniugi, al-
tero inuito, licere ad Religionem transire: cum
ergo non distinguant, vtrum copula vi, vel
sponte habita sit, nec nos distinguere debemus
Cap. Consultuisti, 2. quæst. 5. Sic Barth. & Mar-
ti de Ledes. Couar. Henric. Sotus, & alij nonem
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II

Doctores, penes Santium citandum. Basil. lib. 9.
cap. 10. num. 2. Diana part. 3. tract. 4. reso. 242.
Gutier. cap. 54. num. 28. & 29. Leand. tr. 9.
d. 5. q. 33.

Potest planè. Quia sponsis grauem intulit
iniuriam coniugi, cum non haberet ius copu-
lam extorquendi ante bimestre concussam, ap.
ex publico, de conuers. coniugat. & illa non po-
test aliter ius suum recuperare nisi per ingres-
sum. Ergo potest Religionem inire. Certe dolus
nemini debet patrocinari, nec viri culpa bonum
alterius impedire: nè culpæ reus inde commo-
dum reportet. Cap. Ad nostram, de empt. & ven-
dit. Ita Reginald. l. 31. n. 59. Laym. tr. 10. p. 3. c. 6.
n. 3. Hurtad. d. 8. dist. 9. Petr. de Ledes. q. 61. a. 1.
Rodrig. c. 2. q. 2. n. 2. Glof. ad Cap. finale. Præpos.
Ioan. Andri. Cardin. Abbas, Felin. Bald. Angel.
Hyppolit. Turrec. Syluest. Armil. Palud. & alij,
quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 12.
num. 5.

Hanc partem reor esse probabiliorē. Quia
sine sua culpa nemo debet suo iure privari. Cap.
Discretionem, de eo qui cognouit coniugum. Cum
ergo scemina inuita, & absque sua culpa fuerit
cognita, non debet iure, quod habebat, in-
grediendi Religionem, prauui. Et quia be-
neficium iuris auferendum non est à scemina,
quæ dissentit. Cap. Indultum, de regulis iuris
in 6. Ergo.

DVBIVM XLVIII.

*An quando sponsa non vi præsisa, sed me-
tu cadente in constantem virum à sponso
fuit oppressa possit Religionem inire.*

¹⁹¹ **N**on potest. Quia idem non est vi opprimi,
ac metu vis enim omnimoda priuat liber-
tate, non autem metus l. 1. c. 2. ff. de eo, quod met-
cau. Sic Ioan. Andri. Præpos. Cardin. Syluest. Ar-
mil. Greg. Lop. Perez, Palati. quos refert San-
chez l. 2. d. 2. n. 11. docens hanc sententiam la-
tis esse probabilem.

Potest quidem. Quia ratio, ob quam permit-
titur ingressus, quando copula vi extorta est,
non est voluntatis defectu, sed ratione iniuriæ
illatæ, & iniustitiæ à sponso admissæ: At similis
iniustitia est, quando timore graui copulam ex-
torfit. Ita Ledes. l. 2. p. 4. q. 63. n. 3. Petr. de Ledes. de
matr. q. 61. a. 1. Sanch. d. 12.

Ego quidem existimo idem esse de violentia
ac de timore dicendum. Quare in vtroque casu
posse sponsam Religionem ingredi, iudico esse
probabilius.

DVBIVM XLIX.

*An lethæter peccet sponsus vi, vel timore
grauis extorquens copulam intra
bimestre à sponsa.*

¹⁹⁴ **S**cio, quando transactum est iam bimestre,
sponsum non peccare; quia iure suo vitur
exigendo debitum, quod non potest sponsa
inistè denegari. Hoc tamen intelligo, quan-
do tentatis aliis mediis pacificis, nollit
ad huc

G 2

adhuc sponsa. Quæsierim verò, utrum intra illud bimestre sponsus cogens lethaliter delinquat?

295 Non delinquit. Quia non infert iniuriam sponsæ, quæ adhuc potest Religionem inire: sed sibi potius, qui ante sponsa Regularis obitum non potest aliam ducere. Sic Manu. *l. 1. m. 1. sum. c. 239. n. 2.*

296 Delinquit lethaliter. Quia aufert corporis integritatem, dum non habeat ius donec bimestre transeat. Et quia fortè ex ea copula sequetur proles, ob quam sponsa ab ingressu impeditur. Ità Sanch. *l. 2. d. 22. n. 15.* Sotus *in 4. dist. 29. q. 1. a. 4.* Petr. Ledes. *q. 61. a. 1.* Leand. *tr. 9. d. 1. q. 34. & alij.*

297 Hoc mihi certum. Quia potest sponsus id gerens, in foro externo puniri ut docet Bald. & Salic. quos refert Anto. Gomez *l. 80. Tauri, n. 39.* Pro culpa autem veniali plekti in foro externo, esset iniquum. Verum Sotus hanc temperat sententiam, quando sponsa affirmaret, vel se Religionem ingredi in hoc enim casu ait, peccare lethaliter sponsum cogentem. Attamè aptius Ledes. citatus absque ea limitatione locutus est. Undè hoc etiam in casu existimo esse culpam lethalem; quia licet sponsa tunc non præmeditaretur, Religionem inire, forte eo bimestri per ius sibi concessum, meditabitur, cui quidem resolutioni sponsus obstat, extorquens copulam hanc sibi debitam.

DVBIVM L.

An sponsa per vim oppressa ante expletum bimestre, possit receptum semen mox expellere.

298 Quæstio procedit de sponsa vi oppressa intra bimestre non ab sponso, sed ab alio. Suppono enim eam ab sponso vi cognitam, id minime posse gerere, quia iniuria est multo levior, nec infamiam patitur, & damnum non est adeò grave. Nec de femina per metum à quocumque cognita loquor, quia copula fuit voluntaria, & cum peccato admittitur; unde piaculum grave esset seminis pullionem procurare, igitur.

299 Non potest femina, quæ intra bimestre vim patitur, in continenti conari ad semen iam receptum emittendum. Quia est intrinsece malum ordinatum semen ad sobolis propagationem expellere, neque id villo fine potest honestari. Sic Basil. *l. 9. c. 10. n. 4.* Leand. *tr. 9. d. 5. q. 35.*

300 In continenti potest, postea minimè. Quia (ut docet Sotus *de iust. l. 5. q. 1. a. 8.* Bannes *2. 2. q. 64. a. 7. dub. 3.* ad 2. Manu. *to. 1. sum. c. 136. n. 15.*) licet privata auctoritate furem in continenti ubi furtum arripuit, donec in loco tuto sit constitutus, percutere, & ea defensa reputatur. Ergo similiter reputabitur defensa, cum statim ac semè receptum est, femina vim passa, expellit: secus quando iam semen habet possessionem, & est quasi in loco tuto constituta: tunc enim non erit defensa, sed intrinsece malum. An non posset femina vim passa quocumque tempore membrum virile extrahere, si posset, quamvis semen effundendum esset? Ita planè, quia non tenetur id pati. Ergo mox ac effusum est potest similiter expellere; quia cum nondum semen habeat præficam valis possessionem, adhuc quasi in

fieri, & in ipsa effusione esse reputatur. Ità Sanch. *l. 2. d. 22. n. 17.*

Ego quidem, si dum femina reluctatur, semen extra vas effunderetur, à piaculo liberam iudicarem. At semel effusum, atque receptum, cuius nullus alius est usus nisi in ordine ad generationem, emittere turpissimum esse reor. Neque verò quia femina posset, dum vim patitur, virile membrum extrahere, ideo potest & semen iam receptum emittere. Nam aliud est impedimenta apponere, dum quasi in via est ad consummationem violentus aggressor: aliud verò semen eiicere, cum iam ad finem peruentum est. Hoc teneo, nec ideo tamen mei Thomæ Santij sententiam improbabilem esse putam. Quæ quidem non bene à Basilio ac Leandro est, (eorum venia) perspecta. Non enim ille hoc asserit de sponsa vi oppressa à proprio sponso intra bimestre, sed ab alieno quocumque, ut propriis, distinguit in terminis.

CAPVT XI.

Circà causam efficientem matrimonij, quæ est Consensus.

DVBIVM LI.

An vinculum matrimonij de potentia Dei absoluta possit consistere sine mutuo coniugum consensu.

301 Devo certa absque controuersia suppono. Vnè est, si loquamur de matrimonio casualiter, id est, in quantum est contractus humanus à propria voluntate tanquam à causa confurgens per nullam potentiam posse abiq; mutuo consensu consistere: Quia tunc consensus est de intrinseca contractus ratione; & sicut actus intellectus eo quod vitalis sit, per nullam potentiam potest abiq; intellectu produci, ita contractus humanus, qui oritur à voluntate tanquam à principio vitali esse nequit absque eius consensu. Alterum est, Deum posse dare viro potestatem in corpus femine, & contra absque illorum consensu. Quia Deus habet maius dominium in coniugum corpus, quam ipsimet: Cū ergo possint ipsi eo quod sint domini proprii corporis, dominium illius transferre à fortiori Deus poterit. Est autem difficultas: Cum matrimonium non sit ius vtendi alterius corpore, nec mutua obligatio, sed vinculum, quo coniuges obligantur: trū vinculum hoc consistere possit de potentia Dei absoluta abiq; illorū consensu?

Potest consistere. Quia Deus potest efficiētis causæ vices supplere, ut calefacere absq; igne; consensus autem mutuos solū est causæ efficiētis huius vinculi. Sic Sotus *in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. con. cl. 1.* Victor. *relect. de matr. p. 1. n. 4.* Ledes. *p. 4. q. sensu. 47. a. 1.* Hentiq. *l. 1. c. 1. n. 3.* Vega *l. 4. sum. c. 73.* Barthol. Ledes. *dub. 16.* Petr. Ledes. *q. 45. art. 1. dub. 1. concl. 4.* Valent. *to. 4. d. 10. q. 3. p. 1.* Coninch *d. 24. n. 49.* Hurtad. *d. 3. diff. n. 17.* Diana *par. 8. tract.*

Seet. II. Dubia De Consensu recto. 77

11. 1. 2. 3. citans Meratiū, Anerfūm, Tannerūm & Calpenfem Imo addunt Marti. de Ledef. & Victoria, Deum de facto hoc feciffe in Adā & Eavē matrimonio, Quos Deus coniunxit. Matt. 19. & etiam in coniugio Olee; ac fornicatōe fornicariæ.

104
Confiliterē non poteft. Quia confenfus eſt de matrimonio; matrimonium enim eſſentialiter eſt coniunctio animorum coniugum, quæ coniunctio nequit aliter intelligi niſi per confenſum unionem. Ita aliqui D. Thomæ diſcipuli, teſte Petro de Ledef. citato, concl. 3. Sanchez lib. 1. d. 2. 6. num. 5. ſupplem. Gabr. in 4. diſt. 27. q. 1. Adria. q. 2. de matr. dicens, id eſſe indubitatum. Cornejo d. 3. de matr. dub. 1. Baſil. l. 1. c. 1. n. 4. Ochagau. tr. 2. de Sacram. qu. 8. n. 2. Leand. tr. 9. d. 6. q. 3.

105
Hoc verius exiſtimo. Quia nequit Deus conſtituere relationem in aliquod cum vero actu formalis illius abſque eius fundamento, vt paternitatem in aliquo, per quam verè pater dicatur, abſque generandi actu; ſed matrimonium eſt relatio inter coniuges, confenfus autem eſt fundamentum. Ergo implicat matrimonium eſſe abſque proprio conſenſu. Certè primam ſententiā probabilē ſatis eſſe reor. Quod autem additur à Petro de Ledef. & Victoria minimè verum iudico. Quia ad ſuavem Dei providentiā ſpectabat, nè matrimonium primum, quod aliorum norma & exemplar erat, abſque proprio coniugum conſenſu conſiſteret.

DVBIVM LII.

An conſenſus ad eſſentiam veri matrimonij requiſitus debeat, explicite in copulam ferri.

106
Debet explicite ferri in carnalem copulam. Quia copula eſt pars integralis Sacramenti matrimonij; vnde nullatenus perficitur, donec conſumatur. Sic Medina l. 5. de contin. Sacram. bon. c. 6. & 70. Bellarm. l. 1. de matr. c. 5. in ſolui. ad 6. Faet Auguſtinus l. 19. com. Manich. c. 26. vbi ait, matrimonium ex hoc appellatum eſſe, quod non aliud mater nubat, quam vt mater fiat.

107
Conſenſus matrimonium conſtituens non debet neceſſario ferri explicite in copulā. Quia ſi quis contrahat animo profitendi antè conſummationem, validum matrimonium geret, vt conſtat ex Cap. Commiſſum. de ſponſal. Et quia Deipara verum matrimonium contraxit, vt cum Magiſtro in 4. diſt. 30. c. 3. omnes ſcriben-tes ſibi fatentur, & D. Tho. ex profeſſo 3. p. q. 29. a. 2. Imo Suar. 3. p. q. 28. a. 2. d. 7. ſcēt. 1. ait eſſe de fide. Et tamen nec implicite conſenſit in copulam, nam votum virginittis emiſerat vt late Suar. ibi. Ergo ad eſſentiam veri matrimonij non debet conſenſus explicite in copulam deferri. Itaque copula non eſt de eſſentia matrimonij, neque de eius integritate: ſed ſolum eius effectus, & operatio. Ita Sanchez l. 2. d. 28. Baſil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 9. queſt. 10. & omnes.

108
Certum omnino, non debere conſenſum explicite ferri in carnalem copulam; quia hæc nõ eſt eſſentia matrimonij. Eſcob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

eſt de eſſentia matrimonij, neque de eius integritate, ſed eius effectus, & operatio. Ergo conſenſus efficiens matrimonium non fertur explicite in copulam. Locus verò Auguſtini nihil aduerſum nos probat; quia tantum dicit id quod communiter accidit, non tamen id neceſſarium eſſe intendit.

DVBIVM LIII.

An ad eſſentiam veri matrimonij requiratur conſenſus implicitus ac virtualis in copulam ex parte contrahentium.

109
Requitur. Quia cōtractus matrimonij celebratus ſub expreſſa conditione, ne tenetur contrahentes ſibi dubitum reddere, eſt nullus; ergo requiritur ſaltem conſenſus implicitus ac virtualis in copulam. Sic Capreol. in 4. diſt. 28. q. vii. a. 3. ad 5. Couar. p. 1. Decretal. cap. 3. §. 1. Scot. in 4. diſt. 20. queſt. Sotus Richard. & alij ibi.

Non requiritur. Quia certiffimum fere eſt, inter Deiparam & Ioſephū vere fuiſſe matrimonium, & celebratum poſt emiſſum à Virgine caſtitatis votum. Ergo non potuit eſſe cum conſenſu nec implicito in copulam ex parte contrahentium. Ita Sanch. l. 1. d. 28. n. 3. Baſil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 6. q. 1. & alij.

110
Profecto dupliciter intelligi poteſt, vt conſenſus implicitus in copulam deſideretur ad verum matrimonium. Primo, loquendo de conſenſu implicito quantum ex parte contractus; & hoc modo veriffimum eſt cum deſiderari; cū enim contractus matrimonij intrinſece ordinetur ad copulam: qui explicite conſentit in illam conſequēter in hanc implicitè ex vi huiusmodi contractus conſentit. Secundo poteſt intelligi conſenſus in copulam ex parte contrahentis, & hoc pacto nõ eſt neceſſarius conſenſus implicitus in copulam: imò licet contrahens gerat intentionem non conſentendi in copulam, eſt verum matrimonium. Hinc D. Thomas in 4. diſt. 30. q. 2. a. 1. queſt. inc. 2. de Deipara conſenſu profatur. Virgo implicitè conſenſit in copulam: at copula nunquam fuit in propoſito: erat enim à Deo certificata, nunquam ſubſequi debere. En qualiter ex parte contractus ponit conſenſum implicitum in copulam, non verò ex parte contrahentis, ſed oppoſitum animum. In radice igitur & in cauſa habuit conſenſum ad copulam conſentiendo in matrimonium quod de ſe ad eam ordinatur; attamen nec abſolute, nec ſub conditione, ſi Ioſeph petiſſet, conſenſit actu expreſſe in copulam, quia ſuperuacaneus erat actus ille conditionalis, cum eſſet certa ex divina reuelatione Ioſephū minimè petiturum.

DVBIVM LIV.

An neceſſarium ſit, aliqua conſtituere bona, quibus matrimonium excuſetur.

112
Nec eſſatiū non eſt excuſare matrimonium ex triplici bono nepe ex bono fidei, Sacramenti, & bono men-

menti. Quia res ex se bona exculpatione non indiget, sed ea sola, quae indifferens est; cum enim ex se nec bona, nec mala sit, indiget aliquibus circumstantiis vestiri, ut determinetur; matrimonium autem ex se est bonum. Sic Scot. in 4. dist. 3. q. 1.

313
Necessarium
est.

Necessarium est, matrimonium excusari aliquo seu aliquibus eius bonis. Quia matrimonialis actus de se est indifferens, & ideo eget aliquo bono excusari. Ita Durand. in 4. dist. 3. q. 1. a. 1.

314
Hoc tenet
expono.

Certe quamvis status matrimonij de se sit licitus, affert tamen secum aliqua detrimenta, nempe perpetuam seruitutem, iuxta illud Apostoli 1. Cor. 7. *Alligatus es uxori, noli querere solutionem*: & in ipso matrimoniali actu tantam voluptatem, ut mentem omnino absorbeat: & nimiam placendi alteri coniugi sollicitudinem habendi liberos, illos educandi, illisque diuitia acquirendi, quam Apostolus *ibi* mentis diuisionem appellat. At seruitutis detrimentum compensatur bono Sacramenti, quod inuenitur in matrimonio, quo coniuges diligunt se, sicut Christus Dominus Ecclesiam dilexit gratiamque recipiunt, quia facilius vinculum perpetuum valeant tolerare. Obturatio illa mentis compensatur bono Proles, quae generatur, ac educatur ad diuinum obsequium: & licet non semper ea sequatur, saluatur autem semper in ipso fine intrinseco, ad quem matrimonium dirigitur. Nimia vero sollicitudo placendi coniugi &c. compensatur bono fidei, seu fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obligantur, ad reddendum debitum corpusque cuiusque alij negandum. Verum haec bona non adueniunt matrimonio ab extrinseco, sed sunt de matrimonij ratione; quare non indiget eis, quasi quibusdam extrinsecis, ad illud honestandum adminiculis: sed quasi causantibus in ipso extrinsece honestatem; nam bonum Proles, & fidei, id est, ut ordinetur ad prolem, ac mutuam fidem seruandam, sitque vinculum indissolubile, ex sua habet natura; & ut sit Sacramentum habet in quantum est Christo Domino ad hoc eleuatum.

DVBIUM LV.

An quando intentio contra triplex praefatum matrimonij bonum non deducitur in pactum, sed mente retinetur, illud irritet.

315
Quaestio
statum expli-
co.

Non disputo, quando huiusmodi intentio in pactum deducitur, sed mente solummodo retinetur, (de illa enim quaestione alibi) praesens vero quaestio est, quando coniuges intendunt contrahere non in perpetuum, sed ad tempus, quod est excludere bonum Sacramenti, id est, vitam indiuiduam: vel intendunt non generare, nec educare prolem, sed sterilitatis venena procurare, vel negare sibi inuicem corpus, aliisque concedere, quod bono fidei aduersatur. An huiusmodi intentione matrimonium irritetur?

316

Irritat plane. Quia ad matrimonium necessarium est consensus saltem implicitus in ea,

quae sunt de eius essentiali: sed tria praefata bona sunt essentialia matrimonio saltem in suis principiis, teste D. Th. in 4. dist. 3. q. 1. a. 3. ergo excludens consensus illa per intentionem contrariam annullat matrimonium. Sic Richard. in 4. dist. 3. a. 2. q. 1. Vualdens, de Sacram. cap. 1. 31. Petr. de Soto lect. 26. de matr. Henric. l. 1. c. 1. 2. n. 7. Angel. v. Matrimonium 2. m. 2. 3.

Matrimonium non irritat. Quia ad matrimonium constituendum consensus internus & signa externa desiderantur, & neque consensus sine signis neque signa sine consensu aliquid operantur. Ergo quaecumque conditio nullo signo expressa sed sola mente retenta: nihil ad irritandum operatur. Ita Rosel. v. Matrimonium 3. num. 11. Sylvest. ibi, 4. quaest. 5. & Abbas Cap. Commissum, num. 2. de sponsal. Alexan. de Neuo ibi num. 5. Praeposit. n. 4. & aliqui Theologi penes Petr. de Ledes. de matr. q. 48. a. 2. dubi.

Ego existimo, contrahentem matrimonium debere saltem implicitè intendere bonum Sacramenti: quod quidem euenit, quando contrariam non gerit intentionem: non tamen esse opus, ut implicitè intendat alia matrimonij bona. Vnde si haberet animum etiam corde retentum aduersum Sacramenti bono, verbi gratia, si intenderet non contrahere matrimonium nisi ad tempus, non esset verum matrimonium. Quia de ratione matrimonij est, vinculum esse perpetuum. At si haberet intentionem aduersam alij duobus matrimonij bonis corde solo retentam nec in pactum deductam, valeret utique, v. g. si intenderet vitare prolem, & habitum non educere, negare debitum & adulterari. Quia ea intentio nil attinens ad contractus substantiam aufert: nam si ille velit absolute contrahere, obligatur ex vi contractus, ad non agendum aliquid contra huiusmodi bona, non obstante sua praua intentione. Mecum Sanchez l. 2. d. 19. n. 11.

DVBIUM LVI.

An Peccatum sit matrimonium contrahere ex fine vitandi fornicationem principaliter.

Peccatum veniale. Quia peruersio est, non ordinata rem ad eum finem, ad quem primario est instituta: at quia levis est abusus culpam venialem non excedit. Sic Petr. de Soto lect. 16. de matr. Magist. in 4. dist. 4. c. 4. Scot. dist. 25. q. 2. Mayron. dist. 26. quaest. 1. Sylui. in 3. part. quaest. 49. n. 6. Sanch. l. 2. d. 29. n. 21.

Nec peccatum veniale est. Quia nullo ex capite constare potest esse malum, matrimonium contrahere ob fornicationem vitandam, cum Palasius i. Cor. 1. profertur: *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaqueque suum virum*. Ita Basil. l. 1. cap. 2. n. 4. Hutad. d. 4. diff. 1. 9. Diana p. 3. rr. 4. res. sol. 219. Palasius d. 2. pu. 10. n. 1. Coninch. d. 15. dub. 2. concl. 3.

Ego quidem, reor, peccatum esse veniale, matrimonium inire in ordine copulam principaliter fornicationem vitandam, si contrahentes sint tales, ut secundum communem spem possint habere

Se&t. II. Dubia, De Consensu recto. 79

habere prolem, & in hoc casu vera est sententia prima; quia contra rationis ordinem præponitur secundarius matrimonij finis primario. Si verò non possint iuxta communem speciem prolem generare, nulla est culpa: & in hoc casu veram secundam partem iudicis; quia quando finis primarius est impossibilis, licitum est, secundarium eligere; non enim intendi potest id quod est impossibile. Et quia alias senes generationi inepti, semper, contrahendo, delinquerent.

DVBIVM LVII.

An sit veniale piaculum, matrimonium inire ob pulchritudinem vel diuitias.

³²² *Teneatur placere.* **S**cio, Angelum verb. *Matrimonium* 2. num. 2. & Couarru. part. 1. *De clericali* cap. 1. numer. 5. asseruisse, lethale esse peccatum; quorum sententiam nulla probabilitate niti existimo. An verò veniale piaculum sit, requiro? Veniale peccatum est. Quia inordinatio est, levis quidem, uti Sacramento ad finem ad quem non est institutum, Sic Caiet. *rom. 1. Opusc. tractat. 1. 1. quest. 3. Paludan in 4. dist. 30. quest. 2. artic. 3. numer. 2. 4. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 1. §. 9. Henriq. lib. 1. cap. 4. num. 2. Medi. Petr. de Soto, Petr. de Ledef. Manu. Syluest. N. uar. & alij, quos affert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 29. num. 21. Layman. lib. 9. tract. 10. cap. 4. num. 2. & 3.*

³²³ *Non sit peccatum veniale.* Veniale non est, contrahere coniugium ob pulchritudinem, vel diuitias, vel alios fines in se honestos, licet matrimonio extraneos, quavis nulla alia causa contrahendi sit. Quia cum finis in se honestus sit, non vitiat opus. Ita Sotus in 4. dist. 30. *question. 1. art. 2. concl. 3. Plaza de delitiis lib. 1. cap. 6. num. 34. Maior. dist. 26. question. 3.*

³²⁴ *Quando sit peccatum veniale non sit peccatum reprob.* Ego quidem reor, veniale esse, si contrahentes actu, vel habitu ex animi dispositione alios matrimonij fines excludant: quo ex capite primam sententiam esse veram existimo; nullum autem esse peccatum, si alios non excludant matrimonij fines. Crediderim verò sic contrahentes non habere pulchritudinem, diuitias, & reliqua huiusmodi pro fine totali matrimonij; sed solum moueri ab ipsis, tanquam à causa impulsiva, in quam expresse fertur: implicitè autem in ipsos fines operis, & contractus; in quo quidem nullam reperio inordinationem. Mecum Basil. lib. 9. cap. 21. num. 13. & Diana part. 3. tract. 4. resol. 216.

DVBIVM LVIII.

An qui ficto consensu matrimonium contraxit: Teneatur cum eadem sponsa denuò vero contrahere consensu.

³²⁵ *Non teneatur.* **D**ecepit quis feminam, simulans se verum exprimeret consensum: non tenetur cum eadem vero contrahere consensu, sed potest

ad veras transire nuptias. Quia coniugium fuit nullum ex consensu defectu. Sic Martin. de Ledef. part. 4. *quest. 47. artic. 4. Hostien. D. Antonin. & Tabien. relati à Thoma Sanchez lib. 1. d. 11. num. 5. fauens quidem huic sententiae, dum ait, non teneri denuò contrahere, nisi casu, quo feminae graue aliquod damnum sequatur. Layman. lib. 9. tractat. 10. part. 2. cap. 6. Villalob. tractat. 13. diff. 8. num. 2. Hurtad. d. 3. diff. 9. Probabilem esse hanc sententiam fatentur Victor. num. 252. & Diana part. 3. tract. 4. resol. 247.*

³²⁶ *Teneatur placere.* Tenetur quidem denuò cum eadem contrahere vero consensu. Quia ex opposita sententia latissima viris sceleratis via ad decipiendas feminas aperitur. Ita Petr. de Ledef. *question. 45. art. 4. dub. 1. Basil. lib. 2. cap. 5. Petr. Soto lect. 3. de matrim. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. Leand. tr. 9. d. 6. q. 18.*

³²⁷ *Hoc mihi certum.* Existimo ad id teneri ex fidelitate, imò & ex iustitia, ac ratione damni, etiam si sponsam non cognouerit sintque disparis conditionis: nec posse absolui donec verè contrahat. Quod verum esse reor, etiam si decepta non sit virgo, dummodò ipsa non se Virginem esse finxerit. Vnde oppositam sententiam parum habere probabilitatis iudico.

DVBIVM LIX.

An signa externa consensus interni expressina sint, de essentia ipsius contractus matrimonij.

³²⁸ *Non nihil suppono.* **Q**uidquid Vicleph (quem latè impugnauit Vbalden. de Sacrament. cap. 132.) dicat, certum est inter Catholicos, non satis esse consensum internum, sed oportere verbis, vel signis exponi. Quia si consideretur matrimonium, ut est contractus, cum celebretur inter homines interiora cordis ignorantes, petit signo externo internum aperiri consensum; si autem ut est Sacramentum, de ratione Sacramenti est, esse signum sensibile. Quæsierim itaque, an externa signa solum se habeant ad constituendum matrimonium tanquam conditio sine qua non, quasi per illa innotescant mutui consensus, & ità si eos Deus contrahentibus reuelaret, esset matrimonium sine aliquo signo externo?

³²⁹ *Non sunt externa signa de matrimonio nisi essentia.* Esset matrimonium. Quia quando contrahitur inter absentes per procuratorem expressio consensuum absentium facta per ipsum, est tantum conditio sine qua non; per eam enim innotescit voluntas absentium: Ergo similiter quando contrahitur inter præsentem, expressio consensuum erit conditio sine qua non, ut utrique constet mutua voluntas, & subinde constante per Dei reuelationem, erit matrimonium. Sic Maioris in 4. dist. 26. *question. 1. ad 3. & Veracr. part. 1. spec. artic. 3. probabile esse affirmat.*

³³⁰ *Sunt de essentia matrimonij.* Matrimonium non erit, vel Deo reuelante utrique mutuos consensus, Quia in matrimonio est exterior corporum traditio: sed hæc fieri non potest per actus internos: ergo. Minorem probò, quia votum internum non est traditio nec professio, non ob aliud, nisi quia ad perfe-

Etiam traditionem requiritur perfectus actus humanus constans interno, ac externo consensu. Ita Sanchez lib. 2. d. 30. num. 3. citans Almain. Victor. Sotum. Ledes. & alios. Basil. lib. 2. cap. 6. num. 3. Coninch d. 2. 4. dub. 8. Hurtad. d. 3. diff. 12. numer. 46. Ballae. verb. Matrimonium 3. num. 5. Palas d. 2. punct. 7. num. 1.

331
Eiusdem
mentis sum.

Cum his opinor; quia matrimonium ut est Sacramentum, necessarium, & intrinsecum est sensibile signum, ea enim est Sacramenti definitio: ergo, & ut est contractus; nam Christus Dominus non mutavit Sacramenti matrimonij, ut est contractus naturam, sed ad Sacramenti esse eleuauit.

DVBIVM LX.

An ad consensum matrimonialem exprimendum sint necessaria verba: & sufficiant signa in potentibus loqui.

332
Non sufficientia
signa, sed ne-
cessaria sunt
verba.

Non sufficientia signa, sed necessaria sunt verba. Quia nullum Sacramentum confertur absque verbis potest. Sic absolute Canus, Esti. Caiet. & alij, quos refert Leand. tract. 9. d. 2. quest. 15. In potentibus autem loqui necessaria esse verba, probatur. Quia licet stando iuri naturali, validum esset matrimonium hoc, sicut est validum in mutis: at iure Ecclesiastico est irritum. Cap. Tua, de sponsal. ibi: Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum consensum: sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia: nam surdi, & muti possunt contrahere sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba non contrahunt, cum intelligunt, minime consentire. Vbi pondero, verba esse necessaria, quoad Ecclesiam, id est, iure Ecclesiastico. At quod necessarium est, formam importat: si ergo textus requirit verba pro forma, quamvis signa verbis aequipollent, non sufficiunt, quia forma per aequipollens impleri non potest. Sic Richard. in 4. dist. 27. art. 1. q. 7. & plerumque viginti Doctores, quos refert Sanchez lib. 2. d. 31. num. 2.

333
Signa sufficiunt.

In quolibet contrahente signa sufficiunt, nec necessaria sunt verba. Quia Christus Dominus noluit materiam, & formam huius Sacramenti magis determinare, quam ad rationem contractus esse necessarium: id enim satis erat ad huius Sacramenti significationem: sed ad rationem contractus satis est, ut mutua contrahentium voluntas signis manifestetur: ergo. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 2. Sanchez lib. 2. d. 31. citans viginti quinque Doctores Theologos, & plerumque quadraginta Iurisprudentes. Vasq. d. 3. de matrimon. cap. 7. Gutier. cap. 46. num. 10. Coninch d. 2. 4. dub. 8. Pontius libr. 2. cap. 7. numer. 5. Hurtad. d. 3. diff. 9.

334
Non esse ne-
cessaria ver-
ba, existimo.

Existimo, haud esse necessaria verba in matrimonio, vel iure naturali, aut ex ipsius contractus natura, cum hic non repugnet per nutus, signa, vel Epistolam fieri; nec ex Christi institutione; cum nihil circa contractus naturam innouerit; nec ex iure Ecclesiastico: cum nullum extet, quod verba praescribat. Nam textus pro prima sententia allatus potius secundam

confirmare videtur: consultus enim ibi Pontifex, an verba sint necessaria ad matrimonium? Respondet, solum legitimum requiri consensum: & non intelligit de consensu interno, (ut vidimus praecedenti Dubio. Sed de consensu explicito, vel signis. Quod manifeste probatur ex particula, Nam & mutus, assignans enim ibi rationem ad comprobandum solum consensum satis esse, sic ait: Nam & mutus sine verbis potest contrahere. Si enim non intellexisset, solum consensum verbis, vel signis explicitum sufficere, illa particula non bene praecedentibus correponderet, nulliusque rei rationem redderet. Nec obstat, Pontificem addidisse, verba esse necessaria quoad Ecclesiam; quia non credendum est statim Pontificem se correxisse, iuxta l. Nam ad ea, ff. de condit. & demonstrat. eo vel maxime, quia non dixit absolute, esse necessaria verba; sed quoad Ecclesiam, hoc est, quoad faciliorem probationem in externo Ecclesiae foro.

DVBIVM LXI.

An Matrimonium solis nutibus contrahatur sit Sacramentum?

Sacramentum non est. Quia Florentinum in decreto de Sacrament. docet, omnia Sacramenta constare rebus, & verbis. Et quia alias absolutio, & Baptismus possent solis signis celebrari. Sic D. Thom. in 4. dist. 1. quest. 1. art. 3. argum. 5. iuncta solutione. Scot. in 4. dist. 26. q. vni. liter. L. Cano. lib. 8. de locis capite 5. ad 3.

Est Sacramentum. Quia omne matrimonium fidelium si verum est, Sacramentum esse debet. Ita Sanchez lib. 2. d. 11. num. 27. num. 8. Henric. lib. 1. cap. 1. num. 6. lit. N. dicens esse commune omnium Theologorum, & Iurisprutorum. Manuel tom. 1. cap. 2. 6. num. 5.

Hoc prorsus tenendum, & adducta in contrarium virgare non iudico; quia Florentinum intelligit constare omnia Sacramenta verbis, vel aliquo gerenti vicem verborum, ut sunt signa in matrimonio: unde ipsummet Concilium loquens de matrimonio, dixit, regulariter verbis constare, ad innuendum, non semper verba requiri. Nec est simile de aliis Sacramentis, quia matrimonium est contractus, de cuius natura est, ut valeat etiam nutibus celebrari.

DVBIVM LXII.

An verba in matrimonio sint de praecepti necessitate.

Sunt quidem. Quia hoc praeceptum statuitur Cap. Si inter, de sponsal. & Cap. Licet, de sponsal. duorum, ibi: Si inter virum, & uxorem legitimus consensus interfuerit, ita quod unus alterum verbis consuetis recipiat. Sic Petr. de Ledes. de matrim. q. 45. art. 2. concl. 1. Mann. tom. 1. sum. cap. 216. num. 5. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 6. docens aliquomodo esse de Ecclesiae praecepto, faceretur tamen solum veniale esse signis contrahere. Petr. de Ledes. idem faceretur, (quia res est leuis) concl. 3. De

Secl. II. Dubia De Consensu recto. 81

De precepto non sunt. Quia testes citati id non probant; solum enim narrant factum, & ex implicatū loquuntur. Itā Præposit. *Cap. Tue, num. 6.* Sotus in 4. dist. 27. *quest. 1. art. 3. concl. 2.* Veracr. Palati. Barthol. de Ledes. quos sequitur Sanch. *libr. 2. d. 31. numer. 10.* Basil. *libr. 1. cap. 7. numer. 14.* Palasus d. 2. *punct. 7. numer. 5.*

Mihi quidem multo certius est, nullum esse circa hoc Ecclēsiæ præceptum. Fateor tamen culpam esse venialem, non exprimere verbis, sed solis signis consensum, nisi iusta causa excuset. Quia à recta ratione alienum est, in hoc gravissimo contractu non exprimere consensum commodiori modo possibili: verba autem melius, & clarius, quam signa consensum exponunt. Profecto si consensus redderetur dubius eo quod externa signa sufficienter eum non exprimerent, vnde scandalum, litēque occurrere possent, mortale esset, verba non adhibere, qui loqui potest.

DVBIVM LXIII.

An necessarium sit utriusque coniugis consensum simul absque temporis intervallo præstari.

Necessarium est. Quia in aliis Sacramentis simulatas materię, ac formę requiritur: cōsensus autem verbis explicitis sunt materia & forma huius Sacramenti: ergo. Sic Speculator *titul. de sponsal. §. 1. num. 5.* Ioan. Andre. Anton. Neuo, & alij, quos refert Sanch. *lib. 2. d. 32. numer. 2.*

Non est necessarium, sed satis est, temporis intercedente mora, consensus ab utroque præstari, modo consensus prioris coniugis reuocatus non sit. Quia in omni contractu satis est consensus diuerso tempore adhiberi, *l. 1. §. 1. ff. de verborum obligation. & constat in omnibus contractibus per nuncium, literas vel procuratorem initis.* Deus autem matrimonium instituens in Sacramenti esse, contractus naturam minime immutauit. Itā D. Thom. in 4. dist. 29. *qu. vii. art. 3. quest. i. ad 2.* Richar. *art. 1. q. 3.* Maior. *dist. 27. qu. 1.* Sotus *qu. 1. art. 3.* Henricus *lib. 1. cap. 3. num. 6.* Petr. de Ledes. *qu. 4. §. art. 3. dub. 2.* Sanchez *cit. numer. 3.* multos ex Iurisperitis memorans. Ochagau. *tractat. 12. qu. 9. num. 6.*

Hoc multo probabilius existimo videns, matrimonium per literas, vel procuratorem valide contrahi, & tamen consensus simul non præstari. Quod quidem etiam in Sacramento Pœnitentię reperio, vbi audita confessione, potest multo tempore absolutio differri.

DVBIVM LXIV.

An satis sit alterum coniugem præstare consensum, quocūque temporis spatio intercedente.

Est satis. Quia tandiū dicitur prior in consensu persistere, quādiū non reuocat. Sic

Maior. in 4. dist. 27. *qu. 1.* Nauar. *sum. cap. 22. num. 80.*

Satis non est, sed requiritur simultas moralis itavt magnum intervallum inter vnus & alterius consensum non distet. Quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapsū hac voluntas non manet virtute, sed reuocatur, *lib. 1. §. 1. ff. de verborum obligation. ibi: Intervallum medij temporis modicum, non vitiauit obligationem; vitiaret autem, (ac si diceret) si modicum esset.* Itā Sanchez *lib. 2. d. 32. num. 6.* Sotus in 4. dist. 27. *quest. 1. art. 3.* Henricus *lib. 1. capite 3. numero 6.* Ludovic. Lopez *part. 2. instr. de matrimon. cap. 29.* Vega *lib. 3. sum. casu 75. & alij com. nuntier.*

Idem cenſeo. At si requiras, quandōnam defectu huiusmodi moralis simultatis matrimonium non valeat? Respondeo, Sotum, & Ludovic. Lopez docuisse non esse tutum, si septennium intercedat. Henriquez quando intercedit biennium, asserit, non esse matrimonium. Barthol. de Ledes. quando intercedit annus, idem affirmat *dub. 17.* Apertius id cum Petro de Ledes. prudentis arbitrio, attentis particulis circumstantiis, reliquerim. Certē priorē sententiam veram esse iudico, dum matrimonium contrahitur per procuratorem; quia in eo quod procurator non reuocatus facit, quantumcūque tempus medium intercedat, manet virtute consensus illius, qui procuratorem constituit.

DVBIVM LXV.

An quando consensus alterius fuit minus legitimus, quia fuit fictus, vel metu extortus: satis sit, (ut matrimonium valere incipiat) hunc denno consentire.

Non est satis, sed requiritur, vt uterque denud consentiat. Quia cum matrimonio claudicare non possit, deficiente vnus consensus, est prorsus irritum, & quasi prorsus contractum minime esset quo casu manifestum est, utriusque consensum requiri. Sic Barthol. de Ledes. *de matrimon. dub. 19.* Felin. refert Antonium, & Ancharanum *Cap. Ex parte Decani, de rescrip. num. 11. ampliat. 4.* Palaci. in 4. dist. 27. *d. 1.*

Est satis, vt ille, qui minus legitime consenserat, denud consensum exhibeat, dum alter suum non reuocavit. Quia cum consensus alterius validus de se fuerit, ac sufficiens ad matrimonium, nec reuocatus iam ex parte huius consensus nihil desideratur, solus autem deest consensus illius, qui fide vel ex metu consensit: Ergo hoc accedente, coniugium conualeſcit. Itā D. Thom. in 4. dist. 29. *quest. vii. artic. 3. quest. i. ad 2.* D. Bonavent. *ibi, quest. i. ad 2. numer. 13.* Paludan. *quest. i. artic. 4. numer. 23.* Richar. *artic. 2. quest. i. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 7.* Henricus *lib. 1. cap. 10. num. 5.* Palaci. in 4. dist. 29. *d. 1.* Nauar. *sum. cap. 22. numer. 51.* Mann. *tom. 1. sum. cap. 208. num. 7.* Syluest. *verb. Matrimonium 8. quest. i. d. 6.* Sanchez *libr. 2. d. 32. n. 9.*

Hic

349
Idem assero.

Huiusmodi mentis; quia si fidei, vel metu consentiens nullum omnino tunc praestitisset consensum, sed spatio temporis interfecto, manente in virtute priori consensu valeret matrimonium, sed qui fidei, aut metu consensu perinde se habet, ac si non consensisset, cum is consensus nullus fuerit: ergo satis est, ut manente in virtute prioris consensu ipse solus consentiat.

DVBIVM LVI.

An ad matrimonium sufficiat consensus, quo coniux uterque annuit, falso existimans, impedimentum dirimens subesse.

350
Quaestio
statum ex-
pono.

Verfatur quaestio, quando adest error facti, iurisque scientia, quia coniuges falso credebant adesse impedimentum, & existimabant, eo stante, non posse consistere matrimonium; si enim errarent etiam in iure, omnes fatentur verum matrimonium esse; quia non deficit consensus. Verum ratio dubitandi est, quia non apparet qualiter veram intentionem ineundi matrimonium habeant, qui illud sibi impossibile esse putant.

351
Non sufficit
hic consen-
sus.

Certe hic consensus minimè sufficit, Quia voluntas non potest in impossibile ferri, ut iuris consensu qui Sacerdos non est, nequit intendere consecrare. Sic Sylvest. verb. Matrimonium 8. quaestio. 13. dicto 5. Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 13. num. 5. Armil. ibi. num. 44. Nauar. sum. cap. 22. num. 56. Sotus in 4. dist. 37. qu. vii. art. 5. concl. 4. Vega lib. 2. sum. cap. 282. Ludou. Lopez part. 2. instr. de matrimon. capite 49. & 55.

352
Sufficit planè.

Sufficit planè, si contrahentes intendunt, quantum in ipsis est, consentire. Quia haec personae sunt re vera habiles ad contrahendum, & intendunt, quatenus possunt, contrahere: Ergo verè contrahunt. Et quia stante hoc errore, est possibilis consensus, ut constat ex Cap. 1. de sponsal. in 6. vbi dicitur, ex sponsalibus ratione consanguinitatis, vel alterius impedimenti nullis, oriri publicam honestatem, modo ad sit consensus: Ergo supponit textus, possibilem esse consensum cum impedimento dirimenti. Ita Rosel. verb. Impedimentum, imped. 12. Tabie. imped. 10. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 2. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Barthol. à Ledef. de matrimon. dub. 52. concl. 3. Petr. de Ledef. quaestio. 55. art. 9. Dub. 2. Sanch. lib. 2. d. 33. num. 2. Henriq. lib. 1. cap. 11. num. 5. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 1. quamvis hic & Henriquez loquuntur, quando dubitant contrahentes de morte prioris viri.

353
Hanc partem
probabiliorem
reor.

Hanc partem probabiliorè reor: quia si haereticus (exempli gratia,) credat Baptismum esse rem irritoriam, nihilque valere, verè baptizat, si verè gerere intendat, quod potest, & intendit Ecclesia: vnde cum errore valoris Baptismi est composibilis consensus: Ergo similiter in nostro casu, quamvis hi errent, credendo non valere matrimonium, possunt habere legitimum consensum, eumque habent, si intendunt agere quod possunt, & intendit Ecclesia,

DVBIVM LVII.

An satis sit ad matrimonium consensus, quo aliqui ex errore putantes aliquod matrimonium per ipsos contractum esse validum, denno in illud consentiant.

Satis quidem est, & nouo illo consensu conualecit matrimonium, ut si quis fidei consentit in matrimonium, & audiens à Confessario, vel viris doctis valuisse, idque credens denud consentiat. Quia hic error, nec est personae, nec conditionis, qui solum matrimonium annullat, sed est error iuris, quo hic putat se cum illa uxore esse illegitimum. Sic Tabie. verb. Matrimonium 2. quaestio. 7. numer. 8. Supplem. Gabri. in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. dub. 3. Victor. relect. de matrimon. part. 1. numer. 10. & Ledef. 2. part. 4. quaestio. 45. articulo. 1. asserunt, posse probabiliter disputari.

Satis non est, nec nouo illo consensu ex errore profecto conualecit matrimonium. Quia nil tam contrarium consensui, quam error, lsi per errorem, ff. de iurisdict. omni. iudic. errorque hic ad personae errorem reducitur, ut probat Sanch. lib. 2. d. 36. num. 3. Ita ipse d. 34. num. 2. Rosel. verb. Matrimon. 4. num. 4. §. 5. Angel. ibi. 2. num. 17. Sylvest. ibi 5. quaestio. 10. Victor. relect. de matrimon. part. 1. num. 10. Nauar. sum. cap. 22. num. 76. Veracr. part. 1. specul. articulo. 29. Palaci. in 4. dist. 28. d. 1. Henriq. lib. 1. cap. 9. numer. 7.

Idem affirmo; qui huiusmodi error ad personae errorem proculdubio reducitur: putat enim coniux consentire in suam, cum re vera sua non sit. Certe (ut dixi) nihil magis contrarium consensui, quam error.

DVBIVM LVIII.

An ad ratificandum matrimonium inuvalidum ob impedimentum dirimens imperata impedimenti dispensatione, vel eo cessante, exigatur, viriisque coniugis consensum renouari.

Non exigitur, utriusque coniugis innouari consensum, sed sufficit ut sciens impedimentum coniux innouet. Quia antiquus consensus censetur durare, dum reuocatus non est: quia ratione Sanchez d. 32. num. 9. asseruit, fidei consentientem posse solo suo consensu matrimonium ratificare. Sic Lignado apud Praeposit. Cap. Cum in Apostolica, de sponsal. & aliqui Doctores, quos refert Sanchez lib. 2. d. 36. num. 1. profantes contrahentem ignoranter cum serua, si post manumissionem illius in seius eam cognoscat affectu uxorio, prius matrimonium perficere, eo quod prior consensus in serua perduraret: vnde censent, sublato impedimento, non oportere, utriusque renouari consensum.

Exigitur, utriusque coniugis consensum innouari. Quia cum prior consensus fuerit omnino ex parte utriusque inuvalidus, eo quod super plane illegitimum, & inhabilem deciderit materiam, denud uterque renouandus est: nec durare potest consensus, qui nullus omnino fuit. Ita Sanch. d. 35.

Sec. II. Dubia, De Consensu recto. 83

d. 35. num. 2. cum D. Thom. in 4. dist. 40. qu. uni.
art. 4. ad 6. Scot. dist. 35. qu. uni. Richard. dist. 40.
art. 1. qu. 6. Caiet. Opusc. tom. 1. tract. 12. quest. 2.
Sotus in 4. dist. 17. qu. 1. art. 3. Palat. dist. 30. qu. 1.
Henric. lib. 1. cap. 1. num. 7. Aragon. 2. 9. 33.
art. 6. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 220. nu-
mer. 2.

Hoc tenendum omnino reor: quia cum per-
manencia existentia supponat, consensus qui
nonquam extitit, nequit permanere.

DVBIVM LIX.

An ad matrimonium inualidum ob oc-
cultum impedimentum, ratificandum
(cessante impedimento) necessum sit
ante nuptias de nullitate prioris
matrimonij certiorum facere.

¹⁶⁰ ^{Nunquam} ^{non} ^{est} ^{error} ^{conditionis}, vel perso-
nam non est error conditionis, vel perso-
nam. Certè coniux impedimenti conscius, im-
pedimento cessante, vel dispensatione obten-
ta, necessariò non debet alteri aperire, irritum
fuisse matrimonium: sed satis est, si cautè euret,
utriusque consensum renouari, verbi gratia,
diffusulanter petendo ab altero, ut pro sua
consolatione ipsum habeat in coniugem: &
ipso similiter dicente: ego quoque te in coni-
ugem recipere gestio. Probatur, quia prius
matrimonium licet inualidum, habet tamen
quandam matrimonij effigiem, & ita facilius
conualescit. Et quia, impedimento ablato sunt
hi habiles ad contrahendum: ergò cum con-
sentiant in matrimonium, illud erit legitimum.
Sic Angel. verb. *Matrimonium* 3. impedim. 4.
num. 10. Caiet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2. & in
sum. verb. *Matrimonium*. titulus. *Contrahens* matri-
monij potest reddi ex septem capitibus vitiosus.
Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. articulus. 2. concl. 3. casu 1.
Verac. part. 1. spec. articulus. 44. concl. 3. Ludouic.
Lopez part. 1. instrum. cap. 39. Henric. lib. 1.
cap. 3. numer. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 220.
num. 1.

³⁶¹ ^{Necessarium} ^{est}, ut id matrimonium con-
trahatur, coniugem impedimenti ignarum cer-
tiorum fieri de prioris matrimonij nullitate.
Quia nihil magis contrarium consensui, quam
error, si per errorem ff. de iurisdic. omni. iudic.
& l. Nihil consensui ff. de regulis iuris. Sed hic ex
errore, quo putat, hanc esse suam, in illam con-
sentit: Ergò verè non consentit. Et quia igno-
rantia causa est inuoluntarij, etiam si non sit
error personæ, ut si credam me dare decem,
vel pauperi, cum tamen dem viginti, & diuiti:
& ita in his casibus dominij translatio impe-
diatur: Ergò similiter in nostro cum hic nouus
consensus ex ignorantia procedat. Ità Richar-
dus in 4. dist. 40. art. 1. questio. 6. Supplem. Gabriel.
dist. 35. questio. 1. articulus. 1. concl. 3. Syluest. verb.
Matrimonium 8. questio. 2. disto 2. Tabie. verb.
Impedimentum, impedim. 1. questio. 12. num. 13.
Sanch. lib. 1. d. 36. num. 3. plures ex Iurisperitis,
ac Theologis afferens.

³⁶² ^{Ego} ^{quidem} ^{multo} ^{probabiliorem} ^{hanc}
sententiam esse reor, quam adhuc confirmo;

Quia inualidè professus, vel voto inualido illi-
gatus, nihil agit, si ex errore putans, professio-
nem, ac votum valere, denuò profiteatur, aut
vocate nec sponsalia inualida ratificantur mu-
tua habitatione, nisi addit scientia eorum nul-
litas, (vt docet Sanchez lib. 1. d. 16. numer. 7.)
Quorum ea est ratio quòd error, quo ille pu-
tat, priorem actum valuisse, posteriore con-
sensum inuoluntarium reddit ex eo manan-
tem: Ergò à fortiori idem error annullabit ma-
trimonium, quod summam expetit libertatem
Cap. Cum locum de sponsal.

DVBIVM LX.

An Matrimonium coram Parocho, ac
testibus initum inualidum fuit ob oc-
cultum impedimentum, impedimento
ablato, iterum sit coram Parocho, ac
testibus celebrandum mutui consensus
expressione.

³⁶³ ^{Iterum} ^{coram} ^{Parocho}, & testibus cele-
brandum est. Quia prius fuit nullum: Ergò
periniè celebrandum est coram Parocho, ac
testibus, ac si nunquam fuisset initum. Triden-
tinum enim exigit pro forma præsentiam Pa-
rochi, & testium: Igitur ea requiritur, quòd
denuò coniugium celebratur, cum tunc verè
contractus fiat. Sic Nauar. lib. 4. consil. titulus. 1. de
sponsal. consil. 11. Gutier. l. 1. q. 99. Canonic. cap. 18.
num. 7. & 8. Palac. in 4. dist. 27. questio. 1. Barth.
à Ledes. dub. 17. de matrimo. & alij.

³⁶⁴ ^{Non} ^{est} ^{necessarium}, ut iterum coram Parocho, ac te-
stibus iterum celebrari: sed satis est, si contra-
hentes inter se ipsos solos exprimant, seu in-
nouent consensus. Quia ex procmio colligitur
legislatorum intentio, & totius decreti ratio,
vt docet Tiraque. tract. de cessante causa, limitari. i. sum.
num. 65. Sed id Tridentini decretum in pro-
cmio loquitur de clandestinis matrimonijs, quæ
semper Ecclesia prohibuit: matrimonium au-
tem semel publicè contractum inualidè pro-
pter occultum impedimentum, & eo sublato
clàm celebratum, nunquam fuit clandestinum,
nec ab Ecclesia prohibitum: ad id enim præ-
cesserat publicitas, quam Ecclesia poscit: Ergò
huiusmodi matrimonium minimè à Tridenti-
no irritatur. Ità Sanch. lib. 2. d. 37. numer. 3.
Nauar. lib. 4. consil. titulus. 1. de sponsal. consil. 14. &
in sum. cap. 22. num. 70. Henric. lib. 1. cap. 3. nu-
mer. 6. & l. 1. docet, id tenuisse consulos Epi-
scopos Couar. Guerre. & Blanco, qui Concilio
interfuerunt: Palac. in 4. dist. 30. d. i. Petr. de Ledes.
de matrimo. questio. 45. artic. 5. dub. penultim.
asserens sic Cardinales declarasse.

³⁶⁵ ^{His} ^{hæreo} ^{Doctoribus}, ratur rationem fi-
nalem Tridentini sess. 24. cap. 1. statuentis, vt
matrimonium coram Parocho, ac testibus cele-
braretur, eam fuisse, (vt constat ex eius pro-
cmio,) vt vitentur graui peccata ex clandesti-
nis nuptiis conurgentia, maximè eorum, qui
clàm cum vna contrahunt, eaque relicta, aliud
publicum matrimonium ineunt, cui incommo-
do nequibat Ecclesia moderi, cum ipsi de prio-
ri coniugio minimè constaret: sed hæc ratio
non se extendit ad casum nostrum, cum prius
matri

COBAR
of Mori
MA. IV
E. IV

matrimonium inualidum in foro Ecclesie validum, & publicum fuerit, (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt,) & subinde si aliud matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesia credenti, matrimonium illud publicum fuisse validum: Ergo Tridentini decretum nunquam hunc casum comprehendit. Igitur necessarium non est, rursus coram Parocho, & testibus mutuum consensum explicari.

DVBIVM LXI.

An coniux impedimenti conscius, excusetur à culpa, reddendo debitum, ad maiora damna vitanda.

³⁶⁶ *Excusatur à culpa reddendo.* Coniux impedimenti occulti conscius potest ne debitum reddere, dum ab Ecclesia compellitur per excommunicationem, vel mortem sibi timeret, ni reddat? Certè ei coniungi reddere licet, à culpâque ob Ecclesie præceptum excusatur. Quia licet re vera matrimonium non sit, ex parte tamen alterius matrimonium est, & copula licita, excusante eum ignorantia inuincibili, & ius petendi habet; ergo alter reddens debitum, non consentit in opus peccati, sed iniustitiæ. Sic Magist. in 4. dist. 38. Hugo Victor. de Sacrament. part. 11. cap. 6. & aliqui recentiores apud Medinam C. de restitut. qu. 19. Gregor. Lopez libr. 2. titul. 3. part. 4. & alij.

³⁶⁷ *A culpa non excusatur.* Minimè à culpa excusatur reddendo debitum. Quia in Cap. Inquisitioni, de sent. excomm. id apertè præscribitur. Credimus respondendum, virum alteri coniux pro certo sciat impedimentum coniungi, propter quod sine mortali non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiam probare non possit. An non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Et quia implicat dicere, licere minus peccatum admitti ad cauendum maius; peccatum enim nihil aliud est, quam id, quod non licet. Nec valet dicere, desinere esse peccatum in tali euentu; quia licet hoc verum sit de peccatis, quæ talia sunt quia prohibita: at de peccatis, quæ suapte natura talia sunt, & intrinsecè mala, vt est fornicatio hoc dici nequit. Ità D. Thom. in 4. dist. 17. question. 1. artic. 2. question. 4. D. Bonavent. dist. 38. Durand. inibi. in exposit. lit. Paludan. dist. 36. question. 2. artic. 2. num. 15. Conar. Cordu. Nauar. Ioan. Andr. Rosel. & plures alij, quos refert, & sequitur Sanch. l. 2. d. 39. num. 5.

³⁶⁸ *Hanc teneo partem illam falsam reor.* Hanc firmiter teneo sententiam, primam rationis falsissimam. Inde namque sequeretur fornicationem aliquando esse licitam, scilicet præcipiente Superiore, vel ad vitandum vitæ, vel famæ periculum: quod sane videtur erroneum, cum sit intrinsecè mala. Sequelam probò, quia fornicatio est accessus ad non suam: sed coniux impedimenti conscius certo scit non esse suam, ad quam accedit: ergo certo scit, se fornicari. Si ergo accedere licet reddendo debitum, licebit subinde eo in casu fornicari. Hinc moneo, pri-

mam sententiam non solum falsissimam esse, verum & in fide valde periculosam.

DVBIVM LXII.

An coniux impedimenti conscius si ab Ecclesia excommunicetur, quia debitum negat sit verè excommunicatus.

³⁶⁹ *Non est.* Verè excommunicatus est. Quia Cap. Literas, de restitut. spoliarum ad asseritur: cum enim dixisset textus, per censuras compellendum esse, dum probat impedimentum, ait: Donec probationes offerat preparatas, & tunc absolutione petita, secundum formam Ecclesie absoluetur. Ergo verè excommunicationem incurrit, aliàs frustra petenda esset absolutio. Sic Abul. ad Cap. 19. Matthe. question. 72. Paludan. in 4. dist. 27. q. 2. num. 37.

³⁷⁰ *Non est.* Non est verè excommunicatus. Quia excommunicatio minime incurritur nisi ob inobedientiam lethalem, quæ priorius abest in hoc casu. Ità Victor. in sum. de matrimon. num. 262. Ledel. 2. part. 4. question. 48. artic. 2. Sanch. l. 2. d. 39. num. 9.

³⁸¹ *Hoc mihi certum.* Hoc certum reor, sciens, Caput Literas, non obitare; exigit enim absolutionem pro foro externo, in quo ea excommunicatio valida erat.

DVBIVM LXIII.

An Matrimonio bona fide utriusque coniugis inito, alter postea dubitat de eius valore: possit petere, ac reddere.

³⁷² *Non est.* Quando scrupulus est ex leui, ac temeraria credulitate ortus, poterit deposito scrupulo consilio sui Pastoris petere, & reddere: Habebitur expresse Cap. Inquisitioni, de sent. excomm. ubi Gloss. verb. Leui, inquit: Et quia auditur à leuibus, quibus credere non tenebatur. Difficultas ergo est, an licitum sit deponere dubium speculationum non leui ex temeritate ortum, nec practice dubitare ratione possessionis, quæ est pro matrimonio, & ita petere, & reddere debitum?

³⁷³ *Non est.* Certe nec petere, nec reddere licet. Quia agere contra conscientiam dubiam, illicitum est. Sic Scot. in 4. dist. 30. question. 1. Alciator. part. 3. sum. tractat. ultim. cap. 2. Adrian. 4. de restitut. qu. de præscript. §. Instabit. Petr. de Soto lect. 2. de matrimon. Brunel. de sponsal. concl. 34. num. 8.

³⁷⁴ *Licet reor.* Licet quidem reddere, & petere. Quia id videtur definire Pius V. in quodam motu proprio relato à Veracruz part. 3. specul. argum. 18. Fuit enim Pontifici propositum multis Indos fidem suscipientes mansisse adhuc cum vxore vltima nondum certos de prioris obitu, nec eam invenire potuisse: & definit Pontifex, eos in matrimonio cum vltima, quæ fidem suscepit, mansuros esse: & posse petere, ac reddere. Ergo cum dubius

Secl. II. Dubia De Consensu Recto. 85

dubius est matrimonij valor, utrumque licet. Ita Ledel. 1. part. 4. qu. 8. art. 4. dub. 6. Angles Floribus, part. 1. de matrim. qu. 1. de impedim. Ord. art. 1. dub. 5. & 6. Vega. libr. 4. sum. casu 74. & alij.

³⁷⁵ Ego quidem utramque sententiam parum, antequam nihil probabiliter continere reor. Unde dixerim, ante diligentiam adhibitam ad assequendam veritatem teneri coniugem dubitantem reddere, non tamen posse petere: ea tamen sufficienter adhibita posse reddere, ac petere. Prior pars probatur, quia dubitans, an res sit sua, quamvis retinere possit, non tamen potest ea uti, donec inuestiget veritatem: Ergo non potest petere debitum coniugis dubitans, quod est matrimonio uti, donec diligentiam adhibeat. Partem aliam ostendo, quia possessor bonae fidei si dubitat rem esse alienam, & facto sufficienti examine, nequit dubium vincere: potest non tantum rem detinere, sed illa etiam uti. Ergo coniugis dubitans, si praemisit sufficientem examen, poterit uti matrimonij iure petendo, & reddendo.

DVBIVM LXIV.

An cum uterque coniugis de valore matrimonij bona fide iniuri dubitat, uterque licite reddere possit.

³⁷⁶ Constat, neutrum posse petere ante praemissum debitum examen, postea autem, manente eodem dubio, posse. Quasi enim autem, an casu, quo alteruter illicite petat, teneatur alter, vel possit ei reddere: Potest quidem, & tenetur. Quia in dubio melior est possidentis conditio: uterque vero in hoc dubio possidet. Sic Cordus in sum. qu. 4. §. punct. 3. Henricus lib. 1. cap. 6. num. 5. lit. T. referens Victoriam, & Canum huius fuisse sententiam. Barthol. a Ledel. de matrim. dub. 20. concl. 1. Ludovic. Lopez part. 1. infruct. cap. 197. Petrus de Ledel. de matrim. q. 45. artic. 1.

³⁷⁷ Cum uterque coniugis de valore matrimonij bona fide contracti dubitat illicite alteri petenti, nec tenetur, nec potest alter reddere, dum ad dubium vincendum, sufficiens non est adhibita diligentia. Quia possessio in dubio non confert ius utendi ergo coniugis tunc petens, petit id, ad quod nullum ius habet, & ad quod possessio non suffragatur: Ergo alter nequit reddere. Ita Sanchez lib. 2. d. 4. tit. num. 55. & alij.

³⁷⁸ Idem sentio, quia tota ratio ob quam coniugis tenetur reddere debitum petenti coniugi est, quia alter petit debitum sibi ratione possessionis, ne periculo iniustitiae debitum abnegando exponatur. Cum ergo in hoc casu non petat sibi debitum, nec fauat possessio, & negando nulla iniustitia fiat, & ex altera parte, reddendo sit periculum incontinentiae: tenetur non reddere ante diligentiam adhibitam. Verum diligentiam praemissa, potest uterque petere, ac reddere; quia iam possessio ius ad omnem usum infert.

Esco. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM LXV.

An cum alter coniugis mala fide contracti dubius (verbi gratia,) de prioris coniugis obitu, licite petere, ac reddere possit.

³⁷⁹ Non potest petere, nec reddere. Quia possessio mala fide incepta non suffragatur, unde claudicat matrimonium ex parte habentis malam fidem: Ergo nec ipse, nec alter bonae fidei possessor potest petere: & ita si possidens bona fide petat, cum non postulet sibi debitum, nequit alter reddere. Sic Sornus in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Infruct. de matrim. cap. 36. Vega lib. 3. sum. casu 155. Barthol. a Ledel. de matrim. dub. 20. Quia adiciunt eas nuptias esse irritandas.

³⁸⁰ Petere fateor non posse, sed potest quidem, & tenetur reddere. Quia cum alter bona fide possideat, non debet iure suo spoliari ob malam alterius fidem, dum non constat matrimonium fuisse nullum. Sicut in praescriptione mala fides prioris possidentis non nocet ei, qui bona fide possidet. Ita Rosel. verb. Impedimentum, imped. 12. num. 1. Sylvest. verb. Matrimonium 4. qu. 9. Nauar. sum. cap. 2. num. 77. Verac. part. 3. specul. art. 18. concl. 6. Corda lib. 3. questionary, quest. 8. fol. mihi 183. Henricus lib. 1. cap. 6. num. 5. lit. S. Palac. in 4. dist. 27. d. 3. Sanchez libr. 2. d. 4. numer. 2.

³⁸¹ Petere non posse, sed reddere teneri affirmo. Utramque partem probo ex Cap. Dominus, de secundis nuptiis, ubi expresse fit sermo de coniuge, qui nondum de prioris obitu certus, contraxit: & definitur non posse petere, ac teneri reddere, ibi: Sane super matrimoniis, quae quidam ex vobis contraxerunt, nondum habita obuentis coniugis certitudine: respondemus, ut nullus a modo ad secundas nuptias migrare praesumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit coniux. Si vero aliquis hoc non servavit, & de morte prioris coniugis adhuc existimat sibi dubitandum, ei, quae sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen novetur nullatenus exigendum.

DVBIVM LXVI.

An si contrahens mala fide, petat: alter teneatur reddere.

³⁸² Tenetur quidem. Quia sicut tenetur coniugis reddere alteri contra votum petenti, ex communi sententia: ita & ei, qui mala fide contraxit. Sic Henriquez l. 12. capite 6. numero 5. & litter. T, referens Victoriam, & Canum, Barthol. de Ledel. dub. 20. concl. 1.

³⁸³ Non tenetur. Quia teneri reddere alteri dubitanti de valore matrimonij, oritur ex possessione petentis, & iure iustitiae ad exigendum: sed hic utrumque deest, possessio enim dubia fide incepta nil proflus suffragatur.

COBAR
of Mori
III. IV
IV

suffragatur: & ita nullum ius exigendi concedit. Quod haud obscure innuitur illis verbis *Cap. Dominus, Debitum a se nouerit nullatenus exigendum*. Ita Sanch. lib. 2. d. 42. num. 3.

384 Idem assero, nec simile iudico de coniuge contra votum petenti, habet enim possessionem, ac ius iustitiae ad exigendum: & tantum reus est Religionis voti petendo, ut qui petit rem suam ad ea abutendum.

DVBIVM LXVII.

An cum coniux uterque mala fide contraxit, dubius (verbi gratia,) de prioris coniugis obitu; uterque teneatur, reddere postulanti.

385 Vterque teneatur. Quia contrahens dubia fide tenetur reddere, maxime si alter coniux ignoret: Ergo etsi ambo habeant dubiam fidem, tenebuntur. Sic Syluest. verb. *Matrimonium* 4. qu. 9. dicto 3. Barthol. de Ledef. de matr. dub. 20. concl. 1. asserens, neutrum posse petere, teneri autem reddere.

386 Neuter tenetur. Neuter potest petere, nec reddere. Quia neutri possessio mala fide incepta suffragatur. Ita Veracr. p. 3. specul. art. 13. Angles p. 1. de matrim. qu. 11. de impedim. Ord. art. 3. dub. 4. Henric. l. ii. c. 11. n. 5. & c. 15. n. 13. & l. 12. c. 6. n. 5. Sanch. l. 2. d. 42. num. 3. & 8.

387 Scio, addidisse Henriquez cap. 11. num. 5. hos non posse reddere nisi causa subfit, ut id dubium practice deponant, & probabilis reputent, matrimonium valere. Ego autem crediderim, satis esse, si arbitrio prudentis rationes ita probabiles sint ad persuadendum, matrimonium valere, ut probabilem opinionem efficiant, quamvis probabilis sit, matrimonium non valere; quia satis est in moralibus sententiam probabilem amplecti, iuxta veriorum opinionem: quare, sententia probabili valoris matrimonij existente, uterque coniux petere, ac reddere potest.

DVBIVM LXVIII.

An quando impedimentum proprio consensu amoveri potest, ut est servitus ignorata, dubitans de valore matrimonij a se bona fide contracti (nam dubitat de alterius servitute) teneatur.

388 Licet quidem huic dubitanti petere, & reddere animo ratificandi praecedens matrimonium invalidum; quia potest denuo contrahere, & ratum habere, si impedimentum servitutis sit occultum: si vero impedimentum esset publicum, vel lis mota esset, ita ut in foro externo probari posset: nihil conferret accedere ad coniugem animo ratificandi: cum oporteat, ut validum efficiatur matrimonium, post Tidentinum coram Parocho, & testibus celebrari. Constat ergo difficultas, quando deest animus ratificandi matrimonium accessu illo, aut non potest ratificari.

Non tenetur hic reddere. Quia nullum est medium inter accessum animo fornicario, aut maritali: & ita si potest accedere, debet maritali animo, ne alias fornicetur. Ad hoc autem non tenetur, pararet enim sibi maximum praedictum, cum haberet ratum matrimonium cum ancilla initum, atque in eo perleuerare cogetur; quod damnum subire non tenetur, ut in dubio tueatur alterius coniugis possessionem; quia in materia iustitiae, cum est par utriusque causa, non tenetur aliquis cum proprio damno alterius damnum vitare: Sic D. Thom. in 4. dist. 36. in expof. lit. D. Bonavent. ibid. Richard. art. 1. qu. 1. Paludan. qu. 1. art. 1. concl. 3. nu. 9. Supplem. Gabr. q. 1. art. 1. dub. 1. Henric. lib. 1. cap. 10. n. 5. & cap. 15. num. 14. & l. 12. cap. 6. num. 7. Vega. lib. 2. sum. casu 401.

Tenetur reddere. Quia si potest licite, & absque suo damno reddere, omnes asserunt teneri iuxta *Cap. Dominus, de secundis nuptiis*, cum alter coniux in possessione sit, & in hoc dubio eius sit melior conditio: sed potest licite, & absque ullo damno reddere: ergo tenetur. Probo minorem, quod possit licite, quia potest reddere, nec animo fornicario, nec maritali, ut denuo velit revalidare illud matrimonium: sed animo maritali, ut conferret alterum coniugem in sua possessione, & reddat ei debitum, cum existimare debeat, alterum in hoc dubio bona fide possidere, & sic non esse priuatum iure petendi. Quod autem sibi non praedictet, ostendo: quia cum detur accessus animo non ratificandi prius matrimonium, sique licitus, non potest praesumi eo accessu matrimonium esse ratificatum. Ita D. Antonin. part. 3. tracl. 1. c. 1. §. 1. Adrian. 4. de sponsal. dub. 13. Ledef. 2. part. 4. question. 54. articul. 4. Cordub. lib. 3. questionar. qu. 8. Palac. in 4. dist. 30. d. 1. Petr. de Ledef. de matrim. question. 45. art. 1. dub. 1. Sanchez lib. 2. d. 45. numer. 8.

Scio dissidium esse inter huius sententiae Auctores, an teneatur hic reddere debitum, quamvis Ecclesiae praepcepto non contringat? At quamvis negans sententia probabilis sit, affirmantem probabiliorem reor, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debitum, etiam Indice non praecipiente, nec sibi praedictum inferre. Addiderim, si adhibita diligentia sufficienti, nequeat vincere dubium, posse vtendo sua possessione etiam petere, nec in hoc sibi praedictum parare, quin possit, seruitute detecta, ab illo matrimonio recedere, cum fuerit invalidum, nec illa copula ratificatum. Posset tamen coniux tutissime amplecti priorem sententiam probabilem, & nolle reddere, etiam mandante Indice: quia forte Index erit prima sententiae, & coget postea cum ea manere.

DVBIVM LXIX.

An si coniux, qui bona fide contraxit, postea non dubitet, sed opineur, matrimonium esse nullum: teneatur reddere debitum.

Non tenetur, imò non potest reddere. Quia huic non suffragatur possessio, nam solus in causa

Sectio II. Dubia, De Consensu recto. 87

causa pari praevaleret possidentis conditio, Reg. In pari, de regulis iuris in 6. Hic autem non est par causa, cum habeat assensum opinatum, non esse matrimonium. Profecto dum aliquis opinatur, rem, quam bona fide cepit possidere illam non potest: Ergo dum opinatur non esse matrimonium, non potest uti possessione. Sic D. Antonin. par. 3. tit. 1. cap. 9. Sylvest. 2. Matrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Manuel. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6. Sotus in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 3.

Non solum potest, sed tenetur reddere, non obitante ea nullitatis matrimonij opinione. Quia ut possim alium sua possessione spoliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Certè licet huic opinanti non suffragatur, sua possessio, ut ea petendo utatur, cum tamen alter bona fide possideat; iuuabit utique possessione illa, ut exigere possit, & teneatur alter ei reddere. Ita D. Thom. in 4. dist. 41. quest. vni. art. 5. quest. iunc. 1. ad 3. Paludan. cist. 36. qu. 2. art. 2. num. 4. Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 4. num. 8. Rosel. verb. Im. edimentum, impedim. 17. & imped. 12. num. 1. Sotus lib. 5. de iust. cap. 5. artic. vltim. Ledesma 2. Nauar. Petr. de Ledes. Corduba, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 44. numer. 3.

Petere non posse reor, quia dubitanti suffragatur possessio, non autem fauet habenti assensum opinatum: tenetur tamen reddere, non obitante opinione nullitatis matrimonij donec ita certus sit, ut parum dubij remaneat. Vnde D. August. l. de fide, & operib. & refertur in Cap. si virgo 34. quest. 2. ibi: Si virgo nupserit, nesciens viro alieno, si semper nesciat, nunquam ex hoc adultera erit: si autem sciat, iam ex hoc adultera esse incipit. Vbi pondero, non dixisse, si opinatur, sed si sciat. Quem textum explicans Sylvest. prescript. 1. qu. 3. dicto 3. ait, sumi illic scientiam pro certitudine.

DVBIUM LXX.

An si ante matrimonium alter coniux protestetur, se nolle per quacumque verba postea à se dicta matrimonium inire. Huiusmodi protestatio sit sufficiens dissensus indicium.

Sufficiens indicium est. Quia huiusmodi protestatio planè indicat, sequentem in contractu consensum, fictum existere: sed sine vero consensu matrimonium constare nequit: Ergo est sufficiens dissensus indicium. Sic Ioan. Andre. Calderin. Anton. Gabriel. quos citat Sanchez lib. 2. d. 43. numer. 17. Petr. de Ledes. de matrim. quest. ion. 45. artic. 4. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6.

Non sufficit ea protestatio. Quia praesumitur, ab ea recessum esse, inito postmodum matrimonio. Ita Tabie. verb. Matrimonium 2. qu. 7. num. 8. Nauar. sum. cap. 21. num. 78. Gloss. Cap. Tua, de sponsal. verb. Mulierem. Guillem. quem refert, ac sequitur D. Antonin. par. 3. tit. 1. cap. 19. §. 1.

Sub distinctione quaestioni respondeo. Si ea protestatio fiat altero coniuge sciente, ac con- Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

sentiente, valet, & per eam recessum videtur à consensu sequenti, nec praesumetur matrimonium. Quia cum alter consensit, videtur cedere iuri suo, & nolle matrimonium contrahere. At si fiat, altero ignorante, aut si sciuit, dissensit protestationi: nihil prodest, sed persequentem consensum videtur ab ea recessum. Quia matrimonium est contractus ex duorum voluntate pendens, id autem generale est in omni contractu huiusmodi, ut protestatio alterius nihil iouet, nisi altero sciente, ac consentiente facta sit, l. finali, §. Item si praedixit, cum Glossa ff. nauta.

DVBIUM LXXI.

An vnus testis affirmans coniugis mortem, sufficiat, ut liceat alteri, ad secundas nuptias transire.

Vnus sufficit testis. Quia Cap. In praesentia de sponsal. dicitur: Non permittas eos contrahere, donec certum nuncium de morte recipiant. Si ergo satis est certus nuncius, vnus testis sufficit. Sic Hostiens. sum. tit. de sponsal. duorum, num. 6. & Cap. In praesentia, ad finem. Vbi Abbas num. 6. adeo mordicus tuetur hoc, ut censeat, Bartholum, qui asseruit oppositum, illius textus immemorem fuisse. Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 11. num. 4. Veraci. part. 1. spec. art. 41. concl. 1. Monent tamen hi Doctores, attendendam nuncij, seu testis personam, & qualitatem, & an per verba verisimilia deponat.

Vnus testis non sufficit. Quia Cap. In praesentia, oppositum non declarat: in illis enim verbis, Donec certum nuncium recipiant: potest sumi nuncium neutrius generis, ita ut significet Ea nuncia: At non potest dici nuncium certum, quod voce vnus habetur, cum iura clament, vocem vnus esse vocem nullius l. Inrisiurandi, vers. simili modo. Cod. de testibus, & Cap. Veniens, fine, de testibus. Esto Nuncium masculinè sumeretur: certè nuncius certus est, qui nuncium certum asserit: non autem potest dici asserere nuncium certum, quando ipse solus id testatur. Ita Manuel tom. 1. sum. cap. 233. numer. 2. Gregor. Lopez lib. 8. tit. 9. part. 4. ver. Algunos. Barth. lib. 2. §. si dubitetur, num. 1. ff. quemadmodum testam. aper. Sanchez lib. 2. d. 46. num. 12.

Haec sententia mihi magis arridet, quia si dictum vnus in causis pecuniariis insufficiens est, à fortiori minime sufficit in causa secundum matrimonij contrahendi, in qua vertitur animae periculum, Sacramenti irritandi, maxime infamiae, & dedecoris feminae secundò nubentis, si forte adhuc prior esset superstes. At primam admitterem sententiam casu quo coniux obierit in loco adeo distanti, ut facile nequeant aliae probationes haberi: tunc enim satis erit nuncius, & vnus testis considerata qualitate personae, & ut verisimilia proferat: quoad iudicis arbitrio committendum.

COBAR
de Mor
III. IV
IV

398
Vnus testis
sufficit.

399
Vnus testis non
sufficit.

400
Haec sententia
magis
arridet.

DVBIVM LXXII.

ut possit coniux superstes aliud matrimonium inire, sufficit ne probabilis moralis, id est, ut sit probabilis causa ad credendum, sapientum iudicio.

401
Satis est,

Satis quidem est. Quia Cap. Quoniam, §. Porro, dicitur: Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandiu alteruter coniugium expelletur, donec de ipsius obitu verisimiliter presumatur. Ergo sufficiunt verisimiles mortis presumptiones. Sic Armil. verb. Matrimonium, num. 45. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Philaich. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 9. Barthol. à Ledef. de matrim. dub. 5. §. 4. concl. 9. Ludouic. Lopez part. 2. Instr. de matrim. cap. 55. & alij.

402
Non est satis,

Non satis est moralis probabilitas, sed requiritur certitudo tanta, vel per certum nuncium, vel per testes, ut prudentis iudicio non tantum probabilis, sed certus obitus alterius coniugis iudicetur. Quia Cap. In presentia, de sponsal. dicitur: Non possunt tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas, eos auctoritate Ecclesie contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum. En qualiter coniunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuncium recipiant. Ita Sanch. l. 2. d. 46. num. 6. Sotus in 4. dist. 37. qu. vni. art. 5. Angles part. 1. de matr. q. 1. de imped. Ord. art. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. c. 233. num. 2. & 4. Barth. à Ledef. de matrim. dub. 5. §. 2. vlt. Ludou. Lop. p. 1. Instr. c. 83.

403
Hoc mihi probabilis.

Satis probabilem primam sententiam reor, sed probabiliorem secundam, Quia in contrahendo secundo matrimonio, periculum eius nullitatis, & adulterij imminet: in abstinendo autem, nullum: Ergo quandiu non adest omnimoda certitudo obitus viri abstinendum est, ut peccati periculum vitetur.

DVBIVM LXXIII.

An mors coniugij possit sufficienter fama probari.

404
Non potest.

Minimè quidem. Quia requiritur certa, & integra mortis probatio, ut vidimus Dubio proximo: fama autem nec certo, nec integre probat. Sic Abbas Cap. In presentia, num. 6. Gutier. 2. Practicar. qu. 3. a num. 4. Veracr. p. 1. spec. artic. 42. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 2.

405
Potest plane.

Mors coniugis sufficienter potest fama probari. Quia fama in re obiter raro inaniter euulgatur. Ita Anchar. ad Cap. In presentia, numer. 5. Iuli. Clar. lib. 5. receptar. §. Fornicatio. Ant. Gomez lib. 80. Tauri, num. 31. Perez lib. 5. Ord. titul. 1. lib. 3. ad finem.

406
Auctoritas reclusio.

Ego autem putarim, solam famam non sufficere, nisi aliis adminiculis adiungatur: tunc enim satis erit, quia certa moraliter probatio dici potest. Porro adminicula, quibus debet fama iuari sunt longitudo absentiae, & uni-

uersalis vox vbi coniux commorabatur, mortem eius contestans, vel is de cuius obitu agitur, erat valde senex, vel æger, vel in acie erat, & non redij longo tempore expectatus, nempe per annum: vel vxor accepit literas eorum, cum quibus vir militabat: vel vir captus sit ab hostibus, & communis fama, ipsum obiisse testetur, si tamen vxor nihil contrarium audierit, vel literas à fide dignis acceperit.

CAPVT XII.

Circà consensum Clandestinum.

DVBIVM LXXIV.

An Matrimonium Clandestinum fuerit irritum aliquando ante Tridentinum.

REMISERIM ex section. 1. matrimonium Clandestinum esse illud, quod clam fit, dicitur tale, cum presente Parocho, ac testibus non celebratur: & cum non præmissis denunciationibus, licet coram Parocho, ac testibus, non initur. Multis id matrimonium legibus prohibetur. Primò in Cap. Alio 30. quæst. 5. In Concil. Arelat. 3. & refertur in Cap. Nullum 30. quæstion. 5. In Concil. Lateran. & habetur in Cap. 3. de clandest. desponsat. In Concil. Tolet. sub Sixto IV. Et nouissimè in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. Verum matrimonium initum sine Parocho, & testibus est omnino nullum post Tridentinum: non verò quod contrahitur, haud præmissis denunciationibus. Potest quidem etiam post Tridentinum validum esse Clandestinum matrimonium in tribus casibus. Primò si contrahatur in locis, in quibus Concilium hoc non fuit promulgatum, aut receptum. Secundò, casu quo addit Pontificis dispensatio circà Parochi, ac testium assistentiam. Tertiò, si celebretur à non baptizatis. Sic omnes.

Quæsierim igitur, nùm matrimonium Clandestinum huiusmodi fuerit aliquando irritum ante Tridentinum? Fuit quidem irritum. Quia antiquitatis obseruatores legimus, primis Ecclesie temporibus per nonnullas annorum centurias clandestina coniugia nullatenus valuisse: postea verò eas leges abiisse in deluetudinem, valuisseque clandestina matrimonia vsque ad Tridentinum, quod rursus ea inualida reddidit. Sic Cassaneus, Corrausius, Gentianus, & alij, quos refert, ac sequitur Basil. Legion. libro quinto, capite tertio, numero secundo. Probat, quia Euarist. Epist. 1. ad Episcop. Africa. cap. 1. & habetur Cap. 1. 30. qu. 1. asserit, hæc non legitima connubia esse, sed adulterina, & contubernia. Et quia Cap. Videtur, 35. qu. 6. Celestinus Papa sic ait: Videtur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesie duxit, non sit vxor: nam quod contra Ordinem Ecclesie factum est, ratum non haberi tam humane, quam diuina legis proclamat.

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 89

proclamat auctoritas. Sed matrimonia clandestina semper fuisse ab Ecclesia interdicta, vt constat ex Decreto Homicidæ Papæ; & habetur Cap. 2. 30. qu. 5.

Minimè irritum fuit. Quia quoties concurrunt essentialia contractus validus est, licet defiderentur solemnitates extrinsecæ, & accidentales: in matrimonio autem clandestino concurrunt tota matrimonij essentia, deficiente sola extrinseca publicitatis solemnitate: ergo antè Tridentini prohibitionem validum erat; nec enim alia aderat prohibitio. Ità Sanchez lib. 3. d. 3. num. 2. Petr. Ledel. qu. 45. art. 5. dub. 5. Hurtad. d. 5. diff. 2. numer. 5. Luis de Torres in sum. part. 2. cap. 96. dub. 1. Becan. cap. 44. qu. 4. Bonac. quest. 2. punct. 6. num. 2. Palaus d. 2. punct. 1. 3. §. 2. num. 1.

Scio Leandrum tract. 9. d. 7. qu. 3. primam sententiam probabilem esse asseruisse, sed nescio quo fundamento, cum ipse legerit, tot viros doctissimos esse secundam de fide profiteri: nempe Sanchez, Palaus, & alios, quos sequi cogor; quia id definit Alexander III. cap. de clandest. de sponsar. & Trident. sess. 24. cap. 1. anathemate damnans oppositum asserentes. Porro textus pro parte prima citati, appellant non legitima matrimonia illa, quæ non sunt iuxta Ecclesiasticas leges celebrata: adulteria, vel stupra quoad forum Ecclesiæ externum, cui minime constant, quamvis in foro interno vera matrimonia extiterint.

DVBIVM LXXV.

An peccet, contrarius nature, qui clandestinè contrahit.

Non peccat contrarius nature, sed solum contrarius Ecclesiasticum. Quia solum hoc iure est prohibitum clandestinè contrahere matrimonium. Certè quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, nunquam licet: matrimonium autem clandestinum in multis casibus olim licebat, vt fatentur omnes cum D. Thom. in 4. dist. 28. quest. uni. cap. 3. in corpore. Sic Caietan. tom. 1. Opusc. tractat. 12. de matrimon. question. 2. Sotus in 4. dist. 28. question. 1. artic. 2. Barthol. de Ledel. dub. 22. Coninch d. 27. numer. 4. Hurtad. d. 5. diff. 2. num. 2. & 3. Luis de Torres sum. p. 2. c. 96. dub. 3. Palaus d. 2. punct. 1. §. 2. num. 1.

Peccat non solum contrarius nature Ecclesiasticum, sed etiam contrarius nature. Quia ex natura rei continet in se matrimonium clandestinum grauius malum: cedit enim in prolis detrimentum, & vtriusque coniugis, cum facillè possint ad alias nuptias transire: & est Reipublice nocivum contrariumque eius paci, & quieti. Ità Caiet. sibi contrarius in sum. verb. Matrimonium, titul. contractus matrimonij potest ex septem capitibus reddi vitiosus. Petr. de Soto lect. 14. de matrimon. Palac. in 4. dist. 28. d. 3. Veracr. part. 1. spec. art. 10. concl. 2. Matienzo l. 5. Recopil. titul. 1. lib. 1. glossa 1. num. 2. Sanch. lib. 3. d. 3. num. 8.

Hæc valde probabilis sententia, prima autem mihi probabilior. Quia si matrimonium clandestinum multis casibus olim licebat, manifestè est ratio.

festè sequitur non esse contrarius nature illud contrahere. Cessante enim sine legis in particulari non cessat lex: ergo si coniugium clandestinum iure nature est malum ex inconuenientibus, quæ ex ipso obtinentur, quamvis in casu aliquo speciali is obuietur, erit illicitum. At si in multis casibus olim licebat, vt asserit D. Thom. citat. haud iuri nature contrarium esse ostenditur. Igitur contrarius nature Ecclesiasticum reor solum delinquere lethalius quidem, qui matrimonio clandestinè incedendo dat operam.

DVBIVM LXXVI.

An semper necessaria sit presentia Parochi, & testium, ad matrimonium validè contrahendum.

Non est semper necessaria, sed in multis casibus validè sine Parocho, ac testibus inquitur: scilicet, quando virgo est sub tutela iniquitatoris, & timet, ne ille viro eam tradat indigno: quando concubinarij iter facientes, aut alio modo comprehensim, in graui periculo ob concubinatum incidere, & in similibus euentibus possunt per mutuum consensum secretè sine presentia Parochi, ac testium matrimonium validè inire. Quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, vt in magna necessitate contrahere non liceat, vt constat in præcepto Missæ, ieiunij, abstinentiæ à carnibus: Præceptum autem hoc contrahendi coram Parocho, & testibus Ecclesiasticum est per Concilium Tridentinum inductum: ergo. Certè idem Tridentinum sess. 24. cap. 1. simul iubet præmitti denunciations, & contrahi coram Parocho, & testibus: sed denunciations possunt omitti, etià inconsulto Episcopo, vbi esset periculum in mora: Ergo, & sine presentia Parochi, ac testium poterit coniugium validè celebrari. Sic Sotus in 4. dist. 22. q. 1. a. 2. Graf. l. 2. decis. c. 86. num. 9. Veracr. in append. ad specul. dub. 4. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1. n. 9. ait hanc sententiam esse probabilem, & vt probabilior eam tueretur Bayn. q. 1. de matrimon. Clandest. assert. 3. & apud ipsum Layman. tr. 10. part. 2. cap. 4. num. 7.

Semper est necessaria presentia Parochi, & testium ad matrimonij validitatem. Quia hæc à Tridentino pro forma contractus huiusce absque exceptione præscribitur: Ergo aliter contractum coniugium non valebit. Ità Sanch. l. 3. d. 17. per totam Ochagan tr. 3. q. 7. n. 3. Cornejo d. 7. dub. 39. Hurtad. d. 5. diff. 3. Henric. l. 1. c. 3. n. 5. & 8. Diana p. 3. rr. 4. resol. 234. Palaus tom. 5. d. 2. punct. 1. §. 8. num. 9.

Hoc longè probabilis reor, & cum huiusmodi rigore Tridentini præscriptionem intelligendam esse iudico. Quod enim pro contraria sententia asseritur, verum esse fateor de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitatem substantialem, nec materiam inhabilitat, vt iure Ecclesiastico consanguinei in secundo gradu inhabiles sunt, ad contrahendum matrimonium, quod in nulla necessitate possunt inire. Certè denunciations præcipiuntur, vt solemnitas extrinseca, & accidentalis, yndè dispar omnino est ratio.

H 3 DVBIVM

COBAR
de Mora
III. IV
IV

DV BIVM LXXVII.

An qui expetit in mortis articulo cum concubina coniugium inire ad legitimandam prolem, nec Parochi copia datur: hoc coniugium possit sine praesentia Parochi iniri.

417
Potest quidem.

Poterit quidem. Quia leges divinae recipiunt interpretationem ex bono, & aequo, & ex epicheia, ut quae pro tuenda charitate inducta sunt ipsi non aduersentur: sed si in hoc casu matrimonium absque Parocho, & testibus esset nullum aduersaretur charitati, proles enim per matrimonium illud legitimanda destituta maneret, & saepe morti proximi valde affecti erga concubinam solus spiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic praua consulat affectioni: Ergo decretum Tridentini ex aequitate, & epicheia minime in hoc euentu adstringere est censendum. Sic Vetrac append. ad spec. dub. 1. solut. 2. Vega libr. 3. sum. casu 361. Capua libr. 2. decis. cap. 85. num. 8. Azenc. lib. 5. recapit. titul. 1. lib. 1. num. 38. licet dubius hareat.

418
Minime poterit.

Minime poterit. Quia ubi in dispositione dicitur, aliter fieri non posse, inducitur forma ut cum aliis tradit Felin. Cap. Cum dilecta, de rescripti. num. 6. signo. 7. & idem, quando ponitur decretum annullans, num. 6. signo 5. sed Tridentinum sess. 24. cap. 1. dicit, aliter fieri non posse matrimonium, quam praesente Parocho, & testibus, & aliter contractum reddi irritum: Ergo inducitur forma, & proinde in nullo euentu absque ea solemnitate initum erit validum: res enim sine sua forma nunquam potest subsistere. Ita Nauar. lib. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 44. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 6. num. 7. Henriq. lib. 11. cap. 3. num. 5. & 8. Barthol. a Ledes. dub. 21. de matrimon. Ludouic. Lopez part. 1. Instruct. cap. 86. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. n. 17. Petr. de Ledes. quastion. 45. art. 5. circa tertium puncti dub. 3. Sanchez lib. 3. d. 17. num. 4.

419
Idem censetur.

Idem censetur, quia in illo decreto contrahentes sine Parocho, & testibus redduntur omnino inhabiles. Vbi potero particulam omnino quae significat in omni euentu, sine vlla exceptione. Pondero etiam, reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiae Sacramenti nullus necessitatis casus potest supplere: ut in nulla necessitate possunt consanguinei matrimonio colligari: eo quod materia est inhabilis.

DV BIVM LXXVIII.

An in Oppidis in quibus nequit haberi Parochus, nec de proximo speratur: possit sine ipso Matrimonium iniri.

420
Potest vnde celebrari.

Poterit valide celebrari. Quia verosimiliter creditur eo in casu Pontificem in Concilio decreto dispensare ob Sacerdotum inopiam. Et quia cum in eorum defectu Tridentini sanctio seruari non valeat, abhorret a recto credere, matrimonij capessendi libertatem esse impeditam. Sic Coninch d. 27. numer. 11. asserens, ita declarasse Clementem VIII. Tridentini le-

gem. Bauny. qu. 1. de matrimon. clandest. assert. 3. Layman. tract. 10. part. 2. cap. 4. num. 7. Grat. d. 1. decis. cap. 86. num. 9.

Non potest valide celebrari. Quia praesentia Parochi, & testium datur a Tridentino pro forma contractus absque exceptione: Ergo nunquam aliter contractum coniugium valebit. Ita Hurtad. d. 5. diff. 3. num. 10. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 1. num. 9. & 10. Amicus quem citat, & sequitur Diana part. 10. tract. 13. resol. 15. Palaus d. 2. punct. 13. §. 8. num. 8.

Ego quidem, si illa Clementis declaratio constans sit, primam sententiam approbo, & sequor. At quia doctis viris minus vera videtur absolute iudicio secundam sententiam esse amplectendam, & quia de praefata declaratione non constat, & quia, esto constaret, debebat more legis publicari, ut legem vniuersaliter latam restringeret.

DV BIVM LXXIX.

An qui inuincibiliter Tridentini hanc legem ignorant, valide contrahant, sine Parocho, & testibus.

Valide contrahunt. Quia inhabilem reddere ad aliquem actum, est poena, ut docet Deci. cap. 2. de constit. num. 17. sed Tridentinum sess. 24. cap. 1. clam contrahentes reddit inhabiles ad sic contrahendum: ergo illud decretum poenam continet: quae cum non afficiat inuincibiliter ignorantes, eo quod culpa vacant, dicendum est, hos habiles esse ad contrahendum, ac proinde matrimonium ab eis initum esse validum. Sic aliqui apud Petr. de Ledes. quastion. 45. de matrimon. ar. 5. & apud Coninch d. 27. num. 12.

Haud contrahunt valide. Quia quamvis lex ignorantes non afficiat quoad poenam extrinsecam, bene tamen afficit quoad intrinsecam annulationis actus: ut docet Sotus de iust. l. 1. qu. 1. art. 4. Nauar. sum. cap. 23. num. 44. & probatur ex Cap. 1. de concess. praeben. in 6. vers. Adiciendum ibi: Sine ignorauerit, suum non valet. Ita Sanchez lib. 3. d. 17. num. 10. Basil. lib. 5. cap. 6. numer. 18. Palaus d. 2. punct. 13. §. 8. num. 7. Medi. 1. 2. quastion. 90. articul. 4. concl. 3. Henriquez libr. 15. cap. 3. numer. 8. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 45. art. 5. Leand. tract. 9. d. 7. quastion. 9.

His haec sententiam primam iudicans improbabilem. Quia quoties constitutio exprimit, a quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias poenas: ut si dicat: Ex nunc, ut docet Gloss. Clement. 2. de haeret. verb. Ex nunc, & alij ibi citati a Sanchez ubi supra. Sed decretum Tridentini irritans clandestina coniugia assignat tempus, quo incipit obligare, nempe transactis duobus mensibus a publicatione in qualibet Parochia: Ergo ab illo tempore obligat quoad annulationem matrimonij etiam ignorantes.

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 91

DVBIVM LXXX.

An in loco loci, in quo viget Tridentini lex, possit, sine Parocho, & testibus matrimonium inire in aliis, quibus non est recepta, quando solum ad illa confluunt per modum transitus.

416 Si animo ibi constituendi domicilium tendat, certum est, posse sibi, absque Parocho ac testibus contrahere quia sunt illius loci, unde iam legibus prioris domicilij non adstringuntur. Quæstio igitur est, quando solum confluunt per modum transitus?

417 Non possunt matrimonium sine Parocho, & testibus inire. Quia advenientes ex loco, ubi Tridentini lex obligat, iam contraxere servandum illud decretum obligationem: Ergo quocumque adeant per modum transitus tenentur id servare. Sic Henric. lib. ii. cap. 3. num. 8. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. num. 2. Petr. de Ledef. qu. 45. art. 3. punct. 3. dub. ult. Sylvi. in variis resolut. verb. Matrimonium 8. Diana par. 6. tr. 7. resol. 29. propter quandam Cardinalium declarationem.

418 Possunt sine Parocho & testibus matrimonium contrahere. Quia in egerendis contractibus expectari debent consuetudines loci, in quo celebrantur, ex Cap. ult. de foro compe. sed ille coniugij contractus inire in loco, ubi Tridentini lex non viget: Ergo. Ità Sanchez lib. 3. d. 18. num. 2. 8. Basil. l. 5. c. 9. m. 2. Rebel. p. 2. de obligat. l. 2. q. 7. sect. 3. m. 15. Coninch. d. 27. m. 14. Hurtad. d. 5. diff. c. 5. n. 24. Bonac. q. 2. punct. 7. m. 2. Reginald. l. 3. m. 170. Fagund. præc. 1. Eccl. l. 1. c. 8. n. 7. & 9.

419 Veritas mihi peregrinos à domicilio abfentes non teneri legibus illius, si contrariæ vigent in locis, ubi reperiuntur. At licet sententiam, obligari legibus domicilij, tamen quoad solemnitatem adhibendam in contractibus, solæ leges loci, in quo contractus celebrantur, respiciuntur: locus autem, ubi hoc matrimonium inire, non petit eam Parochi, ac testium solemnitatem ad coniugij valorem, cum ibi Tridentini decretum non obliget: Ergo.

DVBIVM LXXXI.

An qui pergit ex loco, ubi Tridentini lex non viget ad locum, ubi recepta est: possit ibi, coniugium inire sine Parocho & testibus iuxta proprii domicilij legem.

420 Potest quidem. Quia peregrini & forenses non adstringuntur legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per modum hospitij reperiuntur: quod doctissime de more probat Sanchez lib. 3. d. 18. m. 6. si ergo non tenetur observare leges loci transitus, & iuxta leges proprii domicilij validum est matrimonium sine Parocho & testibus initum:

poterit inibi sine Parocho ac testibus celebrari. Ad hæc sententiam allicio Paludan. in 4. diff. 1. quæst. 4. art. 3. m. 14. D. Antonin. part. 2. tit. 6. cap. 2. §. 2. Vegam, Medin. Palac. & alios, qui apud Sanchez citatum docent forenses non adstringi legibus ac consuetudinibus locorum, per quos transeunt.

Minime potest. Quia ad contractus solemnitatem ille modus & stilus est adhibendus, quem petunt leges loci, ubi celebratur. Cum ergo locus ubi inire coniugium ab hisce peregrinis seu forensibus exigat Tridentini solemnitatem in eo vigentis, aliter contractum matrimonium, nullum erit. Ità Sanchez lib. 3. d. 18. num. 26. Petr. de Ledef. q. 45. a. 5. punct. 5. dub. ult.

Hoc certissimè est. Sententia enim illa de peregrinis & forensibus pro prima sententia recepta, exceptionem patitur hanc, Nisi quoad contractus solemnitatem.

DVBIVM LXXXII.

An validum erit matrimonium si quis in fraudem Tridentini proficiatur à loco ubi decretum eius viget, ad locum, ubi non tenet, ut ibi sine Parocho ac testibus contrahat.

423 Invalidum erit. Quia fraus nemini debet patrocinari, Cap. Sedes, & Cap. Ex tenore, de præf. At patrocinaretur, si hoc matrimonium validum esset. Ergo non est validum. Sic Petr. de Ledef. q. 45. art. 5. punct. 3. dub. ult. concl. 1. & 3. Barth. à Ledef. de matr. dub. 21. Manu. to. 1. sum. c. 219. m. 2. Rebel. p. 2. de obligat. l. 2. q. 7. sect. 3. m. 6. asserens id verosimilius esse quando ambo vir & femina colligandi coniugio, eam fraudem committerent vel alter alterius huiusmodi fraudem priusquam contraheret, præciteret. Secus si alter cum bona fide cum fraudulento contraheret.

Erit profecto validum. Quia qui iure suo utitur, non potest dici fraudem committere, ut ea ratione impediatur effectus Reg. Nullus videtur §. ff. de reg. iur. l. 3. v. Item si de libero homi. exhib. ibi: Dolo malo non videtur habere, qui iure suo utitur. Qua ratione cum multis Doctoribus defendunt Covar. 4. Decretal. 2. p. c. 8. §. 2. m. 10. & Sarmien. lib. 1. select. c. 6. num. 8. matrimonium contractum in mortis articulo efficere filios legitimos in fraudem substituti: est enim fraus licita, cum contrahentes suo iure utantur. Ergo cum adeunt locum, ubi Tridentinum non viget animo contrahendi absque Parocho, & testibus utantur iure suo, (habent enim ius sic ibi contrahendi) At fraus licita nec ea ratione effectus, ac valor matrimonij impediatur. Ità Sanchez lib. 3. d. 18. num. 29. Basil. lib. 5. cap. 9. num. 4. Ochagau. Bonac. Coninch. Hurtad. Palac. & Trull. quos refert, ac sequitur Leand. tract. 9. d. 7. quæstion. 12.

Ratum fore matrimonium existimo, licet ambo eo sine adirent, ut coniugium sine Parocho ac testibus celebrarent. Quia bona, vel mala intentio conferre potest ad patrandum

H 4 aut

aut non patrandum peccatum: non tamen ad annullandum actum, cum intentio maneat in mente, nec intentio in opus externum influat. Ergo si coniugium illud, seclusa prava intentione, validum esset, id minime ea intentio prava impediret. Quemadmodum de restituendi obligatione docent multi, & inter eos Navar. lib. 3. de restit. cap. 5. num. 7. Si opus seclusa prava intentione non inducat restituendi obligationem, ex ea intentione illam obligationem non confurgere.

DVBIVM LXXXIII.

An Captivi Christiani, quorum in patria Tridentini lex viget, dum commorantur inter infideles, ubi non est publicata: possint sine Parocho ac testibus matrimonium inire.

436
Non possunt
contrahere.

Non possunt contrahere. Quia licet decretum Tridentini *ses. 24. cap. 1.* postulet, publicari in qualibet Parochia, ut obliget: cum tamen apud infideles nulla Parochia sit, voluit Concilium Christianos ibi detentos ligare, licet publicatum non sit. Certè si captivus prodesset ibi non esset publicatum aut receptum Tridentini decretum, nullis aliis legibus Ecclesiae, ut ieiunij, abstinentiæ à carnibus &c. tenerentur; cum ibi nec recepta, nec publicata sint. Sic Petrus de Ledes. de matr. quæst. 45. art. 5. & punct. 3. dub. penult. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 8. casu, quo captivi morentur in provinciis infidelium absque animoinibi permanendi. Veracr. & Valq. apud Hurtadum citandum casu, quo Tridentinum fuisset iam publicatum in Parochia aut provinciæ captivorum Christianorum antequam in captivitatem redigerentur. Luis. de Torres in sum. p. 2. c. 96. dub. 7.

437
Contrahere
possunt.

Contrahere possunt, licet ad eas regiones ducti sint post publicationem decreti in sua Parochia, nec animum ibi permanendi habeant. Quia id decretum petit tanquam conditionem requisitam ut obligari incipiat, publicationem in Parochia: Ergo cum apud infideles hæc conditio deficiat, in illis locis hoc decretum nondum obligandi vires accepit. Unde qui in illis contrahunt, licet domicilium ibi non fixerint, non tenentur servare solemnitate illam, nam contractus celebrandus est iuxta solemnitates loci contractus. Ita Basil. l. 5. c. 9. n. 7. Sanchez. l. 3. d. 18. nu. 1. Palaci. in 4. dist. 19. d. 1. Rebel. q. 7. sect. 1. n. 18. Hurtad. c. 5. diff. 5. m. 18. Cornejo d. 7. dub. 39. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1.

438
Hoc verius
puto.

Certe si id decretum in illis locis obligaret, quamvis captivi haberent animum permanendi, ductique essent ante publicationem in sua Parochia, non possent sine Parocho ac testibus contrahere: sicut contingit in aliis locis fidelium, ubi id decretum obligat. Si verò defectu publicationis non obligat: Ergo contrahentes ibi sine sint permanentes, sine per modum transitus, sine antea esset publicatum in sua Parochia, sine non, poterunt absque Parocho & testibus contrahere.

DVBIVM LXXXIV.

An si celebretur matrimonium in Parochia alterius coniugis non subditi illius Parocho: sufficiat præsentia Parochi alterius contrahentis.

Quærimus an validum sit matrimonium, cui proprius Parochus unus contrahentis assistit in Parochia alterius sibi non subditi: v. gr. si Parochus Antonij assistat in Parochia Agnetis cuius non est Parochus? Non sufficit huius præsentia, ut coniugium sit validum. Quia Cardinales sic Tridentini exposuere decretum: Si quando vir ad domum uxoris accedit, pro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus est, qui uxoris est. Extant & aliæ duæ declarationes præscribentes, non sufficere præsentiam Parochi unus contrahentis in Parochia alterius, sed necessariò requiri in Parochia viri præsentiam Parochi viri in Parochia feminae, præsentiam Parochi feminae. Sic Basil. l. 5. c. 16. n. 4. Navar. l. 4. consil. tit. de clandest. despons. consil. 4. Ludon. Lopez p. 1. Instrum. c. 86. & p. 2. de matr. cap. 39. Henric. l. 1. c. 3. n. 2. Inclinat Santius in selest. d. 44. num. 8. Zerola part. 2. praxis Episcop. verb. Parochus. Zaval. quæst. 604. num. 6. Quia non est credendum Concilium concedere Parocho iurisdictionem extra propriam Parochiam.

Sufficit omnino proprius alterius contrahentis Parochus etiam si in Parochia alterius sibi non subditi matrimonium celebretur. Quia Tridentinum solum exigit Parochi proprii præsentiam, quia iurisdictionem voluntariam, qualis est hæc, non amittit Parochia fines egrediens. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 11. Navar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 52. Henric. l. 1. cap. 3. num. 2. referens declarationem Cardinalium sub Pio V. in Gloss. l. 1. R. Coninch. d. 27. dub. 2. Hurtad. d. 5. diff. 6. numer. 21. Laym. tract. 10. capit. 5. numer. 3. Trul. libr. 7. cap. 6. dub. 2. numer. 2. Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. numer. 3.

Certè is legitimus Parochus est, ut matrimonio assistat, qui est legitimus ad confessiones audiendas (ut bene Sanchez lib. 3. d. 19. num. 10.) sed iuxta ferè omnes Parochus extra Parochiam est legitimus ad audiendas confessiones sui subditi: Ergo ad colligandum matrimonio. Illæ verò Cardinalium declarationes pro opposita sententia memoratæ, ne posteriori pro nostra sententia relatæ adferrentur, intelligendæ sunt de consilio: expedit enim, cum Parochum, matrimonio assistere, in cuius Parochia celebratur.

DVBIVM LXXXV.

An si celebretur matrimonium in Diocesi aliena: sufficiat præsentia Parochi unius, vel viriusque contrahentis.

Non sufficit præsentia Parochi alterius, vel viriusque contrahentis, dum in neutrovis Non sufficit Parochia

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 93

Parochia matrimonium celebratur. Quia mens Conclij postulantis Parochi presentiam fuit, ut sua autoritate praeferat matrimonio, tanquam persona publica, sed extra territorium est persona privata, ex l. 3. ff. de offic. Praefid. Ergo extra sua Parochiam non potest assistere matrimonio. Sic Nauar. lib. 1. c. 1. de consuet. tract. de sponsal. conf. 52. conf. 47. num. 3. adiciens posse Parochum extra Parochiam existentem dare licentiam Sacerdoti: ut intra Parochiam matrimonio assistat, minime tamen ipsam extra Parochiam assistere posse.

443

In quibus

Sufficit ad matrimonij valorem praesentia Parochi alterius vel utriusque contrahentis quamvis in neutrius Parochia nec Diocesi conjugium celebratur. Quia vel interesse Parochum matrimonio est actus iurisdictionis, & tunc cum iurisdiclio haec sit voluntaria (exercetur enim in solos volentes) nec causae cognitionem postulat, potest valide extra territorium exerceri. Vel non est actus iurisdictionis, sed tantum desideratur illa praesentia ad auctoritatem matrimonio praestandam: sed hanc praestare potest extra Parochiam propriam, cum vere persona publica, parochus sit. Ergo potest ibi matrimonio assistere. Ita Sanchez lib. 3. d. 9. num. 1. 4. Henriq. lib. 1. c. 3. num. 2. Coninch. Filline. Hurtad. Ochagau. Rebel. Palaus. Buany, & alij, quos affert & sequitur Leand. tract. 9. d. 7. quae. 16. Posseu. cap. 10. quae. 16. Gutier. de matr. cap. 6. 2. num. 5. & num. 10. docet, non tantum proprium Parochum, sed etiam, Sacerdotem de illius licentia posse matrimonio assistere extra Parochiam.

444

In quibus

Hoc mihi indubitatum existimanti, potissimum Tridentini penitentis assistentiam Parochi matrimonio, finem fuisse, ut clandestinitas vitaretur, Ecclesiaeque constaret matrimonium: qui quidem sufficienter obtinetur Parocho ubicumque coniugio assistente.

DVBIV M LXXXVI.

An peccet, & puniendus sit proprius Parochus assistens matrimonio subditi extra Parochiam vel Diocesim absque licentia Ordinarij, vel Parochi loci.

445

In quibus

Peccat, & puniendus est. Quia Parochus tenetur auctoritatem, & approbationem publicam Ecclesiae nomine matrimonio praestare hanc autem licite praestare nequit in aliena Parochia, quia pertinet ad iurisdictionem quasi contentiosam, cum praestari debeat tanquam a publica persona. Sic Henriq. lib. 11. cap. 3. num. 1. Salzed. practica. cap. 7. §. 11. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. num. 7. Basil. lib. 5. cap. 16. n. 4. Santius in select. d. 44. num. 13. & 14. culpam iudicans esse lethalem merito puniendam.

446

In quibus

Nec peccat, nec puniendus est, scandalo praesente. Quia minus est, auctoritatem praestare matrimonio, quam exercere actum iurisdictionis voluntariae: sed Parochus potest in aliena diocesi exercere iurisdictionem voluntariam erga subditos audiendo ipsorum con-

fessiones iuxta fere omnes: Ergo poterit a fortiori licite matrimonio assistere, quod est minus. Ita Sanchez lib. 3. d. 19. num. 18. Spino speculo ref. am. Glo. 15. nu. 49. Albiz in manuscr. d. 4. dub. 6. concl. 4. Coninch. Ochagau. Hurtad. Posseu. Trul. quos affert, & sequitur Leand. 9. d. 7. q. 17. Palaus d. 2. pun. 13. §. 9. num. 5. citans Gutierrez, & Seguram.

447

Hanc partem probabiliorum reor.

Hanc partem probabiliorum longe reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parocho assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendi, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam a persona publica, quia etiam iurisdiclio voluntaria licite exerceatur tanquam a persona publica extra proprium territorium.

DVBIV M LXXXVII.

An qui duplicem Parochiam obtinet, habitans aequaliter (verbi gratia) in una per hyemem, & in altera per aestatem: indifferenter possit coram hoc, vel illo Parocho matrimonium inire.

448

Minime potest.

Minime potest. Quia in ordine ad matrimonium duplex Parochia non conceditur, ne ex indifferentia vnius vel alterius Parochiae matrimonium competum fiat. Sic Bonif. apud Menoch. confil. 398. volum. 4. num. 7. Cephal. relat. eodem confil. nu. 21. dubitans ait, fortasse posse dici dari duplicem Parochiam quoad matrimonium.

449

Potest omnino.

Potest omnino. Quia utraque est propria istius, ut constat ex Cap. 2. de sepultura, in 6. ibi: Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans aequaliter in utroque. Ergo non maior ratio, cur alter solus Parochus possit matrimonio assistere. Ita Nauar. lib. 4. confil. 11. de clandest. despons. confil. 7. Henriq. lib. 6. c. 7. num. 2. Basil. l. 5. cap. 13. num. 1. Palud. in 4. dist. 17. quae. 3. art. 2. nu. 17. Gabri. ibi. q. 2. art. 3. dub. 2. D. Antonin par. 3. tit. 17. c. 4. casu 2. Margarita Confel. fol. 9. col. 2. Sanchez lib. 3. d. 14. num. 2.

450

Hoc verum.

Hoc verum, quia (vti alibi non semel dixi) idem est Parochus ad excipiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed uterque e2 duobus illis Parochis potest excipere confessionem illius, cum non sit maior ratio de vno, quam de altero, vt Glossa Cap. Cum nullus de tempo. ordin. in 6. v. Domicilium: Ergo uterq; Parochus poterit matrimonio interesse. Quod autem dixi requiri, vt aequaliter in utraque habitet no intelligo mathematice, sed morali modo ita vt sit aequalis omnino, aut fere habitatio.

DVBIV M LXXXVIII.

An quando quis duplicem habitationis Parochiam obtinet, possit indifferenter coram vno vel altero matrimonio inire, si alterius tunc temporis Parochiam inhabitet.

451

Non potest.

Non potest, qui hyeme vnam Parochiam inhabitat coram Parocho Parochiae assistere.

uā inire coniugium: sed necessario debet ad Parochum illum accedere, cuius tunc temporis ditionem sortitur: Quia ille proprius illius Parochus est, dum apud illam Parochiam commoratur: non alter: Sic Palud. in 4. dist. 27. art. 2. num. 17. D. Antonin. part. 3. tit. 17. cap. 4. casus 2. Rosel. verb. Confessio Sacrament. 3. num. 49. Margarita Confes. fol. 9. col. 1. Frater Alexand. lib. 1. sum. cap. 3.

⁴⁵² Potest indifferenter coram utroque Parochio inire coniugium. Quia ille utroque tempore hyeme scilicet & æstate habet duplicem Parochiam alias non verificaretur habere duo domicilia, contra Cap. 2. de sepultura in 6. sicut qui certo tempore habitat in vna Parochia, posteaque ad aliam transfertur, non dicitur habere duo domicilia: quia non simul utrumque sortitur, sed successiue modo vnum & alterum postmodum: Ergo uterque Parochus est proprius illius Pastor, ac proinde poterit eius coniugio adesse. Ita Nauar. Cap. Placuit, numer. 78. de penit. dist. 6. Henric. lib. 6. cap. 7. numer. 2. qui bene addit in comment. liter. H. decens esse, ut recipiat Sacramenta ab eo Parochio cuius tunc Parochiam inhabitat. Sanchez lib. 3. d. 24. num. 5.

⁴⁵³ Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepultura in 6. expressè definitur, electa sepultura in diverso loco à sortienti duplicem Parochiam, inter utramque diuidendam esse Canonicam portionem; & non dicitur largiendam esse Parochia in habitationis tempore mortis: Ergo similiter Sacramenta possunt indifferenter utroque tempore recipi ab ambobus Parochis: cum æquè Canonica portio, ac Sacramentorum receptio sint iura Parochialia.

DVBIVM LXXXIX.

Obrinet quis Vallisoleto¹ domicilium, & alio migrat brevi rediturus: Potest ne coram Parocho illius loci, ubi per breuem init moram, coniugium gerere.

⁴⁵⁴ Minime potest. Quia proprius illius est Parochus qui domicilij proprii Pastor est: sed per breuis illa mora nullatenus ei constituit domicilium: Ergo non potest coniugium inire coram Parocho loci, ubi exiguum illam moram agit. Sic Nauar. lib. 4. Confil. tit. de clandest. despons. conf. 7. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 3. num. 6. Diana part. 3. tract. 4. resol. 231. Hurtad. d. 3. diffi. 6. Bonac. ques. 2. punct. 8. num. 3. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 2. Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. num. 8. adiciens oppositum nullam probabilitatis speciem habere.

⁴⁵⁵ Potest quidem. Potest coram Parocho loci, ubi breui illo tempore habitat, matrimonium inire. Quia tunc verè Parochus contrahentis est: Ergo eius presentia sufficit. Vnde Sacra Congregatio exposuit, sufficere illic habitare, dum contrahunt. Ità Sa etiam correctus verb. Matrimonium. n. 2. & verb. Parochus, num. 2. libi. Ad matrimonium sufficit vel modica habitatio. Basili. lib. 5. cap. 13. num. 4. ubi duas Cardinalium declarationes adducit, & opponit Decisionibus Rotæ, dicens illas maioris ponderis, & autoritatis esse.

Leand. tra. 7. d. 7. q. 20. Bauny. tract. 12. quæst. 5. de matr. Clandest. assert. 2. inuit esse probabile.

Ego quidem existimo hanc sententiam satis esse probabilem, mei amicissimi P. Castro Paleo venia, sufficit enim mihi P. Emanuelis Sæ. autoritas profantis v. Matrimonium, num. 2. ⁴⁵⁶ *Nonnulla præmittitur, ubi vagi.* Qui alicubi habitat non animo permanendi, quibusdam non videtur posse sub illo Parocho contrahere. At mihi videtur, Congregationem Concilij aliud sentire, scilicet, sufficere illic habitare, dum contrahunt. Scio, Leandrum utramque sententiam æque probabilem vocitasse. At primam probabiliorem esse existimo, quia communior est, & plurium Doctorum auctoritate munita.

DVBIVM XC.

Alter contrahentium vagus est, alter vero incola: Hinc in casu requiritur ne presentia Parochi incolæ ad matrimonij validitatem.

⁴⁵⁷ Vagi dicuntur, qui nullibi certam, ac constantem sedem seu domicilium habent, sed hinc inde vagantur. Et qui pristinum domicilium deferentes nauigant, vel iter faciunt quærentes, ubi se collocent. Qui igitur, relicta Parochia, nondum statuit ad quam sit migraturus, sed quærens domum interim in aliquo Oppido hospitatur ad breue tempus, vagus dicitur respectu Parochiarum illius Oppidi. Certum est, vagos posse cuicumque Oppidi Parocho fateri, quia non est maior ratio de vno quam de altero, cum nulli subdantur. At Parochus nullus potest eorum matrimonio interesse, nisi diligenti inquisitione præmissa, & obtemperata Ordinarij facultate. Quando vero alter solus ex contrahentibus vagus est, eadem diligens requiritur inquisitio, & Ordinarij licentia. His præmissis, quæserim, an si alter ex contrahentibus sit vagus alter verò incola, requiratur presentia Parochi incolæ, an sufficiat quilibet alius Parochus?

⁴⁵⁸ Requiritur presentia Parochi incolæ contrahentis. Quia cum proprius Parochus eius sit, decentius est, matrimonio vnus contrahentis proprium & legitimum præesse Parochum, qui saltem illam ouem agnoscit, quam alium quemcumque, qui nec vagantis incolæ curam gesserit. Sic Petr. de Ledes. de matr. quæst. 45. d. 5. circa 3. punct. post 4. dub.

⁴⁵⁹ Non requiritur presentia Parochi incolæ, sed sufficit, à quolibet Parocho eos coniungi matrimonio. Quia ad valorem matrimonij satis est quilibet contrahentium Parochus: sed quilibet est Parochus vagi: Ergo quilibet potest eos matrimonio colligare. Ita Sanchez lib. 3. d. 2. §. num. 14. Basili. lib. 5. cap. 6. numer. 14. Gutier. de matr. cap. 6 §. num. 8. alios citans, Palaus quem sequitur Leand. tra. 6. d. 7. quæst. 21.

⁴⁶⁰ Idem assero, adiciens sicut quilibet Parochus, cui vagi se subicere velint, possunt eos matrimonio coniungere, ita posse dare licentiam alijs Sacerdoti eos coniungendi. Quia utrumque

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 95

viromque est proprij Parochi munus, & Parochus qui potest matrimonio assistere, potest etiã alij Sacerdoti assistendi concedere iuxta Trident. *sef. 24. cap. 1.* Porro Parochus, qui vagos non servato Tridentini decreto *sef. 24. cap. 7.* nempe non præmissa debita diligentia, & licentia Ordinarij, matrimonio coniunxerit, mortaliter delinquit, quia in re gravissima Tridentini præceptum violabit, suspendendus quidem triennio, per *Cap. finale de clandest. despons.* Attamen valeret vagorũ matrimoniu hac diligentia nõ præmissa, nec Ordinarij licetia petita, quia pro matrimonij essentia tantum desideratur præsentia Parochi, & duorum testium.

D V B I V M X C I.

An Parochus non Sacerdos inter sit validè matrimonio.

⁴⁶¹ **N**on interest validè. Quia Tridentinum *sef. 24. c. 1.* ait: *Qui aliter quam præsentè Parochi, vel alio Sacerdote:* nam dictio *alium* est relativa & repetit præcedentem qualitatem cuius est persona expressa, & ita significat similem qualitatem in relato, constat ex *leg. si fugitivus. ibi Alia pœna scilicet simili*, vt addit Glossa. Sic Nauar. *lib. 1. consil. tit. 31. de offic. Ordinarij. conf. 10.* referens Cardinales in hanc partem inclinasse. Manu. *rom. 1. sum. capit. 219. numer. 9.* Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. pun. 3.* Verac. in *append. ad specul. dub. 5. concl. 2.*

⁴⁶² Validè interest Parochus aut Ordinarius non Sacerdos. Quia Tridentinum non restrinxit, vt Parochus Sacerdos sit, provt fecit in alio de licentia Parochi assistente coniugio, idque convenientissima ratione, nam cum exigit testimonium fide dignum, dignitas Parochialis Beneficij efficit, vt iure optimo sit Parochus fides adhibenda: quæ dignitas cum non Parochi deficiat, eam Concilium suppleri Sacerdotali dignitate voluit: Ergo sufficere Parochum, non Sacerdotem, est dicendum. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 3.* Basili. *lib. 6. cap. 17. nu. 1.* Henriq. *lib. 11. cap. 1. num. 5.* Suar. *de excom. d. 11. sect. 1. num. 18.* Sa. verb. *Matrim. num. 1.* Hortad. *d. 5. diff. 7. num. 24.* Barbo. in *rem. is. concil. ad sef. 24. cap. 1. num. 37.* Palaus *d. 2. part. 1. §. 10. num. 2.* Trul. *lib. 7. cap. 6. dub. 2. num. 14.* & alij communiter.

⁴⁶³ Hanc partem multo probabiliorem esse reor, quia Parochus vel Ordinarius non Sacerdos exercere potest omnia, quæ a potestate Ordinis non dependent, vt colligitur ex *Cap. suffraganeis*, & ex *Cap. Transmissam, de electio.* vbi probatur, Episcopum nondum consecratum posse omnia munera Episcopalia obire, demptis ab Ordine dependentibus, sed interesse matrimonio non est actus Ordinis, sed iurisdictionis: Ergo Addiderim, sic Sacram Cardinalium Congregationem declarasse, vt ex Fatinacio affert Basilius citatus.

D V B I V M X C I I.

An peccet, Parochus non Sacerdos matrimonio assistens.

⁴⁶⁴ **P**eccat quidem. Quia non potest commodè benedicere sponfos verbis illis: *Ego vos coniungo*, quæ Tridentinum *sef. 24. cap. 1.* iubet Parochum proferre. Sic Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. pun. 3. dub. 3. concl. 3.* Santi. in *sele&. d. 44. n. 14. & 14.* Sylui. Esti. Canus, & alij apud Leand. *tr. 9. d. 7. q. 13.*

⁴⁶⁵ Minime peccat. Quia nulla repugnantia apparet, vt Parochus non Sacerdos illa verba proferat. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 4.* Basili. *lib. 6. cap. 17. num. 4.* & alij, quos sequitur Gutier. *de matr. cap. 62. num. 20.* & Palaus *d. 2. punct. 13. §. 9. n. 4.* Leand. *vbi supra.*

⁴⁶⁶ Posset quidem aliquis existimare, eum lethaliter delinquere, quia cum probabilis sit opinio non valere matrimonium Parochi non Sacerdote assistente, exponeret absque necessitate periculo veritatem Sacramenti. At ne hoc ex capite credo delinquere, quia vtens opinione probabili circa sacramenta non peccat, eo vel maxime quod est multo probabilior opinio asserens esse validum matrimonium.

D V B I V M X C I I I.

An Parochus non Sacerdos possit facultatem Sacerdoti concedere, Vt matrimonio inter sit.

⁴⁶⁷ **N**on potest. Quia vt Stephanus, & Imola docent *Clement. 1. de priuileg. num. 14.* Parochus non Sacerdos minime potest concedere licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam eo quod per se ipsum ministrare non valet; & probatur ex *Cap. finali 46. ibi: sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere solent*. Ergo similiter si Parochus non Sacerdos nequit matrimonio assistere, nequibit etiam dare alteri, vt assistat, facultatem. Sic Doctores Dubio 101. citati pro prima sententia Nauar. *lib. 1. consil. tit. 31. conf. 10.* Manu. *rom. 1. sum. c. 219. num. 9.* Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. punct. 3.* Verac. in *append. ad specul. dub. 5. concl. 2.*

⁴⁶⁸ Potest quidem. Quia durissimum esset intelligere, Tridentinum velle Parochi, qui omnia iurisdictionis nondum Sacerdos potest exercere, hoc vnum abnegare. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 7.* Gutier. *de matr. c. 62. num. 22.* Palaus *d. 2. punct. 13. §. 9. num. 4.* & 5. Baun. *quæstion. de matr. clandest. dub. 11.* & alij.

⁴⁶⁹ Ego quidem existimo, si sustineatur opinio asserens non posse Parochum non Sacerdotem matrimonio assistere, nõ videri à probabilitate alienum, nec licentiam posse Sacerdoti concedere, vt assistat. Cæterum multo probabilius iudico, eam licentiam posse concedere, quam vis ipse assistere minime possit. Quia qualitatem Sacerdotis postulat Tridentinum in assistente.

COBAR
de Mon
III. IV
IV

stente matrimonio, ut cōuentius, ac fide dignius sit testimonium: quod intentum cōmino seruatur, quando alius Sacerdos de licentia Parochi non Sacerdotis assisteret, non autem seruabatur, Parocho non Sacerdote assistente: (iuxta illam sententiam!) unde non mirum, si postularer Sacerdotium in Parocho assistenti, non autem in ipso assistendi licentiam concedenti. Porro certius esset, (factor) si Ordinarius nondum Sacerdos hanc licentiam Sacerdoti concederet, quia respectu ordinarij nihil est in eo Tridentini decreto significans qualitatem Sacerdotij in eo desiderari.

DVBIVM XCIV.

An Parochus excommunicatus non toleratus, suspensus, vel irregularis possit valide matrimonio assistere.

469
Nonnulla
præmitto.

Pramiserim, potest Concilium Constantiense, omnia gesta ab excommunicatis, suspensis vel irregularibus, dum denunciati non sunt, vel notorij clerici percussores, valida esse: sed etiam si denunciati sunt, aut percussores, Clerici notorij, Porro hi, qui excommunicati, suspensi, vel irregulares, qui excommunicati non sunt aut excommunicati ob notoriam Clericorum percussorem, quos vitare non tenemur, tolerati dicuntur: quando verò denunciati sunt, vel notorij Clericorum percussores, dicuntur non tolerati. Quæserim igitur utrum Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit valide matrimonio assistere?

470
Nō potest
videtur.

Non potest, valide assistere. Quia ille actus est iurisdictionis, siue Parochi, ut Parochus est, & non Ordinarij, vi constat: sed gesta omnia excommunicati, suspensi, vel irregularis denunciati valida non sunt. Ergo valide non potest matrimonio assistere. Sic Auila de Censur. part. 2. c. 6. d. 3. dub. 1. concl. 1. Videtur tenere Sa verb. Matrimonium, num. 1. fatuus: sufficit & Parochus toleratus, etiam si alioquin excommunicatus, aut suspensus, modo non sit per sententiam priuatus officio. Vbi expresse solum Parocho tolerato valide assistere concedit.

71
Assistere
videtur.

Potest valide assistere. Quia presentia Parochi requiritur in matrimonio quasi auctoritatem præstans illi per potestatem, quam habet in subditos (ut docet Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 47. n. 6.) Sed auctoritate præstare actui sua præsentia haud est actus iurisdictionis: Ergo potest valide fieri ab excommunicato, suspenso, seu irregulari non tolerato. Certè excommunicatus suspensus, vel irregularis dum Parochia non priuatur, manet in possessione, & verus est Parochus. Ita Sanchez lib. 3. d. 21. num. 4. citans Nanarrum, Salzed. Petr. de Ledef. & Henric. Basl. lib. 5. cap. 17. num. 6. Suar. de excom. d. 11. sect. 2. num. 2. Valq. de excom. dub. 4. Hurtad. d. 5. diff. 8. num. 26. Diana part. 3. tract. 41. resol. 233. Palus d. 6. pun. 13. §. 10. n. 6. Trul. l. 7. c. 6. dub. 2. n. 12. & alij.

472
Tunc mihi
probabilius.

Hoc longè probabilius, cum Parochus minime sit sacramenti matrimonij Minister, nec per excommunicationem, suspensionem, aut irregularitatem sit Parochi officio priuatus. Et

quamvis excommunicatus regulariter expellatur à testimonio ferendo, admittitur tamen in casibus, in quibus admittuntur infames: at in matrimonio infames admittuntur, ut docet Sanchez l. 3. d. 41. n. 5.

DVBIVM XCV.

An Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit facultatem concedere alteri Sacerdoti, ut matrimonio assistat.

Est actus iurisdictionis, & ita nec licentia nec matrimonium valet. Quia est actus Parochi in quantum Parochus est, cum nullus alius eam facultatem valeat concedere: & non actus Ordinis: Ergo iurisdictionis. Et quidè aliàs frustra Tridentinum soli Parocho potius quam alteri Sacerdoti non habenti iurisdictionem, dedisset auctoritatem assistendi, & substitutiendi, Sic Petr. de Ledef. de matr. qu. 45. a. 5. punct. 3. dub. 4. Nauar. lib. 3. consil. tit. de sponsal. consil. 47. numer. 6. Coninch d. 27. numer. 25. Laym. tract. 10. part. 2. capit. 4. num. 9.

Non est actus iurisdictionis, ac proinde tam licentia sic concessa, quam matrimonium valet. Quia concessio illius facultatis non est actus Parochi formaliter, in quantum habet iurisdictionem, sed in quantum est testis legitimus matrimonij, & simul habens facultatem substitutiendi ad eum actum testificandum: sed si quis haberet mandatum nomine alterius, potest tēque substitutiendi, illa substitutio est quidè actus potestatis substitutiendi, nō tamè est iurisdictionis actus, ut constat, valideque ab excommunicato nō tolerato fieret: Ergo valide conceditur ea licentia à Parocho non tolerato. Ita Basl. lib. 5. c. 17. nu. n. 14. Sa verb. Matrimonium, n. 1. Henric. l. 11. c. 12. num. 5. & l. 13. c. 7. num. 7. Rebel l. 2. qu. 8. n. 8. Diana part. 3. tra. 4. resol. 233. Hurtad. d. 5. diff. 8. n. 27. Sanchez l. 3. d. 11. nu. 7. Machad. l. 4. p. 2. tr. 2. docum. 16. n. 4.

Hanc partem eligo, quia matrimonio assistere, non est actus iurisdictionis, ut Dubio proximo ostendi: Ergo per concessiones præfata licentia non delegatur aliquid partinens ad iurisdictionem: sed conceditur alteri licentia, ut tanquam testis legitimus matrimonio assistat. Certè multi Doctores asserunt, posse Episcopum excommunicatum non toleratum concedere facultatem confessiones audiendi, & extremè inungendi, nec hoc esse actum iurisdictionis, sed solam sibi competentis cessionem. Lege Paludanum in 3. dist. 12. q. 2. n. 17. D. Antonium p. 3. tit. 14. c. 15. §. 5. & Henriquez l. 3. de confirm. c. 13. n. 3.

DVBIVM XCVI.

An peccat, Parochus excommunicatus non toleratus coniugio assistens.

Nec venialiter delinquit. Quia benedicere sponso, quo ex capite solum poterat priuati

culi suspitio ingenerari. haud est iurisdictionis actus: Ergo nullo ex capite possumus asserere, huiusmodi Parochum vel venialiter delinquere. Sic Hurtad. d. 5. diff. 8. n. 27. qui quidem citās pro hac sententia Thomam Sanch. proculdubio fallitur. Leand. tr. 9. d. 7. q. 27.

Delinquit venialiter. Quia est iurisdictionis actus, benedicere sponso illis verbis, quā à Tridentino sess. 24. c. 1. praescribitur: *Ego vos coniungo & c.* Ita Possuin. c. 10. n. 21. Sanch. l. 3. d. 21. n. 8. Banny. de clandest. matrim. q. 6. dub. 8. Diana p. 3. tr. 4. res. sol. 23.

Scio Basilii l. 1. c. 17. n. 11. asseruisse huiusmodi Parochū non solum venialiter, sed lethaliter delinquere: quia tali in casu cum aliis communicat in sacris, quod grauitur excommunicata est interdictum. At ex hoc capite minimè delinquit assistendo matrimonio, quia cū spectet ad munus solum, communicat in re necessaria: ex alio vero capite, peccat, nam videtur actus iurisdictionis sponso benedicere: non tamen excedit veniale piaculum, quia in nullius id gerit praedictum, & res est parui momenti, nec ad sacramentum necessaria, & si omittentur verba illa, tantum esset veniale, de quo inferius.

DVBIVM XCVII.

An matrimonium contractum coram Parocho habente Parochia possessionem absque vero titulo à legitimo superiore collato sit validum.

Validum est, si errore communi Parochus, verus habeatur. Quia tunc Ecclesia ob commune bonum, & publicam utilitatem ei cōfert potestatem ad validè id officium exercendum iuxta l. Barbarius, ff. de offic. prator. Sic Basil. l. 5. c. 20. à n. 2. plures citās Leand. tr. 9. d. 7. q. 30.

Non est validum, si absque titulo collato à legitimo superiore est intrusus. Quia in neutro foro valent gesta per illum, licet communis error facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum tamen, 3. q. 7. ibi: *erius dum putaretur liber, ex delegatione sententiam dedit.* & l. Barbarius, ff. de offic. prator. ibi: *Cum populus Romanus etiam seruo potuisset discernere hanc potestatem, ubi vtrumque ius non solum communem ponderat errorem, ut gesta valeant, sed etiam intercessisse ait auctoritatem superioris delegantis potestatem & populi Romani potentis Pratoris munus conferre.* Ita Sanch. l. 3. d. 22. nu. 49. & 50. asserens plus quam quadraginta Doctores Iustas. Caiet. sum. v. Confessionis iteratio. Medi. C. de confessione. 2. Palaci in 4. dist. 17. d. 8. Henric. lib. 6. cap. 7. num. 2. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n. 11. & alij.

Existimo, matrimonium non valere, si absque titulo collato à superiore legitimo fuerit intrusus, ob rationem à secundæ sententiæ Auctoribus expressam: si autem titulum habuit à legitimo superiore, invalidum tamen ob vitium occultum, matrimonium valere; quia dum adest communis illa ignorantia veram Parochi in utroque foro iurisdictionem habet, ut doctissime probat Sanchez citatus n. 5. & 13.

* *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

DVBIVM XCVIII.

An Archipresbyter Cathedralis Ecclesie in tota Diocesi matrimonio interesse possit.

Potest planè. Quia est Parochus totius Diocesis, censeturque Episcopi Vicarius in hoc, ut possit omnium illius Diocesis confessiones excipere ex Cap. officium, de officio Archipresbyteri, ubi inter eius officia numerantur, eorum, qui foris adueniunt, confessiones audire: quasi illi cū Parochia careant, debeant ad communem totius Diocesis confluere: atque ita Ecclesiam Cathedralē esse communem totius Diocesis, ita ut possit Archipresbyter illis omnibus Diocesis sacramenta ministrare. Sic Rosel. v. Archipresbyter numer. 1. Syluest. ibi, question. 1. Angel. n. 2. Tabie. initio, Armil. n. 3. & v. Absolutio. 1. n. 43. Gutier. l. 1. q. canon. c. 27. n. 24. & alij multi.

Minimè potest. Quia fert vsus, ut Archipresbyter Ecclesie Cathedralis possit solum ministrare sacramenta in sua Parochia: & subinde nisi esset alicubi Archipresbyter deputatus, ad quem possent omnes de Diocesi gratia recipiendi sacramenta confluere non potest assistere matrimonio in tota Diocesi, sed solum in sua Parochia. Ita Palud. in 4. dist. 17. qu. 4. art. 2. concl. 4. n. 8. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 5. Sanch. l. 3. d. 27. n. 2. & alij.

Sic questioni respondeo: Quando Archipresbyteratus est quadam præbenda, cui ex officio esset annexum omnium Diocesis illius confessiones audire, tunc esset proprius Sacerdos, & ordinarius in tota illa, & posset ubique Diocesis matrimonio assistere: sed quia hoc non habet ex officio, sed ex Episcopi commissione: tunc enim delegationi standum. Crediderim, forsam olim fuisse Archipresbyteros tam amplam habentes potestatem, modo tamen huiusmodi vsus non video.

DVBIVM XCIX.

An Archiepiscopus possit assistere subditorum Episcopi suffraganei coniugio.

Potest omnino. Quia habet iurisdictionem ordinariam totius Prouinciæ: sed sat est, ut assistat Ordinarius. Ergo potest Archiepiscopus. Et quia ea assistentia non est actus iurisdictionis, nec exigit in Parocho actuale iurisdictionis vsus, sed sat est habitualis iurisdictionis, quamvis vsus sit impeditus: ut contingit in Parocho excommunicato: (de quo supra) sed Archiepiscopus habet habituale iurisdictionem, quamvis vsus alligatum respectu Diocesis suffraganeæ: Ergo potest matrimonio assistere. Sic Glof. Cap. Per singulas verb. Torium, qu. 3. & Cap. Pastoralis, in principio, v. Exceptis, de officio Ordinarii.

Minimè potest. Quia non est Ordinarius ipsorum, nec habet iurisdictionem nisi in causis per appellationem ad ipsos deuolutis, & in aliis casibus singularibus, iuxta Cap. Pastoralis.

in principio, ubi omnes annotant. Ita Henricus, lib. ii. cap. 3. numer. 4. Petr. de Ledef. quæst. 45. de matrimon. a. 5. punct. 3. Manu. tom. i. sum. cap. 219. numer. 16. Sanchez lib. 3. d. 28. n. 2. citans Spinum. & Segura.

489
Hoc verum
puto, primam
sententiam
improbo.

Hoc verum, primamque sententiam parum, aut nihil probabiliter habere iudico. Illæ enim Glossæ asserentes, Archiepiscopum iurisdictionem in suffraganeos subditos habere, intelligendæ sunt, dum ad Archiepiscopum appellant.

DVBIVM CXI.

An Vicarius generalis Episcopi, & aliorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem sit Ordinarius, ut coniugio intersit, & alijs assistendi licentiam impendat.

487
Ordinarius
non est, ut in-
ter sit, & licen-
tiam conce-
dat.

Ordinarius non est. Quia hoc distat inter iurisdictionem ordinariam, & delegatam, quod illa, mortuo concedente, adhuc permanet: hæc autem, si res est integra, extinguitur ex Cap. Licet undique, de officio delegati. Cap. Gratum, & Cap. Relatum: sed iurisdictionis Vicarij morte Episcopi extinguitur. Ergo non est Ordinarius. Igitur nec assistere matrimonio potest, nec alijs assistendi licentiam impertire. Sic Glossa Cap. Perlevis ver. & iurgia, dist. 25. ubi concludit, solum Episcopum esse Ordinarium in sua Diocesi. Goffred. sum. tit. de offic. Vicar. numer. 2. Alciat. nuber. de offic. Ordinar. Sotus in 4. dist. 18. quæstion. 4. art. 3. Gomez in Bul. cruciat. capit. 4. circa 4. quæstion. numer. 11.

488
Est ad id Or-
dinarius.

Est Ordinarius. Quia iurisdictionis concessa à Canone, vel lege, est Ordinaria, ut probant textus relati pro prima sententia: At quamvis Episcopus constituat Vicarium generalem, non tamen ei confert iurisdictionem quam habet, sed à Canone ei impenditur, ut patet ex Cap. 2. de offic. Vicarij in 6. Ergo eius iurisdictionis est Ordinaria. Igitur matrimonio potest assistere, & alijs assistendi facultatem concedere. Ita Navar. lib. 4. consil. 14. numer. 1. Conar. 3. var. capit. 20. numer. 4. Vgolin. de censur. tabu. 1. capit. 2. §. 10. D. Antonin. part. 3. tit. 19. capit. 10. §. 2. Henricus lib. 6. cap. 7. numer. 3. & liter. M. Manu. tom. i. sum. c. 219. numer. 15. Ludou. Lopez par. 1. Instrucl. c. 284. Sanchez lib. 3. d. 29. citans ex iuris peritis penè innumeros.

489
Cum his sen-
tis.

Cum his sentis, quia eadem est iurisdictionis Episcopi, & Vicarij, idemque tribunal, ut asseritur Cap. Romana, & Cap. 2. ubi etiam subiungitur ratio, cur à Vicario ad Episcopum non appelletur, ne scilicet ab eodem ad se ipsum appellari videatur. Ergo Ordinarius est, & ideo potest & matrimonio adesse, & id alijs gerendi licentiam impendere.

DVBIVM CXII.

An Vicarius generalis Episcopi, ex proprio officio absque speciali commissione, coniugio interesse, & alijs assistendi licentiam concedere possit.

Non potest. Quia Vicarius ex generali commissione non potest de causis matrimonialibus cognoscere: Ergo nec aliquos matrimonio copulare, vel alijs id gerendi licentiam impertire. Antecedens probatur ex Cap. Accedentibus, de excess. Pralator. ubi dicitur, hæc cognitionem esse Episcopalis dignitatis: & Tridentinum ses. 24. c. 10. dicit ad solos Episcopos hoc pertinere. Sic Anton. Cap. 1. de consang. n. 11. ibi Abbas n. 11. Præposit. n. 4. Bertachin. in de Episc. l. 4. p. 6. qu. 20. Rebus. prax. Benefic. 157. Cucus l. i. in fin. mai. tit. 8. n. 1. & alij.

Potest quidem. Quia Tridentinum ses. 24. cap. 1. expressè dicit, posse assistere matrimonio Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Ordinarij: sed vicarius Episcopi est ordinarius, comprehenditurque in decretis mentionem de Ordinariis facientibus (ut probat Sanchez lib. 3. d. 19. n. 3. & 4.) Ergo potest assistere, & assistendi licentiam impertire. Ita Sanchez ibi, numer. 38. Navar. l. 4. consil. iiii. de sponsal. consil. 47. n. 1. & 2. Henricus lib. 6. c. 3. n. 4. Salzedo prax. c. 75. vers. 24. Manu. tom. i. sum. c. 219. n. 15. Spino specu. testam. Glossa 15. n. 38. & alij.

Multo verior hæc mihi sententia, quia idem est proprius Sacerdos, ad audiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed Vicarius generalis ex proprio officio absque speciali commissione est proprius Sacerdos ad confessiones audiendas: Ergo & ad matrimonium, ut assistat, & licentiâ assistendi concedat. Abnego autem non posse Vicarium de causis matrimonialibus cognoscere: potest enim non obstantibus textibus dicentibus, id ad Episcopos spectare: non enim ob id Vicarius excluditur.

DVBIVM CXIII.

An valeat, matrimonium, si priuatus Sacerdos, cui Parochus commisit ut assistat ei, ex eâ Parochiam committentis assistit.

Quamvis interesse matrimonio propriè sit iurisdictionis actus, reducitur tamen ad iurisdictionem voluntariam: atque ita potest Parochus proprius extra Parochiam hunc actum exercere. Quæsierim autem de Sacerdote ad id delegato, num extra Parochiam committentis possit matrimonio assistere?

Assistere non potest, nec validum matrimonium erit. Quia quamvis omnes fateantur, potest Ordinarius extra territorium, iurisdictionem voluntariam exercere: at de delegato, inferioris Principis negat lex 7. ff. de offic. Proconsul. ibi: Omnes Proconsules statim quod Urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem, non tamen contentiosam, sed voluntariam, ut ecce manu mitti. Apud legatum vero Proconsulis nemo manumittere.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 99.

mittere potest, quia non habet iurisdictionem talem. Sic Bart. l. 1. num. 40. Bald. l. 2. in principio, num. 1. Albertin. ibi, num. 10. & alij. Fautent qui fatentur, confessiones ordinarios posse excipere confessiones subditorum extra Diocesim, seu delegatos. Rol. v. *confessio*, 3. numer. 3. Angel. *confessio* 3. num. 16. Sylvest. v. *confessor* 1. q. 1. §. 12. Tabie. v. *absolutio* 1. q. 33. nu. 55. Navar. sum. c. 27. num. 265. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 10. & alij.

495 Potest matrimonio assistere, & validum erit. Quia textus indistincte docent, posse iurisdictionem voluntariam extra territorium exerceri, nec faciunt vim in eo, quod iurisdiclio exercens ordinaria sit, sed quia nulla irrogatur iniuria alicui iudicij exerceatur: quæ ratio æquè militat in Iudice ordinario, & delegato. Igitur non solum proprius Parochus sed etiam Sacerdos de illius licentia assistens matrimonio valide extra Parochiam assistere, si- cut si Parochus ipse interesset. Quia iurisdic- tio voluntaria, ad quam hæc assistentia reducitur, potest valide ab ordinario, & à delegato extra territorium exerceri. Ità Sanchez lib. 3. d. 34. numer. 2. & 3. Victor. sum. de *confessione*, 151. Sotus in 4. dist. 18. ques. 4. a. 3. Henric. lib. 6. c. 7. n. 1. & alij asserentes Religiosos exposito vir- tute Clement. Dudum, posse audire confessiones extra Diocesim, cum tamen delegati sint.

496 Multo viorem hanc partem existimo, quæ confirmari ex Doctoribus asserentibus, Vica- rium ex delegatione Episcopi conferentem Beneficia, posse extra Diocesim conferre, Dominic. Rebus. Boeri. Corfiet. Pauin. & alij apud Sanchez citatum num. 2.

DVBIVM CIV.

An Requiritur, licentia specialis Parochi, ut alienus Sacerdos possit matrimonio assistere.

497 Necessaria est expressa licentia. Quia quæ speciali nota sunt digna, nisi spe- cialiter notentur, videntur quasi neglecta, leg. item apud Labonem 115. §. At Prætor. ff. de iniuri. Cum ergo matrimonium res gra- vissima sit, & ardua, Cap. finali de procurat. in 6. erit speciali nota dignum, & subinde nisi exprimitur, non videtur concessum. Sic Spino specul. resam. glossa 15. num. 37. Veract. append. ad specul. dnb. 5. concl. 7.

498 Non requiritur licentia specialis ad matri- monium, ut distinguitur contra generalem, sed satis est generalis, quia Parochus concedit alicui Sacerdoti licentiam ad exercendum in sua Parochia, quæ ad curam animarum perti- net. Quia Tridentinum ses. 24. capit. 1. tan- tum petit, ut interfit coniugio Parochus, vel alius Sacerdos de eius licentia: Ergo cum cor- rigit ius antiquum, non est extendendum, ut exigat licentiam specialem. Ità Sanchez lib. 3. d. 3. §. numer. 7. Navar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 27. Rota in novissimis dicens, sic deci- disse Cardinales, decis. 750. numer. 1. tom. 1. Mann. tom. 1. sum. capit. 219 num. 13. Henric. Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

lib. II. capit. 3. numer. 5. ubi dicens requiri licen- tiam specialem cautè addit, nec satis esse ge- neralem administrandi sacramenta, quæ solet per Bullam, aut Episcopi approbationem con- cedi: quasi dicat sufficere generalem, quæ mani- feste continere videtur matrimonium.

Hoc verius reor, quia regulariter dispositio, & concessio generalis est generaliter intelli- genda, Cap. si Romanorum, dist. 29. Ergo illa li- centia generalis ad exercendum animarum cu- ram est intelligenda generaliter, ut etiam ma- trimonium includat.

499
Hoc verius
puto.

DVBIVM CV.

An sufficiat licentia tacita: quæ ha- betur ex ratihabitione de fu- turo, ut Sacerdos alie- nus matrimonio assistat.

500 Sufficit quidem. Quia nullus potest mini- strare Eucharistiam (v. gr.) aut Extremam vn- ctionem alieno Parochiano sine proprij Pa- rochi licentia, cum hoc sit proprij Parochi munus. Trident. ses. 24. c. 13. sed potest alienus Parochus ministrare ex ratihabitione de futuro, quando nimirum attentis circumstantiis persone, tem- poris, & loci, probabiliter creditur Parochum ratum id habiturum: Ergo similiter poterit as- sistere matrimonio ex ratihabitione de futuro. Sic Palud. in 4. dist. 23. q. 2. n. 14. D. Antonin. p. 3. tr. 14. c. 15. §. 5. Caiet. sum. v. *extrema*, q. 4. Tabie. ibi, ques. 5. Armil. nu. 5. Sotus in 4. dist. 23. q. 1. a. 1. Navar. sum. c. 21. n. 5. 2. Henric. l. 3. c. 6. n. 6. Barth. à Ledes. de *Extre. Vnct.* dub. 6.

501 Non sufficit licentia tacita ex ratihabitione de futuro. Quia cum ea licentia ad matrimonij valorem requiratur, debet adesse, cum celebra- tur matrimonium: At cū est tātum ratihabito de futuro, non est licentia de præfenti, cum matrimonio celebratur: Ergo non sufficit. Ità Sanchez lib. 3. d. 3. §. numer. 4. Henric. de Ganda, quodlib. 1. ques. 30. Capreol. in 4. dist. 19. ques. uni. art. 3. ad 1. Fr. Alexand. sum. p. i. c. 5. n. 55. Suar. 3. p. 9. 82. a. 3. d. 72. sect. 2.

502 Partem hanc veram, primam verò impro- babilem esse putarim, quorum Doctores non loquuntur de matrimonio, & pœnitentia, sed de aliis sacramentis, ubi lata est differentia. Nam quando licentia & iurisdiclio est neces- saria ad valorem rei, ut in pœnitentia, & ma- trimonio, non satis est ratihabito de futuro; quia licentia debet præcedere: at in ratihabi- tione de futuro non præcedit licentia, & con- sensus, sed tantum est probabilis præsumptio consensus postea præstandi. At ubi non requi- ritur ad substantiam actus, sed ad solum debi- tum ordinem licentia, ut in reliquis sacramen- tis, satis est probabilis spes, ac præsumptio vo- luntatis Pastoris. Enim vero licentia tacita, quæ habetur ex ratihabitione de præfenti, suffi- cit, ut alienus Sacerdos possit matrimonio interesse, ut quando vidente, ac tacente Or- dinario, aut Parocho, potentique contra- dicere assistit; quia scientia, ac patientia in iis, quæ sunt modici præiudicij consen- sum

502
Hoc verum,
illud impro-
babile esse
ostendo.

sum operatur, ut docet Bart. l. *Qui dotis numer.* 24. ff. *Sol. matrim.* Abbas *Cap. Nonne, numer. 3.* & multis citatis, Mascard. *de probat. conel.* 1158. *num. 34.* sed hæc assistentia matrimonio, modicum, aut nullum præiudicium Parocho infert; Ergo illa scientia, ac patientia consensum, legitimamque licentiam inducit.

DVBIVM CVI.

An Sacerdos debeat, credere dicentibus, se habere licentiam à Parocho, ut iungat eos matrimonio.

503
Credere de-

Credere debet. Quia hic solum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alij damnum sequatur: At nemo præsumitur suæ salutis immemor l. *Sancimus, C. de Sacros. Eccl. & Cap. penultimo 1. quæst. 7. ibi: Et licet neminem divini timoris contemnendo iureiurando, arbitrentur immemorem, ut saluti propriae vltimum commodum anteponat.* Et quia sicut matrimonium est irritum absque præsentia Parochi vel alterius Sacerdotis de eius licentia: ita confessio est invalida facta alieno Sacerdoti, non habenti legitimam audiendi facultatem: & tamen Religiosus debet credere penitenti dicenti, se habere licentiam à proprio Parocho, ut illi sacramenta confessionis ac Eucharistiæ ministraret, ut communiter à Doctoribus asseritur: Ergo similiter debet credere dicens, se habere licentiam à proprio Parocho, ut matrimonio colligetur. Sic colligitur ex doctrina Ar. millæ *verb. Absolutio, numer. 20.* D. Tho. *quodlib. 1. art. 12. & in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. quæstione. 5. ad 2. Richar. dist. 17. art. 3. quæst. 2. ad 3. Gabriel. d. 17. quæst. 1. art. 3. dub. 1. Turrec. Cap. Quem penitet, de penit. dist. 1. num. 18. Angel. *verb. Confessio 3. num. 32. Tabie. verb. Absolut. 1. q. 14. num. 45.**

504
Non debet credere,

Non debet credere. Quia licet in foro penitentiali, ad quem pertinet confessio, Eucharistia, & extrema unctio credatur dicenti, se habere licentiam: at in foro externo, & in spectantibus ad ipsum minimè creditur, ut constat ex *Cap. sicut, de sent. excomm.* ubi probatur non adhiberi fidem excommunicato dicenti, se absolutum esse ab excommunicatione, ibi: *Nisi excommunicati literas absolutionis ostendant, aut alio modo legitime de eorum absolutione constet.* Cuius rationem reddit D. Tho. *quodlib. 1. art. 12.* quia excommunicatio pertinet ad forum externum: sed matrimonium ad forum externum pertinet, & externam Ecclesiæ gubernationem: Ergo non credendum dicenti, se habere licentiam. Ità Sanchez *lib. 3. d. 37. numer. 2.* Abbas *clern. 1. de priuil. num. 5.* Bonif. *num. 28.* asserit non esse credendum dicenti, se facultatem habere, ut alienus Sacerdos benedicat nuptias.

505
Auctoritas n-

Ego existimo, regulariter non esse credendum: nilibet dicenti se huiusmodi facultatem habere: si autem persona affirmans esset valde fide digna, posse ei fidem adhiberi. Quia licet *Cap. sicut, dicatur, non esse credendum excommunicato dicenti, se esse absolutum nisi id legitime ostendat: aliqui Doctores ut Paul. in 4. d. 18. quæst. 6. art. 2. num. 5. Angelus,*

excommunicatio 8. num. 16. Sylvest. ibi. 5. §. 26. Nauar. sum. cap. 17. num. 39. docent, satis esse, si excommunicatus sit persona fide digna, & asserat se absolutum esse: Ergo similiter in matrimonio est dicendum.

DVBIVM CVII.

An ad valorem matrimonij sint necessaria illa verba quæ à Parocho proferuntur: Ego vos coniungo, &c.

Necessaria sunt. Quia huius Sacramenti sunt forma: sed sine forma hand potest consistere Sacramentum: Ergo sunt ad eius valorem necessaria. Sic Canus, Estius, & Syrius quos citat Leand. *rr. 9. d. 4. §. 9.* Et quia verba ea, *Ego vos coniungo* sunt vera: Ergo efficiunt, quod significant: Ergo verè Sacerdos conficit matrimonium. Sic Zephalus *volum. 4. consil. 540. num. 47.*

Non sunt necessaria, & licet omittantur, validum erit matrimonium. Quia Sacerdos non est huius sacramenti Minister, nec eius verba sunt materia, vel forma: Ergo ea verba non sunt de essentia. Antecedens iam supra probavi. Et quia Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat hæc, vel alia iuxta patriæ consuetudinem: Ergo ea non sunt de necessitate sacramenti siquidem necessaria sacramenti necessitate debent esse determinata. Ità Sanchez *lib. 3. d. 38. num. 4. Veract. append. ad specul. dub. 4. conel. 1. & 4. Segura 2. p. director. Iudic. cap. 1. §. num. 52. Hentiq. lib. 11. cap. 2. num. 7. Viuald. Can. delab. p. 1. de matr. n. 22. & 241. Manu. 30. 1. sum. cap. 116. num. 3. Palaci. in 4. dist. 17. d. 1. Barth. à Ledef. de matr. dub. 21. conel. 3. Petr. Ledef. q. 4. §. a. 1. dub. 4. conel. vltim. asserens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse.*

Hoc longe probabilius, imò mihi certum reor. Quia Tridentinum in clausula irritante tantum expressit, *Qui aliter quam præsentè Parocho, nec explicuit, dicente verba, & est decretum correctorium: Ergo extendendum nō est, ut debeat Parochus de necessitate Sacramenti verba proferre.*

DVBIVM CVIII.

An mortale sit, à Parocho, vel à Sacerdote, assistente matrimonio, præfata verba Ego vos coniungo, omitti.

Suppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omit- tens. Quia Tridentinum utitur verbis præcepti. *suppon.* *Præcipit Sancta Synodus, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo: vel aliis utatur verbis iuxta receptum uniuscuiusque provincie ritum. Quæstionem verò, an culpa lethalis sit ea omittere verba?*

Mortalis

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 101

⁵¹⁰ Mortalis est. Quia res est grauis, & Conciliū
vult verbo præceptio. Sic Salzed. in præf. c.
73. Vega lib. 6. sum. casu 112. & 126. Zanard.
in direct. part. 1. de matr. cap. 10. quæst. 27. Rebel.
p. 1. l. 2. q. 7. sect. 5. n. 4. & alij.

⁵¹¹ Non est mortale piaculum sed veniale. Quia
non est res grauis, cum & verba non sint sa-
cramenti forma, nec ad solemnitatem magni
momenti pertineant, nec magnæ significatio-
nis mysterium includant. Itā Sanch. l. 3. d. 38.
num. 7. Basil. lib. 5. cap. 21. num. 2. Gutier. de matr.
cap. 69. num. 16. Coninch d. 17. num. 45. Hurtad.
d. 5. diff. 15. num. 50. Diana part. 3. tract. 4.
resol. 156. Villalob. tract. 1. diff. 6. n. 3. Palau.
d. 2. pun. 13. §. 8. nu. 12. Bauny. q. 6. de matr. claud.
dubio. Trul. l. 7. c. 6. dub. 5.

⁵¹² Consentio, quia quamvis Tridentinum ver-
bis præcepti utatur, at sub illo præcepto
non continetur tantum, vt Parochus ea ver-
ba proferat, sed alia magni momenti, nempe,
vt premittantur denunciations, & vt matri-
monium coram Parocho, ac testibus celebra-
tur &c. Cum ergo hoc solum non sit huius
præcepti materia, sed cōtineatur inter alia gra-
uiora, & hoc quid leue sit, eius omisso le-
thalis non erit. An non iisdem verbis præcipit
ibi Concilium vt Parochus interroget contra-
hentes de mutuo consensu, & tamen (vt Dubio
proximo ostendam) eius omisso lethale piacu-
lum non erit? Ergo nec verborum omissio.

D V B I V M C I X.

*An Parochus teneatur, sub mortali contra-
hentes de mutuo consensu interrogare, quan-
do ei constat ex verbis ab utroque sponso
prolati.*

⁵¹³ Certum est, teneri Parochum contrahen-
tes interrogare de mutuo consensu, nempe
virum, an velit fœminam ducere in vxorem: &
fœminam, num lubeat eum accipere in mari-
tum. Quia id præcipit Tridentinum, *sec. 24. c. 1.*
Quæritur verò, an huius interrogationis
omissio sit lethale piaculum.

⁵¹⁴ Teneatur sub mortali etiam si ei constet de
mutuo consensu, dum coram illo contrahentes
non interrogati proferunt verba, quibus con-
sensum exprimunt. Quia id præcipit Conciliū
cui in re tam graui non obedire, culpa lethalis
est. Sic Vega l. 6. sum. casu 112.

⁵¹⁵ Non teneatur sub mortali, sed sub veniali
solummodo. Quia est res leuis. Itā Sanchez l.
3. d. 38. n. 9. Verac. append. ad spec. dub. 1. concl. 4.
Anton. Cucus l. 5. institut. tit. 11. n. 32. Coninch.
d. 17. n. 74. Gutier. de matr. c. 69. n. 17. Diana p. 3.
tr. 4. resol. 194.

⁵¹⁶ Ego autem tantorum Doctorum venia, cre-
diderim, culpæ mortalis esse reum Parochum,
qui de mutuo consensu non interrogat, cum
contrahentes illum non exponunt; quia tunc
grauis res est interrogationis omissio, vt de
se constat, quo in sensu Vega audiendus. At si
contrahentes non interrogati consensum ex-
ponant exilimo, nec venialem esse culpam
interrogationem omittere. Ad quid enim ne-
cessaria est interrogatio, si id quod sciendum
erat interrogatione, iam ex eorum expressio-
ne cognoscitur? Mecum Leand. tr. 9. d. 7. q. 33.
& Basil. l. 5. c. 21. n. 3.

D V B I V M C X.

*An teneatur sub mortali Parochus interrogare
contrahentes, an aliquod impedimentum
habeant, vbi non sit ei comper-
tissimum, nullum subesse
impedimentum.*

⁵¹⁷ Svb mortali tenetur. Quia alias agit contra
mandatum Concilij in re grauissima, vt pa-
tet ex Cap. finali, de clandest. despon. in princi-
pio, vbi postquam dicitur: præmittendas esse
denunciations, subditur: Et ipsi Presbyteri ni-
hilominus interrogent virum aliquod impedimen-
tum obsistat. Sic Veracruz in append. ad spec.
dub. 2. concl. 1.

⁵¹⁸ Non tenetur. Quia ea interrogatio petitur à
Concilio, vt fiat, dum sunt in facie Ecclesiæ, id
est coram testibus, dum volunt iam contrahe-
re: non est credendum voluisse interroga-
tionem rei tam necessariæ fieri, cum iam vo-
lunt contrahere, præcipue cum iam præcel-
serint denunciations. Ergo non præcipit, vt
vir & mulier interrogentur de impedimento,
sed de consensu mutuo, vt constat ex verbis il-
lis immediatè sequentibus: Et mutuo consensu
intellecto, dicat: Ego vos coniungo. Itā Sanch. l. 3.
d. 38. n. 10. Leand. tr. 9. d. 7. q. 34. citans Basilium,
Gutierrez & Dianam.

⁵¹⁹ Nec sub veniali teneri reor Parochum
de impedimento obstante interrogare. Quia
cum ad matrimonium denegatur, iam præcel-
sere denunciations, ex quibus constare de-
bet, an aliquod subsit impedimentum. Quod si
ex Ordinarij dispensatione hæ non præmittan-
tur, ad ipsum Ordinarium spectat, informatio-
nem præmittere de impedimentis: Parochi au-
tem solū est obedire Ordinario præcipienti, vt
eos coniungat. Quando verò in casu necessita-
tes urgentis, quia non est ad Episcopum adit-
us, ipso inconlulto, denunciationibus omis-
sis, Parochus coniugio præset: tunc tenetur
(sub mortali quidē) diligēter inquirere, an sub-
sit impedimentum quia loco Episcopi succedit.

D V B I V M C X I.

*An ad matrimonij valorem sufficiat, Parochum
per interpretem contrahentium mutuum con-
sensum intelligere.*

⁵²⁰ Non sufficit. Quia repugnat testimonij na-
turæ, vt quis sit testis fidei faciens de iis
quæ per interpretem dignouit, cum debeat de-
ponere de iis, quæ nouit per proprium sensum.
Sic Basil. l. 5. c. 11. n. 10. & 11.

⁵²¹ Sufficit planè. Quia ceteri contractus pos-
sunt per interpretem celebrari lib. 1. §. finali, *Sufficit quidē*
*ff. de verbor. obligat. ibi: sed verum puto, et om-
nis sermo contineat verborum obligationem,*
ita vt alter alterius linguam intelligat, si suæ
per se, siue per verum interpretem: Er-
go & matrimonium. Et quia magis essen-
tiale

tiale est, ut ipsi contrahentes consensum mutuum intelligant, cum hoc sit de iure naturae, & diuino ab initio requisitum in matrimonio: sed sufficit, ut alter explicet consensum per interpretem: ut docet Glossa *Cap. Ex literis de sponsal. verb. Intellexerit* & ibi Ioan. Andr. num. 5. Abbas num. 3. Præposit. num. 4. Ergo similiter sufficit, ut constet Parocho, & testibus de mutuo consensu per interpretem. Ita Veracr. append. ad spec. dub. 2. concl. 5. & dub. 3. concl. 3. Anton. Cucus lib. 5. institut. tit. 11. num. 34. Viuald. Candelabro 1. p. de matr. mem. 36. Bauny. tr. 12. q. 4. de matr. clandest. Trull. l. 7. dub. 5. n. 1. Diana p. 10. tr. 13. resol. 17. Filliuc. tr. 10. n. 224. Sanch. l. 3. d. 39. n. 3.

522
Auctoritas sen-
tentia.

Cum his opinabar aliquando sciens, in sacramento matrimonij non exigi maiorem notionem eorum, quæ sunt, quam in sacramento Pœnitentiæ, in quo Confessarius Iudicem agit: attamen geri confessio potest per interpretem, cum confessarius pœnitentem capere non valet. Ergo. Cæterum iam existimo (morem Basilio aliquantulum gerens) non sufficere ad valorem matrimonij consensum contrahentium præcisè intelligere per interpretem: aptè tamen casu, quod dicto interpretis aliqua consensum moraliter exprimentia adiungantur; quia sic & non aliter potest Parochus fidem facere de iis, quæ per interpretem simul ac per proprium sensum agnouit.

DVBIVM CXII.

An si Parochus accedit animo attendendi, sed contractus tempore mente distrahitur, sufficiat ad matrimonij valorem.

523
Sufficit plane.

SI Parochus accessit animo attendendi, quævis tempore contractus mente distrahitur, sufficit ad matrimonij valorem. Quia habet intentionem virtutalem quæ pro aliis sufficit sacramentis, & Missa. Sic Henricus l. 1. c. 3. n. 1. & l. 2. c. 1. Probabile indicat Filliuc. tr. 10. num. 224.

524
Non sufficit.

Minime sufficit sed necessaria est actualis attentio. Quia ad effectum testificandi de matrimonio contracto, perinde est, quando actu Parochus non aduertit, ac si absens omnino esset. Et quia in Pœnitentiæ sacramento dum Sacerdos est futurus peccatorum Iudex, quantumvis voluerit aduertere, si actu non aduertat, minime sufficit. Ergo nec in Sacramento Matrimonij ubi Parochus est velut testis. Ita Sanchez l. 3. d. 39. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 15. num. 48. Trull. l. 7. dub. 6. n. 1. Amicus Perez, Leandr. quos refert, ac sequitur Diana par. 10. tr. 11. resol. 10. adiiciens, contrariâ sententiâ non esse probabile.

525
Primam partem probabile quidem secundum probabiliorē longè effertur.

Quod quidem non admitto. Mihi enim sufficit doctissimi Henriquez mei placitum esse, ut existimem satis esse probabile præcipue cum Sanchez ac Filliucius citati haud obscure eius probabilitati anquant, & Leander probabiliorē longè solum secundum affirmet. Idem mihi afferendum, quia in Missa (cuius paritatem Henricus adducit) requiritur attentio, non ut audiens sit testis, sed ut debita reuerentia Sacrificio seruetur, & sit ille Religionis actus: quod debite seruatur, quando audiens voluit

attendere, & per intentionem ex fragillitate diuagatur: ad omnia etiam sacramenta requiritur intentio consuecendi, & recipiendi sacramentum, ne confectio, & susceptio sit actus ficticius, & vanus, quæ intentio virtute durat, dum à principio est habita, nec contrariâ mutatur: attentio autem, & aduertentia Parochi, & testium desideratur, ut ipsorum testimonio comprobari possit matrimonium, Ecclesiæque constet: quod testimonium nullatenus ferre possunt, nisi actu aduertant.

DVBIVM CXIII.

An si Parochus, vel testes casu transeant, Matrimonium coram eis contractum sit validum.

MATrimonium initum coram Parocho, ac testibus casu transeuntibus validum est. Quia cum aduertant, verè dicuntur præsentibus, cum præsentia ad valorem matrimonij petita contenta sit sola intellectus aduertentia, quæ ite testimonium coram testibus matrimonij possit perhiberi. Sic Petr. de Ledes. de matr. qu. 45. art. 5. punct. 3. dub. 2. Filliuc. tract. 10. num. 225. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 50. Guiter. cap. 69. num. 11. Reginal. lib. 3. num. 182. Sanch. lib. 3. d. 39. n. 11.

Non est validum, Quia casu transeuntibus non dicuntur moraliter præsentibus. Et quia ut Parochus vel testes dicantur præsentibus, requiritur, ut sint, ad eum casum formaliter adhibiti, rogati, & vocati. Sic quidam apud Petr. de Ledes. eo dub. 2. Leandr. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11. n. 4. Bonac. q. 2. punct. 8. n. 20.

Ego quidem si ratione nitar, existimo, hoc minus verum esse, cum transeuntibus Parochus & testes ita testificari possint, si aduertant, ac si data opera vocati, & rogati intercessissent. Verum si certe sint eminentis Cardinalium declarationes, quas adducit Farinac. pag. 268. & 273. & Rebel. 2. part. l. 4. fine pag. mihi 194. ferè certam secundam sententiam esse putarim. Audi declarationem à Rebello memoratam. Parochus ita præsens matrimonio debet esse, ut appareat, & contrahentibus, hac de causa adhibitus fuisse. Quod, me auctore, satis apparebit, si Parochum casu transeuntem moneant prius contrahentes se velle contrahere. De aliis verò testibus non dubito, quin eorum casualis præsentia sufficiat etiam minime prius admonitorum, dummodo videant fieri contractum, ut docuit Segura p. 2. direct. ac. 15. n. 54. & ap. probat Sanch. ubi supra.

DVBIVM CXIV.

An si Parochus, aut testes dolo aduocantur, aut vi adducuntur, & contra eorum voluntatem retenti assistant coniugio: valeat, matrimonium.

Non valet. Quia testes matrimonij esse debent specialiter vocati, & rogati, ut amplius

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 103

rei grauiſſimæ intenti certius poſſint teſtimō-
niū exprimere, quod nequeunt facile qui inuiti
trahuntur, quorum attentio ſolummodò ad
viam repellendam accurrit. Poſteſt id probari ex
Legē Qui teſtamentum off. de teſt. ibi: Sed ſi teſtes
detenti ſint inuiti putant, non valere teſtamen-
tum. Sic Segura 3. part. director. cap. 15. Petr.
Ledeſ. qu. 45. artic. 5. punct. 3. dub. 2. aſſerens, ſe-
cluſa Cardinalium declaratione, hoc eſſe pro-
babile. Azeved. libr. 5. recopil. titul. 1. lib. 1.
num. 39. non audet aſſerere, valere con-
iugium coram Parocho, ac teſtibus dolo
auocatis.

⁵³⁰ Quamvis Parochus, & teſtes ſint dolo vo-
cati, vel vi detenti, valet matrimonium, dum-
modò contrahentium conſenſum intelligant.
Quia l. Coram Titio 209 ff. de verborum obligat.
dicitur: Scire autem, non etiam velle, is debet, nam
etiam, eo inuito, recte fit. Vbi deciditur, dici ali-
quid coram aliquo fieri, quamvis inuitus adſit,
ſi aduertat. Cum ergo Tridentinum ſolū exi-
gat, matrimonium celebrari coram Parocho,
& teſtibus, ſatisfit, ſi iſtis præſentibus quamvis
inuitis celebretur. Deinde ſaltat ſinis illius
decreti, cum iam coniugium illud conſtet Ec-
cleſiæ, nec eo ſpecto, poſſunt alio inire. Ità
Sanchez libr. 3. d. 39. num. 9. Nauar. libr. 4. conſil.
titul. de ſonſat. conſil. 20. Petr. de Ledeſ. & alij à
Santo citati. Villalob. tractat. 13. diſſic. 22.
num. 3. Hurtad. d. 5. diſſic. 15. num. 50. Palauſ
d. 2. punct. 13. §. 8. num. 1. Baſil. libr. 5. cap. 21. nu. 5.
Filliuc. tract. 10. num. 215. Leand. tract. 9. d. 7.
qu. 39. & alij.

⁵³¹ Idem aſſerim, quia ſæpè hoc fuiſſe à Sacra
Cardinalium Congregatione declaratum re-
fert Rebel. part. 2. lib. 4. ſine pag. mihi 396. Vni-
cam declarationem expono. An verò ſi inuitus,
& compulſus per vim adſit Parochus, dum con-
trahitur matrimonium, præcedente, vel non præce-
dente ſupradicta prohibitione Ordinarj tale ma-
trimonium ſubſiſtat? Reſpondit Congregatio, ſubſi-
ſtere. Vnde cum formidine primam ſententiam
probabiliter poſſe defendi aſſeruerim, ſicut Se-
gura aſſeruit.

DVBIVM CXV.

*An ſi Parochus inuitus aſſiſtit, & af-
ſectat non intelligere, aures, & oculos
occludit, nihil eorum, quæ gerun-
tur videns, & audiens valeat matri-
monium.*

⁵³² Non valet. Quia tunc re vera non eſt præ-
ſens, nec poteſt de coniugio illo teſtifica-
ri. Sic Sanchez libr. 3. d. 39. num. 6. Trullench.
libro 7. capite 6. dubio 5. dicto 3. numero 3.
& alij.

⁵³³ Valet quidem. Quia eo ipſo, quod Parochus
affectat non intelligere admonitus primū
velle coniugium inire eos, qui adſunt, ſanè
iam ignorare non poteſt contrahentium con-
ſenſum, & adeo teſtis eſſe poteſt apud Ecce-
leſiam. Ità Baſil. quem reſert, & ſequitur Leander
tract. 9. d. 7. qu. 40. Salzed. pract. cap. 73. Rebel.
part. 2. l. 4. ſine, num. 53.

⁵³⁴ Hanc partem probabiliorē eſſe reor ob
declarationem Cardinalium expreſſam à Re-

bello citato, quæ ſic ſe habet: *Et quid ſi Pa-*
rochus adſuerit, nihil tamen eorum, quæ agebantur,
vidit, & audiuit: virum tale matrimonium ſi-
nullum? Reſpondit Congregatio, matrimonium non
valere, ſi non intellexit, niſi ipſe Parochus af-
fectat, non intelligere. Explicat P. Sanchez, Niſi
Parochus affectet, ſi non intelligere, hoc eſt, niſi
conſulta, & data opera fingat, ſe non intelligere,
cum tamen re vera intellexerit. Non placet ex-
poſitio, nam qui vocatus ad hoc, ut adſit matri-
monio, & monitus à contrahentibus ſe velle
contrahere, non potuit non intelligere matri-
monium ab illis contrahi, quamvis poſtea au-
res occludat.

DVBIVM CXVI.

*An ad matrimonij valorem requirantur teſtes
omni exceptione maiores.*

⁵³⁵ Certum eſt ad valorem matrimonij requi-
ri, ad eſſe duos teſtes cum Parocho, nec
vnicum teſtem ſufficere. Quia Tridentinum
ſeſſ. 24. cap. 1. expreſſè irritat matrimonium co-
ram Parocho, ac dupli teſte non contractum.
Deinde exigitur, ut teſtes rationis vſu polleant
præſentēſque ſint moraliter. Præterea neces-
ſum eſt, ut ſimul Parochus, & teſtes matrimo-
nio interſint. Quia Tridentinum copulatiuè
exigit præſentiam Parochi, ac teſtium, & aliter
contractum irritat coniugium. Quæſierim
verò, nūm ſufficiant quæleſcūque teſtes, vel
omni exceptione maiores exigantur; hoc eſt,
tales, ut nullum patiantur vitium ex iis, ob
quæ iure à teſtimonio ferendo reiiciuntur?

⁵³⁶ Debent eſſe omni exceptione maiores. Quia
in cauſa matrimoniali cum ſit grauiſſima, non
quibuſlibet teſtibus fides eſt adhibenda, ſed
circumſpectis, omniſque exceptione maioribus.
Cap. 1. de conſanguinit. ver. Nunc quaſtio. ibi: Si
per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores
inueneris. Ergo cum Concilium teſtes exigit,
ut poſſit probari matrimonium, intelligendum
eſt de teſtibus legitimis, & qui iure attento,
faciunt fidem. Sic aliqui recentiores apud
Sanchez citandum; Hurtad. d. 5. diſ-
ſic. 24.

⁵³⁷ Non debent neceſſariò eſſe omni exceptio-
ne maiores, ſed ſufficiant quicūque habent
rationis vſum; nec deſideratur, ut habeant
qualitates iure requiſitas, ut in aliis negotiis
habiles, ac legitimi teſtes cenſeantur. Quare
ſufficit licet ſint infames, excommunicati, pa-
rentes, conſanguinei, ſerui, familiares, ſceminæ,
imò & infideles. Quia quamvis aliàs teſtes ſint
illegitimi, & inhabiles, ſufficientem fidem ef-
ficiunt, nec repelluntur quando ſunt inſtru-
mento appoſiti ex communi contrahentium
conſenſu. Certè teſtes inhabiles admittuntur,
quando concurrunt cum alio habili, & fide di-
gno: tunc enim habitas vnus ſupplet alterius
inhabilitatem, (ut multis citatis teſtantur An-
ton. Gabri. tom. 3. comment. lib. 1. titul. de teſtibus,
concl. 5. num. 1. Maſcard. de probat. concl. 1365.)
Ergo cum matrimonio debeat neceſſariò in-
tereſſe Parochus, aut alius de eius facultate
Sacerdos, eius authoritas vitium ſupplebit,
quod alij duo teſtes patiuntur, ac proinde
valebit matrimonium, quæleſcūque illi ſiant.

Ita Sanchez lib. 3. d. 4. num. 4. H. n. qu. lib. 11. cap. 3. Hurtad. d. 5. diff. 2. 4. Leander tractat. 9. d. 7. qu. 44. citans Bonacinam, & alij communiter.

537
Hanc partem
probabilior
rem puo.

Hanc partem probabilior admodum putor quia Tridentinum solum requirit duos testes qui cum Parocho matrimonio affideant. Quod si voluisset testes alios iure idoneos, expressisset, sicut expressit Pontifex in Cap. Cum esses, de resiam.

D V B I V M CXVII.

An ad matrimonij valorem sufficiat, quod Parochus, & testes audiant contrahentium consensum licet illos non videant.

538
Necessarium
est eos audire
& videre.

Non sufficit eos audire, sed necessum est eos simul videre. Quia ex communi Canonistarum sententia in testibus non sufficit solus auditus, sed requiritur praesentia, & visus. Facile enim quis potest alterius vocem imitari, quo testes decipiantur. Sic Molin. de ritu nup. lib. 2. diff. 11. num. 120. Barbosa de potest. Episcop. part. 2. alleg. 3. 2. num. 86.

539
Non est nec
cessarium eos
videre, suffi
ciat, audire.

Sufficit contrahentium verba à testibus exaudiri, nec opus est ipsos videri, dummodo aliis eis sit vox contrahentium nota. Quia in iis, quae non visu percipiuntur, sed auditu, optime potest cecus legitimus testis existere, si loquentium voces notas habeat. Ita Sanchez l. 3. d. 39. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 2. num. 8. Gurier. Filliuc. Rebel. & alij, quos refert, ac sequitur praedictus Antonin. Diana part. 8. tractat. 7. resolut. 68.

540
Idem assero.

Idem assero sciens ex Farinacio, & aliis, posse cecum testimonium ferre super verbis stipulationis, & contractus cuiuscumque à contrahentibus prolatis, si vocem loquentium probe agnitam habeat, quae quidem difficile admodum potest ab alio affectante ita proprie referri, ut agnoscens audiens possit affici seductione. Sufficit igitur, testes verba contrahentium audire licet intermediet cortina, vel paries: si eorum vocem apte dignoscant.

CAPVT XIII.

Circa Denunciationes matrimonio praemittendas.

D V B I V M CXVIII.

An Denunciationes sint de matrimonij essentia.

541
Nec nulla
praemittit.

Denunciationes praemittuntur matrimonio, ut si quis impedimentum noscit, illud detegat. Praecepta fuerant in Concilio generali Lateranensi 2. cap. 5. 1. & habetur Cap. finali, de clandest. desponsat. Sed quia multis in

Dioecesis in desuetudinem abierant, id decretum innouauit Tridentinum sess. 24. cap. 1. iussitque, ut matrimonio praemittantur denunciationes, seu monitiones ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemniam publice faciendae. Quaesierim iam, vtrum huiusmodi denunciationes sint de matrimonij essentia?

Sunt quidem, & matrimonium sine illis initum inualidum est. Quia ad matrimonium Parochi praesentia desideratur: sed hic non Parochi, sed priuatae personae munus obit, dum ommissis denunciationibus interfit matrimonio: Ergo est nullum. Probo minorem: Quia in Tridentino citato conceditur Parocho limitata potestas assistendi matrimonio, nempe denunciationibus praemissis: sed limitata causa limitatum producit effectum l. In agro, ff. de acquir. rerum dom. Ergo si Parochus fines mandatis, illis ommissis, interfit, non ut Parochus, sed ut priuatus aget, quando enim Iudex procedit ultra suae potestatis limites, ut priuatus agit, ut probat Menoch. de reuer. p. poss. remedi. 8. numer. 13. & 17. Sic ipse consil. 69. num. 71. vol. 1. Zephal. consil. 21. num. 28. volum. 3. Bonacin. in quodam consil. quod inter Menochii consilia apponitur volum. 4. consil. 398. num. 1. Ful. Patian. lib. 1. de prob. cap. 16. num. 63. vbi dicit, de iure nouissimo Tridentini praesumi fornicationem, licet habitatio longa sit, nisi probeatur matrimonium fuisse contractum, praesente Parocho & testibus, ac praemissis denunciationibus; & statim num. 65. ait, Concilium annullasse matrimonium contra praefatam formam celebratum.

De essentia matrimonij non sunt, vnde denunciationibus iniuste ommissis validum est. Quia cum matrimonium, ommissis denunciationibus, validum omni iure esset, ab eo recedendum non est abique manifesto decreto irritanti: Tridentinum autem non manifeste irritat, imò contrarium ex illo colligitur: cum enim ageret de denunciationibus praemittendis, & de praesentia Parochi, ac testium, in decreto irritanti huius praesentiae solius tantum meminit: ergo Ita Nauar. lib. 4. consil. de sponsal. consil. 17. num. 4. & in Mann. cap. 22. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 2. Ochagau. tractat. 3. qu. 3. Coninch. d. 27. num. 49. Reginald. lib. 3. 1. 222. Palau. d. 2. punct. 13. §. 1. num. 2. Trullench. lib. 7. capite 6. dubio 8. numero 2. Sanchez libro 3. numero 3. citans plures Iuristas, & Theologos.

Hoc certissimum reor, quia Tridentinum circa denunciationes nihil innouat, sed idem quod statutum erat in Concilio Lateranensi, nam in desuetudinem passim abibat, in pristinam obligationem, ac statum restituit, ut constat ex illis verbis: Sacri Concilij Lateranensis vestigia inherendo: Sed olim validum erat matrimonium denunciationibus ommissis, ut definit Tridentinum sess. 24. cap. 1. ergo & modo. Certè denunciationes conferunt, ut ritè, ac rectè coniugia celebrentur; non autem ut validè incantur.

DVBIVM

DVBIVM CXIX.

An sit lethale piaculum, denunciations
sine debita dispensatione
omittere.

¹⁴⁵ Lethale crimen minimè est, nisi Synodalis
omittentes lata. Quia res levis est denunciatio-
nes omittente, si Parochus sufficientem diligen-
tiam adhibeat, ut comperiat, an sit impedimen-
tum. Sic Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Petr.
de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 1. dub.
3. concl. 1. & 2. Ludou. de S. Ioan. quæstion. 2. de
matrimon. art. 1. dub. 3. citans Segur. Salzed.
Machad. libr. 4. part. 2. tractat. 2. docum. 17.
numer. 3.

¹⁴⁶ Est quidem lethale piaculum. Quia Conci-
lium Lateranense id præceperat, & Tridenti-
num sess. 24. cap. 1. idem præceptum innouat
grauibus planè verbis: *Præcipit Sancta Synodus*
& materia est grauissima, nam ex denunciatio-
num omissione multa possunt subsequi incom-
moda. Ità Sanchez lib. 3. d. 5. num. 6. citans vi-
ginti tres Doctores. Quæis addo Basil. lib. 5. c. 3.
num. 3. Hurtadum, Dianam, Palaum, Baunyum,
Toullench. quos citat, & sequitur Leander tra-
ctat. 9. d. 7. qu. 46. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Rebel.
libr. 2. quæstion. 7. numer. 10. Bonacin. quæ-
stion. 2. punct. 6. numer. 7. Reginald. libr. 3. 1.
num. 23.

¹⁴⁷ Hanc eligo sententiam longè probabilio-
rem, Quia diligentia Parochi non suppletur
incommoda, quæ obuenire possunt; factis enim
denunciationibus certius est, fore ut ad populi
noticiam matrimonium perveniat, & magis ti-
nent omnes, impedimentum occultare, quod
norunt. Et esto diligentia Parochi æquiva-
ret: an non Parochus graue præceptum præ-
scribens diligentia huius formam transgre-
ditur?

DVBIVM CXX.

An sit graue peccatum, unicam
denunciationem sine licentia
omittere.

¹⁴⁸ Non est graue delictum casu, quo adfit mo-
ralis certitudo, nullum esse coniugij im-
pedimentum. Quia levis est materia, partialis-
que grauis illius præcepti. Sic Sanchez lib. 3. d. 5.
num. 7. Veract. append. ad spec. dub. 1. concl. 5.
Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 3.
dub. 1. concl. 3. Barbo. Gutier. Villalob. quos re-
fert, & sequitur Diana part. 3. tractat. 4. resolut.
236. Filluc. tract. 10. num. 173. & alij.

¹⁴⁹ Graue delictum est, Quia vnica denuncia-
tionis omisso non est levis materia, ut constat
ex fine ad quem præscribuntur huiusmodi de-
nunciations. Ità Basil. lib. 5. cap. 30. num. 3. Co-
ninch. d. 27. num. 5. 1. Inclinat Bonacin. quæst. 2.
punct. 6. num. 7. tenent Palaus, & Albiz, quos
citatur, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7.
quæst. 47.

Existimo venialem solummodò culpam esse

vnam denunciationem omittere, si non ex des-
pectu prætereatur, quando certum esset morali-
ter satis probatum esse duobus reliquis, nullum
adelle impedimentum. Si autem aliqua suffi-
ciens causa omittendi vnâ denunciationem
vel antè matrimonium, vel post antè eius con-
summationem subesset, omittentem à venialit
etiam piaculo excusarem.

DVBIVM CXXI.

An dum matrimonium inter duos diuersa-
rum Parochiarum initur: Satis sit in
vna earum denunciations
proferri.

⁵⁵¹ Satis quidem est. Quia si Cap. finale, num. 3.
Attendatur dum loquitur in plurali de Ec-
clesiis, minimè obstat, nam loquitur etiam in
plurali de matrimoniis: Si autem Tridentini
decretum, Patres Concilij interpretes declara-
runt, satis esse, denunciations fieri in Parochia,
in qua celebratur matrimonium. Sic Cardin.
in Cap. finale, num. 3. Præposit. num. 7. Gregor.
Lopez l. 1. verb. *En la iglesia titul.* 3. part. 4.
Ità ex consuetudine fernari docet Hostiens. ad
Cap. finale verb. *In Ecclesiis*. Porro declaratum
esse ità à Concilij Patribus interpretibus asserit
Anton. Cucus lib. 5. institut. titul. 11. num. 29.
afferens huius testem Nauarrum in sum. cap. 25.
retrahitque numerum. Verùm Sanchez, se lo-
cum non inuenisse, affirmat, nec ego curiosus
vestigator potui inuenire.

Non est satis, sed proferendæ sunt in vtriuf-
que contrahentis Parochia. Quia Tridentinum
dicit, gerendas esse à proprio contrahentium
Parochis: ergo vterque Parochus, quando sunt
diuersæ Parochiæ, eas gerere debet. Ità Sanch.
lib. 3. d. 6. num. 4. Henricu. lib. 1. cap. 7. num. 1.
Segura part. 2. director. iudic. cap. 16. numer. 19.
Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 3.
dub. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 217. num. 6. Rodrig.
cap. 217. num. 6. Bonacin. quæstion. 2. punct. 6. nu-
mer. 10. Filluc. tract. 10. numer. 174. Coninch.
d. 27. numer. 46. Palaus d. 2. part. 13. §. 3.
numer. 2. Layman. libr. 5. tractat. 10. de ma-
rimon. part. 2. cap. 4. numer. 9. Bauny. de de-
nunciat. quæstion. 2. disto 1. qui tamen pro-
babilem esse oppositam sententiam existi-
mat.

⁵⁵² Ego quidem id non ausus fuero abnegare,
at longè probabiliorē hanc esse reor. Quia
talis publicatio exigitur, ut scientes contrahen-
tium impedimenta, illa detegant: sed in vicinia
foemina vix possunt sciri impedimenta viri: &
e contra. Porro id praxis ipsa testatur, & à Sa-
cra Congregatione Cardinalium sic expositum
fuisse à Segura citato didici.

DVBIVM CXXII.

An sufficiat feri denunciations in Parochia, in
qua breui temporis spatio contracturi mo-
ratur.

⁵⁵⁴ Sufficit quidem, imò & debent in præfata
Parochia geri. Quia iuxta Tridentini decre-
tibus.

tum denunciationes debent geri à proprio: sed proprius Parochus, ut Cardinalium Congregatio exposuit, est ille, in cuius Parochia contrahentes eo tempore commorantur, quo matrimonium initur: ergo. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 5. qui abnegat dari huic contrariam à Cardinalibus declarationem. Leand. tractat. 9. d. 7. quest. 49.

555 Nec debent, nec sufficit fieri denunciationes in Parochia, ubi brevi tempore commorati sunt sponsi: sed in Parochiis ubi unus, & alter diutius commorati fuere, & principaliorum habent larem, & verosimilius est fore, ut impedimenta detegantur. Quia idem sunt, ut contrahentium impedimenta, si quae sint, reuelentur: At cum brevem moram in aliqua Parochia contraxere, ignoti sunt, impedimenta haud facile patefcent. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. numer. 6. Segura part. 2. direct. indic. cap. 16. num. 19. asserens ita Cardinales exposuisse. Ricci. in praxi decis. 257. num. 4. Coninch. d. 1. num. 50. Diana p. vi. 3. tract. 1. resolut. 235. citans Nonarium, Barbo & Gutier Ochagan. tract. 3. q. 3. Reginal. lib. 31. num. 121. & alij.

556 Equè probabilem utramque partem asserit Leander propter auctorem suum Basilium: sed utriusque venia, ego parrem secundam longè probabiliorem iudico. Quia ob similem rationem praecipue sunt denunciationes Cap. finali, quod decretum Tridentinum innouat: & tamen Innocentius ibi num. 1. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Cardin. num. 3. Anchar. nu. 16. Praeposit. num. 7. & alij affirmant, proferendas esse in Ecclesia, ubi est parentum utriusque antiqua habitatio, quia ibi aptius impedimenta referantur. Nec inuenio, quo firmo titulo Cardinalium declaratio à Segura tradita à Basilio diluatur. Infero hinc, haud esse opus, fieri etiam in Parochia, in qua eis est moderna habitatio. Quia id nullo iure peritur, & esset nimia denunciationum multiplicatio. Nec, si non sint consanguinei contrahentium ubi est antiqua eorum habitatio, sed in aliis multis locis, oportebit in illis denunciationes geri; quia id nullum ius praeficit, ut Innocent. ad cap. finale, num. 2. & 3. Ioan. Andr. num. 5. & Praeposit. num. 7. docuere.

DVBIVM CXXIII.

An Denunciationes possint fieri extra Ecclesiam in loco, ubi magna populi pars affolet convenire.

557 Non possunt, nisi alias sic alicubi consuetudine introductum. Quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. in Ecclesia inter Missarum solemniam fieri praescribit. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 6. Hurtad. d. 5. diff. 18. numer. 61. Leander tractat. 9. d. 7. question. 50. Possevin. q. 9. num. 15.

558 Possunt planè. Quia finis Tridentini praescribentis, in Ecclesia, & diebus festiis inter Missarum solemniam denunciationes geri, est, ut ad multorum notitiam coniugium ineundum adveniat, quo facilius impedimenta detegantur: diebus enim festiis inter Missarum solemniam ingens hominum co-

pia solet in Ecclesiam confluere: Cum ergo huic fini sufficientissime satis fiat, quando in locis publicis, ubi maior est populi concursus fierent, satis omnino erit. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. num. 9. Layman. tract. 10. art. 2. cap. 4. num. 20. Gutier. Coninch, & Reginald. quos sequitur Barbo. in Trident. sess. 24. cap. 1. num. 2. Filliuc. tract. 10. num. 174. Villalob. tract. 13. diff. 24. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 236. Trullench. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 7. Bawni. qu. 3. de denunc. questio 2. Fauet Palau d. 2. pun. 13. §. 3. num. 4.

Sufficit geri denunciationes extra Ecclesiam in locis competentibus, verbi gratia, in praedicationibus, magna populi copia confluit. Quia eodem modo dicitur Cap. finali, denunciationes fieri debere in Ecclesia, & tamen posse fieri extra in hoc casu docent ibi Hostiens. verb. In Ecclesiis. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Anchar. num. 15. Abbas num. 7. Rosel. verb. Impedimentum, impedim. 1. num. 15. Scio Cardinalem ibidem negare, id licitum esse, non propter clandestinitatem, quam omnino vitari fatetur: sed propter Sacramenti reuerentiam indecens enim esset de eo extra Ecclesiam tractare. Quod meritò improbatum, textus enim hoc non considerat, nam si matrimonium ipsum sicut extra Ecclesiam contrahitur, cur non denunciationes licite proferantur?

DVBIVM CXXIV.

An Denunciationes debeant, necessario diebus festiis exeri.

560 Debent planè. Quia id expressè inbat Tridentinum, & explicat Concilium Mediolanense lib. 4. de sponsal. cap. 5. ibi: *Ut in illis festiis diebus fiant, qui Ecclesiae precepto servantur.* Rebellus lib. 4. section. 2. mon. 27. Cardinalium huiusmodi refert declarationem: Episcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibita sunt nuptiae,mittere potest aliquas denunciationes secundum prudentiam suam. & indicium: non tamen iubere, ut in diebus ferialibus fiant: ultra quod nullius erit momenti. Sic Ricci. in praxi decis. 257. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 7. Filliuc. tract. 10. num. 174. Possevin. cap. 10. quest. 11. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. Matrimonium, §. 4. Leand. tract. 9. d. 7. qu. 51. citans Moure, Hurtad. & alios.

561 Necesse non debent diebus feri festiis, sed possunt ferialibus diebus publicari, si aliqua ex causa magnus fieret populi ad Ecclesiam confluxio, verbi gratia, quia est dies festus vocationis illius Ecclesiae, vel quia insignis dicturus esset Concionator. Quia satisfit Concilij fini praescribentis utique geri festiis diebus denunciationes, quibus populi multitudo confluit ad Ecclesiam, quo possit facilius impedimenta referri. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. num. 10. Bonacin. question. 2. punct. 6. numer. 10. Reginald. lib. 31. num. 227. Ochagan. tract. 3. quest. 3. num. 3. affirmans sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Gutier. de matr. cap. 56. num. 8. & alij.

Hoc verius existimo ob firmius planè fundamentum,

Seet. II. Dubia, De Consensu Clandest. 107

hic verius
damentum, nempe quia legis fini sit satis.
Nec magis crediderim meo Rebello circa de-
clarationis Cardinalium veritatem, quam
Ochogavia, sed est sit Rebello credendum,
illa meæ sententiæ declaratio non obstat. Lo-
quitur enim Sacra Congregatio de diebus fe-
rialibus communibus quibus ad Templum
non assoler cogi multitudo, non de illis feria-
libus diebus, quibus ingens hominum multi-
tudo confluit ad Templum, de quibus apud
Ochogavam alia loquitur declaratio.

DVBIVM CXXXV.

*An denunciations debeant necessariò tri-
bus diebus interrupti geri.*

563
Necessarium non est, fieri interruptis die-
bus, sed possunt geri tribus diebus festi-
uis continuis. Quia sic fit satis, & verbis, & in-
tento Tridentini præscriptis, denunciations
tribus diebus festiuis continuis publicari.
Sic Hurtad. d. 5. diff. 18. num. 50. Reginald.
lib. 3. i. num. 226. Leand. tract. 9. d. 7. q. 53. citans
Moure, ac Trullench.

564
Necessarium est, interruptis geri diebus.
Quia finis intentus detegendi impedimenta
commode obtineri non potest ob temporis
breuitatem, nisi longiori tempore præfinito.
Quare hoc tanquam iuri consonum decretum
fuerat in Concilio Colonienfi sub Adolpho
Archiepiscopo, titul. Censura, & in Concilio
Provinciali Moguntino sub Sebastiano Ar-
chiepiscopo cap. 58. habentur tom. 5. Concil. Itæ
Sanchez lib. 3. d. 6. num. 8. Basil. lib. 5. cap. 30.
num. 8. Ricci. in praxi part. 1. decis. 224. num. 4.
Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 20. & 21.
Layman lib. 5. tract. 10. cap. 4. Ochogau. tract. 3.
q. 3. Filliuc. tract. 10. num. 174. Diana part. 3.
tract. 4. resol. 226.

565
Existimo, si denunciations fiant tribus fe-
stivis diebus continuis, verbis Tridentini ma-
terialiter sumptis fieri satis: sed minime eorum
sensui, Conciliique intento fini. Continuitas
tem enim, quam Tridentinum postulat, ex
ipsis sine, & aliis Conciliis Provincialibus
colligitur esse, ut non excludat dierum feria-
lium, sed aliorum dierum festorum mediatio-
nem: ita ut inter vnam, & alteram denuncia-
tionem factam diebus festiuis, per dierum ta-
men feriarum intervallum, non mediant alia
festa. Et ratio est, quia si sunt ita sibi immedia-
te denunciations, non suppetet tempus ad
excogitanda, & opponenda impedimenta.
Verum nec debent esse tam discontinuæ, & à
se invicem distantes, ut Parochiani, vel illa-
rum obliuiscantur, vel ob longum spatium
desiderent reddantur, ad impedimenta
detegenda. Caterum hanc eli-
gens sententiam, fateor,
contrariam satis esse
probabilem.
* *

DVBIVM CXXXVI.

*An delinquit lethaliter Parochus, qui
denunciations non gerit tribus conti-
nuis festis diebus, sed per aliud
diem festum interpollatis.*

566
Delinquit planè. Quia graue Tridentini
violat præceptum. Sic Hentiq. l. 11. c. 7.
num. 1. litt. C.

Non delinquit lethaliter. Quia non est tam
gravis materia, ut lethale sit, in die Dominica
verbi gratiâ, vnam denunciationem gerere,
& transacta altera Dominica, in tertia iterum
denunciationem secundam proferre, & quin-
decim aliis diebus exactis ad proferendam ter-
tiam denunciationem procedere, nec enim fi-
nis intentus à Concilio frustratur. Sic Co-
ninch d. 27. num. 47. Villalob. & Diana, quos
refert, & sequitur Leander tract. 9. d. 7. q. 53.
Machado lib. 4. part. 2. tract. 2. docum. 17. num. 4.
Bonacin questio. 2. part. 6. num. 15, citans Gu-
tier. Reginald. Riccium, Palas d. 2. pun. 13.
9. 3. num. 4. Bauny. q. 3. questio 7. Sanchez. l. 3. d. 5.
num. 8.

Rigidam admodum existimo mei P. Henri-
quez sententiam, non enim materia adeò gra-
uis apparet: & idèò temperarim, quando ma-
gnum spacium intercederet inter vnam, & al-
teram denunciationem. Quia sic Parochiani
illarum obliuiscerentur. Non tamen damna-
rem ad mortale, si vna, vel altera festi-
ua dies intercedens denunciations discon-
tinuaret.

DVBIVM CXXXVII.

*An Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij
sine speciali delegatione possit in denunciatio-
nibus dispensare.*

569
Errum est, denunciations posse postponi,
aut omnino omitti ex Episcopi dispen-
tatione ex iure nouo Tridentini sess. 24. cap. 1.
ibi: Quod si aliquando probabilis fuerit suspitio,
matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præ-
ceserint denunciations: tunc vel vna tantum de-
nunciatio fiat, vel saltem Parochus, & duobus, vel
tribus testibus presentibus, matrimonium celebretur.
Deinde ante illius consummationem, denun-
ciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint
impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordina-
rium ipse expedire iudicauerit, ut denunciations
remittantur. Quod illius prudentie, & iudicio re-
linquit Sancta Synodus. Questio igitur est an
etiam Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui
officij possit sic in denunciationibus, dis-
pensare?

Minimè potest. Quia sic declarauit Sacra
Cardinalium Congregatio anno 1591, pro
Episcopo Salmantino, ut asserit Henriquez
lib. 11. cap. 5. num. 5. litt. T. & sic tenere Pa-
tres Congregati in Concilio Toletano anno
1583. ut refert Segura Direct. part. 2. cap. 16.
num. 2. & 3. & Patres Concilij Mediolanensis.
Sic

566
Delinquit
planè.

567
Non delin-
quit.

568
Rigidam reot
esse P. Henri-
quez senten-
tiam, tamque
tempore.

569
Tridentini
decretum
præmittit.

570
Minimè pos-
set Vicarius
dispensare.

Sic Henriquez citatur. Basil. lib. 5. cap. 31. nu. 5. Anton. Gomez in Bul. cap. 4. qu. 4. num. 19. Menoch. consil. 69. num. 55. volum. 1. Diana part. 5. tract. 4. resolut. 238.

⁵⁷¹ Potest omnino. Quia Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius: quippe quidem cum Episcopo tribunal constituit. Ita Sanchez l. 3. d. 7. num. 10. citans Nauarrum, Gutier. Veract. Rodriguez, Segura, & Salzedo doctem, praxim totius orbis sic recepisse, Coninch. d. 27. num. 55. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 19. Bonacin. quest. 2. punct. 6. num. 7. Filliuc. tractat. 10. num. 176. Hurtad. d. 5. diff. 19. numer. 63. Palau d. 2. punct. 13. §. 4. numer. 2. & alij.

⁵⁷² Auctoritas re-
solutio. Prima sententia probabilis est, imò tenenda, si verum sit, sic à Sacra Congregatione fuisse declaratum. Sed tamen quia de eiusmodi declaratione dubito cum aliis probabiliorum secundam reor. Quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. hanc dispensandi potestatem Ordinario concedit. Nisi Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut predicta denunciations omittantur: sed Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius, & nomine Ordinarii comprehenditur, (vt latissime probat Sanchez lib. 3. d. 29. n. 3. & 5.) ergo potest virtute huius decreti in denunciationibus dispensare. Equidem ante Tridentinum Vicarius Generalis poterat ex generali consuetudine dispensare, vt Paludan. docet in 4. dist. 28. quest. 2. artic. 1. num. 21. At non reperio Tridentinum id alicubi abnegasse, potius citato loco id concessisse existimo. Et quidem quando Concilium voluit Vicarium excludere, id expressit, vt sess. 24. cap. 6. ibi: & non eorum Vicariis.

DVBIVM CXXVIII.

An Episcopus possit facultatem dispensandi in denunciationibus aliis à Vicario Generali concedere.

⁵⁷³ Non potest.

Suppono contrà Menochium consil. 69. à num. 55. volum. 1. & Zephalo consil. 421. à num. 72. volum. 3. posse Episcopum suo Vicario Generali hanc facultatem concedere, dato, & non concesso, quòd ex vi sui officij Vicarius Generalis huiusmodi facultatem non haberet: & requiro vtrum possit Episcopus alij cuiusque eam delegare? Non potest. Quia dum eligitur personæ industria, ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit Cap. finali, §. 1. autem, de officio delegati, & Cap. 13. cui, eodem tit. in 6. In hac autem dispensatione eligitur Episcopi industria: nam Tridentinum sess. 24. cap. 1. Iudicio, & prudentia Ordinarii remittit hoc negotium admodum arduum: ergo videtur de persona Episcopi, vel Ordinarii Vicarij (qui velut eadem est persona) tanquam pastoris proprii confidere, & ita eius eligere industriam. Sic Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. 7. Doctores tamen, quos pro se citat, nihil dicunt. Gregor. Lopez lib. 7. tit. 10. part. 4. vbi asserit Episcopum haud generaliter causas matrimonij delegare posse, benè tamen vnam vel alteram.

Potest quidem Episcopus generaliter hanc facultatem delegare. Quia iure Ordinario sibi potest quæ competit, cum concedatur à Tridentino indistinctè omnibus ordinariis in perpetuum. Ita Sanchez lib. 3. d. 7. num. 20. Basil. lib. 5. cap. 31. num. 8. Hurtad. d. 5. diff. 19. num. 64. Coninch. d. 27. dub. 6. Spino, Reginald, Gutier. Zenallos, quos refert, & sequitur Palau d. 2. punct. 13. §. 4. num. 4.

Scio, Sanchez veriore hanc sententiam vocitasse, ego autem velut certissimam tueor. Quia non est vniuersaliter verum, eligi personam industriam, vbi negotium est arduum, & alicuius prudentia committitur. Fallit enim, quando delegatio fit personæ incognitæ, & indeterminatæ, vt Prælati presentibus, & futuris propt. hic contingit, vt docuit Syluest. verb. Delegatus, qu. 8. disto 1. Imò crediderim consequenter, posse Vicarium generalem hanc facultatem dispensandi in denunciationibus delegare; quia idem cum Episcopo gerit tribunal.

DVBIVM CXXIX.

An Parochus possit propter malitiosum impedimentum suspensionem dispensare, ut matrimonium, non præmissis denunciationibus celebraretur, posteaque ante consummationem geratur.

⁵⁷⁶ Potest planè. Quia Tridentinum sess. 24. c. 1. Parochus videtur hoc remittere: nam vsque ad illa verba, Deinde ante consummationem denunciations in Ecclesia fiant, aperte videtur loqui de his, quæ ad munus Parochi pertinent: nec vsque nunc Ordinarij meminit solumque Ordinario remittit, quando contracto matrimonio omnino denunciations sint omittendæ. Cum enim illud sit multò minus non mirum est, vt Parochus committat, hoc autem multò grauius Ordinario referret. Sic Veracruz appendi ad spec. dub. 1. propos. 3. & 4. Alborn. l. 4. de arte contrah. tit. 1. Vinald. Candelab. part. 1. de matrimon. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 112. & multi Theologi, ac Iurisperiti quos refert, & sequitur Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 45. artic. 5.

Minimè potest. Quia ante Tridentinum erat præceptum de denunciationibus præmittendis coniugio Cap. finali, de clandest. desponsat, desumpto ex Lateranensi Concilio, & tunc secundum omnes non poterat Parochus dispensare: Ergo nec modò nam Tridentinum illud decretum non correxit, sed innotat, vt constat ex illis verbis: Sacri Concilij Lateranensis vestigiis inhaerendo. Ita Nauar. lib. 4. consil. tit. de clandest. desponsat. cons. 1. Menoch. consil. 69. numer. 61. volum. 1. Zeph. consil. 421. à numer. 72. Veracruz sibi contrarius appendi ad spec. dub. 1. propos. 6. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. dicens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Sanchez libro 3. d. 7. numero 17. Manu. tom. 1. sum. capite 217. numero 5. & alij.

Hoc tenendum existimo; quia crediderim, hoc tenendum haud esse sensum Tridentini, quem contrarij intendunt.

Se&.II. Dubia, De Consensu Clandest. 109

intendant. Nam in versu, *Quod si aliquando probabilis suspicio*, definit, eam esse iustam dispensandi causam, cuius sed in arbitrio hoc subiacet, ibi non definit, sed in versu, *Deinde ante illius consummationem*. Vnde ea verba, *Nisi Ordinarius iuse expedire iudicauerit*, vtrumque ealum precedentem amplectitur: clausula enim in fine posita ad omnia precedentia refertur. *Talis scriptura §. fin. ff. de l. i. ibi: Hanc autem scripturam non solum ad precedentia legata, sed & ad vinens, quae testamento adscripta sunt, extendi verum est.*

DVBIVM CXXX.

An Habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, ut Abbates nullis Diocesis subditi, & Magister Scholae Salmanticensis respectu Scholasticorum in matricula adscriptorum, possint in denunciationibus dispensare.

¹⁷⁹ *Inimè possunt. Quia Gregorius XIII. expresse declaravit huiusmodi potestatem solum Episcopis esse concessam. Sic Basil. lib. 5. cap. 1. num. 3. asserens, id sibi certum videri. Diana part. 3. tract. 4. resol. 237. Villalob. tract. 13. diff. 24. num. 7. inclinatur in hanc sententiam. Rebellus, (quem Leander tract. 9. d. 7. quest. 59. sequitur) Gregorij refert declarationem.*

¹⁸⁰ *Possunt quidem. Quia Concilium hanc dispensandi potestatem committit Ordinario: hi autem Ordinarii sunt. Ita Nauar. lib. 4. Consil. tract. de sponsal. consil. 2. Mann. tom. 1. sum. cap. 217. num. 4. Barbo. de potest. Episcop. part. 2. alleg. 32. num. 38. Petr. de Ledes. & alij, quos refert, ac sequitur Palau d. 1. punct. 1. §. 4. num. 1. Henric. lib. 1. cap. 5. num. 5.*

¹⁸¹ *Idem assero de Abbatibus iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, quia Ordinarii sunt: nec credo Gregorij XIII. declarationem illam (si esset) potuisse subterfugere tot tantorumque Doctorum cognitionem. Circa Magistrum verò Salmanticensis Scholae credo Emanueli Sancio, & Palao id asserentibus; non tamen id habebit, quia Ordinarius Scholasticorum sit, sed quia alius ad dispensandum cum Scholasticis matriculat additis speciale habebit privilegium. Sanchez ait: *Verum est si privilegium habeat*. Palau absolute id asserit, vnde proculdubio de eiusmodi privilegio consilium fuisse crediderim.*

DVBIVM CXXXI.

An dum contrahentes sunt ex diversis Diocesis Ordinarius unius remittit denunciations, seu dispensat, ut non fiant sua in Diocesi: possint in altera Diocesi omitti.

¹⁸² *Inimè possunt. Quia huiusmodi dispensatio debet à proprio Ordinario geri: sed Ordinarius sponsi Vallisoletani (verbi gratia,) non est Ordinarius sponsi Burgenfis: ergo necessaria est vtriusque Ordinarii dispensatio. Sic Bauny. tract. de denunc. qu. 3. quasi. 6. Basil. cum formidine lib. 5. cap. 31. num. 9.*

¹⁸³ *Possunt quidem in altera Diocesi omitti. Quia hac in re coniuges quasi vna persona* *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II,*

consentur, & connexionis causa ratione, vtriusque subiectus alterius Prælo censetur. It. Hortad. d. diff. 19. num. 64. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 9. dicto 3. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 239. Sanch. lib. 3. d. 7. num. 7. Coninch. d. 27. numer. 54. Gutier. de matrimon. cap. 36. numer. 10. Reginald. lib. 3. 1. numer. 232. Leand. tract. 9. d. 7. quest. 60.

Veriorem hanc censeo partem. Quia sicut tam Vallisoletanus Ordinarius, quam Burgenfis potest ratione connexionis vtrumque coniugio sponsum colligare, ut latè probat Sanch. li. 3. d. 9. n. 4. Ita eo ipso quod quilibet horum cum suo subdito dispensat, ut absque denunciationibus matrimonium inear, censetur consequenter cum alio dispensare: cum denunciations hæc, & dispensatio illa ordinentur ad matrimonium, quod indiuiduum est ex duplici constans extremo.

DVBIVM CXXXII.

An ob solam causam malitiosi impedimenti, Ordinarius possit in denunciationibus dispensare.

¹⁸⁵ *Potest quidem ob hanc solam causam. Quia Concilium Mediolanense nullam aliam causam dispensandi in denunciationibus dignoscit, nisi illam, quæ in Iure est expressa, At in Iure Tridentini sess. 24. cap. 1. Sola hæc exprimitur: *Quando probabilis suspicio est, matrimonium malitiose impediendum*. Ergo ob solam huiusmodi causam potest Ordinarius dispensare. Sic Zephal. consil. 4. 1. num. 50. 60. & 87. volum. 3.*

¹⁸⁶ *Non ob solam præfatam causam potest Ordinarius dispensare in denunciationibus, sed aliæ multæ sunt ad dispensandum causæ legitimæ. Quia licet Tridentinum eam solam expresserit, statim tamen totum hoc negotium Ordinarii prudentiæ remisit. Ita explicant Concilij decretum Eminenti. Cardinales, quorum quatuor declarationes extant apud Farinac. pag. 269. Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 1. Veracr. append. ad spec. dub. 1. propos. 6. Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 21. annot. 3. Mann. tom. 1. sum. capit. 217. concl. 2. numer. 3. & alij.*

¹⁸⁷ *Hoc proculdubio dicendum. Vnde è Doctorum communi placito hæc dispensandi causa adhibeo. Primam, si contrahentes nimio pudore suffundantur, factis primùm denunciationibus, ut si valde senex iuenculam ducat, vel è contrâ, aut valde nobilis ignobilem: aut valde diues pauperem. Paludan. in 4. dist. 28. q. 2. art. 3. concl. 1. num. 19. Secundam, si aliqui concubinarij existimati sint diu coniugati. Quia si sola verecundia sufficit, à fortiori sufficit causa hæc, ubi & verecundia, & infamia concurrit. Sylvest. verb. Matrimonium 6. quasi. 7. dicto 2. Tertiam, quando denunciationibus præmissis, non possent benedici nuptiæ ob temporis, in quo eas prohibitum est benedici vicinitatem: expedit enim, ut matrimonij consummationi benedictiones præmittantur. Barthol. à Ledes. dub. 21. Quartam, quando prius contractum est matrimonij publicè, reperiturque nullum fuisse ob occultum impedimentum. Sanch. l. 3. d. 9. n. 9. Quintam, quando timetur fore, ut constan-*

K quine

584
Hoc mihi
verius.

585
Ob hanc solam
causam po-
test.

586
Ob hanc solam
causam non
potest, sed
aliis pluribus.

587
Recenset
causas, &
quas potest
Ordinarius
in denuncia-
tionibus dispen-
sare.

guinei matrimonium iniuste impediunt. Sotus in 4. dist. 28. quest. 1. artic. 2. Sextam, quando parentes, vel tutor volunt, ut virgo nubat indigno. Quia hoc in casu licitum erat olim matrimonium clandestinum. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 12. de matrimon. qu. 2. Septimam, quando valde aliquibus matrimonium expediat, timerentque impedimentum. Petr. de Ledef. de matrimon. qu. 45. artic. 5. punct. 1. dub. 2. concl. 3. Octavam, si repentinus casus offerret rationem contrahendi matrimonium; ut si aliqui tanquam concubinarum comprehensi à Iudice, essent plectendi, ut possent dicere, se esse coniugatos. Capua lib. 2. decis. cap. 85. num. 5. Nonam, ob animi periculum; ut si duo sint concubinarum, velintque matrimonium inire, ut in bono statu constituentur: aditque periculum fore, ut dum denunciations praemittuntur, commisceantur. Sanch. cit. num. 17. Decimam ad vitanda scandala ob aliquam factionem, quae statim inito matrimonio, valeant vitari. Vega lib. 3. sum. casu 211. Undecimam, dum in mortis articulo constitutus vult concubinam ducere, quo prolem susceptam legitime. Quia nulla virgenter causa potest assignari. Nauar. sum. cap. 16. num. 37. Monuerim tamen, in omnibus casibus, in quibus dispensatur, ne denunciations praemittantur coniugio, debere Ordinarium informari, an aliqua inter contrahentes subsint impedimenta, ne coniugendi impeditos periculum incurrat.

DVBIVM CXXXIII.

An sit iusta causa dispensandi in denunciationibus, quod contrahentes sint Magnates.

§ 88 Non est. Quia ibi non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 7. Et nisi casu, quo alicubi addit antiqua consuetudo, ut Magnates absque denunciationibus contrahant, id abnegant Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. numer. 11. Nauar. sum. capit. 22. numero 70.

§ 89 Est causa planè iusta. Quia horum coniugia valde sunt publica, suntque ipsi admodum notuarii, si aliquod inesset impedimentum, non posset non illicò referari. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 6. duodecim citans Doctores. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 2. Coninch. d. 27. dub. 6. Hurtad. d. 5. num. 70. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. num. 8. Villalob. tract. 13. diff. 25. num. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

§ 90 Hoc certum putarim, videns, Magnates, nunquam non circa nuptias magna cum deliberatione procedere, vnde nullum subest periculum, ut inter illos aliquod impedimentum haud cognitum addit. Infero hinc, idem asserendum, quando in aliis nullius impedimenti timor subsit. Quia denunciations detegendi impedimenti causa sunt.

DVBIVM CXXXIV.

An sit iusta dispensandi in denunciationibus causa, conditionis inaequalitatis, aut nimia contrahentium aetas.

Primam dispensandi causam, quam praecedenti dubio adhibui num. 589. vberius illustro. Non est iusta causa, ad dispensandum, nisi casu, quo timeatur, impediendum esse coniugium ob praefatam conditionis disparitatem, aut aetatis grauedinem. Quia potest facile aliquod impedimentum adesse, qua de causa denunciations praemittuntur. Sic Henric. Cap. fin. n. 11. de cland. despons. Palud. in 4. dist. 28. q. 2. d. 3. n. 19. Rosel. imped. 1. n. 11. Syluest. verb. Matrimonium 6. q. 7. Salced. pract. 73.

Iusta est, ad dispensandum causa. Quia ob eam conditionis, aut aetatis disparitatem nimio pudore contrahentes, actis denunciationibus suffunderentur. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 3. citans Sotum, Ledef. 2. Barth. à Ledef. Capu. Vegam. Ludou. Lop. D. Antonin. & alios. Nauar. sum. cap. 22. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 2. n. 2. Hurtad. d. 5. num. 8. Villalob. tract. 13. diff. 25. numer. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

Eiusdem mentis sumi. Nam pudor nimius contrahentium faciem attaminare solet, dum passim in confabulationum cœtu de eorum facto sermo procedit. Et quia non modica irreuerentia Sacramentum afficitur, dum conditio inaequalis, aut aetas prolixa ab oblatratoribus irridetur.

DVBIVM CXXXV.

An sit iusta dispensandi causa contrahentium & denunciationibus obortura infamia, aut scandalum.

Secundam, quam num. 589. causam dispensandi tradidi, ad trutinam adduco. Non est iusta hæc causa. Quia hic non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 1. direct. cap. 16. num. 14.

Iusta quidem est dispensandi causa. V. gr. si aliqui concubinarum, qui diu coniugati existimati sunt, contrahere velint. Quia si verecundia sufficit, ut dubio proximo ostendi, posteriori iure sufficit, quando pudor, infamia, scandalumque concurrunt. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. n. 5. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. diff. 20. n. 70. Villalob. tract. 13. diff. 25. n. 4. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. n. 8. Bauni. q. 3. sub dicto 4. Trull. lib. 7. c. 6. dub. 10. num. 3. 4. & 5.

Cum his opinor, immerito hanc causam dispensandi Segura reicere eo quod non concurrat, malitiosi impedimenti suspicio. Nam hæc ratio ex eo confunditur, quod non sola suspicio hæc est iusta causa dispensandi, cum Dubio 132. num. 589. plures alias adesse causas ostenderim.

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. III

DVBIVM CXXXVI.

An ad dispensandum in denunciationibus, requiratur, ut Ordinarius iudicalem iusta causa gerat cognitionem.

⁵⁹⁷ Requiritur quidem saltem summaria informatio. Quia ubi lex aliquid gerendum ex causa praescribit, illa probanda est. Et quia dispensationis definitio id aperte demonstrat: *Dispensatio est iuris relaxatio cum causa cognitione facta*. Sic Henricus lib. 1. cap. 5. num. 5. lit. S. Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 17. Zeph. confil. 2. 1. num. 61. & 62. volum. 3. & alij.

⁵⁹⁸ Minime requiritur iudicialis vel summaria cognitio, sed sufficit, ut Ordinarius extrajudicialiter informetur, certiorque de causa fiat, ut sciret dispenset. Quia Tridentinum sess. 24. c. 1. agens de hac dispensatione, de eiusque causis, sic concludit: *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut praedicta denunciations omittantur: quod illius prudentiae, & iudicio Sancta Synodus remittit*: quae clausula refertur ad causam suspicionis malitiosi impedimenti, & ad omnes alias. Ex quo loco constat, iudicio, seu conscientiae Ordinarii relinqui, an dispensare expediat, & an legitima subsit: sed quoties aliquid committitur conscientiae, ac prudentiae alicuius, non est necessaria iudicialis probatio, cap. Statutum, §. Assertorem, de descriptione in 6. Ita Sanchez lib. 3. d. 8. num. 4. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 3. Hurad. d. 5. diff. 20. num. 73. Villalob. tract. 13. diff. 25. numer. 2. Leander tractat. 9. d. 7. quest. 65.

⁵⁹⁹ Hoc mihi probabilius. Quia ex doctrina Baldi lib. 2. num. 2. commissum ad conscientiam est commissum ad veritatem: & satis est (ait) ut sit munitum iure gentium. Et *certum, n. 5. cap. Unde legitimi*, docet, Pontifice mandante, dignitatem alicuius examinari, neminem esse citandum, sed sufficere probationem concludere soli examinatori, eo quod haec commissio potius sit conscientialis quam iudicialis.

DVBIVM CXXXVII.

An existente iusta dispensandi in denunciationibus, causa, Ordinarius sub peccati poena teneatur semper dispensare, subditis exigentibus.

⁶⁰⁰ Tenetur quidem semper. Quia cum personarum acceptio iustitiae distributivae opponatur, in solis debitis ex hac iustitia committitur, ut omnes cum D. Th. 2. 2. q. 63. a. 1. ad 3. prohibentur: sed Praelatus male dispensans, est personarum acceptor: ergo dispensatio, causa iusta existente ex iustitia distributiva est debita. Sic D. Antonin. p. 1. tit. 17. n. cap. vni. §. 20. Rebus repetit. capit. Postulasti, notab. 3. n. 12. Rosel. v. Dispensatio, n. 4. Sylvest. ibi. q. 1. Armil. v. Dispensare, n. 14. & Sanchez citandus docet esse probabile.

⁶⁰¹ Non semper tenetur, causa iusta existente, dispensare: sed quandoque est debita dispensatio. *Esco. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

tio, quandoque est gratia. Quia in iure alioquando gratia appellatur, cap. Licet Canon. de elect. in 6. ubi: *Possit Ordinarius gratiam dispensationis facere*. Ergo dispensatio non semper est debita. Et cap. Postulasti, de cleric. excommunic. m. nistranda. ibi: *Nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum*. Loquitur autem textus, quando est iusta causa, alias esset dissipatio: Ergo dispensatio ex iusta causa non semper est debita, sed aliquando est gratia, ac misericordia. Ita Sanchez lib. 3. d. 10. n. 3. citans Glossam, Abbat Archidiaconum Turrecr. Dominic. & alios. Basil. l. 5. cap. 32. n. 6. Coninch. d. 2. dub. 6. Hurad. d. 5. diff. 20. num. 71. Ochaga. tract. 3. qu. 4. nu. 20. Villalob. diff. 25. num. 5. Palas d. 2. punct. 13. §. 5. a. num. 1. Gutier. de matrim. cap. 52. num. 4.

⁶⁰² Existimo, dispensationem debitam esse solummodo illis in casibus, in quibus si non dispensaret, aliquod scandalum sequeretur, aut malitiose impediretur coniugium, aut damnum notabile obveniret, aut animae periculum contrahentibus sequeretur.

DVBIVM CXXXVIII.

An Parochus possit, & non possit aliquo in casu dispensare, in denunciations gerantur.

⁶⁰³ Potest plane. Quia potest dari casus, in quo necessitas urgeat, & difficilis sit ad Praesulem recursus. Hi autem sigillatim casus a Doctoribus memorantur: Quoties ob necessitatem, & causam urgentem Praesul tenetur dispensare, v.g. si aliquis malitiose niteretur impedire coniugium. Quando parentes, vel tutores iniuste filiam, aut pupillam abstrahunt a coniugio, ut eius absumant patrimonium. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando impedimentum inter contrahentes minime timetur. Quando alter contrahens in mortis periculo, & cum amara curat inire coniugium, ut saluti consulat animi, & prolem legitime. Denique potest Parochus in iis cunctis casibus dispensare, in quibus Episcopus dispensare cum teneatur, iniuste denegat. Quia cum ea facultas sit debita, & denegata iniuste, idem est, ac si concederetur. Sic Veracr. append. spec. dub. 1. Vinald. p. 1. de matrim. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 12. Petr. de Ledes. q. 4. art. 5. punct. 3. dub. 1. Machad. l. 4. part. 2. tract. 2. docum. 18.

⁶⁰⁴ Minime potest. Quia Concilium id soli Ordinario concessit. Ergo non Parocho. Ita Basil. l. 5. c. 3. n. 2. Coninch. d. 27. num. 53. Villalob. tr. 13. diff. 24. n. 8. Palas d. 2. punct. 13. §. 4. n. 3. Gutier. & Layman. apud ipsum. Sanchez lib. 3. d. 7. num. 17. citans Henriquez, Najar. & Rodrig. Trull. & Banny. quos refert, ac sequitur Leander. tract. 9. d. 7. qu. 67.

⁶⁰⁵ Hoc vnicè tenendum reor. Quia antè Tridentinum erat praecipuum de praemittendis denunciationibus matrimonio, c. fin. de cit. l. ff. de spons. desumpto ex Concilio Lateranensi; & tunc, secundum omnes, non poterat Parochus dispensare: ergo nec modo; quia Tridentinum id decretum non corrigi, sed innovat, ut constat ex illis verbis: *Sacri Concilii Lateranensis vestigiis inherendo*.

DVBIVM CXXXIX.

An quando non est copia Ordinarij, vel ille petentiam dispensationem in denunciationibus in- insile denegat liceat his omissis, contrahere, sex in casibus.

606
Licit sex in casibus.

Omissis denunciationibus, contrahere licet, quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, vel is petentiam abique legitima causa denegat. Sex hic casus annumerantur. Quando aliquibus valde expedit coniugium, & timetur impedimentum. Quando concubinarij comprehensi à Iudice, ut vitent poenam, volunt contrahere, ut sibi esse coniugatos asserant. Quando parentes, vel tutores nolunt puellam matrimonio collocare, ut patrimonium absument. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando non est timor impedimenti inter contrahentes: Ob verecundiam, quia alter est notabiliter nobilior, diuor, senior. Sic Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. a. 2. concl. 4. Ludou. Lopp. p. 1. Instr. de matr. cap. 39. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. a. 5. pun. 1. dub. 2. concl. 3. Barthol. à Ledes. dub. 21. de matrim. concl. 5. & alij.

607
Non licet.

Quando concurrunt causae iustae dispensandi praefatae, & non est copia Episcopi, vel is abique causa dispensationem denegat: non licet sine denunciationibus matrimonium inire. Quia Episcopus non dispensando, nullam irrogat iniuriam, cum dispensatio tunc sit gratuita. Ita Sanch. lib. 3. d. 10. num. 30. Nauar. sum. Hisp. cap. 22. num. 69.

608
Auctoritas re- sistit.

Ego quidem existimo, id licere, quando Episcopus sub peccati poena tenetur dispensare: ut si adsit periculum graue in mora expectandi denunciations, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispense, quando scilicet aliquis malitiose conatur coniugium impedire, vel contrahens est in mortis periculo, expeditque ad legitimandam prolem, vel ut in bono statu decedat, matrimonium. Quia necessitas caret lege c. 2. de obseru. iun. At quoties non tenetur dispensare, licet possit, ut in casibus à secunda sententia Auctoribus memoratis, non licebit, omissis denunciationibus, contrahere. Quia sic fert praxis Ecclesiae.

DVBIVM CXL.

An sit peccatum consummare matrimonium ante denunciations, cum ha omittuntur, ex Ordinarij licentia, ut post contractum coniugium fiant.

609
Tridentinum praemittit.

Praemittit Tridentini sess. 24. cap. 1. decretum, unde Dubiū exoritur: Parochus, & duobus, vel tribus testibus (dispensatione iusta ex causa facta) praesentibus, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciations in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut praedictae denunciations omittantur. Quaeritur igitur, num quando Ordinarius non dispensat, ut omnino remittantur, sed tantum ne praemittantur coniugio, contrahentes lethaler delinquant, consum-

mando, illis non praemissis.

Non delinquant lethaler, quando ex parte Parochi, vel contrahentium adhibita esset sufficiens diligentia ad dignoscendum, an esset aliquod impedimentum dirimens matrimonium, & certi essent moraliter, nullum subesse. Quia cessat Tridentini ratio illa: & facilius detegantur impedimenta, cum certum moraliter sit subesse nullum. Sic Barthol. à Ledes. de matrim. dub. 22. Manu. rom. 1. sum. cap. 22. num. 1. Petr. de Ledes. de matrim. qu. 45. art. 5. pun. 3. dub. 1. addens, nisi esset lata contra sic contrahentes excommunicatio. Ludouic. Lopez part. 1. Instr. cap. 87. & Palans citandus, ait esse probabile.

Lethaler delinquant. Quia eodem Tridentini praepcepto contrahentes non solum tenebantur denunciations contractui praemittere, sed si tunc omisse fuerint ex Ordinarij facultate, praemittere eas matrimonij consummationi: Ergo sicut non praemittere matrimonio denunciations abique iusta dispensatione lethale esset peccatum, etiam ubi contrahentes diligentiam adhiberent, ut nosset, an aliquo impedimento laborarentur lethale erit, non praemittere consummationi, eadem adhibita diligentia, cum idem praepceptum violatur. Ita Nauar. sum. l. 1. a. 16. n. 38. Spino specul. testam. glo. 16. n. 30. & alij Neoterici doctissimi, ut fateatur. Petr. de Ledes. pro prima sententia allegatus. Sanch. l. 3. d. 11. n. 3. Basil. l. 10. c. 4. n. 2. Filliuc. tr. 10. n. 181. Pala d. 1. pun. 13. §. 5. n. 6. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 4.

Hac mihi verior proculdubio sententia. Quia Parochus sub mortali tenetur curare, ut ha denunciations fiant in hoc casu ante consummationem: ergo, & ipsi coniuges peccant mortaliter consummando, iis non praemissis. Et quia ante Tridentinum non tantum matrimonium clandestinum erat illicitum, sed etiam illius usus erat peccatum mortale, ut docet Caiet. rom. 1. opu c. tract. 13. quest. 2. Petr. de Soto lect. 14. de matrim. Nauar. sum. Hisp. cap. 16. numer. 38. & alij. Ergo similiter nunc usus matrimonij ante praemissas denunciations erit lethale piaculum, cum per Tridentinum sit prohibitus.

DVBIVM CXLI.

An quando ex Ordinarij dispensatione omittuntur denunciations, ut post contractum matrimonium fiant, solum prima vice sit mortalis consummatio.

Supposito, lethale esse peccatum, ante denunciations consummare, quaeritur, num solum prima vice consummare, mortale sit, vel toties quoties copula habetur, antequam denunciations praemittantur? Solum est mortale, prima consummare vice, non deinceps. Quia iam hi violarunt Ecclesiae praepceptum prohibens, ne ante denunciationum prolationem matrimonium consummaretur: nec possunt relarcire: sicut qui die ieiunij primo mane scienter comedit, non deinceps peccat comestiones multiplicans. Sic Henric. l. 1. c. 16. num. 1. sit. B. Neoterici alij quos, presso nomine, memorat Sanch. lib. 3. d. 11. num. 4.

Non

Seçt. II. Dubia, De Consensu Clandest. 113

614
Non solum est mortale prima vice consummare, sed & deinceps qualibet copula mortalis est. Quia eadem proflus militat præcepti ratio: imminet enim fornicationis periculum, cum nondum adhibita sit diligentia ab Ecclesia præscripta, ut facilius impedimenta detegantur. Ità Sanchez num. 5. Basil. lib. 10. cap. 4. num. 2. Coninch. d. 27. num. 58. Nauar. sum. capite 12. numero 38. Palaus d. 2. pun-cto 13. §. 5. num. 6. Trullench. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 4. Leander tract. 9. d. 7. qu. 70. citans Bonaciam.

615
Fateor, me nullam differentie rationem inter primam copulam, & subsequentes inuenire. Quia ratio differentie à contrariis assignata non est similis. Nam ieiunium indiuisibile est, nec commodam patitur diuisionem, cum eius substantia in vnica comestione consistat: quare ea facta, deinceps obseruari nequit: at præceptum non consummandi matrimonium est diuisibile sicut præceptum abstinendi à carnibus; in qualibet enim copula eadem Tridentini ratio militat. Quemadmodum castitatis voto illegatus, peccat qualibet vice petendo: non autem ieiunij voto adstrictus delinqueret qualibet vice comedendo, sed prima solummodo.

DVBIVM CXLII.

An dum Matrimonium initur sine denunciationibus præmissis ex Ordinarij licentia, sed ante consummationem præmittendis: si coniuges nolunt, coniugio inito, denunciations generare, nec matrimonium consummare: delinquant, hoc in casu lethaliter, diu differendo.

616
Lethaliter delinquant. Lethaliter peccant, si alter coniux publicari petat, nisi per breue tempus differantur. Quia dilatis denunciationibus, non tam facile referabuntur si quæ adsint impedimenta, & plura possunt animæ incommoda, ut incontinentiæ periculum, obuenire. Sic Nauar. cap. 16. num. 38. Ludouic. Lopez part. 1. instruct. cap. 87. §. 7. Manu. cap. 222. de matrimon. num. 2. Sanchez libro 3. d. 11. numer. 6.

617
Non peccant lethaliter etiam diu denunciations, & consummationem differendo. Quia nulli ob id præcepto contrahunt. Tridentinum enim solum præcipit, ut quando celebratum est matrimonium sine denunciationibus, ex Ordinarij dispensatione, postea ante consummationem præmittantur. Ità Leander tract. 9. d. 7. qu. 71.

618
Huic hæreo, sed primæ sententiæ ad hanc mentem Doctores allicio. Nam si scandalum timeretur, vel esset incontinentiæ periculum, deberent coniuges illico publicationi denunciationum operam dare.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

CAPVT XIV.

Circa dispositionem post denunciations gerendam ab iis, qui impedimentum aliquod inesse dignouerint.

DVBIVM CXLIII.

An teneatur impedimentum manifestare ille, cui est sub secreto naturali referatum.

619
Nonnulla suppono. SUPPONO contrahentes ex vi denunciationum teneri impedimentum dic-
mens manifestare. Quia aliàs illegitimè coniugium inirent, essetque invalidum. Item est certum, eum, qui impedimentum nouit ex solo auditu, non teneri id manifestare, casu quod non recorderetur, à qua, vel à quibus personis audierit. Quia testes de auditu alieno non deponentes à quibus audierint, nihil probant. Nec qui occultè nouit impedimentum tenetur illud aperire, si probabiliter timeat, aliquod graue damnum, vel scandalum ex denunciatione fore excitandum. Quia nemo obligatur cum humilimodi incommodo fratrem admonere. Scio denique, quando impedimentum est publicum, etiam si ortum sit ex peccato, & infamia inde sequatur contrahere volentibus, qui illud in occulto scit, manifestare debet, si probare possit. Quia nulla adest ratio, quæ à denunciando excuset. Prius tamen laborantem impedimento prius fraternè moneat. Hæc communi omnium consensu expediuntur. Quæsierim autem, nùm teneatur manifestare impedimentum ille, cui sub secreto naturali fuit referatum?

620
Non tenetur. Quia qui sub secreto naturali scit, quasi non scit: & nefas est secretum referare. Sic aliqui apud Palud. in 4. dist. 28. q. 2. ar. 5. nu. 31. & videtur idem implere tenere d. 27. q. 1. ar. 3. casu 9. n. 27. & Gutier. l. 1. q. 99. Canon. c. 11. n. 17. ubi aiunt, consciam impedimenti teneri denunciare, licet detectum sit ei petendo consilium: non tamen adiecto, committi sub secreto. Vnde à contrario sensu videntur sentire, non teneri, quādo sub secreto committeretur.

621
Tenetur planè, quātumvis sub secreto committatur extrā Confessionis sigillum. Quia hic non agitur de punitione, vel damno aliquo; sed de peccato vitando, & de eripiendo denunciatum à morte spiritali sibi imminente: & cum animæ vita omnibus rebus sit preferenda, vincit hæc lex tanquam fortior legē de seruando naturali secreto, famæque prouidenda. Ità Sanch. l. 3. d. 17. nu. 6. ex D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. & Corduba l. 1. q. 9. ar. 4. dub. 2. & allicio Paludanum dist. 28. qu. 2. ar. 5. num. 31.

622
Hoc teneo. Quia secreto commissum manifestanda sunt ubi vergunt in damnum publicum, aut tercię personę imminens infuturū D. Tho. ma cū omnibus teste citato. At hoc secretum est

COBAR
de Mon
III. IV
IV

est huiusmodi nam si sit impedimentum dirimens, tendit in alterius coniugis bona fide contrahentis praedictum, quod si mala uterque contrahat, in praedictum matrimonij, quod irritum est, & proles, quae erit illegitima, & in utriusque aeternam damnationem permanentis in concubinato. Si vero sit impediens, tendit in Sacramenti irreuerentiam, & damnationem contrahentis cum eo impedimento, & sepe in damnum tertij, cui frangitur fides, ut si impedimentum sit priorum sponsalium.

DVBIUM CXLIV.

An qui nouit occultum impedimentum, quod testibus probare nequit, teneatur, illud manifestare.

623
Non tenetur.

Minimè tenetur. Quia nemo obligatur, illud denunciare, quod probare non potest: ne falsi accusatoris subeat suspicionem. Sic Suppl. Gabri. in 4. dist. 28. q. 2. art. 3. dub. penult. Maior. dist. 21. qu. 2. argum. 3. Nauar. libr. 3. de resit. c. 1. num. 35. Angel. verb. Confes. 8. nu. 22. Henric. multis citatis lib. 1. c. 18. n. 3.

624
Tenetur plane.

Proculdubio tenetur. Quia tenetur quilibet, saltem Superiore precipiente detegere peccatum inferens tertio damnum, teste D. Thom. 2. 2. qu. 70. a. 1. ad 2. Ex hoc autem, quod impedimentum non detegatur sequitur tertio graue damnum: nam si sit dirimens, manebunt in perpetuo concubitu coniuges, filijque erunt illegitimi: si autem sit impediens, est grauissima Sacramenti iniuria, quod coniugium cum lethali piaculo contra Dei, & Ecclesiae statuta iniuratur. Ita Sanch. l. 3. d. 13. n. 2. Nauar. sum. c. 22. num. 83. Fagund. Laym. Aragon. Lopez, Barbo. Bonac. & alij, quos refert, & sequitur Diana p. 3. tr. 4. resol. 211. Ochog. tr. 3. q. 6. n. 2. Coninc. d. 17. dub. 7. Palaus d. 2. pun. 13. §. 6. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 21. num. 75.

625
Hoc probabilium iudico.

Probabiliorem hanc iudico sententiam. Quia haec denunciatio non tendit ad criminis admissi punitionem: sed ad vitandum, ne admittatur: Ergo quamvis denunciatus probare nequeat, nec suum testimonium sufficeret, ad impediendum, tenetur denunciare: nam aperiet Praelato viam, ut diligenter de impedimento inquirat, & curet, contrahentes tum monitionibus, tum terroribus retrahere, ne tacito impedimento matrimonium ineanit. Porro in alijs rebus ideo non tenetur quisquam denunciare, quod probare non potest, quia suum testimonium non sufficit, ut illi malo consulatur: sed in presenti casu hoc non habet locum, cum ad impediendum matrimonij contractum celebrandi sufficit vnus testis, etiam si sit denunciator, ut docet Sanch. l. 1. d. 71.

DVBIUM CXLV.

An si Parochus extra Confessionem scit impedimentum occultum nulli alij cognitum: Teneatur matrimonio assistere, & Ordinario detegere.

626
Tenetur assistere, & non denunciare.

Tenetur quidem matrimonio assistere, & Ordinario non manifestare, quando ad-

moniti contrahentes nolunt à contrahendo desistere. Quia nemo denunciare tenetur, quod probare non potest: nisi non assistit matrimonio, indicat manifestè, se impedimenti alicuius conscius esse. Sic Basil. lib. 5. cap. 34. num. 6.

Tenetur impedimentum manifestare, & non tenetur, imò non potest matrimonio assistere. Quia vnus testis sufficit, regulariter loquendo, ad impediendum matrimonium. Et quia haec denunciatio non fit, ut crimen puniatur, sed ut vitetur. Ita Ochagau. qu. 6. num. 8. Hurtad. d. 5. diff. 21. num. 77. Machad. lib. 4. p. 2. tom. 1. docum. 20. Henric. libr. 1. cap. ult. num. 6. Palaus d. 2. pun. 13. §. 7. num. 3. Coninc. d. 27. dub. 7. num. 65. & 66. Gutier. de matrim. cap. 60. num. 10.

Cum his opinor. Quia ubi opponitur impedimentum, quod sit Parochus, non est ei, de illius veritate discutere, sed tenetur rem ad ordinarium deferre: & esto nullas opponat, tenetur ipse coram Ordinario opponere, sicut quilibet alius teneretur: imò à fortiori, cum ipsi incumbat ex officio impedimenta vestigare, & saluti spirituali omnium suarum consulere: eiusque testimonio sufficienter, & planè probetur impedimentum, ne matrimonium contrahatur. Lege Santium libr. 1. d. 71. numer. 1.

DVBIUM CXLVI.

An si Parochus constat impedimentum occultum, verbi gratia, votum castitatis: sed contrahens asserit, se minime teneri, quia fidei votum: Parochus, ut matrimonio assistat, nec Ordinario impedimentum referet, debeat contrahenti fidem prestare.

Debet fidem prestare asserenti, se fidei vouisse. Quia hic actus pendet ab animo, ea autem, quae ab animo pendunt, & in animo consistunt, partis iuramento probantur. Et quia hic solum agitur de bono conscientiae petentis matrimonium, qui peccabit contrahendo, quando est impedimentum voti simplicis, vel aliud non dirimens: sed valebit matrimonium: Ergo relinquendum est conscientiae ipsius negantis votum, vel dicentis, eo non teneri. Sic Veracruz append. ad specu. super articulo. 15. 1. part. Vega libr. 3. sum. casu 364.

Non debet prestare fidem contrahenti. Quia quamuis Confessarius in foro conscientiae fidem dare debeat: secus tamen est in externo foro, ad quem matrimonium pertinet. Et quia praesumitur animus, se obligandi in voto: ergo neganti hunc animum probandi onus incumbit. Et quia alias praesumeretur delictum mendacij, cuius praesumptio omnino fugienda, c. 1. de reg. iur. in 6. Ita Sanch. l. 3. d. 15. num. 9. citans Andream, Anchar. Syluest. & alios.

Sententiam hanc probabiliorē duco, sed eam sic temperari. Si nullo alio pacto cōstet de voto emisso, nisi ex confessione volētis contrahere, tūc si votū fateatur, & simul defectum sententiam animi

Se^{ct}. II. Dubia De Consensu Clandest. 115

animi se obligandi, est ei adhibenda fides. Quia est verisimile, in utroque veritatem fateri: si menti enim veller, facilius vtrumque negaret, cum probationes contra ipsum deficerent, nullusque impedimentum opposuisset.

DVBIVM CXLVII.

An Ordinarius ipse, qui solus novis impedimentum, teneatur publice petentibus matrimonium non denegare.

⁶³² **T**enetur non denegare. Quia cum ipse sit Index, minimè potest esse testis. Sic Sanchez lib. 3. di. 5. m. 1. Ochag. q. 9. n. 8. Henric. l. 1. cap. ultim. num. 6. Palas d. 2. punct. 13. §. 7. num. 7.

⁶³³ **T**enetur prorsus, denegare matrimonium & impedimentum ad Nuncium, vel ad alium Iudicem deferre legitimum. Quia hoc in casu non gerit Iudicis personam, ut puniat, sed Presulis patris, ut provideat, ne ob impedimentum dirimens ovis in concubinato deperat, vel ob impediens lethaliter delinquat, in iuriâque Sacramento inferatur. Ita Hurtad. d. 5. diff. 21. n. 77. Leand. r. 9. d. 7. q. 90.

⁶³⁴ **C**um his opinor Santij venia, sciens, Ordinarium posse etiam testis officium coram suo superiore posse exercere.

DVBIVM CXLVIII.

An matrimonium celebratum coram Parocho, ac testibus, omissionibus subyiciatur clandestini contractus pœnis.

⁶³⁴ **Q**uandò denunciations iuste differuntur, ut post initum matrimonium fiant, vel omittuntur ex Ordinarij licentia, minimè clandestinum coniugium dicitur circa pœnarum incursum. Quia dum abest culpa, non incurritur pœna illi imposita. Reg. sine culpa 23. de reg. iur. in 6. Tota ergo difficultas est, quando illicitè omittuntur denunciations. Quæserim itaque, vtrum clandestinum sit dicendum coniugium, pœnisque subiiciatur, quæ coram Parocho & testibus non præmissis denunciations ininitur?

⁶³⁵ **C**landestinam non est, nec pœnis subiecturam. Quia publicè, & in facie Ecclesiæ videtur id matrimonium celebrari, cum Parochus, qui persona publica est, & testes Ecclesiæ ex nomine ad sint. Sic Palas in 4. di. 28. d. 3. Petr. de Ledes. quas. 45. art. 5. Mol. tom. 1. de inst. r. 1. d. 176. Hurtad. d. 5. diff. 22. numer. 80. & alij.

⁶³⁶ **C**landestinum est quoad pœnas incurrendas matrimonium huiusmodi. Quia non cessat ratio, ob quam Ecclesiæ reputabat, hoc matrimonium esse clandestinū cū verè occultū possit dici, quod tribus tantum est cognitum, nec detegatur impedimenta, si quæ fortè sint, cum publicè non constet, & facile sit, tres impedimenti esse ignaros. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 70. Basil. l. 1. c. 37. Coninch d. 17. dub. 2. Sanch. l. 3. d. 1. n. 7. quindecim citans Doctores.

Eiusdem mentis sum. Quia si Concilium Lateranense (habetur c. fin. de clandest. despons.) lego, video huiusmodi matrimonium clandestinum apertè vocari quoad pœnarum incursum. Postquam enim textus præmiserat, denunciations ante matrimonium esse gerendas, eo quod Ecclesiæ matrimonia clandestina dereferretur, ait §. si quis. Si quis verò huiusmodi matrimonium clandestinum, seu interdicta inire præsumpserit, & subiicit pœnas. Vbi pòdero illud verbū, Huiusmodi clandestina. Cū enim de matrimonio, cui denunciations non præmittuntur, egisset, manifestè id matrimonium clandestinum appellat. Tantum autem abest, ut Tridentinum hoc Concilij decretum voluerit corrigere, ut potius ses. 24. cap. 1. præscribat. Sacri Concilij Lateranensis vestigiis inhærendo, præcipit Sancta Synodus, ut ante quam matrimonium contrahatur, ter à proprio Parocho denunciations fiant. Addo, idem Tridentinum cap. 5. statuisse pœnam contrahentibus coram Parocho, & testibus absque denunciationsibus, nempe ut si in gradibus prohibitis ignoranter matrimonium contractum sit, spe dispensationis careant. Ergo signum est, noluisse pœnas, huius matrimonio antiquitus positas, corrigere.

CAPVT XV.

Circà Benedictiones Nuptiales, vulgò V elationes.

DVBIVM CXLIX.

An sit lethale peccatum, antequam Benedictiones Ecclesiæ recipiantur, matrimonium consummare.

⁶³⁸ **L**ETHALE est. Quia præceptum Euaristi (habetur cap. Lethale 23. Aliar. 30. quas. 5. & Ciricij Epist. ad Pomer. c. 4. & Concilij Lugdun. habetur c. Nulli 30. quas. 5.) in re gravi violatur. Sic D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 16. sum. Confes. apud Perez lib. 5. Ordinarij tit. 1. lib. 1. Lethale est, consummare vice ante benedictiones, non verò deinceps. Quia præceptum solum est de consummatione. Sic Palas in 4. di. 28. quas. 1. art. 2. num. 10. Guillerm. ab ipso relatus, Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. num. 11. Lethale est, petere ante Ecclesiæ benedictiones, non autem reddere. Quia illud voluntarium est, hoc autem necessarium. Sic Richar. in 4. di. 28. d. 2. q. 3. ad 3.

⁶³⁹ **L**ethale non est. Quia Tridentinum ses. 24. fatur: Eadem Sancta Synodus hortatur, coniuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent. Si autem iudicaret, esse mortale, non hortaretur, sed præciperet. Ita D. Tho. in 4. di. 28. quas. 1. vni. art. 2. ad 3. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 13. q. 1. Nauar. sum. c. 22. n. 38 & 83. Sanch. l. 3. d. 12. n. 7. viginti duo Doctores citans.

K 4

Hoc

640
Hoc mihi
certum.

Hoc mihi certum. Quia talis copula ex se est lethalis, cum inter veros coniuges fiat; nec ex Ecclesiae prohibitione: cum non sit textus prohibens: imo Nicolaus Papa (habetur cap. Nostrates 30. q. 5. enumeratis concurrentibus ad nuptias, & inter ea solemni benedictione, subdit: *Hec omnia non servare, non est peccatum.* Nec etiam sit iniuria benedictionibus, nec contemnuntur, cum postea sint suscipiendae. Nec aliquod mendacium admiscetur in illis cum in verbis, quibus celebrantur, nulla virginitalis (ponsa mentio fiat: Ergo nulla ratione est mortale, consummare ante benedictiones.

DVBIVM CL.

An sit veniale piaculum ante Ecclesiae benedictiones matrimonium consummare.

641
Veniale est.

Veniale est. Quia legitimus matrimonij usus, qui est consummare post Ecclesiae benedictiones antequiritur. Sic Caiet. 10. 1. Opusc. tr. 13. q. 1. Victor. sum. de matr. n. 127. Sotus in 4. dist. 18. q. 1. a. 2. Petr. de Soto lect. 14. de matr. Angles v. Debitum. n. 1. Henriq. l. 1. c. 5. n. 7. & c. 16. n. 3. Veracr. p. 1. specul. 14. post 6. concl. Ludou. de S. Ioan. qu. 2. de matr. a. 4. diff. 3. & q. 9. a. 4. dub. 2. concl. 1.

642
Non est veniale.

Veniale non est. Quia nullo iure praecipitur, ne matrimonium ante benedictiones consummetur. Et quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. illis verbis *Hortatur Sancta Synodus*, clare denotat esse consilium. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 83. Capua, Pala. Philare. Spino, quos citat, & sequitur Sanch. lib. 3. d. 12. num. 6. & 7. Basil. l. 10. cap. 4. num. 3. Azor. tom. 3. lib. 3. cap. 31. quae. 9. Palaus d. 2. punct. 1. §. 5. num. 8. Villalob. tr. 13. diff. 14. num. 12. Hurtad. d. 10. diff. 3. num. 8. Laym. tract. 10. p. 2. c. 4. n. 12. Ochaga. tr. 3. q. 5. num. 2. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184.

643
Hanc praefato
sententiam
nonnulli re-
parationibus
adhibitis.

Hanc praefero sententiam, si triplex ei temperatio adiciatur. Prima, nisi adsit contemptus. Nam si ex contemptu matrimonium ante Ecclesiae benedictiones consummetur, lethalis erit proculdubio culpa. Secunda, nisi scandalum sequatur: eo enim secuto erit lethale, ut veniale consummare coniugium iuxta scandalum gravitatem. Tertia, nisi excommunicatio lata sit adversus consummantes, non praemissis Ecclesiae benedictionibus. De quo iam.

DVBIVM CLII.

An sit mortale consummare ante benedictiones, si lata sit contra sic gerentes excommunicatio.

644
Mortale est.

Mortale est. Quia potest Episcopus tale praecceptum, & excommunicationem imponere, ut de facto est imposita in Salmantina Dicecesi. Vnde lethale erit ante benedictiones consummare. Quia pro sola lethali culpa ferri excommunicatio potest. Sic Henriq. lib. 1. c. 4. n. 7. Ochagau. tr. 3. q. 5. n. 3. Basil. l. 10.

c. 4. n. 3. Petr. Ledes. q. 45. a. 5. pun. 3. dub. 1. Manu. c. 242. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184. Ludou. de San. Ioan. q. 9. de matr. a. 4. dub. 2.

Mortale non est. Quia non est tam gravis materia, ut possit excommunicatio ferri. Ita Sanch. l. 3. d. 12. n. 10. Villalob. tr. 13. diff. 14. n. 12. Fauter Sotus in 4. dist. 28. q. vii. a. 1. & Ledes. 2. p. 4. qu. 47. art. 5. dum minus bene sentiunt de excommunicatione inflitta contra clam contrahentes, quod de se est culpa lethalis ne dum in hoc casu, ubi ea copulae praeventio ex se omni vacat culpa, ut dixi Dubio 150.

Certe nescio, vnde nam possit haec excommunicatio iustificari, cum ferri non valeat, nisi ubi adest materia imponendi praecceptum obligans ad mortalem: nec video iam expediens esse hoc consilium, ut sit materia talis praeccepti sufficiens, maxime cum Tridentinum sess. 24. cap. 1. loquens de hac re, solum hortando loquatur. Ideo existimo, talem excommunicationem minimè illigare, nec officere, ut sit lethalis culpa ante benedictiones consummare.

DVBIVM CLIII.

An sit mortale omnino nuptiales benedictiones omittere.

Est mortale. Quia datur praecceptum, benedictiones hasce recipiendi. Et quia materia est gravis cum benedictiones Ecclesiae valde bono progressui matrimonij conferant. Et quia Sixtus Pontifex episcopus ad Pomer farat cap. 4. *Illam benedictionem, quam nuptiae feruntur. Sacerdos imponit, sacrilegium est, si violetur.* Ego peccatum mortale, si omnino omitatur. Sic Ochaga. tr. 3. q. 5. n. 4. Henriq. l. 1. c. 16. n. 2. Filliuc. tract. 10. p. 1. art. 2. num. 165. & part. 1. n. 184. Leand. tr. 9. d. 7. q. 75.

Mortale non est, sed tantum veniale. Quia benedictiones haec non sunt Sacramentum quoddam: nec tanti momenti quanti sacramentalia, quae Baptismo praemittuntur. Vnde non est causa, vnde earum ommissio, deficiente contemptu censenda sit mortalis. Ita Sotus in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. Sa. v. Matrimonium, num. 6. Hurtad. d. 5. diff. 13. n. 83. Bonac. q. 4. p. 6. n. 2. Gutier. de matr. c. 106. n. 11. Diana p. 3. tr. 4. resol. 256. Sanch. l. 7. d. 8. numer. 6. Quem quidem immerito taxat Leander citatus, quod hac in re sibi contrarius existat, cum libr. 3. d. 12. numer. 14. de praeccepto hoc ex contemptu omisso loquatur.

Fateor sententiam primam valde esse probabilem praefero autem secundam. Assero igitur praecceptas esse hasce benedictiones sub veniali solummodo: quare omittere ea sine contemptu solum venialiter delinquit. Porro nullam contemptum rationem video, ubi quis benedictiones omittit, eo quod non est praecceptum obligans sub mortali, ad illas recipiendas: vel existimans eas vtilissimas esse minimè reciperet, quasi praeccepta non essent. Quare existimari tunc reperiri contemptum, quando quis perinde eas nihili faceret, ac si res vanae esserent.

DVBIVM

DVBIVM CLIII.

An nuptiales benedictiones possint tota die
salubris ante Adventum celebrari.

⁶⁵⁰ <sup>Nonnulli
dixerunt.</sup> **P** Remitto Tridentini *sef. 24. capit. 10. decre-*
tum. Ab Adventu D. N. Iesu Christi usque in
diem Epiphaniæ: feria quinta Cinerum usque in
Octavam Paschatis inclusivè antiquas nuptia-
rum sollemnia prohibitiones diligenter ab omni-
bus observari Sancta Synodus præcipit. Porro de
feria quarta Cinerum nulla est difficultas sed
prohibitio incipit à media nocte illius ferie
quartæ. Quia totum officium diei præcedentis,
etiam Completorium minime ad diem sequen-
tem pertinet. De die autem Adventus questio
procedit, an ea die possint nuptiales benedictio-
nes celebrari?

⁶⁵¹ <sup>Postulati
autem</sup> **P**ossunt quidem. Quia ubi consuetudo aliud
non exposuerit incipit etiam tempus Adventus
à media nocte, quæ est initium diei primæ Do-
minicæ Adventus: nam re vera tunc Adventus
incipit. Sic Cavalecan. in *sua Decis. p. 2. decis. 12.*
de contract. que Ordine est § 8. numer. 19. Basil.
lib. 6. cap. 8. num. 5. Leand. tract. 9. d. 7. q. 76.
Et Diana probabile reputat *part. 3. tract. 4.*
resol. 201.

⁶⁵² <sup>Obstant
tamen</sup> Minime possunt. Quia officium Adventus
incipit per se à Vesperis Sabbati præcedentis:
quamvis per accidens fiat aliquando sola com-
memoratio propter festum maius occurrens.
Ita Palud. in *4. dist. 32. q. 1. a. 4. n. 16. D. Antonin.*
p. 3. tit. 1. c. 17. Rosel. v. Impedimentis imped. 17. n. 3.
Sylvest. v. Matrimonium 7. q. 2. disto 4. Et quam-
tis antè Tridentinum scripserint, at ius anti-
quum, cap. Non oportet, el. 2. 33. question. 3.
eisdem verbis vitur, quibus Tridentinum hac
in prohibitione. Sanchez lib. 7. d. 7. nu-
mer. 2.

⁶⁵³ <sup>Quia tunc
non</sup> Cum his opinor si attendo ad Iuris rigorem,
nisi consuetudo declarasset, alicubi incipere à
media nocte Dominicæ. Vnde etiam post Tri-
dentinum consuetudine alicuius Ecclesiæ oppo-
situm non servante, tempus Adventus in hac
prohibitione credo incipere à primis Vesp-
eris Sabbati præcedentis: in feria autem quar-
ta Cinerum à media illius ferie nocte.

DVBIVM CLIV.

An ipse matrimonij contractus sit prohibi-
tus celebrari ab Adventu usque in diem
Epiphaniæ: & à feria quarta Cinerum
usque in Octavam Paschatis inclusivè
saltem sub veniali.

⁶⁵⁴ ^{Inhibitus est} **P**rohibitus est Quia debet celebrari in facie
Ecclesiæ, & non clam: At in facie Ecclesiæ
eo tempore non permittitur, sicut nec benedi-
ctiones nuptiales. Sic D. Tho. in *4. dist. 32. q.*
vis. a. 1. quæst. iunc. 4. ad i. Richar. a. 5. q. 1. Hostiæ.
sum. tit. de matr. contracto contra interd. Ecclesiæ.
Palud. in 4. dist. 32. q. 1. a. 4. n. 18. Maioris ibi § 2.
Manu. tom. 1. sum. cap. 241. num. 4. innuit prohi-

bitum sub veniali esse. Et aliqui antiqui, quos
tacito nomine refert Glossa c. *Vir cum propria*, §.
Hincetiam, 3. 3. 9. 4. sentiunt, non solum eo tem-
pore matrimonium prohiberi, sed esse irritum,
si tunc contrahatur.

Minime est prohibitus matrimonij contra-
ctus vel sub veniali præcipue post Tridentini
decretum. Quia hoc probat ipsa Ecclesiæ con-
suetudo, passim enim his temporibus matrimo-
nia inveniuntur coniuentibus Prælati, nec pu-
nientibus Parochos, qui interfunt. Et quia nul-
libi prohibitum id reperitur: imo c. *Capellanus*
de feriis, affirmatur, Ecclesiæ consuetudine id
attestante, posse omni tempore matrimonium
celebrari. Ita Sanchez *lib. 7. d. 7. num. 11. quadra-*
ginta supra sex Doctores citans. Basil. lib. 6.
capit. 8. numer. 78. Possen. c. 30. q. 24. n. 36. &
alii communiter.

⁶⁵⁵ <sup>Hoc mihi
videtur</sup> Certè non expediret, ut pia mater Ecclesiæ
tot temporibus cõgiat inire prohiberet: idcirco
enim ansa tunc admittendi plurima lascivie pia-
cula, cum non quirent homines colligare ma-
trimonium, quod in concupiscentiæ remedium
est institutum. Vnde audiendos iam non esse
primæ Auctores sententiæ moralis de-
fendo.

DVBIVM CLV.

An si mortalis culpa tempore prohibito, nu-
ptiales benedictiones recipere.

⁶⁵⁷ <sup>Non est culpa
lethalis.</sup> **N**on est mortalis culpa, cessante scandalo,
& contemptu. Quia si scandalum, & con-
temptus absit, non videtur esse tam grave præ-
ceptum, ut obliget sub lethali. Sic Barth. à
Ledes. de *matr. dub. 60. Cui valde fauent Caiet.*
sum. v. Nuptiar. peccata; & Armil. v. Nuptia. n. vni.
Reddunt enim rationem, cur culpa lethalis sit.
Quod publicè (aunt) eunt fiant benedictiones,
non potest non suboriri scandalum, ac contem-
ptus adesse. Graf. p. 2. *Decis. l. 2. cap. 85. num. 28.*
Videtur in id inclinare Diana *part. 3. tract. 4.*
resol. 201.

⁶⁵⁸ <sup>Culpa lethalis
est.</sup> Mortalis culpa est. Quia est textum anti-
quorum, & præcepti Tridentini in re gravi vio-
latio: Concilium enim *sef. 24. cap. 10. diligenter*
servari præcipit hanc prohibitionem, & totius
Ecclesiæ consuetudinem. Ita Palud. in 4. dist.
32. q. 1. a. 4. n. 20. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 17. Syl-
vest. v. Matrimonium 7. q. 2. disto 1. Caiet. & Ar-
mil. citati Navar. sum. c. 22. n. 71. Sanchez. l. 7. d. 7. n.
3. Basil. l. 6. c. 8. n. 10.

⁶⁵⁹ <sup>Hoc idem
probabitur.</sup> Idem assero. Quia non ex scandalo, & con-
temptu, quæ omnibus generalia sunt, ad culpam
constituendam, sed ex ipsa præcepti natura, &
gravitate, quam Ecclesiæ consuetudo & verba
Tridentini testantur, culpa hæc lethalis contra-
hitur: sicut, cessante scandalo, & contemptu, cæ-
tera Ecclesiæ præcepta rei gravis, ut audiendi
Sacri, ac ieiunandi, sub mortali obligant. Vnde
Sacerdos aduersus hoc decretum nuptias eo ve-
rito tempore benedicens, poena plectitur arbi-
traria. Sponsi vero ipsi id præceptum transgre-
dientes, in delicti poenam ad tempus separantur.

DVBIVM CLVI.

An Episcopus possit dispensare, ut benedictio nuptialis tempore prohibito celebretur.

660
Dispensare
potest.

Dispensare potest ex causa valde virginti cauendo, ne populi adfit frequentia, nec alia consueta solemnitates interueniant. Vt si quis piam puellam pauperem dotare noller, nisi statim solennes benedictiones reciperet. Quia de facto consuevere Episcopi Pontificibus an mentibus simili in casu dispensare. Bellamera c. Capellanus, de feriis, asserente. Sic Sotus in 4. dist. 32. q. vii. a. 1. Veracr. p. 1. spec. a. 4. Barth. a. Ledef. de matr. dub. 60. Graf. part. 1. decis. l. 2. c. 85. n. 29. referens Synodum Neapolitanam c. 40. dicentem, Ordinarium ob humana pericula facile, & gratis eam licentiam concedere posse. Sa v. Matrimonium, ubi de impedim. non dirim. num. 11. & alij.

661
Non potest
dispensare.

Minime potest dispensare. Quia prohibitio hac est Clementis III. c. Capellanus, de feriis: & Tridentini sess. 24. cap. 10. At inferior non potest in lege Superioris dispensare. Ita Cardinal. cap. Capellanus, quest. 1. de feriis. Henricus Boethius quem sequitur refertens Henricus lib. 11. cap. 16. numer. 1. liter. E, ubi oppositam sententiam falsam appellat.

662
Distinctione
vior.

Ego autem sic distinguendum iudico. Iure ordinario nequit, ut clare ostendit ratio secundae sententiae. Quare Nauarrus cap. 22. num. 70. dixit, se nunquam ausum fuisse opinari posse Episcopum dispensare in denuntiationibus matrimonio non praemittendis donec Tridentinum sess. 24. cap. 1. id ipsis indulget; quod praecceptum eas praemittendi sit Concilij Lateranensis. At in casu valde virginti, potest extraordinario iure, ubi non esset recursus ad Pontificem, dispensare. In eo enim euentu posse dispensare Episcopum doctissime probat Sanchez libr. 2. d. 40. Et sic intellectam priorem sententiam approbo. Quamuis fateor, illius Doctores videri sentire, posse iure ordinario; nam omnes Sotum sequuntur, qui clare hoc sentit; ea enim ratione vititur, quod possit Episcopus sua in Diocesi dispensare, non secus ac Pontifex in vniuerso orbe, quoties non est dispensatio sibi aliquo in casu a Pontifice interdicta. Quia nec Pontifex, nec Tridentinum dispensationem hanc sibi reseruant. Sed quamuis fundamentum verissimum sit: at eo ipso, quod lex editur a Pontifice, vel Concilio, nec conceditur dispensatio, nequit Episcopus dispensare, sed censetur reseruata dispensatio propter id generale principium: Inferior nequit in lege Superioris dispensare. Ceterum rarissime posse eum casum tam praesentaneae necessitatis contingere, ut valeat Episcopus in hac prohibitione dispensare.

DVBIVM CLVII.

An sit interdicta omnis traductio sponsae in domum sponsi, diebus hijsce prohibitis.

Omnia traductio etiam absque solemnitate est interdicta. Quia textus Nicolai Pontificis c. Nec uxorem 3. q. 4. absolute prohibet uxorem ducere id est, traducere (ut explicant Abbas, & Syluest.) eo tempore. Et quia ex ipsa traditionis nouitate animus circa venereas voluptates magis occupatur. Sic Syluest. v. Matrimonium 7. q. 1. post 5. dictum, dub. 2. Rosell. verb. Impedimentum, imped. 17. Veracr. p. 1. spec. a. 14. concl. 4. Barth. a. Ledef. dub. 60. concl. 3. Sa verb. Matrimonium, de impedim. non dirim. n. 2. & alij plures.

Non omnis traductio sponsae in sponsi domum est interdicta, sed solum solemnitas. Quia nimia mentis diuagatio deducens minime reperitur in traditione absque solemnitate, & festinis vanae laetitiae signis, quae pollent vetiti temporis Sanctitudinem perturbare. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 71. Palud. & alij quatuordecim Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez l. 7. d. 7. n. 16. Basil. l. 6. c. 8. n. 10. Diana 3. p. tr. 4. resol. 266.

Certa id licitum esse, ipsa consuetudo testatur, eo vel maxime, quod matrimonij consummatio, quae traditioni obstat posset, non est eo tempore interdicta. Quod si requiras, quid nomine traditionis solemnitis interdicta eo tempore, intelligatur? Respondeo, intelligi coniugio, & aliis vanae laetitiae signis traditionem.

DVBIVM CLVIII.

An sit lethale diebus hijsce prohibitis traducere sponsam, id est, vanam laetitiae signis.

Est lethale peccatum, Quia matrimonij benedictiones non prohibentur eo tempore ratione sui, cum sint quid spirituale, ac proinde tempus deuotioni dicarum minime dedecant: sed propter conuiuia, & alia festiua tunc solita interuenire, quae a diuinis memrem auocant, ut clare colligitur ex D. Tho. in 4. dist. 31. q. vii. a. 5. quest. iunc. 4. & Richardo art. 5. qu. 1. ad 1. Ergo fortius solemnitis traductio prohibetur: argumento ducto ex Authent. Multo magis, cap. de Episcopis, & Clericis. Sic Nauar. sum. c. 22. n. 71. Caiet. sum. v. Nuptiarum peccata. Armil. v. Nuptiae, num. vlt. Angel. Alex. Ludon. Lopez, Vega, & alij, penes Sanchez lib. 7. d. 7. num. 18. Basil. l. 6. cap. 8. num. 10. & 14. Hi itaque absolute loquuntur de sponsae traditione licet solemnitis non sit.

Non est lethale crimen sponsam, sit traductio solemnitis non sit, sed tantum modo veniale. Imò etiam si sit solemnitis, modo scandalum non sequatur, nec ad id ansa probabilis detur. Quia sic huiusce temporis interdicti Sanctitas non deturdat. Ita Barth. a. Ledef. dub. 60. concl. 3. Veracr. part. 1. spec. art. 14. concl. 3. Tabiena auctor.

Sectio II. Dubia, De Consensu Coactio. iij

tem v. *Impedimentum, impend. 14. q. 1. n. 2.* addit, sola coniugia, & alia laticia signa absque sponſæ traductione, nullam esse culpam, ratione generalis consuetudinis hæc permit- tentis.

Ego quidem existimo, solas nuptiarum benedictiones hoc tempore sub mortali esse prohibitas. Quia generali consuetudine receptum esse video, ut sponſæ eo tempore in spon- si domum traducantur, conuiuiaque fiant, ac alia laticia signa coniuuentibus Prælati exhi- beantur. Quare si hæc moderata sint, nullam culpam agnosco: si aliquantulus sit excessus, solum venialem mortalem autem minimè, ni- si ubi nimis adesset excessus, ita vt Sanctitati horum temporum notabiliter detraheretur: & ania notabilis iure optimo scandali spectan- tium exhiberetur animis. Vnde Palud. in 4. dist. 3. 2. quæst. 1. art. 4. num. 17. mitius est locutus, docens, prohiberi nuptiarum celebrationem his temporibus ob lasciuas iis valde dissen- taneas. Quamuis enim iura rigidius loquan- tur, vt patet ex c. Nec uxorem. 33. quæst. 4. ubi uxorem duci, ac conuiuia fieri absolute prohi- betur: generalis consuetudo hunc iuris ri- gorem temperauit, & ferè ad solas nuptialium benedictionum prohibitionem reduxit.

DVBIVM CLIX.

An sit peccatum interdictio Feriarum tempore matrimonium con- summare.

Est peccatum. Quia c. Nec uxorem 33. quæst. 4. interdicitur traductio sponſæ illo tempo- re: cuius ratio nulla esse potest, nisi vt copula carnalis vitetur. Et quia cap. Non oportet. el. 2. 33. quæst. 4. præcibitur, separandos esse cele- brantes nuptias hisce diebus: quod nequaquã fieret, si copula non esset tunc prohibita, sed sola solemnitas. Non enim fieret personarum separatio, sed alia poenitentia imponderetur. Poena enim non debet culpæ quantitatem ex- cedere. Quæsiuit de iis, quæ sunt à maiori parte Capituli. Sic D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 17. Rol. v. Impedimentum, imped. 17. Angel. v. Debitum, numer. 1. Syluest. verb. Matrimonium 7. quæst. 2. Tabie. & alij penes Sancium citandum. Caiet. sum. v. Matr. Armil. lib. 1. nu. 64. Barthol. de Ledes. dub. 60. de matr. Quorum alij mortale, alij ve- niale esse opinantur.

Peccatum non est. Quia nulla est consum- mandæ matrimonium hoc tempore prohibitio: quare etiam prima consummatio vacat pror- sus culpa ex hac parte, nisi alia circumstantia mala vestiatur. Hoc ostenditur, quia textus pro prima sententia citati, solum benedictionem nuptiarum, traductionemque sponſæ eo tem- pore prohibent: nec traductio interdicitur vi- tandæ copulæ causa, sed propter vana laticia signa, illam solita comitari, quæ temporis il- lius dedecent sanctitudinem. Certè si ob tem- poris reuerentiam tunc est prohibita consum- matio, non minus illius Sanctitati detrahitur per primam consummationem, quam per se- quentes: & si uel sponſa sit benedicta, siue non, cum tamen Doctores contrarij in hoc duplici

casu copulam excusent. Ita Naua. sum. cap. 22. num. 71. Sæ de impedim. non dirim. num. 2. Petr. de Ledes. quæst. 58. art. vni. Sanchez libr. 7. d. 7. num. 23. Basil. lib. 6. cap. 8. num. 9. Coninch. & Filiuc. quos refert ac sequitur Diana part. 3. tract. 4. resol. 266. Trul. libr. 7. cap. 11. dub. 4. num. 1.

Existimo, huic hærens sententiæ, tempore orationi dicato, multo veriore esse senten- tiam, vacare culpa copulam coniugalem, & solummodo esse consilium tunc abstinere, vt probat Sancius l. 10. tota d. 12. Ex quo infero petenti tunc debitum, non posse opponi temporis exceptionem, sed ea non obstante, sub præcepto esse reddere.

CAPVT XVI.

Circà consensum Coactum.

DVBIVM CLX.

An metus cadens in virum constans rem iniuste incussus irritet, matrimonium.

Non irritat. Quia alia Sacramenta vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, Ex- tremæ vniõis suscepta metu, valida sunt: Ergo & matrimonium. Et quia alij contractus metu initio ipso iure validi sunt, quamuis per Iudicem rescindendi. Nec vide- tur maior ratio de matrimonio, quam de alijs contractibus, cum omnes contractus mutuo consensu perficiantur. Sic Cardin. Cap. 2. de his, quæ vi, quæst. 1. Alij, quos pressio nomine refert D. Thom. in 4. dist. 29. q. vni. a. 3. quæstio. 1. reser- runt, tale matrimonium, si re vera consensus adsit, validum esse in foro conscientie, & so- lum in foro externo irritum. Quia Ecclesia præsumit, eum qui cogitur contrahere, men- daciter protulisse verba, & absque consensu interno. At cum ad interhum consensum in matrimonio non possit dari coactio, sed solum ad verborum prolationem, si verè adsit inter- nus consensus, is est liber: Ergo matrimonium eo consensu contractum liberum erit, & con- sequenter validum quoad Deum. Sic Goffred. de Fontib. citatus à Scotò in 4. dist. 29. q. vni. in margine.

Irritat omnino foro in vtroque. Quia in Cap. Veniens, el. 2. de sponsal. est casus huiusmodi. Irritas quæ- stiones. Quidam contraxit sponsalia cum puella, & nò accessit ad ipsam postmodum cum alia est in- uentus, & coactus eam ducere per verba de præſenti: quæſtum fuit à Pontifice, vtrius ha- rum esset maritus? & ille respondit: Si inue- neris, quod primam post fidem præſtitam cognouit, ipsam cum eo facias remanere: alioquin secunda, nisi metu coactus, qui possit cadere in virum con- ſtantem, eam desponsauerit: adherere facias, vt uxori. Ergo aperte definit, matrimonium tali metu contractum esse irritum. Ità D. Tho. ci- ratu.

1. *atque D. Bonau. in 4. dist. 29. quæst. 1. num. 5. Scot. qu. vii. Durand. quæst. 2. nu. 3. Richar. art. i. quæst. 1. q. vii. art. 3. concl. 1. numer. 17. So. us quæst. 1. art. 3. Henric. lib. ii. cap. 9. numer. 1. Barth. à Ledes. dub. 23. post 2. conclus. Sanchez libr. 4. d. 12. numer. 18.*

674
Hoc verum
esse reor, pri-
mam impro-
bans senten-
tiam.

Cum his sentio, primam sententiam tanquam omnino falsam improbens. Nam ceteri contractus, & si semel validi sint, possunt facile ob metum illatum rescindi per Iudicem: at matrimonium semel validum, cum sit Sacramentum indissolubile, nisi ante consummationem per Religionis ingressum, vel Pontificis dispensationem non posset Iudex rescindere. Certè alia sacramenta inibi enumerata non possunt ab Ecclesia irritari: matrimonium, cum sit contractus irritari potest: & ita irritavit, quando metu contrahitur. Ceterum, falsum iudico, Ecclesiam præsumere in matrimonio coactum non adesse consensum.

DVBIVM CLXI.

An metus cadens in virum constantem iustitiam illatus, irritet matrimonium.

675
Matrimonium
irritat.

Quamvis metus iuste incutiat, non valet matrimonium. Quia *Cap. Veniens, el. 1. de sponsal.* decernitur, irritum esse matrimonium, ad quod pater coegit iuvenem repertum cum filia eodem in lecto, & tamen videtur iuste coegisse, cum iuvenis in culpa fuerit: Ergo nil confert ad matrimonij valorem, si metus sit iuste illatus. Sic *Gloss. ad c. Veniens, ubi ait, inde sumi argumentum, ut excuset metus quamvis eum passus sua culpa in illum incidit. Hostiens. ibi. Ioan. Andr. 8. Anchar. n. 6. Henric. n. 8. Præpos. n. 5. Neuo n. 18. Conar. l. 4. Decretal. p. 2. c. 3. §. 4. n. 15. Ledes. 2. p. 1. q. 49. a. 3. Vega l. 3. su. casu 235.*

676
Non irritat
matrimonium.

Metus iuste illatus minime irritat matrimonium. Quia quoties metus incutitur alicui damni debiti delicto, quem incutiens iuste inferre potest: tunc magis censetur ille metus oriri ex lege ac natura delicti, & proinde ab intrinseco incutit: eo quod intra illum est iusta causa timendi, initium que & radix timoris. Ità *Cardin. Cap. Veniens. Goffred. sum. 1. de iis, quæ vi. n. 3. in a. solut. Hostiens. ibi. solut. 1. Ioan. Andr. numer. 8. Abbas nu. 8. Antoni. Cap. Cum locum, nu. 11. d. sponsal. Gutier. de iuram. p. 1. c. 57. nu. 5. Sylvest. v. Metus q. 6. Angel. ibi. n. 7. Medi. Vega, & alij, quos citat, exponit, ac sequitur Sanchez l. 4. d. 23. n. 3.*

677
Hoc minus
probabiliter.

Hanc sententiã probabiliorẽ reor. Nam dū quis malum iustum minatur reperto in delicto verbi gratiã. Te acculabo, nisi matrimonium contrahas: non censetur metum inferre, sed potius metum iam ex delicto conceptum auferre, offerendo immunitatem, si ducat uxorem. Porro in casu x. *Cap. Veniens* expresso, dixerim patrem violatè puellam iniuste iuvenem coegisse interficere volens, quod erat iniustum: ex quamvis non constet ex textu, fuisse timorem morti incussum, cum generaliter de timore cadenti in virum constantem loquatur: constat tamen, ex expositione Hostiensis, Goffredi,

Ioan. Andreæ, Henrici, Alchirani, Cardinalis, Abbatis, le halem communionem illam extitisse.

DVBIVM CLXII.

An Metus cadens in constantem virum irritet matrimonium solo iure naturæ, & non Ecclesiastico.

Irritat solo iure naturæ, non Ecclesiastico.

Quia summi Pontifices non videntur novam irritantem matrimonia coacta constitutionem edidisse, sed tantum declarasse, ea fuisse irrita: nullus enim invenitur textus ea irritans, sed omnes irrita esse supponunt. *Cap. cum locum, Cap. Constitutioni, Cap. Veniens, & Cap. significavit, de eo, qui duxit in matrimonium.* agunt de matrimoniis iam contractis, & declarant, si metu sint inita, esse invalida: nec potuit Ecclesia matrimonia illa iam contracta irritare, si ante ea decreta valida essent: Ergo iure ipso naturali erant irrita. Sic *D. Tho. in 4. dist. 29. quæst. vii. a. 3. quæst. innc. 1. Alcihodor. lib. 4. sum. tract. 9. c. 7. q. 5. Richar. in 4. dist. 29. a. i. quæst. 1. Scot. in 4. dist. 39. quæst. vii. D. Bonau. ibi. quæst. 1. num. 5. Almain ibi, quæst. 1. Carthus. quæst. 2. D. Antonin. part. 3. tit. 1. c. 7. Barth. à Ledes. de matrim. dub. 23. concl. 3. Moli. tom. 2. de iust. tract. 2. d. 326. Palat. in 4. dist. 19. d. vii. Ludou. Lop. pa. 2. Instruit. de marr. cap. 10.*

Irritat solo iure Ecclesiastico non naturæ: unde sicut Ecclesia irritavit matrimonia clandestina, inhabiles reddendo contrahentes ad sic contrahendum: irritavit matrimonium metu extortum, inhabilitando personas ad huiusmodi gerendo contractum. Quia si metus iure naturæ matrimonium irritat, aut id provenit ratione iniuriæ: & hoc non, in metu enim levi invenitur iniuria obligans ad restitutionem, & tamen non irritat matrimonium. Aut provenit ex eo, quod tollit libertatem: & hoc etiam non: nam saepe metus levis similiter, & fortius plena libertate privatur: sine dubio enim hominem avarum magis priuat libertate amittendæ pecuniæ metus, qui non cadat in virum constantem, quàm mæcipium metus flagellorum, qui in virum constantem cadit. Cum ergo metus levis, in quo utraque ratio reperitur, quæ in metu gravi, non irritet matrimonium signum est, metum gravem non iure naturæ, sed Ecclesiastico, quod ita in solo gravi hoc statuit, irritare. Ità *Durand. in 4. dist. 29. quæst. 2. num. 67. Palud. ibi. quæst. 1. a. 3. concl. 2. nu. 20. Sotus quæst. 1. a. 3. Ledes. 2. p. 49. a. 3. Henric. l. in c. 9. n. 1. & 3. Aragon. 2. 1. quæst. 88. a. 3. Sylvest. v. Matrimonium 8. quæst. 11. disto 3. Armil. v. Matrimonium, numer. 41. Tabiena v. Impedimenta imped. 9. q. 2. n. 3. Navar. sum. c. 22. n. 50. Sanch. l. 4. d. 14. n. 2.*

Hoc verius existimo. Quia Baptismus in adultis exigit ad eius valorem voluntatem, & intentionem suscipientis, & tamen voluntas metu gravi coacta sufficit ad eius valorem *Cap. Maiores, de Baptis. & Cap. de Iudeis, 45. d. Ergo similiter fat esset ad matrimonij valorem consentus*

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 121

consensus coactus nisi Ecclesia oppositum statuisset: & subinde solo iure Ecclesiastico erit irritum. Fateor equidem, illos textus non habere statutorum formam, & ita non constare, ubi talis irritatio scripta sit: habetur tamen tot Doctorum traditione, Pontificesque in illis decretis ostendunt, more & usu id semper fuisse observatum, ut matrimonium metu gravi extortum sit irritum. Sicut licet non habeatur expressum decretum Ecclesie irritantis matrimonium fidelis cum infideli, id tamen ita esse constat ex antiquissima Ecclesie traditione.

DVBIVM CLXIII.

An inter fideles valeat matrimonium gravi metu contractum.

⁶⁸¹ *Non valet.* Quia quamvis Ecclesie statum irritans, apud illos vim minime habeat: ius gentium ac civile irritat, idque efficere potest quatenus matrimonium est contractus quidam civilis. Sic Henricus *l. 11. c. 9. n. 1. Sotus in 4. dist. 29. q. 1. a. 3. ad 5. Ludou. Lop. part. 2. Instr. de matr. c. 40.*

⁶⁸² *Valeat quidem.* Quia id ex iure gentium non est ius, ius enim gentium est, quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, apud omnesque perque custoditur, ut habetur *l. Omnes populi 9. ff. de inst. & iure*, unde ius gentium dicitur, quod ex principiis naturalibus rerum consideratum in ordine ad aliquem finem per viam conclusionis elicitur: nec ad constituendum tale ius fuit necessarium, omnes homines simul in aliquem locum confluere: id enim impossibile esset; sed ipsa naturalis ratio id singulos per se docet, si ergo tali iure matrimonia coacta essent irrita, sequitur, eorum nullitatem deduci tanquam conclusionem ex principiis naturalibus: ergo ex se habent esse irrita, & non ex iuris gentium statuto. Ita Sanchez *l. 4. d. 1. n. 3. Petrus de Lede. de matr. quæst. 47. art. 3. dub. 1. concl. 5.*

⁶⁸³ *Existimo validum esse matrimonium inter infideles metu coactum, nisi apud illos sit lex civilis illud irritans.* Potest enim id civilis lex efficere, quatenus est civilis contractus.

DVBIVM CLXIV.

An matrimonium metu extortum sit omnino nullum: unde alteruter altero iniuncto possit sine gravi periculo resiliere.

⁶⁸⁴ *Matrimonium metu extortum non est omnino nullum, ita ut possit qui libere consensit, resiliere: sed tenetur congruo tempore arbitrio prudentis expectare, an alter velit stare matrimonio, & lethaler delinquit, si non expectat.* Quia cogens aliquem ad matrimonium secum contrahendum, maximam ei irrogat iniuriam circa matrimonium: Ergo tenetur, eam resarcire, offerendo ratificationem illi us si coactus id eligat. Certè maiorem ei intulit iniuriam quam si decessisset fidei contrahendo: sed hic, *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

tenetur restituere, legitime consentiendo: Ergo à fortiori is, qui coegit. Sic Richardus *in 4. dist. 29. a. 2. qu. 1. Sylvest. v. Matrim. 8. qu. 11. dicto 4. Navar. sum. c. 22. n. 5. Palaci. in 4. dist. 29. d. vni. Henricus l. 11. c. 10. n. 5. & alij.*

⁶⁸⁵ *Matrimonium metu extortum nullum omnino est, nec tenetur cogens in foro conscientie illud perficere donec per Iudicem condemnatur, sed liberè, altero iniuncto, potest resiliere, nisi aliquod grave damnum sit secutum.* Quia aut tenetur ratione delicti coactionis in illius poenam, & hoc Iudicis condemnationem exigat, antequam nullus tenetur subire poenam. Aut ratione iniuriæ illatæ per coactionem: & hoc non; non enim est tanta coactionis iniuria, quando aliud damnum inde non sequitur, ut aliter quam per matrimonium resarciri nequeat. Vel tenetur ea ratione, quia ex parte sua se obligavit: & hoc non; nam etiam quando fuit contrahens ignarus metus, vel dolus, in nullaque fuit culpa, ex parte sua se obligavit, & tamè tunc non tenetur: Ergo nulla est ratio, cur teneatur. Sic in alio simili Sotus *in 4. dist. 35. q. vni. a. 2. Angl. p. 1. de matr. quæst. 10. a. 1. dub. 1. concl. 4. Barth. de Lede. de matr. dub. 31. concl. 3. Scot. in 4. dist. 25. q. vni. Medina C. de resit. q. 33. Conrad de contrah. lib. 9. d. 1. Sanchez l. 4. d. 1. n. 5.*

⁶⁸⁶ *Hoc probabilius reor, quia contractus onerosus cu sit ex utraque parte suapte natura obligatorius, ut in eo servetur æqualitas, aut utraq; pars manere debet obligata, aut neutra.* Cum ergo in coacto nulla consurgat obligatio, nulla etiam obligatio in cogente consurgat. Certè non omnis iniuria debet in eodem bonorum genere reparari, maximè cum non tanta sit hæc, ut digna sit tantæ satisfactione, ut est matrimonium.

DVBIVM CLXV.

An contrahens fidei matrimonium ob metum in virum constantem cadentem, peccet lethali-ter.

⁶⁸⁷ *Duplex est casus, in quo questio potest habere locum.* Primus est, quando coactus fidei consensit. Secundus, quando verè. Certè quando fidei contrahit, certum est peccare. Quia aliud verbis profert, quam mente retineat, & ita mentitur. Docent id D. Tho. *in 4. dist. 29. q. vni. a. 3. quæst. iunc. 1. & Sotus ibi q. 1. a. 3.* Quod intelligo nisi ea verba materialiter proferret, ac si non esset significatiua: vel nisi equivocatione uteretur, ut Iuro, te accipere in meam, & velle in uxorem interius intelligendo, si teneor. Sic in alio simili, Sanchez *l. 1. d. 11. n. 2.* Quæsierim igitur, num hoc peccatum fidei contrahendi, quando nec materialiter, nec æquinoce verba proferuntur, lethale sit?

⁶⁸⁸ *Lethale est.* Quia videtur pernitiosum mendacium, cum fingens alterum re in gravi decipiat. Et quia quantum est ex parte sua irritat matrimonij sacramentum: Ergo peccat mortaliter, sicut si alia sacramenta irritaret absque debita intentione suscipiens, vel ministrans. Sic Scotus *in 4. dist. 29. q. vni. 5. Hic dicitur, suppleo. Gabr. el. ibi, a. 2.*

⁶⁸⁹ *Lethale non est.* Quia metu consensum extorquenti nulla iniuria irrogatur, cum nullum ius habeat. Nec sacramento hic enim non irritat illud.

illud ficto illo consensu, sed irritum est iure Ecclesiastico; quamvis ille verè consentiret Ità Nauar. *sum. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22. Palac. in 4. dist. 29. d. viii. Manu. to. 1. sum. cap. 231. n. 2. Petr. de Ledef. de matr. q. 47. a. 3. diff. 3. Sanch. l. 4. d. 16. n. 2.*

690 *Hoc variis*
mibi.
Existimo solummodo venialiter delinquere ob leue mendacium. Quia metum passus non decipit inferentem, sed ipse inferens à se decipitur: nosse enim deberet, non valere matrimonium altero etiam verè consentiente.

DVBIVM CLXVI.

An qui coactus metu cadente in constantem virum, verè consentit in matrimonium delinquat lethaliter.

691 *Delinquit le-*
thaliter.
Delinquit lethaliter si conscius sit, matrimonium esse Ecclesiastico iure irritum. Quia quantum est ex parte sua irritum reddit Sacramentum, quod ministrat, & suscipit. Ergo amittit sacrilegium mortale, sicut si absolueret quis non subditum, vel minimè dispositum. Sic aliqui Doctores, quos memorat Petr. de Ledef. *de matr. q. 47. a. 3. qui sic distinguit.* Aut sic contrahens intendit, matrimonium inire, quatenus est naturalis contractus, seclusa Sacramenti ratione: & tunc non peccat; aut intendit matrimonium quatenus est contractus & sacramentum: & tunc peccat mortaliter peccato sacrilegij. Quia hic scit, se minime transferre corporis dominium, & tamen signo externo, & verbis significat, se transferre: Ergo in se graui mentitur contra sacramenti veritatem.

692 *Lethaliter*
non delinquit.
Minimè delinquit lethaliter verò consensu matrimonium graui extortum iniens, quamvis id irritum esse norit. Quia cum Christus Dominus non alterarit contractus matrimonij; naturam, sed eam illam manentem eleuarit, vt sit sacramentum: eo ipso, quod Ecclesia irritat contractum, manet irritum sacramentum, nec verba contrahentium sunt materia, & forma sacramenti: hoc enim habent quando ex illis contractus validus confurgit. Quando igitur aliquis metu contrahit sacramentum matrimonij, nec ipse irritat, nec ad irritationem cooperatur: cum enim Ecclesia illum irritet contractum, illa verba non sunt materia ac forma validi contractus, & subinde nec sacramenti. Ità Sanch. l. 4. d. 16. n. 6. Scot. in 4. dist. 29. q. viii. 8. De secundo. Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. num. 4. Palac. in 4. dist. 29. q. viii. Henric. l. 11. c. 9. num. 6. Nauar. *sum. Hisp. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22.*

693 *Cum his opi-*
nor.
Certè Petri de Ledefma distinctionem minimè me percepsisse fateor; nam inter fideles non potest esse matrimonij contractus, quin sit sacramentum: vnde verè consentiens in matrimonium, in sacramentum consentit. Secundam itaque sententiam amplector adiciens, nec veniale in hoc casu delictum committi. Quia sic contrahens nō mentitur: ea enim verba accipio te in vxorē, hūc sensū patiūtur: Quantum est ex parte mea, accipio te: & hoc verissimum est, cū verum consensum habeat: & si est irritum matrimonium, non est ex parte sua, sed aliunde, nempe ex Ecclesiæ irritanti decreto.

DVBIVM CLXVII.

An metus leuis sufficiat, aliquando ad irritandum matrimonium.

694 *Aliquando le-*
uis metus suff-
icit, ad irritan-
dum matri-
monium.
Quamvis in foro Ecclesiæ externo matrimonium non irritetur ex metu non cadente in constantē virū, eo quod Ecclesia, quādo metus est levis, haud præsūmit coactum, sed spontaneum fuisse consensum, at in conscientia foro aliquando ex metu leui irritatur, quando scilicet consensus non est spontaneus, sed illo metu extortus, ita vt nullo pacto contrahens illud matrimonium iniret, nisi eo metu perterritus. Quia ideo metus grauis matrimonium irritat, quod plenam consensus libertatem impedit in viro constanti: Ergo similiter irritabit metus levis, tantum libertatis auferens in viro, qui natura sua adeo constans non est. Tunc enim verificatur absolute ratio Pontificis *Cap. cum locum, de spons. ibi: Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio interceat.* Sic Nauar. *sum. cap. 22. num. 51. Veracr. p. 1. spec. a. 8. concl. 7. Manu. to. 2. sum. c. 8. nu. 10.* Dicit esse probabile Ledef. *2. p. 4. quas. 49. a. 1. Henric. l. 11. c. 9. n. 3. & 4. liter. 7.*

695 *Namque suff-*
icit leui me-
tus, ad irritan-
dum matri-
monium.
Metus levis nonquam matrimonium irritat. Quia cum hæc irritatio matrimonij sit ex Ecclesiæ statuto, quæ punit & afficit actum externum, subuenit patienti metum graue, eo quod debuit, eligens ex duobus malis id, quod minus est, non autem subuenit. Vbi metus est levis, nam metum passus, leuiter ad rem tam grauem est motus. Sicut etiam ius ciuile iustissime fauet patienti iniustum grauem metum, contempto leui. *Reg. Vani timoris 145. ff. de reg. iur. lib. 7. tit. 33. part. 7. Ità D. Tho. in 4. dist. 29. quas. viii. art. 3. quæstion. 2. D. Bonau. ibi, quas. 1. num. 4. Durand. q. 2. num. 5. & 8. Richard. art. 1. qu. 1. Palud. q. 1. a. 3. concl. 1. n. 10. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 7. Ledef. 2. citat. Petr. de Ledef. de matrimon. quæstion. 49. art. 2. dub. 1. post 6. concl. Henric. lib. 11. c. 9. num. 3. Sanchez lib. d. 17. n. 5. & alij multi.*

696 *Anterior in-*
diuim.
Ego quidem priorem sententiam satis probabilem esse reor, & sustinentes, matrimonium metu contractum esse iure nature irritum, longe maiorem probabilitatem habere profitebuntur. Atqui solo iure Ecclesiastico irritum esse asserui, existimo secundam esse probabiliorem; quia solum irritauit matrimonium metu viri constantis initum.

DVBIVM CLXVIII.

An matrimonium antea nullum ob meam, postea reualidetur, ob copulam similiter metu extortam.

697 *Reualida m-*
Certum est, matrimonium ratione metus iniqualidum postea reualidari copula sublecuta absque coactione, vt deducitur ex *Cap. 2. de eo, qui duxit, & ex Cap. Insuper 4. Quæstion. 4. rim verò num etiam reualidetur ob copulam simili metu extortam? Reualidatur quidem. Quia*

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 123

Quia metus, quo quis cogitur ad copulam, quando matrimonium præsupponitur nullum, quamvis gravis, non est cadens in constantem virum, cogitur enim ad peccandum, ad quod constans non cogitur. Sic Palud in 4. dist. 29. *question. i. art. 4.* Barthol. à Ledef. dub. 23. de matrim. Angl. part. 1. de matrim. *question. de consen. coacto. art. 1. diff. 4.*

Minimè revalidatur. Quia copula gravi metu extorta nequit esse sufficiens ad id, siue copula post matrimonium factum quamvis nullum, sit signum externum exprimens consensum coniugalem: nam signum externum consensus ex merore uti potest pars contractus, est nullus valoris: siue non sit signum, sed tantum indicium matrimonij antea validè facti, ut existimus: nam copula extorta ex metu gravi, seu ingentis incommodi non est prudens indicium matrimonij antea validè facti: quamvis sit, quando non extorquetur ex magni incommodi metu. Ita Basil. l. 4. c. 17. Sanchez l. 4. d. 18. Covich. d. 28. dub. 4. Hurtad. d. 6. diff. 6. m. 21. Cum his opinor, quia quamvis non sit viri constantis peccato consentire, adhuc ex metu magni incommodi ipse tamen metus, quoad id cogitur, est cadens in constantem virum; nam ex le vium quantumvis constantem terret; ac concutit.

DVBIVM CLXIX.

An matrimonium metu contractum, si iuramento firmetur, redatur, validum.

Validum redditur saltem in conscientia foro. Quia renunciatio electionis metu facta est invalida, & renunciatio legitimæ: atsi iuramento stabiliantur, validæ sunt, ut de renunciatione electionis, constat ex Cap. *Ad aures de iis, que vi*: & de renunciatione legitimæ patet ex Cap. *Quamvis pactum, de pactis vi 6.* Ergo similiter quamvis matrimonium metu contractum sit invalidum, si accedat iuramentum, validum reddetur. Sic aliqui apud Richardum in 4. dist. 29. a. 2. q. 3. quod ipse probabile esse indicat.

Minimè efficitur ex iuramento validum. Quia Cap. 2. de eo qui dixit in matrim. expressè habetur eum, qui post matrimonium metu contractum, & iuratum, aliam duxit permanens cum secunda, priusque matrimonium fuisse invalidum. Et ratio est, quia matrimonium metu contractum irritum est liberi, ac spontanei consensus defectu. Cap. *Cum locum de sponsal. at iuramentum non supplet consensus substantialis defectum.* Ita Sanchez l. 4. d. 20. n. 1. citans Abbatem, Natio, Sylvest. Arnil. Tabie. Palac. Angl. Pacia & alios.

Ego quidem tanquam certum existimo, huiusmodi matrimonium nullatenus effici ex iuramento validum. Quia aut iuratur aliquid præteritum, & tunc iuramentum non posset efficere validum matrimonium præteritum, quod ratione metus irritum erat: aut iuratur aliquid futurum, & tunc non potest efficere matrimonium, sed ad summum sponsalia: aut iuratur aliquid præsens, ut quod consentit iurans in id matrimonium, & tunc est sola testificatio consensus præ-

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

sentis, qui ex metu est invalidus: Erga nullo pacto potest iuramentum matrimonium huiusmodi confirmare.

DVBIVM CLXX.

An iuramentum adiectum matrimonio metu gravi extorto, obliget, & non obliget: indigeatque relaxatione

Iuramentum adiectum matrimonio metu gravi extorto, licet non validat contractum, tamen obligat, relaxationeque indiget: sicut iuramentum solvendi usuras, non confirmat contractum, obligat tamen donec relaxetur. Quia id iuramentum non est contra bonos mores, ut cõstat ex Cap. *Inter cetera 12. q. 4.* Ergo est servandum. Hac enim ratione iuramentum solvendi usuras servandum esse docet Sanchez l. 1. d. 3. 2. m. 12. Sic Anton. Cap. 2. de his, que vi, & ibi Abbas n. 8. Archidia. Cap. *Inter cetera 27. q. 4.* Turrecr. ibi. Et id in foro conscientie esse consulendum docent Rosel. v. *Impedimenta imped. 10. m. 10.* & Sylvest. v. *Matrimonium 8. q. 11. dicto 8.*

Huiusmodi iuramentum non obligat, nec relaxatione indiget. Quia est contra bonos mores. Et quia Ecclesia non tantum irritat matrimonium metu initum, sed etiam iuramentum tali accedens matrimonio. Cap. 2. de eo qui duxit in matr. ubi eum, qui contracto matrimonio, & iurato cum una ob metum mortis aliam duxit, definitur, cum secundum aliam contraxisse, & libere permittendum cum ea permanere. Si tamen Ecclesia sentiret, velletque iuramenta obligare, adingeret, pro fractione iuramenti imponendam esse aliquam penitentiam, ut gessit Cap. *sicut de sponsal.* ubi definit textus priora sponsalia iuramento stabilita dirimi per matrimonium, & subdit: Imposita ei penitentia competenti, quia priorem fidem irritam fecit. Ita Abul. ad capit. 5. *Matrimon. question. 306.* Sotus in 4. dist. 29. *quest. 1. art. 1.* Henric. lib. 11. cap. 9. m. 6. Petr. de Ledef. *quest. 47. art. 3. circa 3. argum. dub. 2.* Arag. 2. 2. *question. 89. art. 7. concl. 4.* Barth. à Ledef. de matrim. dub. 23. post 3. concl. Ludovic. Lopez part. 2. *Instruct. de matrimonio. cap. 40. Manu. tom. 1. sum. capit. 231. m. 4. & cap. 244. n. 4.* Vega l. 2. *sum. casu 514.* Sanchez l. 4. d. 20. n. 15.

Ego igitur horum hærens vestigiis, sic absolvo questionem. Si iuramentum apponatur matrimonio contracto per verba de presenti, ut *Duco te, & intro; me ducere, sicut matrimonium esse omnino nullum, ita etiam & iuramentum: unde nulla indiget relaxatione.* Quia tale iuramentum est assertorium, ex quo nulla confurgit in futurum obligatio, sed statim est verum, aut falsum, & ideo in illo non habet locum relaxatio. Si verò iuramentum adiciatur matrimonio coacto per verba de futuro, si sit iuramentum de non contrahendo illi matrimonio, absque novo consensu & ratificatione illius non obligat, nec relaxatione indiget. Quia est contra bonos mores & culpa lethalis uti matrimonio nullo, quale est illud metu initum, nec conualescere potest absque novo consensu. Denique si iuramentum sit de

L 2 futuro

OBAR
de Mon
III. IV.
IV.

705
Auctor
solus.

futuro, nimirum de non contrahendo, sed de rato habendo illo matrimonio nouo consensu liberorunt perinde est, ac iurare, se de nouo contracturum matrimonium, siue sponsalia iurare, cuius resolutio ad proximum Dubium pertinet.

D V B I V M C L X X I.

An sponsalibus metu graui contractus iuramentum accedat: Obliget donec relaxetur?

706
Obligat, &
relaxatur
relaxatione.

Iuramentum id obligat, indigetque relaxatione, sicut iuramentum soluendi usuras. Quia id iuramentum non vergit in salutis eternæ dispendium, potes enim absque omni culpa seruari, maxime cum ad redimendum propriam vitam, licitum sit, obligare se ad contrahendum: Ergo obligat iuxta regulam traditam Cap. Cum contingat, de iureiur. & Cap. Quamuis patrum, de pactis in 6. Sic Syluest. verb. sponsalia, quæf. 6. Fortuni. de ult. sine illat. 21. num. 411. & 483. Tanquam probabile defendunt Richard. in 4. dist. 29. a. 1. q. 2. Palud. q. 1. a. 5. Tenet Bonan. 3. p. d. 39. a. 1. q. 2. Sotus l. 8. de iust. q. 1. a. 7. Henric. l. 1. c. 9. n. 6. Palac. in 4. dist. 29. d. vni. Petr. de Ledes q. 47. a. 3. dub. 3. & alij.

707

Non obligat,
nec relaxatio
ne indiget.

Id iuramentum non obligat, & ideo relaxatione non indiget. Quia dum contractus aliquis ob publicam utilitatem prohibetur, si iuramento stabiliatur, nullam parit obligationem, nec relaxatione indiget, vt doctissime probat Sanch. lib. 1. d. 32. num. 9. sed sponsalia coacta, quæ sunt initium matrimonij, prohibentur ob publicam utilitatem, sicut & ipsum matrimonium coactum: oriuntur enim inde seditiones inter coniuges & in Republica, male proles educationi consuevit: Ergo iuramentum illis accedens minime obligat. Ità Richard. & Palud. pro parte prima citati, quamuis Problematicè vtramque defendant, magis in hæc videntur inclinare, cum eam vltimo in loco constituent. Caiet. licet subdubitan, verb. Per iurium c. 2. de periur. promissor. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 18. §. 1. Almain. in 4. dist. 29. Sotus ibi. q. 1. a. 3. Manu. tom. 1. sum. c. 231. concl. 4. n. 4. & cap. 244. concl. 4. numer. 4. Vega lib. 2. sum. casu 514. Sanch. l. 4. d. 21. n. 3.

708

Secundam
sententiam
probabilior
esse reor.

Primam sententiam valde probabilem esse reor, præfero autem secundam. Quia Cap. Ex literis, de sponsal. impub. per quod irrita sunt sponsalia metu coacta expresse de sponsalibus uratis loquitur, ibi: Ex literis tue fraternitatis accepimus, quod puella quadam anno duodecimo iurata fuit, & desponsata cuidam puero. Monuerim, quando metu leui contracta sunt sponsalia & iuramento stabilita, quamuis valida sint, vt secluso iuramento valida erant, minime iuramentum id talem in foro conscientie contractum confirmare; quare potest contrahens illis contrahere obtemperare ab Episcopo absolutione iuramenti.

D V B I V M C L X X I I.

An pena anathematis imposita à Tridentino Dominis temporalibus, ac Magistratibus qui suos subditos, vel quoscumque alios ad matrimonia cogunt, sit excommunicatio maior?

Certum est, Ecclesiasticum Principem posse cogere Baptizatos sibi spiritualiter subditos: & Principem secularē non baptizatos sibi subditos temporaliter, ad incedendum matrimonium, quando id exigit bonum commune, aut alia causa, ob quam ipsi subditi contrahere teneantur. Potrò Domini temporales, & Magistratus, qui suos subditos, vel quoscumque alios ad matrimonium cogunt iniuste siue directè, siue indirectè, à Tridentino sess. 4. cap. 9. anathematis pena puniuntur. Quæsierim igitur, num hæc anathematis pena sit pena excommunicationis maioris?

Non est excommunicationis maioris pena, sed solennis maledictionis. Quia verbum anathema talei maledictionem videtur significare. Et quia idem Tridentinum in ead. sess. 6. vbi voluit raptorem excommunicationis pena puniri, id expressit, dicens sit, ipso iure excommunicatus. Sic Verac. in append. ad Specul. p. 1. d. 9.

Est quidē excommunicationis maioris pena. Quia ipso in iure nomine Anathematis excommunicatio maior significatur, vt constat ex c. Debeat q. 1. & ex c. fin. 30. q. 4. Et quia in præfato Tridentini decreto dicitur, sub anathematis pena, quam ipso facto incurrant: maledictio autem solennis nequit ipso facto incurri, quia ferenda est ab Ecclesia. Ita Sanch. libr. 4. d. 22. Coninch, & Henric. quos sequitur Hurtad. d. 6. diff. 7. & alij.

Existimo anathema non significare maledictionem solennem, sed excommunicationem maiorem, & ad summum eam, cui, quando fertur ab homine, additur solennis maledictio. Quod verò Tridentinum c. 6. excommunicationis nomine raptorem excommunicet, non conuincit, id etiam anathematis nomine non fieri.

D V B I V M C L X X I I I.

An parentes, qui coactione iniusta & graui filium ad matrimonium compellunt, incurrant illam anathematis, seu excommunicationis, maioris penam?

Sic, parentes posse cogere filios ad matrimonium, quando filij alias promissione, aut aliunde tenentur, quamuis coactione valde moderata, vt decet patre; quando verò alias non tenentur, & nolunt statim matrimonij eligere, sed meliorē, vt cœlibatus, vel Religionis, non posse à patribus adhuc paterna increpatione ad matrimonium cogi. Quia contra rationē est, filius, qui sui iuris est, ad statum eligendū, & vlt. meliorem eligere, & cogi adhuc leuiter ad statum minus perfectum. Igitur quæstioni do, an parentes, qui coactione graui & iniusta sufficienti ad mortale, compellunt filium ad matrimonium, illam

Sectio II. Dubia. De Consensu Coacto. 125

illam anathematis seu excommunicationis maioris poenam incurrant à Tridentino *sesi. 24. c. 9. latam.*

Proterius incurrunt. Quia Tridentinum generaliter loquitur dicens: *Precipit Sancta Synodus omnibus cuiuscunque gradus, dignitatis, ac conditionis existant, sub anathematis poena. &c. Sic Ludou. Lop. p. 1. Instrum. c. 44. Albornoz l. 4. de arte contrah. tit. 1.*

Minimè incurrunt. Quia Tridentinum tantum loquitur de Dominis temporalibus, & Magistratibus habentibus iurisdictionem in foro exteriori seculari, ut constat ex prioribus verbis, in quibus tantum de hisce loquitur: & ex particula, *Quare* immediatè antecedente ad decretum, in quo id præcipitur, quæ est causalis præcedentium: & ex posterioribus verbis, nempe *Ne subditos nos cogant*: ac proinde illa particula, *Omnibus cuiuscunque gradus, &c.* tantum appellant supra antea memoratos Magistratus, ac Dominos. Ità Coninch d. 28. sub. 5. Henric. l. 1. c. 6. Sanch. l. 4. d. 22. & alij apud ipsum.

Hoc verius esse reor, indèque colligo, Patet, quia eam excommunicationem non incurrit: quia iurisdictione in externo foro non fruitur, saltem seculari: neque Episcopum, qui dominus temporalis non sit; quia non habet iurisdictionem in foro externo seculari: imò neque Imperatorem, neque Regem, licet præfata iurisdictione potantur; quia hi exprimi debent, ut exprimuntur *sesi. 22. cap. 11. & in Bulla Cornæ Domini.*

DVBIVM CLXXIV.

An filius teneatur, inire matrimonium, quod pater promissit, aut præcipit.

⁷¹⁷ Certum mihi, parentum consensum non sufficere ad matrimonij filij valorem, ut definitur in *can. sufficit 27. qu. 2. & in can. Vbi non est 30. qu. 2. de quo lege Bellarmi. lib. 1. de matr. c. 19. & 10.* Requiro tamen, num filius teneatur ad inendum matrimonium, quod pater promissit, vel præcipit: & quæstio procedit ex suppositione, quod filius statum meliorem non eligat, quia ut pater; & ex suppositione, quod matrimonium à patre promissum, aut præceptum, non sit filio indignum; quia si ei indignum sit, non potest à patre ad illud obligari.

⁷¹⁸ Filius tenetur matrimonium contrahere, quod parentes promissere, & fieri volunt. Quia deducitur ex *Cap. 1. de desponsat. inpub. vbi dicitur: Postquam filius ad perfectam ætatem pervenerit, omnino debet, hoc implere.* ibi autem sermo est de sponsione contrahendi matrimonium facta à patre pro filio. Et quia parentibus incumbit liberis has, vel illas nuptias procurare: Ergo liberi parentibus quoad hoc tenentur obedire. Sic Navar. *sum. c. 14. numer. 15. Rebel. qu. 14. sect. 2. Bellarm. lib. 1. de matr. cap. 19.*

⁷¹⁹ Non tenetur filius, inire coniugium, quod parentes promissere, aut volunt. Quia matrimonium *Esco. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

nium est quasi quædam perpetua servitus: Ergo quilibet aut liber & sui iuris, & à cuiuscunque alterius voluntate independens, ad illud contrahendum, vel non contrahendum; durum enim esset, homines pro mera aliorum voluntate, quamvis parentum, contra propriam, ad perpetuam quasi servitutem adigi. Ità Sanchez *libr. 4. d. 23. Coninch. d. 28. dub. 1. Hurtad. d. 6. diff. 9. numer. 33. Richar. in 4. dist. 29. art. 1. q. 4.*

Ego existimo, non tantum filium esse liberum, & independentem à parentum voluntate ad contrahendum, & non contrahendum: sed ex suppositione etiam quod eligat statum coniugale esse liberum ad hoc aut illud coniugium inendum. Quia adhuc ex suppositione, quod quis velit contrahere, & fieri quasi servus, durum est, & contra rationem, pro sola voluntate parentum adigi ad hanc, aut illam quasi perpetuam servitutem. Annon coniugium exigit indissolubilem vitæ societatem mutuo amore conglutinatam? Ergo ab eius natura alienum videtur, aliquem aliena voluntate obligari ad hoc, aut illud coniugium, præsertim cum raro amemus ea, in quæ aliorum adigimur imperio

DVBIVM CLXXV.

An filij possint, licitè, hoc, aut illud coniugium, inuitis parentibus, inire.

⁷²¹ Certum est ad valorem matrimonij filiorum non esse necessarium parentum consensum, sed absque eo, imò contra eum posse validè fieri. *Cap. cum virum, 12. de Regular. & Trid. ses. 24. c. 1. Lege Bellarm. l. 1. de matr. c. 19. Quæsierim viro, num id filij possint licitè præstare?*

⁷²² Filius non potest licitè, parentibus inuitis matrimonium contrahere. Quia id videtur contra pietatē, ac reverentiā parentibus debitā, cuius signū est, quod parentes communiter gravissimè offenduntur. Sic Sotus in 4. dist. 28. q. 1. n. 1. Rebel. q. 14. sect. 1. Bellarm. citat.

⁷²³ Filius id licitè potest. Quia quilibet adhuc ex suppositione quod velit contrahere, liber est quoad statum matrimoniale: durissimum enim esset quoad illud ob eius perpetuitatem & onera ab alterius pendere voluntate, quamvis patris: Ergo filius libere, ac licitè potest, non solum non inire matrimonium, quod pater vult, quod Dubio proximo dixit: sed etiā inire quod sibi placuerit. Ità Sanchez *libr. 4. d. 23. Coninch 28 dub. 5. Valq. d. 4. m. 24. Hurtad. §. d. 6. diff. 10.*

⁷²⁴ Idem assero, credens filium sic contrahendo, nullam in parentes impietatem, aut irreverentiam irrogare. Fateor, aliquando, cum matrimonio fit contra eorum voluntatem, offendi non leviter: sed non offenduntur tanquam iniuriati contra debitum pietatis, sed contra debitum honestatis, seu decentiæ: decens enim est filium patris voluntati conformari. Attamen quamvis non sit contra reverentiam parentibus debitam filiis, illis inuitis, hoc, aut illud matrimonium contrahere, eis tamen inconsultis, seu non certioribus factis.

126 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

dis contrahere coniugium credendum esse grauem irreuerentiae defectum, & mortale peccatum: nisi quando filij timerent, parentes iniuste matrimonium impedituros: aut quando adest alia rationalis causa occultandi parentibus matrimonij ineundi consilium.

DVBIVM CLXXVI.

An filia inuitis parentibus nubens, aeterno iure Casareo possit & non possit ab eis exheredari, si indigno nubat.

725 *Potest quidem, si nubat indigno. Quia*
Potest quidem. *Auth. Vi cum, de appellat. cognosc. §. Aliud quoque, ver. causas, vna ex causis, ob quam filius exheredari potest, numeratur, si grauem, & inhonestam iniuriam patri intulerit: talis est haec, inducit enim odium capitale teste Baldo, l. Omnem Ergo poterit exheredari. Sic Goffred. sum. tit. de despons. impub. n. 13. Bald. l. si pater, C. de despons. & l. Neque filium, C. de mptis. Anchar. c. de despons. impub. & c. vni. eodem tit. in 6. Francus ibi, §. Porro. n. 1. & 2. Ioan. Lup. c. Per vestras de donat. in vir. & ux. notab. §. 5. n. 1. Mencha. de success. creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 6. 23. addens, id verum esse, licet digno nupserit.*

726 *Minime potest ob hoc exheredari. Quia*
Non potest. *Auth. Vi cum, dicitur, exheredari posse filiam, si alicui ex praedictis parentibus volentibus sua filia, vel nepoti maritum dare, & dotem, & secundum vires substantiae suae pro ea praestare, illa non consenserit, sed luxuriosam vitam elegerit: si vero usque ad viginti quinque annorum aetatem peruenierit filia, & parentes distulerint eam marito copulare, & forsitan ex hoc contigerit in suum corpus eam peccare, aut sine consensu parentum marito se (libero tamen) coniungere: hoc ad ingratiitudinem filiae nolumus imputari. Quod Authenticum explicans lib. 5. tit. 7. par. 6. sic ait: Otro si quando el padre quiescise casar su fija, y la dotasse segun la riqueza que el ouiesse, e segun que perteneciese a ella, e a aquel, con quien la queria casar, e despues de esto ficiere vida de mala muger en pueria, podria el padre desheredarla por tal razon. Pero si el padre alongasse el casamiento de su fija de manera que ella pasasse de eña de venticinco años, si despues de esto ficiesse ella ierro enemiga de su cuerpo, o se casasse contra la voluntad de su padre, non podria el desheredarla por tal razon. Ergo desideratur, vt filia inuitis parentibus nubens, simul vitam luxuriosam eligat. Ita Palud. in 4. dist. 28. q. 2. nu. 33. Sotus dist. 29. q. 1. a. 4. ad 4. Henric. l. 1. c. 6. n. 3. P. Mol. tom. 1. iust. & iure tract. 2. d. 176. Sanchez l. 4. d. 24. nu. 3. citans ex Iurisperitis Hostiens. Andre. Anton. Cardinal. & alios.*

727 *His haec inferens, tres condiciones desiderari, vt filia inuitis parentibus nubens, exheredari possit. Prima est, vt parentes velint eam matrimonio collocare, & dotem iuxta vires suae substantiae tradere. Secunda vt filia illi matrimonio repugnet, ac simul vitam luxuriosam eligat. Tertia, vt sit minori viginti quinque annis. Monuerim non sufficere, si semel aut iterum filia furcim sui corporis copiam fa-*

ciat: sed necessum esse, apud Iupanar impediam gerere consuetudinem, vt possit exheredari.

DVBIVM CLXXVII.

An attento iure Regio Castella, possit filia, inuitis parentibus, nubens exheredari.

Potest plane, licet vigesimum quintum annum excoesserit. Quia l. 49. Tauri, qua hodie est l. 1. a. v. l. 5. recop. dicitur, posse exheredari filiam, matrimonium, quod Ecclesia iudicat clandestinum, contrahentem. Dicunt enim Perez, & Spino citandi, appellari ibi clandestinum quoad hanc poenam, quod sine patris consensu contrahitur. Et quia l. 2. de los casamientos l. 3. fori. dicitur, posse exheredari filiam nubentem abique parentum consensu vel fratrum sub quorum potestate manent, parentibus defunctis. Vbi Suar. n. 4. ait, licet leges fori non plus valeant, quam vsu receptae sint, & illas alleganti incumbat vsus probare: secus esse in hac lege, quia est per pragmaticam quandam Ioannis II. approbata. Sic Sotus in 4. dist. 29. q. 1. art. 4. ad 4. Perez l. 4. ordinat. tit. 1. l. 1. §. Clandestinum. Spino specul. testam. Glor. 20. num. 66. limitans n. 67. nisi excedat viginti quinque annos, contra Sotum.

719 *Minime potest. Quia leges citatae id non probant. Non lex 49. Tauri, nam loquitur de matrimonio clandestino, quale non reputatur eo quod desit patris consensus. Non lex fori, quia non est vsu recepta: quod ad eius obligationem desideratur. Nec pragmatica illa Ioannis II. habetur in noua recopilatione, cum tamen in pragmatica quadam nouae recopilationis initio posita statuatur, nullas leges Regni obligare prater inibi insertas, ac partiarum leges. Ita Sanch. l. 4. d. 24. n. 15. Gutier. l. 2. pract. q. 1. n. 28. Azue. l. 5. recop. tit. 1. & l. 2. n. 6. Gratian. reg. 199. n. 23. Segura direct. iudic. 2. p. 15. n. 36.*

730 *Scio validius vrgeri posse oppositam sententiam probabilitatem per legem 10. tit. 1. p. 4. ibi. Pero si aquel, con quien el padre quiere casar alguna dellas, fuesse tal, que conuiesse, e que seria assaz, bien casada con el, maguer que la non puede aprer, que cumpla lo que el auia promerido, pue del a desheredar. &c. E esto se entiende, si despues de esto, se casasse ella con otro contra voluntad de su padre, o si ficiesse mal da de cuerpo. Dixerim tamen hanc legem esse correctam per legem 5. tit. 7. p. 6. iuncta l. 8. vbi habetur, ob nullas alias causas, posse filiam exheredari, quam illis legibus expressas, in quibus haec minime continetur.*

DVBIVM CLXXVIII.

An pater teneatur, dotare filiam viginti quinque annis maiorem ipso inuito nubentem.

731 *Teneatur, si filia promisit dotem: secus si non promisit. Quia sibi debet imputare non contraxit, quod de dotis promissione desit non egerit. Si filia dicit non promisit, non promisit. Sic Bartol. l. Obligamur, sine ff. de actio. & oblig. Abbas*

Secl. II. Dubia De Consensu Coacto. 127

Abbas *cap. de despons. impub. n. 6. Præposit. ibi. n. 3. Montan. lib. 1. tit. 1. p. 4. Sylvest. ver. Dos. qu. 4. & ibi Tabie. qu. 3. num. 4.*

⁷³⁵ Tenetur quamvis filia non promiserit dotem, indignoque nupserit. Quia filia ex consensu patris nubenti absque dotis promissione tenetur pater dotem constituere: sed filia maiori viginti quinque annis non est culpæ tribuendum, sine patris consensu nupsisse, cum pater fuerit in mora. *Authent. sed si post Cod. de iussu. testam. & lib. 5. tit. 7. part. 6.* Ergo non est, cur dotē debeat priuari. Ita Menoch. *de præsumpt. præsump. 189 num. 58.* & indistincte quando maior nupit indigno, tenet Francus *cap. vii. §. Porro, num. 1. & 2. de despons. impub. in 6. Baëza de non melior filiabus. cap. 18. n. 2. Ripa. lib. 1. num. 57. ff. solut. matrim. Sanch. lib. 4. d. 16. num. 11.*

⁷³³ Longè veriore hanc partem existimo. Ripamque, & Baëzam clarè locutos, etiam quando nulla dotis promissio præcessit. Quia statim in minore viginti quinque annis, ea distinctione utuntur, an promiserit, nec nescientes utique debere à patre dotari, si ipsa promiserit dotem, secus, si non promiserit.

DVBIVM CLXXIX.

An teneatur pater dotare filiam viginti-quinque annis, ipso invito, nubentem indigno.

⁷³⁴ Certum mihi, si minor nupsit sine consensu patris digno, teneri patrem eam dotare. Quia pater tenebatur eam tradere marito, dote tradita: cum autem ipsa digno nupsit, rem, ad quam tenebatur pater, vtiliter gessit: sicut si emerit aliquid sibi necessarium, ad quod emendum teneretur pater, licet sine patris consensu emerit filia, pater soluere tenebitur. Quæstio igitur est, num pater filiam dotare teneatur, si nubat indigno?

⁷³⁵ Dotare tenetur, licet contra eius voluntatem indigno nupserit. Quia cum dos loco alimentorum successerit, imò favorabilior sit, quam alimenta: sicut nequit pater, hanc filiam alimentis privare, ita à fortiori nequit privare dote. Sic Ioan. Lupus *cap. Per vestras, de donat. inter virum, & uxorem, notab. 3. cap. 10. & §. 13. num. 1. & §. 15. num. 1. & toto §. 16. & inspecto iuris rigore, dicit esse veram Molli. lib. 2. de primogen. cap. 16. num. 8. explicans, licet dotem non promiserit, nupsitque indigno. Patetur tamen, minorem dotem esse dandam, attenta minori viri qualitate. Imola dicit hanc sententiam forte esse veram *cap. Accedens, num. 8. de procurat. Iason. Authent. Sed si post. fine, Codic. de inoffic. testam. docet, posse teneri.**

⁷³⁶ Si indigno nupsit, dotare non tenetur. Quia non videtur æquum compellere parentes, ad dotandam filiam, quæ turpi matrimonio totum familiæ decus deturpavit. Ita Gloss. ad *cap. de raptor. fine, 36. quest. 1. Archidiacon. ibi. Ioan. Andr. cap. Accedens, fine, de procurat. Anton. ibi. n. 16. Practica Forens. tit. de dote, §. 2. 2. Francus Cap. vii. §. Porro n. 1. & 2. de sponsat. impub. in 6. Ripa num. 59. Couar. num. 7.*

Ego quidem assero, si minor absque patris consensu, & dotis promissione digno nupsit, teneri patrem eam dotare. Quia rem, ad quam tenebatur pater vtiliter gessit, licet in modo nubendi deliquerit. Si autem filia indignum maritum elegit, sed ita dives esset, ut alimentis sufficientibus potiretur, non teneri patrem filiam dotare. Atsi alimentis earent, teneri patrem eam dotare in modica quantitate ad vitæ necessaria: & hoc ob æquitatem naturalem, ne fame depereant. Addiderim, patrem teneri alimenta præstare filio absque eius consensu ducenti uxorem, si aliunde non habeat: & non tantum filio pauperi, sed etiam eius uxori, si quia a liberis, §. si vel parens, ver. Non tantum, ff. de liber. agnos. Quæsieris, quale matrimonium dicatur indignum, ut filij illud ineuntes dote, & alimentis non necessariis ad vitam privari possint? Porro is coniux dicitur indignus, cui alter matrimonio colligari absque dedecore iuxta Civitatis mores nequit. Indignus etiam iudicatur ex bonis animi, ut si coniux malis sit moribus imbutus, verbi gratia, meretrix erit indigna coniux: & vir, qui lenonis obit officium. Assolet indignus etiam coniux vocitari ex bonorum fortune defectu, nisi aliunde excessus hic in diuitiis, aliter compensetur, verbi gratia, si pauperior, nobilitate excedat. Didici ex Sanchez lib. 4. d. 26. num. 22. 23. & 24.

CAPVT XVII.

Circà Consensum Conditionatum.

DVBIVM CLXXX.

An hæc conditio, si Deus voluerit, sit generalis, ita ut reddat, contractum matrimonij conditionalem.

⁷³⁸ VERBONON, matrimonio aliquid, posse adici per modum conditionis, cum scilicet adicitur suspendens contractum, sub cuius existentia, & non aliter velis contractum celebrari. Nam de natura conditionis est suspendere, & facere, ut actus possit se habere ad esse, & ad non esse, lib. 1. tit. 4. & l. si ita, ff. de verborum obligation. Verum quædam sunt conditiones generales, ita appellatæ, quia tacite cuilibet contractui insunt, quamvis non exprimantur: ut si viscerimus. Aliæ sunt speciales, quarum quædam intrinsecæ, quæ matrimonio ex necessitate insunt, nam sine eis constare nequit: ut si non es consanguineus, si non es monialis contrahere tecum. Aliæ sunt extrinsecæ: & rursus harum quædam sunt necessario eventuræ, ut Contrahere tecum, si sol orietur. Aliæ omnino impossibiles, ut si colum digito tetigeris. Aliæ contingentes, & possibiles:

biles: & rursus harum aliae sunt honestae aliae turpes, aliae indifferentes, seu omnino impertinentes. Et tandem ex turpibus quaedam sunt contra substantiam, & bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si generationem proles euitis, vel Donec pulchriorem inueniam*. Aliae sunt turpes non contra substantiam, ac bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si tecum concubueris*. Equidem si de conscientiae foro agatur, standum est intentioni contrahentis sub conditione, qualiscumque illa sit: hoc est, quamvis Ecclesia iudicet esse matrimonium, quando conditio est necessaria, turpis, aut impossibilis: praesumit enim, minimè defuisse consensum huiusmodi conditionibus adiectis: ceterum in foro conscientiae, si contrahens noluit matrimonium inire, nisi eueniente conditione, non erit matrimonium antè illius euentum: etsi nunquam euenire possit, quia impossibilis est, nunquam matrimonium erit. Quia matrimonium absque consensu nullatenus esse potest. Certum denique est, matrimonium admittere conditiones generales, quae in omni contractu intelliguntur, taciteque insunt, ut si *vixerimus, si tu quoque conseris*. Quia haec conditiones non magis suspendunt contractum, quam si non exprimantur. Siue enim exprimantur, siue taceantur: prior consensus est inefficax, donec alter vita fruens coniux acceptet verbis, aut nutibus consensum proferens. His ex communi omnium Doctorum consensu suppositis, quaeritur, an haec conditio, si *Deo voluerit, si Deo placuerit*, sit generalis, ita ut non suspendat, nec reddat contractum conditionalem?

739
Conditio hac reddit contractum conditionalem, cumque suspendit. Quia sunt sponsalia conditionata ea quae contrahuntur sub hac conditione, si *Deo, & Ecclesiae placuerit*: atque ita reperto impedimento ob quae ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicae honestatis iustitia, eo quod non pure sint contracta. Sic Gloss. cap. vii. fine de sponsal. in 6. Ioan. Monach. ibi, nu. 3. Hostiens. cap. ad audientiam, de sponsal. Abbas cap. significasti, de elect. fine. Angel. verb. Matrimonium, 3. imped. 3. ad 1.

740
Non reddit conditionalem contractum.

Conditio hac non reddit contractum conditionalem, neque illum suspendit. Quia huiusmodi conditio, si *Deo placuerit*, tacite inest. Ita Gloss. per illum textum, cap. Beatus, verb. Diuina 21. quest. 2. Archidi. c. vii. de sponsal. in 6. Alexand. de Neno c. ad audientiam, & de sponsal. num. 15. Sotus in 4. dist. 29. quest. 2. artic. 1. D. Antonin. 3. p. rit. i. c. 19. §. 5. Petr. de Soto lect. 3. de matrim. §. Quarto denique. Bartth. à Ledef. dub. 25. de matrim. Henric. lib. 11. c. 12. num. 2.

741
Sub distinctione, si Deus voluerit, aut Deo placuerit, sioni satisfactio.

Ego distinxerim. Si contrahentes sub hac conditione, si *Deus voluerit*, aut *Deo placuerit*, intelligant de voluntate beneplaciti, quia Deus omnia, quae fiunt, aut vult, aut permittit: tunc est conditio generalis, & in omni contractu intelligitur, quare non suspendit consensum: si verò intelligant de voluntate diuina approbante, quasi sentiant, si hic contractus Deo non displiceat, sed sit iuxta eius beneplacitum: tunc non est conditio generalis, & ita suspendet. Quia multa sunt contra Dei beneplacitum, vnde suspendet consensum, donec Deo placere constiterit.

DVBIUM CLXXI.

An conditio extrinseca necessario euentura adiecta matrimonio, ut *Contraho tecum, si cras sol orietur, reddas illud conditionale; suspendatque consensum.*

Redit conditionale matrimonium, illud, quae suspendit, donec conditio impleatur. Quia quamvis stipulatio sub conditione omnino exitura non sit conditionalis, at non est perfecta usque ad diei aduentum, l. Haeres meus, 78. in principio, ff. de condit. & demonstrat. ibi: Haeres meus, cum morietur Titius centum ei dato: purum legatum est. Quia non conditio, sed mora suspenditur: non potest enim conditio non existere. Sic Gloss. cap. Per tuas, de condit. appof. verb. Presumendum. Ioan. & Andre. ibi, num. 7. Anton. fine. Anchar. fine. Speculat. tit. de condit. appof. in principio. numer. 8. Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. Et rem hanc esse dubiam Rosella verb. Matrimonium, 5. num. 1. profitetur.

Minimè reddit conditionale matrimonium, nec illud suspendit: vnde matrimonium iniunctum sub eiusmodi necessaria conditione, est absolutum, & validum, & conditio illa perinde est, ac si appositae non fuisset. Quia cum iam conditio illa futura, sit praesens, & determinata in sua causa naturali, ita ut impossibile sit oppositum esse, censetur iam impleta. Ita Sanch. lib. 5. d. 2. num. 2. ex D. Thom. in 4. dist. 28. quest. vni. art. 3. quest. iunc. 3. D. Bonavent. ibi, quest. 3. num. 13. Durand. quest. 2. num. 5. Paludan. dist. 29. quest. 2. art. 5. conclus. 8. num. 30. Henric. lib. 11. cap. 12. num. 4. Barthol. à Ledef. de matr. dub. 25. concl. 1. Petr. de Ledef. quest. 47. artic. 5. dub. 2.

Hanc resolutionem veram esse putarim, si contrahentes existimabant, conditionem necessariam esse: nam si credebant, esse contingentem, suspenderet planè usque in conditionis euentum. Quia in contrahentium intentione conditio contingens erat, ac proinde effectum conditionis contingentis sortiri debet: cum matrimonium conditionale ex contrahentium consensu pendeat. Imò si conditio necessaria, sit respectu nostri incerta, suspendit, ut *Pessifabo te, si luna eclipsetur tali die*, non erunt statim sponsalia, sed aduenienti conditione. Præterea intelligenda est resolutio, quando conditio necessaria habet diem certum: ut *Contraho tecum, si cras sol oriatur*: tunc enim conditio non suspendit, sed statim est matrimonium: secus si habeat diem incertum: ut *Contraho tecum, si Titius morietur*.

Suspenditur enim matrimonium usque ad Titij obitum.

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 129

DVBIVM CLXXXII.

An conditio impossibilis adiecta matrimonio, ut Contraho tecum, si digito celum tetigeris, ipsum vitiet?

745
Non vitiat.
Minimè vitiat. Quia *cap. fin. de condit. apposit.* id manifestè præscribit. *Alia* (inquit) *conditio appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debent propter favorem eius pro non adiectis haberi.* Ex quo textu constat, matrimonium contractum sub conditione impossibili, ut *Contraho tecum, si digito celum tetigeris*, esse statim validum, reiecta conditione. Sic omnes ferè Iuris Pontificij Doctores.

746
Vitiat omnino.
Vitiat omnino. Vitiat omnino, minimèque matrimonium stabit. Quia Ecclesia nunquam præsumit aliquid sine iusta causa, alias esset temeraria, ac iniusta præsumptio: sed quando conditio impossibilis apponitur, nulla est coniectura consensus, sed potius dissensus, ut constat ex communi dicendi usu, dum enim petita negare volumus, dicere solemus: *Dabo tibi, si celum digito tetigeris.* Ergo nulla est ratio, ob quam Ecclesia præsumat consensum, sed potius dissensus, & idèd nullum erit matrimonium. Et qui reliqui contractus initi sub conditione impossibili, non valent, l. *impossibilis 7. ff. de verborum obligation. c. l. Non solum 30. ff. de action. & obligation. c. lib. 3. titul. 4. par. 6.* sed matrimonium maiorem libertatem consensus desiderat, quam cæteri contractus, ut constat, cum cæteros metus non irritet, nec ab iis excludatur pena: quod omnino diversum est in matrimonio. Ergo à fortiori non valebit matrimonium, simili conditione adiecta. His & aliis, quæ vehementissimè urgent contra præfati *Cap. finalis*, decisionem ad eodè dubia ea decisio readditur, ut subtilissimus Durand. 3. dist. 39. quest. 4. num. 9. fateatur, se minimè percipere, vnde Ecclesia in eo matrimonio præsumat consensum: & idèd hoc doctoribus iudicandum reliquit. Alij vero diversos intellectus excogitarunt, quos disertè refert P. Sanchez libro 5. dist. 3. à numero 2. & reiecit.

747
Prima conditio adhibetur.
Prima conditio adhibetur. Ego autem primæ sententiæ adhærens, ut textum illum aptius tueri valeam, tria suppono. Primum, conditionem impossibilem reputatam possibilem à matrimonio non reici, sed suum fortiri effectum foro in utròque: vnde *Cap. finale* intelligitur, quando sciebant contrahentes, conditionem esse impossibilem. Secundum, ut conditio impossibilis habeatur pro non adiecta, ultra cognitionem impossibilitatis conditionis, exigi etiam, ut contrahentes consensu constitutionis dicti *Cap. finalis*, statuentis eam conditionem haberi pro non adiecta, & censei purum matrimonium. Tertium, conditionem impossibilem haberi pro non adiecta, quando dubia est contrahentium intentio, an animo consentiendi, vel potius irritandi, eam conditionem apposerint: tunc enim favore matrimonij præfertur pars

ipsius conferuatix, & præsumit Ecclesia, ea verba accipi in sensu absoluto, penindè ac si conditio non fuisset appositæ: ita ut conditio nil penitus operetur in dubio enim pro matrimonio est iudicandum *cap. fin. de sent. & re iudic.* His suppositis, verum intellectum *cap. fin.* hunc crediderim esse. Omnes fideles dum Sacramenta recipiunt, censentur ea recipere iuxta Ecclesiæ intentionem: & dum contractus ineunt matrimonij, & norunt, conditionem esse impossibilem, eamque ab Ecclesia reici, & pro non adiecta haberi, sed præsumere consensum esse purum, & absolutum: videntur velle parè contrahere iuxta intentionem Ecclesiæ, & ut ipsa Ecclesia præsumit, & iudicat tale matrimonium, nisi aliter explicant suam ipsi intentionem. Accipi ex Paludan. in 4. dist. 29. question. 2. Covar. 4. decret. par. 2. cap. 3. §. 2. num. 1. Palac. lib. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2. Palac. libr. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2.

DVBIVM CLXXXIII.

An omnes conditiones impossibiles iuxta Cap. finale reiciantur, de matrimonio solum quando apponuntur per verba de futuro?

748
Nonnulla suppono.
R Ecolo, multiplicem esse conditionem impossibilem. Quædam enim est per naturam impossibilis, ut si *celum digito tetigeris, contraho tecum.* Quædam impossibilis iure, quando scilicet ius oppositum iubet; ut *Contraho tecum, si licet inter consanguineos contrahere.* Quædam est factio impossibilis: ut si quis pauperi dicat, *Contraho tecum, si centum mille aureos in dotem dederis.* Quædam est natura sua possibilis, at ex accidenti, id est, ex lapsu temporis impossibilis est: ut *Contraho tecum, si es virgo, vel si pater tuus adhuc vivit.* Quædam sunt conditiones impossibiles contra matrimonij substantiam. De his sigillatim sequentibus Dubiis agendum. Attamen generatim quæserim, num cum apponuntur hæ conditiones impossibiles de præsentis aut præteriti, pro non adiectis habeantur, vel tantum quando per verba de futuro apponuntur?

749
Reiciuntur solum, quando apponuntur de futuro.
Porro dum *Cap. fin.* decidit conditiones impossibiles habendas esse pro non adiectis, intelligit, quando apponuntur de futuro: ut *Contraho tecum, si celum digito tetigeris.* Secus quando apponuntur de præterito, aut de præsentis: ut *Contraho tecum, si celum digito tangis, aut tetigisti;* tunc enim non habentur pro non adiectis, sed vitiant matrimonium, & irritum illud reddunt. Quia verba iuris sunt propriè intelligenda, sed conditiones de præterito, aut præsentis non sunt propriè conditiones, ut constat, quia non suspendunt, quod proprium est conditionis: ergo cum *Cap. fin.* loquatur de conditionibus impossibilibus, intelligi debet de propriè conditionibus, quando scilicet sunt per verba de futuro. Sic Sylvest. verb. *Matrimonium* 3. question. 1. & aliqui viri Neoterici, quos pressio nomine memorat Sanchez lib. 5. d. 4. num. 2. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 47.

qu. 47. art. 5. dub. 1. & fertur fuisse Magistri Cano.

750 *Non reiciuntur solum quando de futuro apponuntur.* Conditiones impossibiles *Caput illud fin.* reiciit à matrimonio quamvis sint de præterito, vel de præfenti. Quia eodem modo reiciuntur de matrimonio, quo ab ultima voluntate, ut probat Sanchez d. 3. num. 7. sed ab ultima voluntate reicitur conditio impossibilis de præfenti, ut patet ex l. si *Meuia 45. ff. de hered. instit. vbi conditio, si filia testatoris viuet, casu quo nunquam habuit filiam, reicitur à testamento, tanquam impossibilis. Ibi Glossa verb. Viuet, id est, viuit in præfenti tempore. Ita Sanch. citatus, num. 2. Durand. in 4. dist. 28. quest. 2. num. 5. Paludan. d. 29. quest. 2. art. 5. num. 28. Covarru. 4. decretal. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 2. Ludou. Lop. part. 1. Instr. noui, de matrim. capit. 42. Alexand. Carrera de sponsal. lib. 4. cap. 5. & alij.*

751 *Hanc partem probabiliorum esse reor.* Hanc partem probabiliorum esse reor. Quia dum Pontifex *Cap. fin.* decernit, conditiones impossibiles esse reiciendas, non ideo id decernit, quod obligent ad aliquid impossibile, sed quia omnino impossibiles sunt: At tam impossibiles sunt, siue apponantur de præterito, præfenti, aut futuro: ergo similiter sunt reicienda. Certè conditiones de præterito, aut de præfenti, non sunt propriè conditiones, vnde dum textus reicit conditiones impossibiles, non attendit ad proprietatem conditionis, quæ est, suspendere, sed ad impossibilitatem, quæ æquè propriè in conditione de præterito, ac præfenti reperitur.

DV BIVM CLXXXIV.

An conditiones iure impossibiles reiciantur, à matrimonio, ut Contraho tecum, si inter consanguineos potest matrimonium contrahi, vel si filius possit à patre sine causa exheredari.

752 *Non sunt reicienda.* Hæ conditiones non sunt reicienda. Quia non sunt absolute de iure impossibiles: cum ius facile possit variari. Ut consanguinitatis gradus variati sunt, *Cap. Non debet, de consanguinit.* Sic Syluest. verb. *Matrimonium 3. quest. 9.*

753 *Reicienda sunt.* Sunt omnino reicienda, sicut reiciuntur impossibiles per naturam. Quia cum id possumus, quod iure possumus, l. *Nepos Proculo, ff. de verborum significat.* dicitur impossibile, quod de iure fieri non potest. Et quia testamentum, à quo similiter reicitur conditio impossibilis, valet reiecta conditione non tantum per naturam, sed iure impossibili, leg. 1. ff. *de conditi. inst.* Ità Immola lib. 1. num. 11. P. Moli. tom. 1. de *Instr. tract. 2. d. 206. concl. 2. Adrian. in 4. quest. 3. de Matrimon. dub. 11. Covar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrim. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.*

754 *Hoc omnino tenendum existimo.* Hanc sententiam omnino tenendam existimo, si conditio referatur ad ius præfens, secus si ad ius futurum: ut *Contraho tecum, si aliquando*

licebit inter consanguineos iure matrimonium, vel si hoc anno liceat id, quod modo est iure prohibutum. Hoc tamen intelligo, quando id est iure humano prohibitum: quia potest variari, & sic conditio est possibilis. Secus si iure naturali prohibitum esset, cum enim invariabile sit, reicietur conditio etiam in futurum relata: ut *Contraho tecum, si aliquando licebit homicidium, furtum, qui semper est impossibilis.* Deinde intelligo, quando est certum, ac manifestum, conditionem esse contra ius, vel naturam impossibilem: secus si id sub iudice sit. Tunc enim debet haberi pro non adiecta: quia non est, cur præsumatur tunc consensus absolutus,

DV BIVM CLXXXV.

An conditiones, quæ solo facto impossibiles sunt, ut Contraho tecum, (paupere quidem) si centum mille aureos in dotem dederis, sint à matrimonio reicienda contractu.

755 *Non sunt à matrimonio reicienda.* Conditiones hæ non sunt à matrimonio reicienda, sed illud vitiant, suspendendo eius valorem usque ad illarum eventum. Quia vitiant ultimam voluntatem, ut probant Gloss. *instit. de heredib. instit. §. Impossibilis, verb. Impossibilis.* Barthol. & Imola, quos refert, ac sequitur, 4. onar. 4. *Decretal. part. 2. cap. 1. §. 2. numer. 9. Moli. lib. 2. de primog. cap. 1. §. 2. numer. 37.* At ius Canonicum, dum reicit conditiones impossibiles à matrimonio, voluit illi fauere, sicut ius Civile ultimam voluntari, à qua reicit conditiones impossibiles: si ergo ius Civile non reicit conditiones de facto impossibiles ab ultima voluntate, sed illam vitiant, similiter ius Canonicum non reiciet eas à matrimonio, sed illud vitiant. Sic Covar. citatus, numer. 9.

756 *Reicienda omnino.* Reicienda omnino sunt à matrimonio huiusmodi conditiones. Quia similiter ab ultimis voluntatibus reiciuntur, ut probant cum aliis Gregorius Lopez verb. *Portal. titul. 4. part. 6. Acost. lib. 1. select. cap. 8. num. 9. P. Moli. tom. 1. de instr. tract. 2. d. 206.* quia tam impossibile videtur pauperi dare centum mille aureos, ac cæculum digito tangere: & tam irrisorium videtur, illud, ac hoc petere. Ità Barthol. à Ledel. de *matrimon. dub. 5. concl. 8. Palac. lib. 5. de contr. cap. fin. dub. 7. Ludovic. Lopez part. 2. instr. de matrim. cap. 43. Ledel. part. 4. question. 45. articul. 1. Victor. sum. de matrim. numer. 259. & alij.*

757 *Non diffinit.* Ego sic distinxerim: aut conditio de facto est impossibilis solum respectu illius persone, cui proponitur implenda, & non simpliciter etiam respectu aliorum, potest enim alieno auxilio impleri: ut si à paupere petatur hæc conditio, si dederis centum mille in dotem: & tunc talis impossibilitas est potius difficultas, ut prima sententia probat: quare hæc conditio non reicietur, sed suspendendi habebit effectum: eisi non impleatur, annullabit coniugium. Aut est impossibilis etiam respectu aliorum, ut si dederis montem aureum artificialem, quamvis cuius

Seccio II. Dubia. De Consensu Condit. 131

enim multis aureis congregatis, posset con-
strui, at quia id possibile alicui personæ non
esset, de facto reicitur tanquam impossibile
favore matrimonij. Didici ex Gregor. Lopez
lib. 6. verb. *Monte situi*. 4. part. 4.

DVBIVM CLXXXVI.

An reiciatur à matrimonio conditio, qua
ex natura sua possibilis est, at ex acciden-
ti est impossibilis, ut *Contraho tecum*,
si es virgo, aut si pater tuus adhuc
vivit.

758
Dicitur ut à
matrimonio.

Respondet hæc conditio: si es virgo, reicitur
à matrimonio iuxta illam *Cap. fin.* decisio-
nem, & est matrimonium purum. Quia si iam
deflorata est, virgo esse nō potest. *Cap. si Pau-
lus* 32. *questio*. 5. ad præteritum enim non est
potentia. Similiter hæc, si pater tuus vivit, qui
quidem iam obierat; quæ tamen non ex natu-
ra sua, sed ex accidenti impossibilis. Et quia *l. si
Mania* 45. de *hereditatibus* assertur, hanc condi-
tionem, si filia mea vivit, heres esto, quando te-
stator nunquam habuit filiam, reici, & sic va-
lere institutionem: & redditur ibi ratio, Quia
id, quod impossibile in testamento scriptum esset,
nullam vim haberet. ubi *Gloss. verb. Impossibile*,
dicit de natura impossibile. Unde duplex colligo
argumentum: alterum: quia hæc conditio ex
natura sua est possibilis, & solum per accidens
ex transcurso temporis præteriti, quia non ha-
buit filiam, dicitur impossibilis. Alterum quia
eodem modo reicitur conditio impossibilis
à legato, & à matrimonio. Ergo si hæc impo-
ssibilis conditio per accides à legato reicitur, à
matrimonio etiam reicietur. Sic Hostien. *ad
Cap. fin. de condit. appof. & in sum. tit. de condit.
appof. num. 12.*

759
Non reicietur
in.

Præfata conditio non reicitur à matrimo-
nio, decisioque *Cap. fin.* intelligitur de condi-
tione, quæ ex se est impossibilis, secus de ea,
quæ suprà natura possibilis est, quamvis ex
transcurso temporis sit impossibilis: talis enim
conditio non reicitur, sed si vera est, matri-
monium valebit: si verò falsa, vitiabitur. Quia
in aliis casibus multum operatur, conditionem
non esse natura impossibilem, sed ex solo tem-
poris transcurso. Ut lex nil potest fingere con-
tra impossibile. *l. Quia certum*, ff. *locati. l. certe*
in princ. ff. de precar. & tamen quando res ex
transcurso temporis tantum est impossibilis,
habet locum fictio legis, ut cum Barthol. docet
Decius leg. Perim 31. ff. *de regulis iuris*, nu-
mer. 3. Ità Petr. de Ledes. de matrimon. quest. 47.
num. 3. dub. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Instruēt.
de matr. c. 43. Veracr. p. 1. specu. a. 19. Sotus in 4.
dist. 19. q. 2. a. 3. post 3. concl. Aret. consil. 32. Co-
uar. 4. Decret. p. 2. c. 3. § 2. num. 3. Paludan. in 4.
dist. 29. q. 2. art. 5. num. 33. Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 16.

760
Cum hæc sit
in.

Proculdubio asserendum hoc est. Unde hæc
conditio, *Contraho tecum*, si es virgo, aut si pater
tuus vivit, non reicitur, si es virgo, aut pater
superstes, sed valet statim matrimonium; secus
si non sint. Quia est honesta conditio, & na-

tura sua possibilis, quamvis per accidens sup-
posita defloratione, aut patris obitu impossi-
bilis sit.

Quæritur ad huius materiæ de impossibili
conditione perfectionem, an conditio contra-
ria matrimonij substantiæ reicienda sit iuxta
id, quod *Cap. fin.* deciditur, vel potius annullat
matrimonium. Certè non reicitur, sed matri-
monium annullat: ut *Contraho tecum*, si vene-
ris ad exequias meas, quod est idem, ac post
obitum meum. Similiter *Contraho tecum*, si non
ascenderis Capitolium: cum enim sit conditio
negativa, cuius contrarium toto vitæ curricu-
lo fieri potest, peinde est ac dicere, *Contraho*
tecum post mortem tuam. Quia talis conditio
cum tollat matrimonij substantiam, excludit
consensum necessariam, absque quo consor-
tium consistere nequit. Ità Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 19. citans Abbatem, Præpos. Alexand.
de Nevo, Adrian. Sylvest. Angel. Ludovic.
Lopez, & alios.

761
Alij questio-
ni hæc du-
bium satisfaci-

DVBIVM CLXXXVII.

An dantes sibi fidem de matrimonio contrahen-
do sub conditione, si Pontifex dispensaverit
in impedimento dirimenti, dispensante
Pontifice, teneantur, matrimonium con-
trahere.

Suppono, si impedimentum sit eius gene-
ris, ut nunquam solutus sit Pontifex dispen-
sare, ut in primo gradu transuersali, vel si
contrahens sit sacris initiatus, nec urgeat cau-
sa gravissima, ut cum eo dispensetur, talem
contractum esse nullum, & eam conditionem
reputandam esse impossibilem. Item contra-
ctum esse omnino nullum, quando Pontifex
solutus est ex legitima causa dispensare in im-
pedimento, & contrahentes ea carent. Quia
non possunt absque gravi culpa dispensatio-
nem petere, nec ea uti. Et id verum esse asse-
ro, licet tali promissioni iuramentum accedat.
Quia iuramentum vinculum non est iniqui-
tatis. Difficultas ergo in eo versatur, num
quando Pontifex solutus est dispensare in im-
pedimento ex causa iusta, talisque adest cau-
sa, obliget matrimonij promissio inter sic im-
peditos, ea expressa conditione, si Pontifex dis-
pensaverit?

762
Nonnulla sup-
pono.

Ea promissio est omnino nulla, unde lici-
tum est utrique contrahenti, ante impetra-
tam à Pontifice dispensationem altero inuito,
resilire. Quia conditio impossibilis reicitur à
contractu matrimonij, vel sponsalium, si que
purus manet, ac si adiecta non fuisset: sed hæc
conditio, si Pontifex dispensaverit, est impossi-
bilis: ergo, ea reiecta, manet ea promissio pura,
& absoluta, ac proinde minime obligabit:
quia est inter personas inhabiles, & contra
bonos mores. Probo minorem, quia conditio à
Principis voluntate dependens, qualis est hæc
impossibilis reputatur. *leg. Continuis* 137. §. cum
quis, ff. *de verborum obligation.* ibi: *Ubi omnino*
conditio iure impleri non potest, est veli facere,
ei non liceat nullius momenti fore stipulationem,
perinde ac si ea conditio, qua natura impossibilis
est.

763
Non tenentur
contrahere.

132 Theologie Moralís Lib XXV.

est, inserta esset. Nec ad rem pertinet, quod ius mutari potest, & id, quod nunc impossibile est, postea sit possibile fieri; non enim secundum futuri tem. oris ius, sed secundum presentis, estimari debes stipulatio. Sic Victor. sum. de matrimo. num. 258. Sotus in 4. dist. 29. questio. 2. artic. 1. Ledes. 2. part. 4. qu. 45. art. 1. Veracruz part. 1. specul. artic. 19. Henriquez lib. 11. cap. 10. numer. 4. Syluest. verb. Matrimon. 3. quest. 9. & censent esse probabilem Vega lib. 2. sum. casu 334. Petr. de Ledes. de matrimo. questio. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. & Sanchez libr. 5. d. 5. numero 5. plures ex Iuristis adducens.

764
Contrahere
tenentur.

Ea promissio valida est, & neutri ex contrahentibus fas est resiliere altero invito, siue ante, siue post obtentam dispensationem. Quia quod pendet à voluntate Principis reputatur impossibile, quando Princeps id concedere non solet, secus quando solet: ut patet ex leg. Apud Iulianum §. constat ff. de leg. 1. ibi: Quoniam commercium eorum nisi iussu Principis non est, cum distrabi non soleant. Imò nec quando Princeps difficillimè concedit, reputatur hoc impossibile, Quia potius ad difficultatem, quam ad impossibilitatem pertinet. Ità Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. num. 4. Nauar. libr. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 25. num. 2. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. num. 9. Iul. Clar. lib. 5. recept. verb. Incestus, vers. sed quid. Et quando interuenit iuramentum, tenet Tabie. verb. Sponsalia, questio. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. Veracruz append. ad spec. super. artic. 19. Petr. de Ledes. de matrimo. questio. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. Barthol. à Ledes. dubio 25. & alij.

765
Hac sententia
nihil est longè
probabilior.

Profectò primam sententiam valdè esse probabilem existimo, sed secundam multò probabiliorem. Quia licet conditio pendens à Principis voluntate impossibilis reputaretur, at quoties est præambula: & necessaria ad dispensationis, & actus valorem, non est reiicienda, etsi summè difficilis sit, sed eius eventus expectatur: sed hæc conditio, si Pontifex dispensauerit, ad valorem promissionis matrimonij inter impeditos: Ergo non est reiicienda. Profectò impossibile non est, quod pendet à voluntate Principis, & per remedium dispensationis extraordinarium fit, quando Princeps assolet dispensare: sed quando nullo modo solet; nec tunc verè id dicitur impossibile, sed difficile.

DVBIVM CLXXXVIII.

An valeat, matrimonij promissio inter impeditos, non expressa ea conditione, si Pontifex dispensauerit.

766
Valeat quidè.

VALÈT quidem. Quia promittens matrimonium consanguineæ necessariò supponit dispensationem esse præmittendam, cum ea conditio à iure insit, eo quod aliter matrimonium nequeat subsistere. Sic Sotus in 4. dist. 29. qu. 1. artic. 1. & quando intercessit iuramentum docent idem Tabie. verb. Sponsalia, qu. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. limitans, nisi ignorassent impedimentum, quo cognito, non sibi

promitterent. Probabilem satis Sanchez libr. 5. d. 5. num. 25. hanc partem esse profectur.

Minimè valet promissio, ea conditione non expressa. Quia conditio secundum presentis temporis ius estimari debet, leg. continui 134. §. cum quis, ff. de verborum obligat. ibi: Non enim secundum futuri temporis ius, sed secundum presentis estimari debet stipulatio. Et quia institutio spuriij verbi gratià, putè facta, & præceptum de alienandis bonis maioratus, nil valent; quæ tamen adiecta conditione, si Princeps legitimauerit, vel dispensauerit, valida sunt: Ergo in actibus, qui alias sine hac conditione, si Princeps dispensauerit, sunt nulli, minimè subintelligitur hæc conditio, nec validi sunt: ea tacita. Ità Andre. in 4. qu. 3. de matrimo. dub. 10. ad 2. Conar. 4. Decretal. part. 2. capit. 3. numer. 7. I et. de Ledes. de matrimo. qu. 47. artic. 5. dubio 2. ad 4. Ludovic. Lopez part. 2. Instrucl. capite 42. de matrimo. Philarch. in sum. parua, de Offe. Sacerd. cap. de sponsal. Sanchez ubi sup. numer. 26.

767
Non valet.

Cum his opinor, quia nihil conferre putarim, si consanguinei sibi promittentes matrimonium intenderint id gerendum, præmissa Pontificis dispensatione. Quia cum sit contractus inter homines initus oportet externæ necessaria ad illius valorem exprimi Fateor, quando inita promissione absoluta inter consanguineos tractam de dispensatione impetranda, iam tacitè inesse conditionem, & promissionem obligare, si in ea promissione adhuc perseverent.

768
Cam huius
modi.

DVBIVM CLXXXIX.

An si promittens matrimonium sub conditione, si Pontifex dispensauerit in impedimento, resiliat sequutus opinionem probabilem asserentem, id esse licitum: teneatur, alteri contrahenti soluere expensas occasione illius contractus, vel dispensationis impetranda gratià, factas.

TENETUR proculdubio. Quia licet non teneatur ratione rei acceptæ, cum nihilo factus sit ditior, nec ratione iniustæ acceptionis, nullam enim iniusticiam admisit utens iure suorum tenetur ratione contractus, ea enim est natura talis contractus, ut possit resiliere, servando tamen alterum indemnem; non enim est iustum, ut alter, qui commodum non reportat, damnum experiat: sed & resiliens, qui commodum reportat, incommoda subeat. Sic Gu-tier. qq. Canon. lib. 1. cap. 22. num. 19 Henriquez lib. 12. cap. 10. & probabile reputat Sanchez citandus.

769
Proculdubio
tenetur.

Non tenetur vel licitè resiliens alteri expensas soluere: sed quilibet suam partem debet soluere tantum. Quia nullus videtur dolo facere, qui iure suo utitur. Reg. Nullus 55. ff. de regulis iuris. Cum ergò hic resiliens iure suo utatur, non tenebitur refundere expensas, quasi dolo gesserit. Ità Sanchez libr. 5. d. 5. n. 33. Petr. de Ledes. de matrimo. qu. 47. art. 5. dub. 2.

770
Alien t ut
tenetur.

Gpm

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 133

Cū his fenserim. Quia si is nō tenetur ratio-
no rei acceptæ, nec ratione iniusta receptionis,
vt constat, & primæ sententiæ Auctores suppo-
nunt: nec contractus ratione tenebitur, (quod
illi negant.) Quia nullibi cautum est in iure,
resiliens, iuste à sponsalibus, teneri sponsas
refundere. Porro si dolo contraxit, animo po-
tēta resiliendi, vel iniuste à sponsalium fide re-
cessit, tenebitur sponsas soluere. Vnde forni-
cia, quæ libidini dans operam, conditionem
suam deteriore fecit, nec eam absque dedecore
potest alter ducere, ad hasce tenebitur expen-
sas; quia culpa sua dissoluitur sponsalia;
nec liberè alter resilit, sed coactus, ne honoris
subeat iacturam. Secus dixerim, quando vir
fornicaretur: non enim teneretur expensas re-
fundere resiliens sponsæ. Quia liberè resilit,
nullum enim damnum illi nubens patitur.

DVBIVM CXCI.

An promittens famina consanguinea ma-
trimonium, si Papa dispensauerit, te-
neatur procurare dispensationem, etsi
eam violarit, & expensas facere?

⁷⁷³ Hæc quæstio locum habet tetenta proba-
biliori sententia asserenti, hanc promissa-
tionem obligare. Igitur quamvis spe matrimo-
nij feminam violarit, minimè tenetur procu-
rare dispensationem, nec illius soluere solus
expensas. Sed solum illa obtenta, contrahere,
etsi animum haberet dispensationem procu-
randi, nisi is animus itacitè, vel expressè esset
femina intimatus. Quia non se obligavit, ad
procurandam dispensationem, sed tantum ad
ea obtenta, contrahendum: nec intentio impet-
randi alteri non intimata confert cum sit con-
tractus humanus. Sic Nauar. l. 4. consil. de spon-
sal. consil. 25.

⁷⁷³ Si spe matrimonij feminam violavit, tene-
tur dispensationem procurare, imò eius sum-
ptus solus exsoluere. Quia obligatus tam stri-
cto iure ad coniugium gerendum, subinde tene-
tur efficere, vt actus valeat. Ità Nauar. libr. 4.
consil. in 2. editi. primam corrigens senten-
tiam tituli de consanguin. consil. 5. & quidam
Doctores, cuius sententia eodem consil. refertur
num. 5.

⁷⁷⁴ Ego quidem existimo licet non deflorat,
teneri dispensationem procurare. Quia licet
expressè id non promiserit, eo ipso, quod pro-
misit dispensatione concessa, matrimonium
videtur promittere, se dispensationem procu-
raturum; hoc enim est ei promissioni accessio-
rium. At si spe matrimonij feminam deflo-
rabit, ad id strictiori iure tenebitur. Cæterum,
siue à viro, siue à femina dispensatio impe-
tetur, crediderim sumptus fore commu-
nes; quia negotium commune
est, vt doctè Sanch. l. 5.
d. 5. num. 36.
* *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

DVBIVM CXCI.

An contracto matrimonio, vel sponsalibus ini-
tis sub hac de futuro conditione, si pater con-
senserit: si pater conscius nec consensum, nec
dissensum exprimat, censetur conditio de-
ficere?

⁷⁷⁵ Sppono, si sint coniectura, ideo tacere, quia
dissentit, habendam esse pro dissensu taciturni-
tatem: & si sint coniectura, ideo tacere, quia
sibi placet, esse pro assensu habendam. Quare
tota difficultas est, in dubio an iudicandum sit
pro assensu, & ita censetur tunc impleta con-
ditio?

Id minimè satis est, vt conditio impleta cen-
seatur. Quia qui tacet, nec fatetur, nec videtur
negare. Reg. l. 3. qui tacet, de reg. iur. in 6. Ergo ta-
cendo non impletur conditio, si pater consense-
rit, quæ quidem positum consensum deside-
rat. Et quia facta non presumuntur, nisi probetur.
Cap. Cum in iure, de offic. delegat. Cum ergo
consensus ad factum pertineat, non presumetur
ex taciturnitate, nisi probetur. Sic Angel. v.
Matr. 3. imped. 3. n. 3. Nauar. sum. Lat. c. 22. n. 63.
mutans sententiam, quam Hispani defenderat.
Petr. de Ledes. de matrimo. qu. 47. art. 5. dub. 7.

Id planè sufficit, vt conditio illa impleta cen-
seatur: satis enim in specifica forma adimple-
tur. Quia huc tendit ea conditio, ne pater con-
tradiceret, ac agere ferret: id enim intendunt fi-
lij sub huiusmodi conditione contrahentes. At
etsi taciturnitas expressum consensum non in-
dicet, indicat saltem patrem non negare, nec
contradicere, iuxta Reg. l. 3. qui tacet, & conse-
quenter, nec agere id ferre, nam si agere ferret,
id exprimeret: Ergo conditio impletur. Ità
Sanch. l. 5. d. 7. n. 12. Ludou. Lop. p. 1. in 1. de
matr. c. 32. Nauar. sum. Hisp. c. 22. n. 63. Veracruz
p. 1. spec. a. 19. §. Quidquid dicat. Anton. Cucus
l. 5. institut. tit. 1. n. 54. Rosel. verb. Matrimo-
nium 5. num. 5. Syluest. verb. Matrimonium 3. q. 4.
dicto 4.

Hanc sententiam reputo veriore, addens,
secus esse, si pater dicat, se consentire: tunc enim
non satis esset taciturnitas, sed oporteret, vt pa-
ter consensum exprimeret.

DVBIVM CXCI.

An si tempore, quo contractum est matrimonium,
seu sponsalia sub ea conditione, si pater con-
senserit, pater iam obierat, id contrahentibus
minimè ignorantibus valeat matrimonium?

⁷⁷⁹ Si scirent contrahentes patris obitum, ma-
trimonium valet. Quia siue scirent, siue ig-
norarent conditio est impossibilis. Sic Galderin.
Cap. Super eo, de condit. appon.

Si scirent contrahentes patris obitum, non
valet matrimonium. Quia deficit conditio, cum
mortui nulla sit voluntas. Cap. si gratiosè, de matrimoniis
rescr. in 6. Et quia magna præsumptio est, quā-
do sciebat id contrahens, dolo illam conditio-
nem adieciisse. Ità Alexand. de Neno Cap. Super
num. 1. & 12. de condit. appo. Henric. l. 1. c. 12.
num. 5. litter. D.

M Probatur

781
Auctor re-
solutio.

Probabilius autem mihi videtur, si sciebant mortem, haberi eam conditionem, a quam non adiectam, eo quod est impossibilis, & ita manere purum matrimonium, & sponsalia. Si autem ignorabant, validum etiam esse reor. Quia hi intendunt absolute contrahere, nisi stet per patris displicentiam: volunt enim filii, ne parentes agere ferant, quod bene verificatur, quando pater obierat.

DVBIVM CXCIH.

An conditiones appositae matrimonio illud suspendant usque ad notitiam existentiae ipsarum?

782
Hoc certum
suppono.

Certum est, existentiam, seu subsistentiam conditionum, quae matrimonio apponuntur, necessariam esse ad illius valorem; quia sit dependenter ab earum existentia. Quaeritur verò, an etiam sit necessaria notitia existentiae, siue impletionis earum.

783
Necessaria est
notitia exi-
stentiae condi-
tionis.

Necessaria est adeò, ut matrimonium factum sub conditione quamvis de praesenti, & praeterito, non valeat; quamvis conditio impleta sit, sed suspendatur usque ad notitiam saltem probabilem existentiae conditionis appositae contrahentibus habitam. Quia ad contrahendum matrimonium, necessaria sunt verba, quibus contrahentes sibi mutuo significant determinatè consensum: sed quando impletio conditionis appositae ignorata est contrahentibus, non significant sibi verbis determinatè consensum: non enim magis significant consensum, quam dissensum, nam sub dysfunctione significant, vel consensum, si conditio existat: vel dissensum, si non existat. Ergo verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, non sufficiunt ad valorem quovisque existentia conditionis sit contrahentibus manifesta. Sic Coninch d. 29 dub. 1.

784
Non est ne-
cessaria.

Haud est necessaria eiusmodi notitia, sed matrimonium sub conditione factum statim, ac conditio existit validum est, ac perfectum. Quia qui contrahit matrimonium sub conditione nobilitatis, (v. gr.) uxoris, contrahit, & consentit sub conditione existentiae rei significatae per conditionem, nempe nobilitatis: & non sub conditione notitiae illius, & suum consensum alligat existentiae nobilitatis, & non notitiae illius, ut constat ex verbis, quibus fit matrimonium. *Duco te in uxorem, si es nobilis.* Ergo non suspenditur usque ad conditionis impletae notitiam. Ita Hurtad. d. 7. de matrim. diffie. 2. sequutus Sancium lib. 5. d. 7.

785
Magis mihi
haec resolutio
placet.

Haec magis mihi sententia placet. Quia quoddam conditionis existentia non sit contrahentibus nota, haud tollit, verba quibus matrimonium contrahitur, sub conditione, significare ipsis contrahentibus determinatè consensum sub illa conditione, quamvis ignorent existentiam illius. Unde crediderim, matrimonium contractum sub conditione de praesenti, aut praeterito, statim absolute valere, aut esse omnino nullum: valere quidem absolute, si existat conditio: & esse omnino nullum, si non existat.

DVBIVM CXCIIV.

An matrimonium contractum sub conditione de futuro, ob quam suspenditur usque ad eius eventum, fiat validum eventu ipso absque nouo consensu.

Matrimonium contractum sub hac conditione de futuro, si pater rursus consensu. Non sit va-
rit, non sit validum eventu ipso conditionis
absque nouo consensu, sed tantum vim spon-
salium habet. Quia Cap. Super eo, 5. de condit.
dicitur, eum, qui matrimonium contraxit
cum femina sub conditione, si pater illum con-
sentiret, non esse compellendum ad matrimo-
nium ante eventum conditionis. Ergo ibi sup-
poni videtur, impleta conditione fore com-
pellendum ad contrahendum, ac proinde non
esse perfectum matrimonium solo conditionis
eventu. Et quia consensus de praesenti sub
conditione de futuro praestitus, non est in ri-
gore de praesenti, sed de futuro, utpotè al-
ligatus futuro eventui: Ergo non sufficit ad
matrimonium, sed solummodo ad sponsalia.
Sic Sotus in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 1.
Henriquez libr. 11. cap. 81. Basil. libr. 3.
cap. 14.

Matrimonium contractum sub praefata con-
ditione de futuro perficitur, & purificatur so-
lo eventui conditionis absque nouo consensu.
Quia consensus per verba de praesenti praesti-
tus quamvis sub conditione de futuro, & con-
tingenti, est verè consensus de praesenti (quam-
vis inchoatus tantum, & imperfectus usque
ad eventum conditionis) quo contrahens ex
tunc consentit, & vult alterum sibi in coni-
ugem colligare sub conditione, id est si con-
ditio existat: Ergo existentia conditionis con-
sensus ille perficitur, & à conditione absoluitur,
ac proinde etiam contractus. Consequentia
patet, quia consensus ille conditionatus
habitualiter manet, utpotè non reuocatus, &
iam positione conditionis, ab ea absolutus,
& independens, imò manet moraliter praesens,
utpotè elicitus dependenter ab eventu
ipso conditionis ab ea absolutus. Ita Paludan.
in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 5. Sanchez
libr. 5. d. 8. numer. 5. Coninch. d. 29. num. 11.
Hurtad. d. 7. diffie. 3. num. 10. & alij apud
Sancium.

Hanc mentem amplector, quia consensus
illius, qui primo verbo protulit, includit quasi
intrinsicè hanc conditionem: *si tu etiam con-
senseris*: & tamen statim, ac alter consentit,
consensus, & contractus fit perfectus, & ab-
solutus absque nouo consensu prioris: Ergo
etiam consensus in matrimonium sub condi-
tione de futuro, etiam contingenti, fit abso-
lutus, & perfectus solo conditionis eventui.

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 135

DVBIVM CXCV.

An si matrimonium contrahatur inter inhabiles (inhabilitate, in qua Pontifex dispensare potest.) sub conditione, si Papa dispensauerit: matrimonium, facta dispensatione, perficiatur, absque nouo consensu?

⁷⁸⁹ Non perficitur absque nouo consensu, quāuis dispensatio obtineatur. Quia matrimonium absque consensu de presenti absolutum, & inter personas habiles nequit esse perfectum: sed in casu nostro consensus absolutus non est, neque inter habiles personas, nam tempore, quo consensus fuit elicitus, & erat de presenti, personae erant inhabiles: & quamuis tempore impletionis conditionis iam personae erant habiles, tamen tunc non est consensus de presenti, sed praeteritus, & antiquus: ergo. Sic Sotus in 4. dist. 1. 9. question. 2. artic. 1. Henriquez libr. 1. cap. 1. 2.

⁷⁹⁰ Perficitur matrimonium obtenta dispensatione absque nouo consensu. Quia in nostro casu reperitur consensus de presenti absolutus, & inter personas habiles: Ergo absque nouo consensu est sufficiens ad coniugium. Consequenter patet, antecedens ostendo. Quia consensus ille conditionatus, ut sic est de presenti, & est inter personas habiles ad contrahendum sub dicta conditione, & aliis usque ad conditionis impletionem perseverat, quā ille consensus de presenti sit absolutus, & contrahentes sunt habiles ad consensum absolutum: Ergo verè ad est consensus de presenti absolutus, & inter personas habiles. Itā Sanchez, l. 5. d. 8. n. 10. Coninch d. 19. n. 3. Hurtad. d. 7. diff. 4. n. 15. Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. n. 4. Couar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. num. 9.

⁷⁹¹ Eiusdem sum mentis, licet enim dispensatio non efficit, ut prius matrimonium inualidum perficiatur, tollit impedimentum: & ponit in esse conditionem, ex qua contrahentium consensus pendebat: quare cū tunc perficiatur consensus, perficitur illius virtute matrimonium. Equidem consensus ille non fuit inter personas illegitimas, & inhabiles, cum non fuerit praestitus pro eo tempore, quo tales erant: sed pro tempore, quo Pontifex iam dispensasset, & tunc iam erant habiles, ac legitima.

DVBIVM CXCVI.

An si quis contrahit cum duobus sub conditione honesta, si tantam dotem dederit: Impleta conditione, praeualeat, matrimonium secundum?

⁷⁹² Non praeualeat secundum, sed primum. Quia potior est prioris conditio, nec posterius potuit priori praedecare. Reg. Qui prior, §. 4. de regulis iuris, in 6. Item quia primum vinculum secundum excludit sibi contrarium. Cap. Intellecto. & de iureiur. Sic Tabie. verb. Matrimonium, 2. qu. 11. num. 12. & alij. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Non praeualeat primum, sed secundum, siue simul, siue posterius impleatur conditio secundi matrimonij. Quia ad hoc, ut primum matrimonium perficiatur adueniente conditione, requiritur, ut contrahens maneat in eadem voluntate: At per posterius matrimonium à priore voluntate recedit, ut constat ex l. fin. de diuorciis. ibi: Proinde si patronus sibi desponderit alia, vel desinauerit, vel matrimonium alterius acceptauerit, credendum est, nolle hanc nuptiam. Ergo omnino manet prius matrimonium dissolubile, & sic posterius valebit. Ita quidam quos pressio nomine refert Prapof. cap. 1. de condit. apposit. num. 1. & Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 1. concl. 4.

⁷⁹³ Probabilem utramque partem existimo: sed verius putarim, neutrum matrimonium valere. Quia incertitudo vitiat matrimonium, Cap. Ex literis el. 2. de sponsal. Sed hoc matrimonium incertum est, nam conditio trahit consensum ad tempus impletae conditionis, quae simul impletur, perinde est, ac si in eodem tempore simul cum duobus matrimonium contraheretur. Sequor Prapofitum, Sylvestrum, aliosque, quos Sanchez refert, & etiam sectari lib. 5. d. 8. numer. 15. Hinc fit, si aliqua illarum prius conditio nem impleisset, illud esse matrimonium. Quia utramque à conditionis pendebat euentu: Ergo illud praeualebit, ac perficietur, cū prius conditio fuerit impleta.

DVBIVM CXCVII.

An Matrimonium celebratum de presenti sub conditione de futuro coram Parocho, & testibus: efficiatur purum statim impleta conditione: sed sit, ut Parochus, & testes simul conditionis impletiōni assistant.

⁷⁹⁵ Non efficitur purum statim conditione impleta, sed necessarium est constare Parocho, & testibus impletionem conditionis. Quia Tridentinum exigit, ut Parochus & testes assistant vero matrimonio, quod tale est simpliciter & vinculum indissolubile inducit, ut de illo valeant testificari: sed illud matrimonium conditionale non est simpliciter matrimonium, nec indissolubile, nec de eo contracto possunt verè Parochus, ac testes ferre testimonium cū matrimonium id pendeat à conditionis verificatione, nec huius verificationis testes sint: Ergo nullo modo erit matrimonium quale exigit Concilium; si Parochus, & testes impletiōni conditionis non assistant. Sic Petr. de Ledes. de matr. dub. 7. concl. 3.

⁷⁹⁶ Efficitur purum statim conditione impleta, nec est necessarium constare Parocho, & testibus conditionis impletionem. Quia non videtur mens Concilij, ut plenè ac integrè possint Parochus & testes de matrimonio testificari: sed ut sint testes consensus de presenti, quamuis valor matrimonij pendeat ex alicuius veritatis suppositione, ut constat ex matrimonio contracto per procuratorem, in quo

et Parochus, & testes plene de matrimonio testentur, oportet, ut procuratores v. deant potestatem, & sciant esse sufficientem, nec reuocant. Ita Nauar. l. 4. *consil. de cond. appos. cons. i. num. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. concl. 18. n. 19. Sanch. lib. 5. d. 8. num. 24.*

797
Secundam
sententiam
probabiliorem
existimo.

Fateor primæ sententiæ fundamentum fortissimum esse, illamque affatim probabilem reddere. Ast probabiliorem secundam existimo. Quia sic seruatur finis Concilij, ne scilicet secundæ nuptiæ, spretis primis, contrahantur. Nam cum constet Ecclesiæ de illo matrimonio de præfenti, quamuis eius valor pendeat ex conditionis verificatione, nullatenus permittet, eos ad secundas transire nuptias, donec plenè Ecclesiæ discutiatur, an impleta fuerit conditio, necne: & an recesserint à conditione, & sic voluerint, ut absolute contractus valeat. Porro si pendente conditione, illius matrimonij coram Parocho, ac testibus initi, contrahentes gerant copulā, præsumet Ecclesiā, à conditione recessisse, ac matrimonium perfici. Idem erit in foro interno etiam post Tridentinum, si affectu coniugali fuere commixti; quia iam seruata est forma Tridentini in priori contractu, & iudicandum erit, ac si conditio occultè fuisset impleta.

DVBIUM CXCVIII.

An conditio honesta licet contraria bonis matrimonij illud irritet.

798
Nihil in præmissis.

REcolo, quamuis tria bona matrimonij non sint de eius essentia quoad executionem; esse tamen de essentia quoad obligationem; est enim de essentia, ut coniuges obligentur ad vitam perpetuam, & indiuiduam, & ad fidem sibi ferendam, reddendo debitum, negandoque Corpus alij: ac ad prolem non impediendam, sed educandam. Vnde conditiones, per quas coniuges ad aliquid his contrarium obligentur, tollunt matrimonij substantiam, ac debitum consensum. Igitur conditio contraria substantiæ matrimonij, aut bonis eius, illud irritum reddit, *Cap. fin. de condit. apposit.* Hoc præmissis, quæsierim, utrum conditio contraria bonis matrimonij, si honesta sit, illud vitiet, vel tantum quando est turpis?

799
Matrimonij non irritat conditio honesta licet bonis eius contraria.

Conditio honesta licet contraria bonis matrimonij, illud non irritat: ut si duo contrahant hac lege, ut in perpetua castitate viuant, aut consummato matrimonio, Religionem profiteantur. Vnde dum *Cap. fin.* deciditur, conditiones contrarias matrimonio illud annullare, intelligitur, quando hæ conditiones sunt turpes. Quia copula carnalis non est de matrimonij essentia, ergo conditio de illa non habenda illi non aduerfatur, licet sit contra bonum prolis, atque ideo nec illud irritat. Certè hac conditione videntur B. Virgo, ac S. Iosephus contraxisse. Sic Paludan. in 4. *dist. 30. qu. 2. art. 1. concl. 2. num. 6. Abulen. ad cap. 30. Num. qu. 32. Gerl. p. 3. ser. de Nat. Mariæ, consider. 2. alphab. 59. litter. P. ibi: Pons Mariæ Virginitatem, vovit, & ipse Ioseph: cui voto non repugnauit vera matrimonialis coniunctio.* Sotus dicit, non esse improbabilem hanc sententiam in 4. *dist. 29. qu. 2.*

Sanchez verò lib. 5. d. 10. m. 1. verè probabilem esse proficitur.

Conditio honesta licet, si contraria sit matrimonij bonis, illud vitiat. Quia illa conditio quamuis honesta sit, repugnat intrinsecis ac necessariis matrimonij bonis: est enim contra bonum prolis, ergo illud irritat. Nam Pontifex *Cap. fin.* expresse asserit, conditionem contra bonum prolis, illud irritare: nec distinguit, an conditio honesta sit, an turpis: nec vim facit in conditionis turpitudine, sed in bonis matrimonij repugnantia: æquè autem illis repugnat, siue turpis siue honesta existat. Ita D. Thom. in 4. *dist. 28. qu. vni. art. 4. ad 3. D. Bonau. ibi. qu. vltim. num. 33. Richard. art. 2. qu. 4. ad 3. Adrian. q. 3. de marim. dub. 9. Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. Henriq. l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. Barthol. à Ledes. de mar. dub. 25. concl. 4. Petr. de Ledes. q. 47. art. 5. dub. 4. ad 1. Ludou. Lop. p. 2. *Instruct. de marim. cap. 41. Sanch. citat. num. 2.**

Idem assero partem hanc probabiliorem esse credens. Quia licet copula non sit de matrimonij essentia, est tamen obligatio potestatisque ad copulam de eius essentia, quæ quidem obligatio ac potestas per id pactum tollitur. Profecto B. Virgo, & Ioseph non contraxerunt cum ea conditione, sed absolute, & verè consentientes in ius, ac potestatem suorum corporum: quamuis vterque haberet seruandæ castitatis votum, cœlestique (ut credo) accessisse promissum, fore, ut nullatenus coniugio Virginitatis propositum violaretur.

DVBIUM CXCVII.

An hac conditio, Contraho tecum, si prius te voto castitatis sic obstrinxeris, ut nunquam à me petas, nec reddas petenti debitum: violat matrimonium.

NON violat. Quia talis conditio non impedit dominij translationem, & corporum potestatem: si enim postea coniux, qui sic vovuit, petat, aut reddat, non peccat contra iustitiam, sed contra voti Religionem. Sic quidam Neoterici, quos memorat, ac sequitur Petr. de Ledes. de marimon. *quæst. 47. art. 5. dub. 4. in solut. ad 2.*

Violat quidem. Quia est contra bonum prolis, & quantum est in se, impedit dominij corporis translationem; nam cum in pactum deducatur, ut alter voto se adstringat, nec petendi, nec reddendi, non tantum tenetur ad id ex voti religione, sed etiā ex iustitia pacti acceptati ratione, & sub eo initi matrimonij. Ita Sotus in 4. *dist. 29. q. 2. a. 3. Couar. 4. Decret. p. 2. c. 5. §. 1. num. 1. Barthol. à Ledes. de mar. dub. 25. concl. 4. Henriq. l. 1. c. 4. m. 1. & l. 12. c. 2. fine. Sanch. l. 5. d. 10. num. 3.*

Idem assero, quia frustra esset ea potentia ad copulam, quæ nunquam posset absque lethali culpa in actum reduci.

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 137

DVBIVM CC.

*An annullat, matrimonium conditio hæc: ut alter coniux minimè teneatur de-
bitum reddere, quoties alteri
non licet exigere.*

Minimè annullat. Quia ea conditio iure inest, cum alter cooperetur peccato tunc reddendo: consentit enim crimini alterius. Ergo iure inest, ut tunc reddere non teneatur. Item quia est conditio peccati mortalis infamæ removens. Sic Anton. Cucus lib. 5. iustit. maior. titul. 11. num. 112.

Annullat planè, est enim contra matrimonij substantiam. Quia ea conditio non est, in multis enim euentibus vir peccat mortaliter exigendo, at vxor debitum non potest abnegare. Vt si vir votum castitatis emiserit, vel affectu fornicario petat, vel credat matrimonium non tenere, vxore sciente esse validum. Ergo si ex conditione posita liceat tum debitum denegare, signum est, non plenè translatum esse corporis dominium: idèque non valebit matrimonium. Ità Adrian. in 4. qu. 3. dub. 4. Couar. 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 1. num. 6. Ludou. Lopez part. 2. instr. de matrimon. cap. 42. Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 4. Sanchez lib. 5. d. 11. num. 2.

Hoc verius existimo. Quia per matrimonium acquiritur ius iustitiæ ad corpus alterius, quamuis exigès aliquando peccet contra Religionem, aut Temperantiam: Ergo conditio auferens hoc ius iustitiæ est contra matrimonij substantiam, illudque vitiabit: talis autem est conditio non reddendi in his casibus, tollit enim ius iustitiæ, quod alter coniux per matrimonium acquirit, ut sibi debitum petenti solvatur. Verùm si apponatur conditio, ut possit coniux debitum denegare, quoties id sibi licet, quia alter non habet ius iustitiæ ad petendum: ut si alter adulteretur, vel petat in loco sacro: valet conditio, nec vitiat matrimonium. Quia iure inest.

DVBIVM CCI.

An valeat matrimonium initum à Paganis seu Iudeis ea conditione, ut possint repudiare libellum iuxta illorum ritum.

Suppono, Iudeis permillum fuisse repudiij libellum, ut Christus Dominus Matb. 19. testatur. Et quamuis fuerit sub Iudice, an Moses permiserit tanquam licitum, Deo dispensante, vel tanquam minus malum: at hodie nullo modo est licitus. Tum quia eorum lex cessauit: tum quia Christus Matb. 19. eorum dispensationem abtulit, ut bene Sotus in 4. dist. 33. qu. 2. art. 2. concl. 2. Quæserim igitur, nùm validum sit nunc Iudeorum matrimonium sub huiusmodi conditione initum?

Est quidem. Quia cum lex eorum hoc permittat, licitè deducitur in pactum, & iure inest: Ezech. & Menz. Theol. Moral. To. III. P. II.

atque ita eius expressio non nocebit. *Cap. signi-
ficasti, de elect. Sic Ioan. Andre. cap. de infidelib. sub libelli re-
m. 5. de consanguin. Cardin ibi, num. 2. Anchar. pudj condi-
num. 2. Anton. num. 9. Abbas num. 6. Alexand. tione.
de Neuo num. 10. Præpos. num. 5.*

Modò nullum est matrimonium. Quia ea conditio est contra matrimonij substantiam, cum contineat, posse dissolui matrimonij vinculum; nec iure inest, cum iam sine controuersia sit, eam legem non excusare à culpa, nec dare ius, aliud in eundem matrimonium. Ità Glof. *Cap. de infidel. verb. Esse matrimonium. & ibi.
Hostiens. sine. Couar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3.
§. 1. num. 5. Sanch. lib. 5. d. 12. num. 3.*

Primam sententiam omninò rejicio, secundamque vnice esse veram reor: & à fortiori idem dicendum est de aliis infidelibus, quibus nunquam licuit, libellum repudiij dare. *810
Prima senten-
tia omninò
reicienda.*

DVBIVM CCII.

An vitiatur, matrimonium, quando conditio ei contraria ab altero tantum ex contrahentibus apponitur.

Non vitiatur. Quia conditio non confert ad contractum matrimonij confirmandum, vel infirmandum, nisi ab utraque parte acceptetur: Ergo cum illa conditio non acceptetur ab utroque contrahente, matrimonium non infirmabit: & cum ex alia parte sit turpis, habebitur, quasi adiecta non esset. Ità Angel. verb. *Matrimonium 3. imped. 3. num. 13. Syluest. verb.
Matrimonium 3. qu. 11. ver. 2. Tabie. verb. Ma-
trimonium 2. qu. 11. num. 12. D. Antonin. part. 3.
titul. 1. cap. 19. Barthol. à Ledes. de matr. dub. 25.
concl. 10.*

Vitiatur omninò. Quia diuersitas in consensu vitiat contractum: ut quando alter purè consentit, alter verò sub conditione. Habetur expresse l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verborum obligation. Et ratio est manifesta, quia non vniuntur inter se consensus, ex qua vnione contractus oritur: Ergo cum in hoc matrimonio hæc diuersitas inueniatur, erit nullum. Ità Adrian. in 4. qu. 3. de matrim. dub. 9. Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. artic. 5. dub. 5. ità mordicus hanc sententiam defendens, vti asserat, primam esse omninò improbabilem. Couar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 11. Sanchez lib. 5. d. 13. num. 5.

Ego quidem reor, immerito Petrum de Ledes. primam sententiam omninò improbabilem esse asseruisse, quam Sancius, & alij meritò valdè probabilem esse iudicant. Secundam tamen, ut probabiliorẽ elegerim. Quia ad matrimonium requiritur mutua corporum traditio, at in hoc casu non inuenitur: cum alter non absolute tradat corpus, sed sub conditione, contraria matrimonij substantiæ, ac consequenter excludente verum consensum: Ergo nullo modo est matrimonium. *813
Secundam
sententiam
reor, immo
ut probabili-
orem eligo.*

DVBIVM CCIII.

An Sponsalia vitentur, per conditionem substantia matrimonij contrariam, sicut vitatur matrimonium.

814
Vitatur
sponsalia.

Vitatur quidem sponsalia per conditionem substantia matrimonij contrariam, sicut ipsum vitatur matrimonium. Quia inaniter promittitur, quod non potest executioni dari. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. a. 1. corp. D. Bonau. dist. 18. q. 3. n. 13. Dar. ibi. q. 2. num. 5. Richar. dist. 27. a. 1. q. 1. Palud. dist. 29. q. 1. ar. 3. concl. 1. n. 16. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 28. §. 2. Sylvest. v. Sponsalia, q. 5. Rosel. ibi sine. Tabie. ibi. qu. 2. num. 3.

815
Non vitatur.

Minime vitantur. Quia hæ conditiones tanquam turpes reiciuntur, nec contrariatur matrimonio, cum ad sponsalia solummodo pertineant, & non referantur ad matrimonij tempus: Ergo possunt sponsalia huiusmodi conditione inita consistere. Ità Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. a. 5. d. 6. quod excitat circa solut. ad 9.

816
Distinctio
vitor.

Ego autem vsus distinctione, quaestioni satisfacio. Quando cōditio contraria apponitur tanquam implenda post matrimonij semper illud annulat: quando autem debet impleri, antè matrimonium, tunc si est contra inseparabilitatem, vt *Contraham tecum, nisi antè initum matrimonium aliam ditorum, aut pulchriorē inuenero*: matrimonium non vitatur, quia ipsi nō opponitur, cum non tollat matrimonij inseparabilitatem, nec etiam opponatur sponsalium naturæ, vt p. q. que salubria sunt: nec etiam reicitur tanquam turpis; quia non est talis, cum ad peccandum minime incitet: quare valida erunt sponsalia, impleta ea conditione: & ea deficiente, erunt nulla. Si verò sit cōditio contrà matrimonij fidem, vt *si antè matrimonium forniceris*, tunc valebunt sponsalia reiecta ea conditione tanquam turpi; quia ea non contrariatur matrimonio, cum ad fidem matrimonij solum pertineat, ne postquam translatus est corporis dominium in coniugem, alteri tradatur: at antè matrimonium nō est translatus dominium. Si autem aduersetur bono proliis, vt *si antè matrimonium venena, quibus sterilis efficiaris, sumas*, vitatur sponsalia; quia per eam conditionem obligatur sponsus ad aliquid contrarium bono proliis, quod per illud matrimonium promissum intenditur, vnde aduersatur futuro matrimonio promisso.

DVBIVM CCIV.

Conditio hæc, Si tecum concubueris, contraham tecum, sit tanquam turpis reicienda.

817
Non est tanquam turpis reicienda.

Non est turpis, ideòque non reicienda, sed suspendit contractum. Quia initio copulæ hæc sponsalia purè contingunt, & consequenter antè perfectam copulam efficiunt matrimonium. Cap. 1. qui fidem de sponsal. Sic Couar. 4. Decret. p. 2. c. 3. n. 13. Andr. Cucus l. 5. institut. tit. 1. n. 51. Sed hoc si verum est, locum habere poterat ante Tridentinum, secus post

cum iam sponsalia non transeant in matrimonium per copulam: & sic cōditio illa est turpis.

Turpis omninò est, ideòque reicienda, nec suspendit sponsalia. Quia aut de concubitu illicito, & fornicario intelligitur, & tunc non suspendit, sed tanquam turpis reicitur: aut de concubitu licito, ac matrimoniali, & tunc minime suspendit; quia iure ipso inest, cum coniuges mutuo sibi debirum reddere teneantur. Ità D. Antonin. 1. p. tit. 1. c. 19. §. 5. Rosel. v. Matrimonium 5. n. 7. Angel. v. Matrimonij 3. imped. 3. n. 9. Sylvest. v. Matrimonium 3. q. 7. Tabie. v. Matrimon. 2. q. vlt. Brunel. de spons. cap. 3. n. 6.

Aptius dixerim, si intelligatur de concubitu turpi, reiciatur tanquam turpem, & sponsalia absolute manere: si verò de concubitu licito, ac matrimoniali, suspendere vsque ad euentum. Quia cōfetur cōditio, alio modo apposta, quam iure inest: iure enim post contractum matrimonium bimestre datur: at ea cōditio intelligitur, si statim inito matrimonio feceris tui corporis copiam. Mecum Sanch. l. 5. d. 16. num. 3.

DVBIVM CCV.

An cōditio hæc, Si te virginem inuenero, vel si primo in coitu mihi placearis, tecum contraham, sit tanquam turpis reicienda.

Tanquam turpis reicienda est, & sic sponsalia pura manent. Quia ea cōditio super actum turpem planè fertur. Sic Gloss. cap. Per tuas, verb. Presumendum, de condit. appof. & ibi. Ioan. Andr. n. 7. Anton. n. 8. Anchor. n. 7. Abbas n. 7. Innocent. cap. De illis, num. vni. de condit. appof. Alex. de Neuo ibi, num. 2. Spino specul. testam. gloss. 1. 5. num. 64.

Turpis non est, ideòque non reicitur, sed suspendit contractum, quamvis intelligatur, si per coitum te virginem inuenero. Quia ea cōditio non fertur super actum turpem, sed super honestam virginitatis conditionem. Ità Sotus in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 3. post 3. conclus.

Vera hæc satis, sed verius distinxerim id si te virginem inuenero, si intelligatur per aspectum matronarum, vel aliam iustam indaginem non reici, sed suspendere; quia est honesta cōditio. Si verò intelligatur per concubitus, esse turpem; quia incitat ad peccandum: & quamvis virginitatis cōditio honesta sit, at quando apponitur turpiter explorandam esse, turpis est admodum; vnde merito ea reiecta, purus remanet contractus, vt apte Henric. lib. 11. cap. 12. num. 6. & Sanch. lib. 5. d. 16. num. 7.

DVBIVM CCVI.

An cōditiones turpes, & impossibiles reiciantur, à sponsalibus, sicut reiciuntur à matrimonio.

Minime reiciuntur. Quia secluso iure Ecclesiastico habente eas conditiones pro non

non reiciuntur conditiones, sed annullarent, & turpes suspenderent matrimonium: Ergo ius Ecclesiasticum id statuens, tanquam eorum iuris naturalis, & diuini, est restringendum. Quæ enim à iure communi exorbitant, sunt restringenda. Reg. Quæ à iure communi, de reg. iur. in 6. Cum ergo Cap. fin. de condit. appof. olo in matrimonio eas conditiones reici statuat, extendendum minimè est ad sponsalia. Sic doctissimi Theologi. Salmanticensis Academiæ, teste Petro de Ledes. de matr. q. 47. a. 5. quorum ipse sententiam asserit esse probabilem.

Reiciuntur omnino. Quia sponsalia sunt initium quoddam matrimonij, vnde dispositum in matrimonio, in sponsalibus depositum censetur. leg. Oratio ff. de spons. Itaque conditiones turpes pariter à sponsalibus reiciuntur: vt contra-
traham tecum, si mecum coieris, intelligendo de coitu turpi: vel si te inuenero virginem, intelligendo turpi indagine. Ita D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. corp. D. Bonau. dist. 28. q. 3. m. 1. Richar. dist. 7. a. 3. q. 2. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. §. 2. Palud. in 4. dist. 29. q. 1. a. 1. concl. 7. m. 3. Syluest. v. sponsalia q. 5. Rol. ibi. sine. Tabie. q. 2. m. 1. Ludou. Lop. p. 2. instr. de matr. c. 42. Sanch. l. 3. d. 17. m. 2.

Fateor primæ sententiæ fundamentum forte esse, meque admodum: efficere, vt illam amplecterer, nisi alio ex capite inuenirem concordem omnium Doctorum sensum, tanquam quid indubitatum supponentem, reici conditiones turpes ac impossibiles tam à matrimonio, quàm à sponsalibus, à qua receptissima sententia recedere, piaculum ducerem.

DVBIVM CCVII.

An conditiones impertinentes habeantur, in matrimonio pro non adiectis: & illud suspendant.

Habentur pro non adiectis. Quia tales conditiones turpes videntur: turpe enim apparet contractui tam Sancto, & qui Sacramentum est impertinent conditionem adiectere, vt si non es coles, pulchra, aut bene morigera. Sic Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. Barth. à Ledes. dub. 15. de matr. concl. 9. & videntur tenere Rol. v. sponsalia, sine. Syluest. ibi. q. 5. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. §. 1. vbi asserunt, si conditio sit honesta, vel vilis valere: vnde oppositum videntur sentire, quando inutilis, ac impertinens esset.

Non habentur pro non adiectis, sed suspendunt contractum matrimonij, nec aliter est validum, nisi illis stantibus. Quia omnis conditio iure non improbat potest apponi matrimonio, vt colligitur à contrario sensu ex Cap. super eo de condit. appof. ibi: & conditionem ipsam canonica non improbat statua: sed hæ conditiones impertinentes nullo iure reprobantur: Ergo possunt validè apponi. Minorem probò, quia Cap. fin. de condit. appof. reicit conditiones turpes, quia incitant ad peccandum: sed conditio impertinens ad nullum peccatum inducit: Ergo nullatenus est reicienda. Ita Henric. Cap. fin. num. 4. Sanch. lib. 5. d. 18. num. 3. & plures Doctores, quos ipse Sanchius citat

lib. 5. d. 2. num. 7. asserentes, conditiones quæ non sunt necessarie à natura, vt si Antichristus nascetur, suspendere matrimonium: quæ tamen ad id sunt impertinentissimæ.

Cum his opinor, quia quamuis conditionem impertinentem matrimonij Sanctissimo contractui adiectere, aliquis sit culpa, non tamen est ex turpibus, quæ à matrimonio reiciuntur, non enim alium incitat ad aliquod peccatum in futurum admittendum: qualis est illa: si futurum feceris.

DVBIVM CCVIII.

An demonstratio, & causa vitians matrimonium si ei contrahitur.

Suppono matrimonio posse aliquid adiecti per modum demonstrationis, quod contingit, quando significatur aliqua qualitas in contrahentibus, & explicatur per relatiuum, aut dictionem importantem aliquam qualitatem: vt Duco te, quæ libera es, aut virgo. Vel potest adiecti per modum causæ, quod euenit, quando denotatur causa, ob quam contrahitur: & communiter explicatur per dictionem. Quia: vt contraho tecum, quia diues, aut pulchra es. Quæ fierim igitur, nūm idē quod de conditionibus diximus, censendum quoque sit de demonstratione & causa, ita vt si hæc contraherentur matrimonio, illud vitient: si sint honesta, illud suspendant: si turpia, impossibilia, reiciantur.

Quamuis demonstratio & causa nunquam suspendant matrimonium, annihilant tamen, quando sunt contra substantiam, & bona eius. Quia eo ipso, quod non absolute, sed sub ea causa, & demonstratione quis consentit, quæ quidem matrimonij substantiæ aduersatur, non videtur absolute in matrimonium consentire. Sic Nauar. sum. cap. 2. 2. num. 62. videtur fauere D. Tho. & alij Doctores citati à P. Sanchez l. 5. d. 9. nu. 6. asserentes, annullare matrimonium conditionem ipsi repugnantem quamuis sit de presenti, cum tamen illa non sit propriè conditio, sed demonstratio.

Demonstratio, vel causa per se sumpta nunquam suspendit, vel vitiat matrimonium, cuiuscumque sit qualitatē, siue vera sit, siue falsa: sed semper habetur pro non adiecta, firmumque manet matrimonium: vt Accipio te, quæ vel quia es sterilis, vel quia procuras sterilitatis venena. Quia quæ matrimonium variant, vel vitiant, debent ad substantiam, seu vim contractus spectare: sed demonstratio, & causa non spectant ad substantiam consensus contractus matrimonij, sicut spectat conditio, sed tantum pertinet ad opiniones rerum, quas contrahentes concēperunt, vel ad causas, quæ ad contrahendum ipsos mouent: Ergo nullo modo variant matrimonium. Itā Palud. in 4. dist. 29. question. 2. art. 1. numer. 5. & art. 2. concl. 1. numer. 11. D. Antonin. 4. part. tit. 1. capit. 19. §. 5. Sotus in 3. dist. 29. question. 2. art. 1. Syluest. verb. Matrimonium 3. question. 12. Sanchez lib. 5. d. 19. num. 2. & alij apud ipsam.

Hanc sententiam omnino sectandam existimo. Quia demonstratio aut causa non se habet

DUBIA DE MORTALI IV.

Hanc senten-
tiam omnino
tenendam
esse.

habet ut obiectum, vel pars obiecti contractus, sed antecedenter, & quasi motuum: Ergo illum non irritat. Monuerim tamen hanc intelligenda esse, quando demonstratio vel causa per modum causae, aut demonstrationis apponitur: nam si apponatur per modum conditionis, de illis iudicandum sicut de conditionibus: ut *Contraho tecum, quia dabis tantam dotem*: tunc licet videatur demonstratio, at est sensus conditionalis.

DVBIVM CCIX.

An modus vitiet matrimonium, si ei contrarietur?

833
Nulla
præmitte.

Matrimonio aliquid potest adici ut modus, qui est quasi adfectio oneris, ad quod volumus contrahentem obligare: & communiter explicatur per coniunctionem *Vt, v. gr. Ducere, ut dimittas, vel honorem consequar*. Quaestioni igitur committo, an idem censendum sit de modo, ac de conditionibus, ita ut si hic contrarietur matrimonio, illud vitiet: sit sit honestus, illud suspendat: si turpis, aut impossibilis, reiciatur?

834
Modus non
vitiat ma-
trimonium.

Modus contrarius substantiae, aut bonis matrimonij, ipsum minime annullat, ut *Contraho tecum, ut venena sterilizatis procures*, vel *ut te adulterandam tradas*. Quia modus in hoc distat a conditione, quod conditio suspendit actus perfectionem, ita ut ante ipsius implementum validus minime sit, at modus non suspendit, sed aduenit actui perfecto, statimque valet actus, & alter obligatus manet ad modi implementum. Ut *Dono tibi equum, ut facias hoc*, valet statim donatio, & tenetur donatarius, modum implere. *lib. 1. c. 2. & fin. C. de donation. qua sub modo.* docet Barth. *l. Quibus diebus. §. Terminus, ff. de condit. & demonstr.* Ita Sotus in *4. dist. 29. quæst. 2. art. 1. concl. 1.* Verbeci, quem refert, ac sequitur

Rosel. verb. *Matrimonium* §. num. 9. Tabie. verb. *Matrimonium* 2. quæstion. ult. Petr. de Ledel. de *matrimon. quæst. 47. art. 5. dub. 3.*

Modus contrarius substantiae, aut bonis matrimonij, ipsum annullat, sicut contraria conditio. Quia *Cap. fin. de condit. appof.* habetur, hanc conditionem contractui matrimonij adiectam, *Contraho tecum, donec pulchriorem inueniam*, ipsum vitare tanquam ipsius substantiae contrariam & tamen est eadem ratio de hac conditione & de modo, nam sicut modus non suspendit dispositionem, sed aduenit dispositioni perfectæ, ita hæc conditio: Ergo similiter modus contrarius substantiæ vitabit. Ita D. Antonin. *part. 2. tit. 1. c. 19. §. 1.* Angel. verb. *Matrimonium* 3. imp. §. 3. Sylvest. *lib. 1. qu. 12. Navar. sum. cap. 22. nu. 62.* Couar. & alij quos ipse refert. 4. *Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. nu. 8 & 17.* Greg. Lop. *l. 5. v. Aquellus, tit. 4. p. 4. Sanch. l. 5. d. 19. num. 5.*

Cum his sentio, nec placet mihi Ludonici Lopez *p. 1. Instru. de matr. c. 42.* distinctio, qua intendit utramque sententiam ad concordiam redigere: ut scilicet modus substantiæ matrimonij contrarius non vitiet, quando apponitur ut causa impulsiva, secus si apponatur, ut perillum inducatur obligatio ad eius observantiam. Duplicet, inquam, quia semper ealest modi natura ut contractum minime suspendat, verum alter recipiens sub modo, illum observare teneatur. Addiderim, si modus sit impossibilis, verbi gratia *Contraho tecum, ut digito cælum tangas*, valet omnino matrimonium, reiecto modo & similiter si sit turpis. Quia similis conditio tanquam impossibilis, & incitans ad peccandum a matrimonio reicitur per *Cap. fin. de condit. appof.* Ergo à fortiori modus impossibilis & turpis, quia ad peccandum incitat, reicitur: cum hic non suspendat contractum, sed contractui iam perfecto adueniat. Porro si modus sit possibilis, & honestus, non suspendit matrimonium, sed statim est validum. Quia natura modi est, ut non suspendat. *l. Cum ab eo 41. ff. de contrah. empt.*

LIBER